

BESPLATNI BIBLIJSKI KOMENTARI

I TI MOŽEŠ RAZUMETI SVETO PISMO!

Pavlovo četvrto misionarsko putovanje: 1. Timotiju, Titu & 2. Timotiju

Bob Atli (Bob Utley), profesor hermeneutike (tumačenja svetog pisma)

SADRŽAJ

[Skraćenice korištene u ovom komentaru](#)

[Reč pisca: Kako ovaj komentar može da vam pomogne?](#)

[Vodič za dobro čitanje Svetog pisma: Lično traganje za proverljivom istinom](#)

Komentar:

[Uvod u 1. & 2. Timotiju i Titu](#)

[1. Timotiju 1](#)

[1. Timotiju 2](#)

[1. Timotiju 3](#)

[1. Timotiju 4](#)

[1. Timotiju 5](#)

[1. Timotiju 6](#)

[Uvod u Titu](#)

[Titu 1](#)

[Titu 2](#)

[Titu 3](#)

[2. Timotiju 1](#)

[2. Timotiju 2](#)

[2. Timotiju 3](#)

[2. Timotiju 4](#)

Prilozi:

[Sažete definicije pojmova gramatike grčkog jezika](#)

[Tekstualni kriticizam](#)

[Rečnik](#)

[Veroispovedanje](#)

Copyright © 2013 [Bible Lessons International](#). Sva prava zadržana. Kopiranje i distribucija se ne smeju naplaćivati. Kopije i distribuirani primerci moraju sadržati ime autora: Dr. Bob Utley i link: www.freebiblecommentary.org

Osnovni biblijski tekst koji je korišten za pisanje ovog komentara je Nova američka standardna Biblija (New American Standard Bible, dopunjeno izdanje, 1995.) Copyright ©1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995, The Lockman Foundation, P. O. Box 2279, La Habra, CA 90632-2279

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
POSEBNE TEME.....	3
SKRAĆENICE KORIŠTENE U OVOM KOMENTARU.....	6
REČ PISCA: KAKO OVAJ KOMENTAR MOŽE DA VAM POMOGNE?	7
VODIČ ZA DOBRO ČITANJE SVETOG PISMA	9
UVOD U PASTORALNA PISMA: 1. & 2. TIMOTIJU I TITU	17
1. TIMOTIJU 1	23
1. TIMOTIJU 2	52
1. TIMOTIJU 3	73
1. TIMOTIJU 4	90
1. TIMOTIJU 5	107
1. TIMOTIJU 6	120
UVOD U POSLANICU TITU.....	136
TITU 1	138
TITU 2	154
TITU 3	173
2. TIMOTIJU 1	185
2. TIMOTIJU 2	204
2. TIMOTIJU 3	221
2. TIMOTIJU 4	230
SAŽETE DEFINICIJE POJMOVA GRAMATIKE GRČKOG JEZIKA	243
TEKSTUALNI KRITICIZAM.....	252
REČNIK.....	256
VEROISPOVEDANJE.....	265

POSEBNE TEME

POSEBNA TEMA: MESIJA (NA OSNOVU DAN 9:26).....	25
POSEBNA TEMA: TIMOTIJ	26
POSEBNA TEMA: OTAC.....	27
POSEBNA TEMA: IZGRADNJA VERE.....	29
POSEBNA TEMA: SRCE (NOVI ZAVET)	30
POSEBNA TEMA: PAVLOVI STAVOVI O MOSIJEVOM ZAKONU.....	31
POSEBNA TEMA: POROCI I VRLINE U NOVOM ZAVETU	32
POSEBNA TEMA: HOMOSEKSUALNOST	33
POSEBNA TEMA: ZAHVALNOST.....	36
POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPOTREBA SLOŽENICA SA „HUPER”	39
POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPOTREBA REČI „KOSMOS” (SVET).....	40
POSEBNA TEMA: VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU	41
POSEBNA TEMA: DOVEKA ('OLAM).....	45
POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNO PROROŠTVO.....	48
POSEBNA TEMA: POSREDNIČKA MOLITVA	53
POSEBNA TEMA: LJUDSKA VLAST	56
POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA.....	59
POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM.....	60
POSEBNA TEMA: OTKUPLJENJE – IZBAVLJENJE.....	62
POSEBNA TEMA: MOLITVA, NEOGRANIČENA, A IPAK OGRANIČENA.....	65
POSEBNA TEMA: ŽENE U BIBLIJI	68
POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI O ALKOHOLU I ZLOUPOTREBI ALKOHOLA	76
POSEBNA TEMA: CRKVA (<i>EKKLESIA</i>)	78
POSEBNA TEMA: SOTONA.....	79
POSEBNA TEMA: DA LI HRIŠĆANI SMEJU DA SUDE JEDNI DRUGIMA?.....	81
POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEČAN PLAN OTKUPLJENJA.....	82
POSEBNA TEMA: KVALIFIKACIJE ZA SLUŽITELJKE U CRKAVAMA.....	85
POSEBNA TEMA: TELO (<i>SARX</i>).....	88
POSEBNA TEMA: UZNESENJE.....	89
POSEBNA TEMA: ODLOŽEN DRUGI DOLAZAK.....	91
POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (<i>APHISTĒMI</i>).....	91

POSEBNA TEMA: ANĐELI I DEMONI.....	94
POSEBNA TEMA: GREH KOJI VODI U SMRT.....	96
POSEBNA TEMA: ODANOST BOGU	99
POSEBNA TEMA: FORMA (<i>TUPOS</i>).....	101
POSEBNA TEMA: POLAGANJE RUKU	102
POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST	104
POSEBNA TEMA: STAREŠINA.....	108
POSEBNA TEMA: STARENJE	109
POSEBNA TEMA: SVETI (<i>HAGIOS</i>)	114
POSEBNA TEMA: PAVLOV SAVET ROBOVIMA.....	121
POSEBNA TEMA: BOGATSTVO.....	124
POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA TESTIRANJE I NJIHOVE KONOTACIJE	126
POSEBNA TEMA: VEČNOST (<i>AIŌNIOS</i>)	127
POSEBNA TEMA: PREDODREĐENJE (PREDESTINACIJA) I POTREBA ZA RAVNOTEŽOM.	129
POSEBNA TEMA: AMIN	131
POSEBNA TEMA: OVO DOBA I BUDUĆE DOBA.....	132
POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM (GRČKI <i>GNOSIS</i> , „ZNAJANJE”, UP. I TIM. 6:20).....	140
POSEBNA TEMA: NADA (<i>ELPIS</i> , KOD PAVLA).....	141
POSEBNA TEMA: VREME I STVARANJE ZEMLJE.....	142
POSEBNA TEMA: POSLUŠNOST (<i>HUPOTASSŌ</i>)	157
POSEBNA TEMA: PREDESTINACIJA (KALVINIZAM) NASUPROT LJUDSKE SLOBODNE VOLJE (ARMINIJANIZAM)	161
POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST	164
POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNI TERMINI ZA HRISTOV POVRATAK.....	167
POSEBNA TEMA: SLAVA (<i>DOXA</i>)	168
POSEBNA TEMA: AUTORITET (<i>EXOUSIA</i>)	170
POSEBNA TEMA: <i>ARCHE</i>	175
POSEBNA TEMA: KRŠTENJE	178
POSEBNA TEMA: TROJSTVO.....	179
POSEBNA TEMA: BOŽIJA IMENA	186
POSEBNA TEMA: ZAŠTO HRIŠĆANI STRADAJU?.....	193
POSEBNA TEMA: SPASENJE (GLAGOLSKA VREMENA U GRČKOM).....	193
POSEBNA TEMA: POZVANI	194

POSEBNA TEMA: UKINUTI/PONIŠTITI (<i>KATARGEŌ</i>).....	195
POSEBNA TEMA: SIGURNOST	197
POSEBNA TEMA: TOG DANA	199
POSEBNA TEMA: DUH SVETI KAO LIČNOST	200
POSEBNA TEMA: ORTODOKSIJA PASTORALNIH PISAMA	201
POSEBNA TEMA: SAVEZ.....	205
POSEBNA TEMA: VLADAVINA U BOŽJEM CARSTVU.....	209
POSEBNA TEMA: OSOBINE IZRAELOVOG BOGA (STARI ZAVET)	213
POSEBNA TEMA: „KAMEN” (BDB 6, KB 7) I „UGAONI KAMEN” (BDB 819, KB 944)	213
POSEBNA TEMA: PEČAT	214
POSEBNA TEMA: GOSPODNJE „IME” (NOVI ZAVET)	215
POSEBNA TEMA: SVETOST/POSVEĆENJE U NOVOM ZAVETU	216
POSEBNA TEMA: POKAJANJE U STAROM ZAVETU	218
POSEBNA TEMA: KERIGMA RANE CRKVE.....	227
POSEBNA TEMA: MRTVI, GDE SU ONI? (<i>ŠEOL/HAD, GEHENA, TARTARUS</i>)	231
POSEBNA TEMA: BOŽJE CARSTVO	233
POSEBNA TEMA: DUH (<i>PNEUMA</i>) U NOVOM ZAVETU	241

SKRAĆENICE KORIŠTENE U OVOM KOMENTARU

AB	Anchor Bible Commentaries, ur. William Foxwell Albright i David Noel Freedman
ABD	Anchor Bible Dictionary (6 vol.), ur. David Noel Freedman
AKOT	Analytical Key to the Old Testament, John Joseph Owens
ANET	Ancient Near Eastern Texts, James B. Pritchard
BDB	Hebrejski i engleski leksikon Starog zaveta, F. Brown, S. R. Driver, C. A. Briggs
DK	prevod Daničić-Karadžić
DS	prevod D. Stefanović
EC	prevod Čarnić
IDB	The Interpreter's Dictionary of the Bible (4 vol.), ur. George A. Buttrick
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia (5 vol.), ur. James Orr
JB	Jerusalem Bible
JPSOA	Sveto pismo po mazoretskom tekstu: novi prevod (The Jewish Publication Society of America)
KB	Hebrejski i aramejski leksikon Starog zaveta, Ludwig Koehler i Walter Baumgartner
KJV	King James Version
LAM	Sveta Biblija po drevnim istočnim rukopisima (Pešita), George M. Lamsa
LXX	Septuaginta (grčko-engleski), Zondervan, 1970
MOF	Novi prevod Biblije, James Moffatt
MT	Mazoretski hebrejski tekst
NAB	New American Bible
NASB	New American Standard Bible
NEB	New English Bible
NET	NET Bible: New English Translation, drugo Beta izdanje
NIDOTE	New International Dictionary of Old Testament Theology i Exegesis (5 vol.), ur. Willem Van Gemeren
NIV	New International Version
NJB	New Jerusalem Bible
NKJV	New King James Version
NRSV	New Revised Standard Bible
NSP	Novi srpski prevod
NZ	Novi zavet
REB	Revised English Bible
RSV	Revised Standard Version
SEPT	Septuaginta (grčko-engleski), Zondervan, 1970
SSP	Savremeni srpski prevod
SZ	Stari zavet
TEV	Today's English Version, United Bible Societies
UBS ⁴	United Bible Societies, Grčki Novi zavet, četvrto revidirano izdanje
YLT	Young's Literal Translation of the Holy Bible, Robert Young
ZPBE	Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia (5 vols.), ur. Merrill C. Tenney

REČ PISCA: KAKO OVAJ KOMENTAR MOŽE DA VAM POMOGNE?

Tumačenje Svetog pisma je umni i duhovni postupak u kom se trudimo da shvatimo drevnog bogonadahnutog pisca kako bismo shvatili Božju poruku i zatim je primenili u vremenu u kom živimo.

Duhovni aspekt ovog postupka je od ključnog značaja, ali ga je teško definisati. On zahteva naše predanje i otvorenost prema Bogu. Treba da budemo gladni (1) Boga i (2) bogopoznanja, i (3) voljni da mu služimo. Ovaj deo postupka se sastoji iz molitve, ispovedanja greha i spremnosti da se promeni način života. Sveti Duh ima ključnu ulogu u postupku tumačenja, ali i dalje je zagonetka zašto iskreni i pobožni hrišćani različito shvataju Sveto pismo.

Umni deo postupka je lakše opisati. Treba da budemo dosledni i pošteni u svom postupanju s biblijskim tekstom, a ne pod uticajem ličnih ili denominacijskih sklonosti. Svi smo pod uticajem istorijskog razdoblja u kom živimo i niko među nama nije nepristrasan i neopredeljen tumač. Zato vam ovaj komentar predstavlja pažljiv umni postupak koji sadrži tri načela tumačenja i ustrojen je tako da nam pomogne da se odupremo sopstvenim sklonostima.

Prvo načelo

Prvo načelo glasi da treba uzeti u obzir istorijske okolnosti u kojima je određena biblijska knjiga napisana i specifičan istorijski povod za njeno pisanje. Svaki biblijski pisac je pisao s određenom svrhom na umu i želeo je da saopšti određenu poruku. Biblijski tekst danas ne može imati značenje koje izvorni, drevni i bogonadahnuti pisac nije imao na umu. Piščeva namera je ključ za tumačenje - a ne naše istorijske, emotivne, kulturne, lične i denominacijske potrebe. Primena je neodvojiva od tumačenja, ali ispravno tumačenje uvek treba da prethodi primeni. Mora se ponovo naglasiti da svaki biblijski tekst ima samo jedno jedino značenje. Upravo to značenje je biblijski pisac, vođen Svetim Duhom, nameravao da saopšti svojim savremenici. Ovo jedno značenje može imati višestruku primenu u različitim kulturama i okolnostima, ali svaka primena mora biti povezana s glavnom istinom biblijskog pisca. Zato ovaj serijal komentara s vodičem za proučavanje uvek sadrži uvod u biblijsku knjigu koja se obrađuje.

Drugo načelo

Drugo načelo glasi da treba uočiti delove iz kojih se knjiga sastoji. Svaka biblijska knjiga je zaokruženo delo. Nijedan tumač nema pravo da deo istine izdvoji, a da ostale delove zanemari. Zato je važno da se trudimo da shvatimo svrhu cele biblijske knjige pre nego što pristupimo tumačenju njenih delova. Ni manji komadi teksta - poglavlja, pasusi i stihovi - ne mogu imati značenje koje čitav deo knjige nema. Tumačenje mora da počne deduktivnim pristupom, od celine, te da onda pređe na induktivni pristup, na delove. Zato je ovaj biblijski komentar osmišljen tako da pomogne proučavaocima da prouče strukturu svakog dela knjige do nivoa pasusa. Podela na pasuse i poglavlja nije bogonadahnuta, ali nam pomaže kod uočavanja misaonih celina.

Tumačenje na nivou pasusa - a ne na nivou rečenice, dela rečenice, fraze ili reči - jeste ključ za uočavanje značenja koje je biblijski pisac imao na umu. Pasus se određuje na osnovu objedinjujuće teme, koja se često naziva i predmet ili tematska rečenica. Svaka reč, fraza, deo rečenice i svaka cela rečenica u tekstu, sve je na neki način povezano s tom objedinjujućom temom. Oni je ograničavaju, proširuju, objašnjavaju ili je dovode u pitanje. Pravi ključ za ispravno tumačenje jeste praćenje piščeve misli, pasus po pasus, u svakom delu knjige. Ovaj komentar pomaže proučavaocima da to učine

poredeći podele u savremenim engleskim prevodima. Ovi prevodi su izabrani jer primenjuju različite pristupe prevođenju:

1. Grčki tekst *The United Bible Society* je revidirano četvrto izdanje (UBS⁴). Savremeni tekstualni stručnjaci su napravili njegovu podelu na paragrafe.
2. *The New King James Version (NKJV)* je doslovan prevod, urađen po načelu „reč za reč”. Zasnovan je na grčkim rukopisima iz tradicije poznate pod imenom Primitveni tekst (*Textus Receptus*). Njegovi pasusi su duži nego kod ostalih prevoda, a takve duže celine pomažu proučavaocima da uoče objedinjujuću temu.
3. *The New Revised Standard Version (NRSV)* je prevod urađen po izmenjenom načelu „reč za reč”. On predstavlja prelaznu tačku prema sledeća dva savremena prevoda. Njegova podela na pasuse veoma pomaže u prepoznavanju tema.
4. *The Today's English Version (TEV)* je prevod urađen po načelu „dinamičkog ekvivalenta”. Objavilo ga je udruženje *United Bible Societies*. Ovaj prevod nastoji da Bibliju prevede tako da savremeni čitaoci s engleskog govornog područja mogu da shvate značenje grčkog teksta. Njegova podela na pasuse, posebno u Jevanđeljima, često je izvršena prema govorniku, a ne tematski, isto kao i engleski prevod *NIV*, što nije korisno u postupku tumačenja. Zanimljivo je da i *UBS⁴* i *TEV* imaju istog izdavača, ali različitu podelu na pasuse.
5. *The Jerusalem Bible (JB)* je prevod urađen po načelu „dinamičkog ekvivalenta”. Urađen je na osnovu rimokatoličkog prevoda na francuski. Korisno je izvršiti poređenje s ovom podelom na pasuse koja je izvršena s evropskog stanovišta.
6. U ovom komentaru je naveden tekst iz prevoda *Updated New American Standard Bible (NASB)* koji je objavljen 1995. godine. Urađen je po načelu „reč za reč”. Deo komentara koji obrađuje tekst stih po stih prati podelu iz ovog prevoda.

Treće načelo

Treće načelo glasi da moramo čitati razne prevode Svetog pisma kako bismo stekli uvid u što širi opseg mogućih značenja (u semantičko polje) biblijskih reči i fraza. Neka grčka fraza često može da se shvati na nekoliko načina. Različiti prevodi ističu te različite mogućnosti i pomažu nam da prepoznamo i objasnimo razlike među grčkim rukopisima Svetog pisma. Te razlike ne utiču na doktrinu, ali nam pomažu u naporima da dođemo do izvornog teksta koji je proizašao iz pera drevnog pisca.

Ovaj komentar pruža proučavaocima brz način da provere svoja tumačenja, ali ne s namerom da pruži konačne odgovore, nego da pruži potrebne podatke i izazove na razmišljanje. Druga moguća tumačenja nam često pomažu da ne budemo malograđanski nastrojani, dogmatični i zarobljeni okvirima svoje denominacije. Tumači treba da imaju na raspolaganju širi opseg mogućih tumačenja da bi shvatili koliko drevni tekst može da bude dvosmislen. Zapanjujuće je koliko se hrišćani koji tvrde da im je Biblija izvor istine malo slažu oko njenog značenja.

Ova načela su mi pomogla da se u velikoj meri oduprem uticaju istorijskog razdoblja u kom živim jer su me primorala da se uhvatim u koštac sa drevnim tekstom. Nadam se da će i vama biti na blagoslov.

Bob Atli (Bob Utley), 27. jun 1996.

Copyright © 2013 Bible Lessons International

VODIČ ZA DOBRO ČITANJE SVETOG PISMA: LIČNO TRAGANJE ZA PROVERLJIVOM ISTINOM

Sledi kratko objašnjenje hermeneutičke filozofije dr Boba Atlija i procedura korištenih u ovim komentarima.

Možemo li znati šta je istina? Gde se može naći? Možemo li da je proverimo upotrebom logike? Postoji li neki vrhovni autoritet? Postoje li apsolutne istine koje bi vodile naš život i naš svet? Da li život ima smisla? Zašto smo ovde? Gde idemo? Ova pitanja - o kojima razmišljaju svi razumni ljudi - zaokupljaju ljudski um od početka sveta (Prop 1:13-18; 3:9-11).

Sećam se svoje potrage za osnovnim životnim osloncem. Bio sam mlad kada sam poverovao u Hrista, prvenstveno na osnovu svedočanstva dragih članova moje porodice. Ali, kako sam rastao, rasla su i moja pitanja o sebi i svetu u kom živim. Jednostavni i izlizani kulturni i religijski odgovori nisu mogli da objasne iskustva o kojima sam čitao i s kojima sam se susretao. Bilo je to vreme zbunjenosti, traganja i čežnje, tokom kog sam često osećao beznađe suočen sa bezosećajnim i grubim svetom u kom sam živeo.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na ova najdublja pitanja, ali nakon istraživanja i razmišljanja bih uviđao da se oni zasnivaju (1) na ličnoj filozofiji, (2) na drevnim mitovima, (3) na ličnim iskustvima ili (4) na psihičkim projekcijama. Ali meni je bio potreban određeni nivo proverljivosti, nekakav dokaz, nešto razumno na čemu bih temeljio svoj pogled na svet, životni oslonac, razlog da živim.

Sve to pronašao sam proučavajući Sveto pismo. Počeo sam da tražim dokaze za pouzdanost Svetog pisma i pronašao sam ih u sledećim oblastima: (1) u arheologiji, koja potvrđuje istorijsku pouzdanost Svetog pisma, (2) u tačnosti i preciznosti starozavetnih proroštava, (3) u jedinstvu biblijske poruke usprkos tome što je njeno zapisivanje trajalo šesnaest vekova, (4) u ličnim svedočanstvima ljudi čiji životi su se trajno promenili zbog dodira sa Svetim pismom. Hrišćanstvo je zaokružen sistem verovanja i stoga može da se uhvati u koštac sa složenim pitanjima ljudskog života. To mi je pružilo razumnu okosnicu života, a iskustvena strana biblijske vere mi je pružila radost i postojanost.

Mislio sam da sam pronašao oslonac svog života - Hrista koji je predstavljen u Svetom pismu. Bio je to uzbudljiv doživljaj koji mi je doneo emotivno olakšanje. Međutim, i dalje se sećam preneraženosti i bola koje sam doživeo kad sam počeo da uviđam koliko različitih tumačenja Biblije zastupaju čak i ljudi koji pripadaju istim crkvama ili školama mišljenja. Potvrđivanje bogonadahnutosti i pouzdanosti Svetog pisma nije bilo kraj, nego tek početak. Kako da proverim ili odbacim različita i protivrečna tumačenja mnogih teških odlomaka Svetog pisma koja zastupaju ljudi koji veruju u njegov autoritet i pouzdanost? (Evandeoski hrišćani veruju u pouzdanost Biblije, ali ne mogu da se slože oko njenog značenja!)

Ovo pitanje je postalo moj životni cilj i versko hodočašće. Znao sam da mi je vera u Hrista pružila veliki mir i radost. Moj um je usred relativizma kulture u kojoj živim i oholog dogmatizma suprotstavljenih religija i denominacija čeznuo za apsolutnim istinama. Tokom potrage za ispravnim pristupom drevnoj književnosti iznenadile su me sopstvene predrasude, nastale zbog istorijskog razdoblja, kulture i denominacije kojoj pripadam i zbog mog ličnog životnog iskustva. Često sam čitao Bibliju samo da bih pronašao potvrdu za svoje stavove. Koristio sam je kao izvor dogme, kako bih napao druge i istovremeno učvrstio sebe ublažujući svoju nesigurnost i nedostatke. Ovo spoznanje mi je bilo tako bolno!

Iako nikad neću biti potpuno objektivni, ipak mogu da postanem bolji čitalac Svetog pisma. Mogu ograničiti svoje predrasude tako što ću ih prepoznati i priznati da ih imam. Tako i dalje neću biti

slobodan od njih, ali ću se suočiti sa sopstvenim slabostima. Sam tumač često je najveći neprijatelj dobrog čitanja Biblije.

Navešću neke pretpostavke s kojima pristupam proučavanju Biblije kako biste mogli da ih ispitajte zajedno sa mnom:

I. Pretpostavke

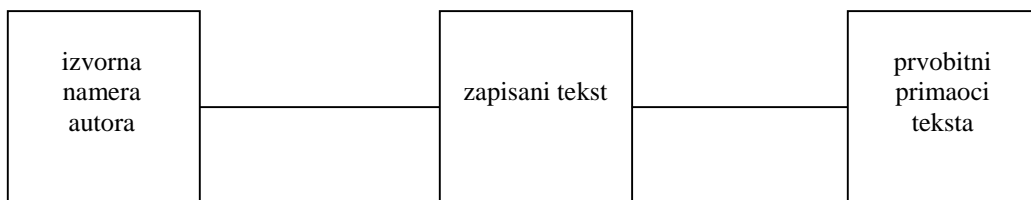
1. Verujem da je Sveto pismo jedino bogonadahnutu samootkrivenje jedinog istinitog Boga. Ono stoga mora da se tumači u svetlu namere božanskog pisca koja je izražena kroz ljudskog pisca u tačno određenim istorijskim okolnostima.
2. Verujem da je Sveto pismo pisano za ljude iz naroda - za svakog čoveka! Bog se prilagodio ljudima i jasno nam progovorio u određenim istorijskim i kulturnim okolnostima. Nije nam sakrio istinu, nego želi da je razumemo! Zato Biblija treba da se tumači u svetlu ondašnjeg, a ne našeg vremena. Ona danas ne može imati značenje koje njeni prvi čitaoci ili slušaoci ne bi tako razumeli. Biblija je shvatljiva ljudima prosečne umnosti i koristi normalne obrasce i tehnike ljudske komunikacije.
3. Verujem da celo Sveto pismo ima jednu poruku i svrhu. Ono samo sebi ne protivreči, iako sadrži teške i paradoksalne odlomke. Stoga je Sveto pismo svoj najbolji tumač.
4. Verujem da svaki odlomak Svetog pisma (isključujući proroštva) ima jedno jedino značenje, koje se zasniva na nameri njegovog bogonadahnutog pisca. Iako nikad ne možemo biti sasvim sigurni koja je bila piščeva namera, postoje mnogi pokazatelji koji nam na nju ukazuju:
  - (a) Književna vrsta (žanr) koja je izabrana za saopštavanje poruke
  - (b) Istorijske okolnosti i naročit povod koji su bili okidač za pisanje
  - (c) Književni kontekst, kako cele biblijske knjige, tako i svakog njenog dela
  - (d) Poredak delova knjige (struktura knjige) i njihov odnos prema poruci cele knjige
  - (e) Gramatičke posebnosti koja su upotrebljene da se saopšti određena poruka
  - (f) Reči koje su izabrane da se ta poruka izloži

Prilikom proučavanja nekog biblijskog odlomka cilj nam je da proučimo svaku od ovih oblasti. Ali pre nego što objasnim svoj metod za dobro čitanje Svetog pisma, dozvolite mi da izložim neke od neprikladnih metoda koji se danas koriste. Upravo oni su stvorili tako velik broj raznovrsnih tumačenja i stoga ih treba izbegavati.

II. Neprikladne metode

1. Zanemarivanje književnog konteksta biblijskih knjiga i upotreba svake rečenice, fraze ili čak pojedinačnih reči kao istinosnih iskaza, odvojeno od piščeve namere i šireg konteksta. Ovo se često naziva „izvlačenje iz konteksta”.
2. Zanemarivanje istorijskih okolnosti biblijske knjige i njihova zamena nekakvim tobože istorijskim okolnostima za koje postoji malo ili nimalo podrške u biblijskom tekstu.
3. Zanemarivanje istorijskih okolnosti teksta i čitanje biblijskog teksta kao da su u pitanju jutrošnje mesne novine napisane prvenstveno za današnje pojedinačne hrišćane.
4. Zanemarivanje istorijskih okolnosti teksta alegorizacijom iz koje nastaje filozofska ili teološka poruka koja je potpuno nepovezana s prvim primaocima i namerom bogonadahnutog pisca.
5. Zanemarivanje izvorne poruke teksta zamenjujući je sopstvenim teološkim sistemom, omiljenom doktrinom ili savremenim pitanjem koje uopšte nije povezano s namerom bogonadahnutog pisca i porukom koju je zapisao. Ova pojava najčešće sledi nakon čitanja biblijskog teksta s ciljem da se uspostavi autoritet govornika. Ovaj pristup se često naziva „tumačenje reakcijom čitaoca” („Šta ovaj tekst znači za mene?”).

Sva pisana ljudska komunikacija sastoji se iz najmanje tri međusobno povezana sastojka:

U prošlosti su se svi pristupi čitanju Biblije usredsređivali na jedan od ova tri sastojka. Ali, da bi se bolje izrazila jedinstvena bogonadahnutost Biblije, potrebno je da se gornji nacrt dopuni:

Neophodno je da sva tri sastojka budu uključena u postupak tumačenja. Da bi provera bila moguća, moje tumačenje se usredsređuje na prva dva sastojka: na pisca i na tekst. Pri tome verovatno reagujem na zloupotrebe teksta koje sam naveo: (1) na alegorizaciju ili produhovljavanje teksta i (2) na tumačenje reakcijom čitaoca („Šta ovaj tekst znači za mene?“). Zloupotreba teksta se može pojaviti u svakom koraku tumačenja. Zato uvek moramo proveravati svoje motive, predrasude, pristup tekstu i primenu. Ali kako da ih proverimo ako za tumačenje nema granica, ako u tumačenju ne postoje pravila i merila? Zato nam piščeva namera i struktura njegovog teksta pružaju merila pomoću kojih možemo da ograničimo opseg mogućih ispravnih tumačenja.

Stoga se u svetlu ovih neispravnih pristupa čitanju teksta nameće pitanje koje glasi: koji to pristupi čitanju i tumačenju Biblije pružaju neku meru proverljivosti i doslednosti?

III. Potencijalni pristupi ispravnom čitanju Biblije

Ovde neću raspravljati o posebnim pristupima za tumačenje pojedinačnih književnih vrsta, nego o opštim načelima hermeneutike koja su dobra za sve vrste biblijskog teksta. Dobra knjiga o posebnim pristupima svakoj književnoj vrsti zove se *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, a napisali su je Gordon Fi (Gordon Fee) i Daglas Stjuart (Douglas Stuart).

Moj metod se prvo usredsređuje na to da čitalac, pomoću četiri kruga ličnog čitanja, dozvoli Svetom Duhu da osvetli Bibliju. Tako Sveti Duh, biblijski tekst i čitalac dolaze na prvo, a ne na drugo mesto. Čitalac je time istovremeno zaštićen od potpadanja pod prekomerni uticaj biblijskih komentatora.

Čuo sam jednu izreku koja glasi: „Biblija baca mnogo svetla na komentare“. Ne navodim je da bih omalovažio priručnike za proučavanje, nego da vas podstaknem da ih upotrebite u pravo vreme. Moramo biti u stanju da obrazložimo svoja tumačenja iz samog biblijskog teksta. U ovih šest oblasti moguća je bar delimična proverljivost:

1. Istorijske okolnosti
2. Književni kontekst
3. Gramatičke strukture teksta (sintaksa)
4. Onovremena upotreba pojedinih reči
5. Odgovarajući uporedni tekstovi

6. Žanr

Moramo biti u stanju da objasnimo razloge i logiku na kojima zasnivamo svoja tumačenja. Biblija je naš jedini izvor vere i dela. Na žalost, hrišćani se često ne slažu oko pitanja čemu nas ona uči i šta podržava. Četiri kruga čitanja osmišljena su tako da se iz njih mogu steći sledeći uvidi koji su važni za tumačenje:

A. Prvi krug čitanja

1. Pročitajte celu biblijsku knjigu odjednom. Zatim je ponovo pročitajte u drugom prevodu, najbolje nekom sa drugačijim prevodilačkim pristupom:
  - a. Iz prevoda po načelu „reč za reč” (*NKJV, NASB, NRSV*)
  - b. Iz prevoda po načelu „dinamičkog ekvivalenta” (*TEV, NJB*)
  - c. Iz opisnog prevoda (parafraze), (*LB, AB*)
2. Uočite glavnu svrhu pisanja cele knjige. Prepoznajte njenu temu.
3. Ako je moguće, prepoznajte deo knjige ili poglavlje ili pasus ili rečenicu koji jasno iskazuju ovu glavnu svrhu ili temu cele knjige.
4. Prepoznajte koja književna vrsta preovlađuje
  - a. U Starom zavetu
    - 1) Hebrejska naracija
    - 2) Hebrejska poezija (mudrosna književnost, Psalmi)
    - 3) Hebrejska proroštva (proza i poezija)
    - 4) Zakoni
  - b. U Novom zavetu
    - 1) Naracija (Jevanđelja, Dela apostolska)
    - 2) Parabole (u Jevanđeljima)
    - 3) Pisma i poslanice
    - 4) Apokaliptična književnost

B. Drugi krug čitanja

1. Ponovo pročitajte celu knjigu, ovaj put da biste prepoznali njene najvažnije teme.
2. Zapišite pregled najvažnijih tema knjige i sažeto zabeležite sadržaj svake od njih sa po jednim jednostavnim iskazom.
3. Uporedite svoj iskaz o svrsi knjige i svoj opšti pregled najvažnijih tema s priručnicima za proučavanje Biblije.

C. Treći krug čitanja

1. Još jednom pročitajte celu biblijsku knjigu, ovaj put da biste iz nje saznali istorijske okolnosti i konkretan povod za njeno pisanje.
2. Popišite sledeće istorijske stavke koje se spominju u toj biblijskoj knjizi:
  - a. Pisca
  - b. Datum pisanja
  - c. Prismoce
  - d. Konkretni razlozi za pisanje
  - e. Kulturne činioce koji su povezani sa svrhom pisanja
3. Proširite svoj pregled tog dela knjige koji proučavate dodajući mu podelu sve do nivoa pasusa. Uvek prepoznajte gde određen deo knjige počinje i završava i zapišite njegov pregled. Deo knjige se može prostirati na nekoliko poglavlja ili na nekoliko pasusa. Ovo će vam omogućiti da pratite logiku bogonadahnutog pisca i da uočite kako je uredio tekst.
4. Proverite svoja zapažanja o istorijskim okolnostima pomoću odgovarajućih priručnika.

D. Četvrti krug čitanja

1. Ponovo pročitajte deo knjige koji proučavate iz nekoliko prevoda:
  - a. Iz prevoda po načelu „reč za reč” (*NKJV, NASB, NRSV*)
  - b. Iz prevoda po načelu „dinamičkog ekvivalenta” (*TEV, NJB*)
  - c. Iz opisnog prevoda (parafraze), (*LB, AB*)
2. Prepoznajte stilske i gramatičke strukture:
  - a. Fraze koji se ponavljaju (Ef 1:6,12,13)
  - b. Gramatičke strukture koji se ponavljaju (Rim 8:31)
  - c. Suprotstavljene pojmove
3. Popišite sledeće
  - a. Važne izraze
  - b. Neobične izraze
  - c. Važne gramatičke strukture
  - d. Posebno teške reči, delove rečenice i cele rečenice
4. Potražite odgovarajuće uporedne odlomke
  - a. Pronađite biblijski odlomak koji najjasnije obrazlaže temu koju proučavate koristeći sledeće priručnike:
    - 1) Knjige iz oblasti sistematske teologije
    - 2) Izdanja Biblije s adresama uporednih odlomaka
    - 3) Biblijske konkordance
  - b. Istražite da li postoji biblijski tekst koji u paru s odlomkom koji proučavate stvara paradoks o datoj temi. Mnoge biblijske istine su izražene u dijalektičkim parovima. Mnoge netrpeljivosti među denominacijama nastaju jer se kao dokaz koriste stihovi koji predstavljaju samo jednu stranu te biblijske dijalektičke napetosti. Sve Pismo je bogonadahnuo i stoga moramo istražiti njegovu celokupnu poruku kako bi naše tumačenje odražavalo biblijsku ravnotežu.
  - c. Potražite uporedne odlomke u samoj biblijskoj knjizi, zatim u drugim knjigama istog biblijskog pisca, a onda u biblijskim knjigama iste književne vrste. Biblija je svoj najbolji tumač jer ima jednog pisca, Svetog Duha.
5. Upotrebite sledeće priručnike da proverite svoja zapažanja o istorijskim okolnostima i povodu za pisanje:
  - a. Biblije za proučavanje
  - b. Biblijske enciklopedije, priručnike i rečnike
  - c. Uvode u Bibliju
  - d. Biblijske komentare (u ovom koraku proučavanja dozvolite široj zajednici vernika, iz prošlosti i sadašnjosti, da pomogne i ispravi zaključke vašeg ličnog proučavanja).

IV. Primena tumačenja Biblije

U ovom koraku prelazimo na primenu. Odvojili ste vreme da razumete tekst u svetlu njegovih izvornih okolnosti i sada treba da ga primenite u svom životu i u svojoj kulturi. Biblijski autoritet definišem kao „shvatanje poruke koju je bogonadahnuti biblijski pisac saopštio svojim savremenicima i njenu primenu u današnje vreme”.

Primena treba da sledi nakon tumačenja namere bogonadahnutog pisca i po ugledu na njegovu logiku. Nijedan biblijski odlomak se ne može primeniti u današnje vreme dok prvo ne saznamo šta je taj odlomak saopštavao u svoje vreme! Biblijski odlomak ne može poprimiti značenje koje nikad nije imao.

Podrobni pregled do nivoa pasusa (iz trećeg kruga čitanja) sada će biti vaš vodič. Tekst treba primeniti na nivou pasusa, a ne na nivou pojedinačnih reči. Reči imaju značenje samo u kontekstu; delovi rečenice imaju značenje samo u kontekstu; cele rečenice imaju značenje samo u kontekstu.

Biblijski pisac je jedina bogonadahnuti osoba u celom postupku tumačenja. Mi samo idemo kuda nas on vodi u skladu s prosvetljenjem koje smo primili od Svetog Duha. Međutim, prosvetljenje nije bogonadahnutost. Da bismo mogli da kažemo „ovako govori Gospod” moramo se držati namere bogonadahnutog pisca. Primena mora da bude izričito povezana s opštom svrhom celog spisa, dela knjige kom pasus pripada i s razvojem misli iz pasusa u pasus.

Ne dozvolite da današnji problemi tumače Bibliju - pustite Bibliju da govori! To će možda zahtevati od nas da iz teksta izdvajamo načela. To je ispravno ako tekst podržava ta načela. Nažalost, naša načela često su upravo to - „naša” načela, a ne načela iz biblijskog teksta.

U primenjivanju Biblije je važno da ne zaboravimo da svaki biblijski tekst (osim proroštava) ima jedno jedino značenje. To značenje je povezano s ciljevima zbog kojih je bogonadahnuti pisac pisao raspravljajući o rešenju za neku krizu ili potrebu u vreme kad je živeo. Iz ovog jednog i jedinog značenja mogu proizaći mnoge i raznovrsne primene. Svaka primena će biti zasnovana na potrebama primalaca, ali mora biti povezana sa značenjem koje je bogonadahnuti pisac imao na umu.

V. Duhovan aspekt tumačenja

Sve do sada obrazlagao sam logički postupak tumačenja i primene, a sada ću ukratko izložiti duhovnu stranu tumačenja. Meni je u tome pomoglo korištenje sledećeg spiska koraka:

1. Molite se za pomoć Svetog Duha (1. Kor 1:26–2:16).
2. Molite se za oprost i očišćenje od greha kojih ste svesni (1. Jn 1:9).
3. Molite se da imate veću želju za poznavanjem Boga (Ps 19:7-14 i 42:1).
4. Odmah primenite sve što otkrijete tokom proučavanja.
5. Ostanite ponizni i poučljivi.

Veoma je teško održati ravnotežu između logičkog postupka i duhovnog vodstva Svetog Duha. Sledeći odlomci su mi pomogli da je uspostavim:

1. Iz knjige Džejsa Sajera (James W. Sire), *Iskrivljavanje Pisma (Scripture Twisting)*, str. 17-18: „Prosvetljenje uma pripada svim pripadnicima Božjeg naroda, a ne samo duhovnoj eliti. U biblijskom hrišćanstvu nema gurua, nema posebno prosvetljenih ni onih preko kojih stiže jedino pravo tumačenje. Stoga, iako Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i duhovnog razlučivanja, on hrišćane kojima je dao te darove ne postavlja da budu jedini autoriteti za tumačenje Njegove reči. Svaki pripadnik Njegovog naroda treba da uči, prosuđuje i razlučuje na osnovu Svetog pisma, koje ima autoritet čak i nad onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Dakle, kroz celu knjigu polazim od pretpostavke da je Biblija Božje istinito otkrivenje čitavom ljudskom rodu, da je ona naš vrhovni autoritet u svim pitanjima o kojima govori, da nije obavijena velom misterije, nego da obični ljudi iz svake kulture mogu ispravno da je razumeju”.
2. O Kjerkegoru (Kierkegaard) iz knjige Bernarda Rema (Bernard Ramm) *Protestantski principi tumačenja Biblije (Protestant Biblical Interpretation)* str. 64: „Po Kjerkegoru (Kierkegaard) je gramatičko, leksičko i istorijsko proučavanje Biblije potrebno, ali samo kao priprema za istinsko čitanje Biblije. Da bi neko čitao Bibliju kao Božju reč, čovek je mora čitati sa srcem u ustima, mora da se popne na vrhove prstiju u iščekivanju, sa iskrenim očekivanjem u razgovoru sa Bogom. Čitati Bibliju bez razmišljanja i lakomisleno ili akademski ili profesionalno ne znači čitati Bibliju kao Božju reč. Samo ako je čovek čita kao ljubavno pismo, on je čita kao Božju reč”.
3. Rouli (H. H. Rowley) piše na 19. stranci knjige *Relevantnost Biblije (The Relevance of the Bible)*: „Nijedno razumevanje Biblije koje je samo umno, koliko god da je potpuno, ne može da usvoji sva njena blaga. Umno razumevanje nije nevažno, jer je ključno za potpuno razumevanje, ali ono mora da vodi duhovnom razumevanju duhovnih blaga ove knjige. Tek to je potpuno

razumevanje Biblije. Za duhovno razumevanje je potrebno više od umne usredsređenosti. O duhovnim pitanjima se rasuđuje duhovno i svakom proučavaocu Biblije je potreban stav duhovne prijemčivosti, žudnja da nađe Boga kako bi mogao da mu se preda. Jedino tako može da prevaziđe naučno istraživanje i pristupi bogatijem nasleđu ove najveće od svih knjiga”.

VI. Metodi tumačenja u ovom komentaru

Predviđeno je da vam ovaj *Komentar s vodičem za proučavanje* pomogne na sledeći način:

- A. Svaka biblijska knjiga ima uvodni istorijski pregled. Pročitajte taj deo teksta kad završite Treći krug čitanja.
- B. Na početku svakog poglavlja pronaći ćete uvid iz konteksta. To će vam pomoći da uočite strukturu tog dela knjige.
- C. Na početku svakog poglavlja ili većeg dela knjige navedena je podela na pasuse s podnaslovima iz nekoliko savremenih engleskih prevoda:
  - 1. *The United Bible Society*, grčki tekst, četvrto revidirano izdanje (UBS⁴)
  - 2. *New American Standard Bible*, ažurirana 1995. godine (NASB)
  - 3. *New King James Version* (NKJV)
  - 4. *New Revised Standard Version* (NRSV)
  - 5. *Today's English Version* (TEV)
  - 6. *The New Jerusalem Bible* (NJB).

Podela na pasuse nije bogonadahnuti i zato treba da je otkrijemo iz konteksta.

Poređenjem nekoliko savremenih prevoda koji koriste različite pristupe prevodenju i različita teološka stanovišta možemo da analiziramo strukturu misli bogonadahnutog pisca. Svaki pasus sadrži jednu glavnu istinu, takozvanu „tematsku rečenicu” ili „središnju ideju teksta”. Ova objedinjujuća misao je ključ za ispravno istorijsko i gramatičko tumačenje. Nikada ne bi trebalo da tumačimo tekst koji je manji od jednog pasusa, niti da iz njega propovedamo ili poučavamo! Ne zaboravite da je svaki pasus povezan s pasusima koji ga okružuju. Zato je veoma važno sastaviti pregled cele knjige do nivoa pasusa. Tako ćemo moći da pratimo logički razvoj teme onako kako ga je sastavio bogonadahnuti biblijski pisac.

- D. Beleške u ovom komentaru pristupaju tumačenju stih po stih, što nas primorava da pratimo misao bogonadahnutog pisca. Beleške sadrže podatke iz nekoliko oblasti:
  - 1. Književni kontekst
  - 2. Uvidi iz istorije i kulture
  - 3. Podaci o gramatici
  - 4. Proučavanje pojedinih reči
  - 5. Odgovarajući uporedni odlomci
- E. Na nekim mestima u ovom komentaru tekst engleskog prevoda *New American Standard Bible* (ažuriran 1995. godine), dopunjen je tekstom nekih drugih savremenih engleskih prevoda:
  - 1. *New King James Version* (NKJV), koji sledi rukopise poznate pod imenom *Textus Receptus*.
  - 2. *New Revised Standard Version* (NRSV), što je revizija standardnog prevoda koju je objavio savez *National Council of Churches* po načelu „reč za reč”.
  - 3. *Today's English Version* (TEV), prevod po načelu „dinamičkog ekvivalenta”, *Američkog biblijskog društva* (*American Bible Society*).
  - 4. *New Jerusalem Bible* (NJB), engleski prevod Biblije zasnovan na rimokatoličkom francuskom prevodu po načelu „dinamičkog ekvivalenta”.
- F. Poređenje savremenih prevoda može da pomogne onima koji ne znaju grčki i hebrejski da uoče probleme u tekstu:
  - 1. Razlike među rukopisima

2. Druga moguća značenja reči
3. Gramatički teške tekstove i konstrukcije
4. Dvosmislene tekstove

Iako savremeni prevodi ne mogu da reše ove probleme, oni pomažu da ih prepoznamo kao mesta koja zahtevaju dublje i detaljnije proučavanje.

- G. Na kraju svakog poglavlja nalaze se odgovarajuća pitanja za razmatranje koja se tiču najvažnijih problema u tumačenju tog poglavlja.

UVOD U PASTORALNA PISMA: 1. & 2.

TIMOTIJU I TITU

I. UVODNA NAPOMENA

A. Geografske lokacije koje se spominju u Prvoj poslanici Timotiju, Poslanici Titu i Drugoj poslanici Timotiju ne uklapaju se u hronologiju Dela, niti u hronologiju ostalih Pavlovih pisama.

1. Poseta Efesu (up. 1. Tim 1:3)
2. Poseta Troadi (up. 2. Tim 4:13)
3. Poseta Miletu (up. 2. Tim 4:20)
4. Misionarsko putovanje na Krit (up. Titu 1:5)
5. Misionarsko putovanje u Španiju (Klement iz Rima, 95. g.n.e. i uvod u Muratorijev kanon, 180-200. g.n.e.)

Na osnovu ovoga, mislim da je Pavle oslobođen iz zatvora (u periodu početkom ili sredinom šezdesetih, što je zabeleženo u Prvoj Klementovoj 5, napisanoj oko 95. g.n.e.) i pošao na četvrto misionarsko putovanje, te je zatim ponovo uhapšen i ubijen pre 68. g.n.e. (Neronovo samoubistvo).

B. Opšti stav o svrsi ovih pisama jeste da su ona bila administrativna (crkvena organizacija). Međutim, u *Novom internacionalnom biblijskom komentaru (New International Biblical Commentary)*, vol. 13, u tekstu o Prvoj i Drugoj poslanici Timotiju i Poslanici Titu, Gordon Fi (Gordon Fee) ubedljivo zastupa stav da je povod za pisanje ovih pisama bilo lažno učenje u kućnim crkvama u Efesu (Prva poslanica Timotiju) i na ostrvu Krit (Titu).

C. Na neki način, Pastoralna pisma uspostavljaju administrativni obrazac sličan esenskom *Priručniku za disciplinu (Manual of Discipline)*. Ova uputstva su bila još značajnija zbog ranog i sveprisutnog odstupanja od apostolskih učenja i forme.

D. Sličnost između Pastoralnih pisama i Lukinog rečnika u Jevanđelju i Delima može se objasniti činjenicom da je on bio Pavlov pisar (up. C. F. D. Mul (C. F. D. Moule), *Problem Pastoralnih poslanica: ponovno razmatranje (The Problem of the Pastoral Epistles: A Reappraisal)*). S. G. Wilson (S. G. Wilson), u *Luka i Pastoralne poslanice (Lk and the Pastoral Epistles)*, čak smatra da je moguće da su ove tri knjige Lukin pokušaj da napiše treći deo koji opisuje širenje jevanđelja izvan Rima.

E. Zašto su ove tri knjige grupisane? Da li je moguće da se one bave različitim vremenima/mestima/pitanjima? Samo Prva poslanica Timotiju i Poslanica Titu govore o crkvenoj organizaciji. Ono što ih naizgled povezuje su (1) njihovi rečnici; (2) lažni učitelji; i (3) činjenica da se teško uklapaju u hronologiju Dela (ako se uzmu u obzir zajedno).

II. AUTORSTVO

A. Sama pisma navode da je autor apostol Pavle (up. 1. Tim 1:1; 2. Tim 1:1; Titu 1:1) i on se obraća svojim apostolskim predstavnicima, Timotiju i Titu.

B. Rasprave o autorstvu Pastoralnih pisama započete su u devetnaestom i dvadesetom veku. Razlozi za odbacivanje Pavlovog autorstva obično se zasnivaju na

1. razvijenoj crkvenoj organizaciji (kvalifikacije za vođe)
  2. razvijenom gnosticizmu (dokumentovanom u drugom veku)
  3. razvijenoj teologiji (izjave o kredo)
  4. razlikama u rečniku i stilu (jedna trećina reči nije upotrebljena u drugim Pavlovim tekstovima)
- C. Ove razlike se mogu objasniti
1. Ovo su poslednji Pavlovi tekstovi i moguće je da je Luka bio pisar
  2. Rečnik i stil zavise od povoda
  3. Gnostičke ideje su razvoj prvovekovnih jevrejskih ideja (up. Svici s Mrtvog mora)
  4. Pavle je bio izvrstan teolog i kreativan pisac sa bogatim rečnikom
- D. Raste shvatanje o istorijskom okruženju
1. Pavle je koristio profesionalnog hrišćanskog pisara (moguće je da je u ovom slučaju to bio Luka)
  2. Pavle je koristio tekstove drugih autora (tj. članova njegovog misionarskog tima, up. 2. Tim 4:11)
  3. Pavle je koristio citate iz liturgija ili himni (dobar sažetak možete videti u *Rečnik Pavla i njegovih pisama (Dictionary of Paul and His Letters)*, urednici Hotorn (Hawthorne) i Martin (Martin), izdavač IVP, str. 664).
  4. Predlog da su delovi Pastoralnih pisama citati iz drugih izvora može objasniti upotrebu *hapax legomena* (reči koje su samo jedan put upotrebljene u Novom zavetu), idioma koje Pavle nije koristio i drugačiji način upotrebe njegovih termina.
    - a. Doksologije (up. 1. Tim 1:17; 6:15-17)
    - b. Lista poroka (up. 1. Tim 1:9-10)
    - c. Prikladno ponašanje žena (up. 1. Tim 2:9-3:1a)
    - d. Kvalifikacije za vladike i đakone (up. 1. Tim 3:1b-13)
    - e. Priznanja iz himni (up. 1. Tim 2:5-6; 3:16; 2. Tim 1:9-10; Titu 3:3-7)
  5. Himne (up. 1. Tim 6:11-12,15-16; 2. Tim 2:11-13; Titu 2:11-14)
    - a. Starozavetni *Midraš* (up. 1. Tim 1:9-10; 2:9-3:1a; 5:17-18; 2. Tim 2:19-21; Titu 3:3-7)
    - b. Formula
      - (1) „ova izjava je istinita” (up. 1. Tim 1:15; 2:9-3:1a; 2. Tim 2:11-13; Titu 3:3-8)
      - (2) „svestan toga da” (up. 1. Tim 1:9-10; 2. Tim 3:1-5)
      - (3) „to/ono” (up. 1. Tim 4:6,11; 2. Tim 2:14; Titu 1:15-16; 2:1)
  6. Citat grčkog pesnika (up. Titu 1:12 [Epimenid i/ili Euripid])
- E. Bilo bi neobično da navodan „Pavlovac” iz drugog veka spominje toliko specifične detalje kao što su imena ljudi (tj. Imenej, 1. Tim 1:20; 2. Tim 2:17; Aleksandar, 1. Tim 1:20; Zina, Titu 3:13) i događaji (Trofimova bolest u Miletu, 2. Tim 4:20; ili spisak udovica, 1. Tim 5:9) koji se ne spominju u drugim Pavlovim tekstovima. Ove stvari se ne uklapaju sa pretpostavkom postojanja drugog autora koji je pisao u Pavlovo ime.
Za dobar članak o pseudonimnom autorstvu novozavetnih pisama vidite *Uvod u Novi zavet (An Introduction to the New Testament)*, Karson (Carson), Mu (Moo) i Moris (Morris), str. 367-371.

III. VREME

- A. Ukoliko je tačno da je Pavle oslobođen iz zatvora (nakon kraja Dela apostolskih, verovatno između 59. i 61. g.n.e.), da li postoji rana tradicija o njegovim post-zatvorskim aktivnostima (tj. propovedanje u Španiji, up. Rim 15:24,28)?

1. Pastoralna pisma (up. 2. Tim 4:10)
  2. Prva Klementova 5
    - a. Pavle je propovedao na istoku i na zapadu (tj. u Španiji)
    - b. Pavle je ubijen u vreme „prefekata” (tj. Tigelina i Sabina, koji su na ovoj poziciji bili tokom poslednje godine Neronove vladavine, 68. g.n.e.)
  3. Uvod u Muratorijev fragment (listu kanonskih knjiga iz Rima oko 180-200. g.n.e.)
  4. Euzebijeva *Crkvena istorija* 2:22:1-8 navodi da je Pavle oslobođen iz rimskog zatvoreništva
- B. Čini se da su Prva poslanica Timotiju i poslanica Titu napisane ubrzo nakon Pavlovog povratka u zatvor. Druga poslanica Timotiju je Pavlov poslednji tekst i pozdrav iz zatvora.
- C. Moguća hronologija Pavlovih tekstova po F. F. Brusu (F. F. Bruce) i Mariju Harisu (Murry Harris) uz manje izmene.

<u>Knjiga</u>	<u>Vreme</u>	<u>Mesto pisanja</u>	<u>Veza sa Delima</u>
1. Gal	48.	Sirijska Antiohija	Dap 14:28;
2. 1. Solunjanima	50.	Korint	Dap 18:5
3. 2. Solunjanima	50.	Korint	
4. 1. Korinćanima	55.	Efes	Dap 19:20
5. 2. Korinćanima	56.	Makedonija	Dap 20:2
6. Rimljanima	57.	Korint	Dap 20:3
7.-10. Pisma iz zatvora			
Kološanima	početak šezdesetih	Rim	
Efescima	početak šezdesetih	Rim	
Filimonu	početak šezdesetih	Rim	
Filibljanima	kraj 62-63.	Rim	Dap 28:30-31
11.-13. Četvrto misionarsko putovanje			
1. Timotiju	63. ili kasnije	Makedonija	
Titu	63. ali pre 64.	Efes (?)	
2. Timotiju	68. g.n.e.	Rim	

IV. PRIMAOCI

- A. Naziv „Pastoralne poslanice” potiče iz komentara D. N. Berdota (D. N. Berdot) iz 1703. g.n.e. Govori o njihovom jedinstvenom karakteru i sadržaju. Međutim, Timotij i Tit nisu pastori, nego apostolski delegati.
- B. Ova pisma su pisana crkvama, ali je njihova književna forma pismo upućeno Pavlovim saradnicima, Timotiju i Titu. Pavle se obraća kongregacijama obraćajući se njihovim vođama. Na obim Pavlove ciljne grupe ukazuju
1. formalni uvodi koji spominju njegovo apostolstvo
  2. množina „vi” na kraju sva tri pisma
  3. Pavlova odbrana svog poziva (up. 1. Tim 2:7)
  4. Pavle piše Timotiju o stvarima koje je on već znao iz vremena provedenog sa Pavlom (up. 1. Tim 3:15)

V. POVOD/SVRHA

- A. Osnovna svrha bila je suprotstavljanje razvoju jeresi (up. 1. Tim 1:3-7). Ova određena jeres

verovatno je bila kombinacija jevrejskih i gnostičkih tendencija (nalik na lažne učitelje iz poslanica Efescima i Kološanima). Moguće je da su to bile dve odvojene grupe.

- B. Stari zavet daje specifična uputstva za organizaciju zajednice vernika. Novi zavet ne sadrži specifična uputstva o organizaciji ili uređenju crkve. Pastoralna pisma (Prva poslanica Timotiju, Druga poslanica Timotiju i Poslanica Titu) su najbliža novozavetnim uputstvima od svih tekstova.
- C. Prva poslanica Timotiju je pisana:
  - 1. kao podsticaj Timotiju da ostane u Efesu (up. 1. Tim 1:3)
  - 2. kao reakcija na lažne učitelje (up. 1. Tim 1:19-20; 4:1-5; 6:4-5,20-21)
  - 3. kao pomoć vođama (up. 1. Tim 3)
- D. Poslanica Titu ima sličan zadatak, da odgovori na jeres i pomogne organizaciji na Kritu (up. 1:5)
- E. U Drugoj poslanici Timotiju, Pavle je u zatvoru, bez nade da će biti oslobođen (up. 4:6-8, 16-18)
- F. Ova pisma prenose snažan osećaj „zdravog učenja” (tj. ispravne doktrine), (up. 1. Tim 1:10; 4:6; 6:3; 2. Tim 1:13; 4:3; Titu 1:9; 2:1) ili „zdravih u veri” (up. Titu 1:13; 2:2). Bog je Pavlu poverio ovo „zdravo učenje” (up. 1. Tim 1:11); Pavle ga je poverio Timotiju (up. 1. Tim 6:20), a Timotijev zadatak je bio da ga poveri vernim ljudima (up. 2. Tim 2:2).

VI. LAŽNI UČITELJI

- A. Teško je predstaviti lažne učitelje zato što ne raspolazemo sa dovoljno specifičnih informacija iz prvog veka. Pavle piše onima koji su u direktnom kontaktu sa lažnim učiteljima. Stoga, on ne beleži detalje o njihovoj teologiji, ali najčešće osuđuje njihov stil života i motive (kao i Judina poslanica).
- B. Osnovni problem za tumačenje jeste pitanje da li su ova učenja
  - 1. jevrejska
  - 2. grčka
  - 3. kombinacija
- C. Čini se da su ova lažna učenja kombinacija jevrejskih i gnostičkih elemenata. Ali kako su se ova dva sasvim odvojena religijska pokreta spojila?
  - 1. Judaizam je oduvek sadržao određene dualističke elemente (up. Svici s Mrtvog mora)
  - 2. Gnosticizam drugog veka je razvio ove česte bliskoistočne filozofske/teološke teme
  - 3. Judaizam dijaspore bio je eklektičniji nego što su to savremeni stručnjaci mislili
  - 4. U knjizi Kološanima vidimo prvovekovni primer za jevrejsko-gnostičku jeres
- D. Neki elementi ovih lažnih učenja
  - 1. Jevrejski aspekti
    - a. Lažni učitelji
      - (1) Učitelji zakona (up. 1. Tim 1:7)
      - (2) Oni koji se drže obrezanja (up. Titu 1:10)
    - b. Lažni učitelji upozoreni da ne prihvataju jevrejske bajke (up. 1. Tim 3:9; Titu 1:14)
    - c. Lažni učitelji zahtevaju uzdržavanje od jela (up. 1. Tim 4:1-5)
    - d. Lažni učitelji brinu o rodoslovima (up. 1. Tim 1:4; 4:7; 2. Tim 4:4; Titu 1:14-15; 3:9)

2. Gnostički apsekti (Vidite posebnu temu kod Titu 1)
  - a. Zabrane i izuzeća asketizma
    - (1) Zabranjuju brak (up. 1. Tim 2:15; 4:3)
    - (2) Odbacuju određenu hranu (up. 1. Tim 4:4)
  - b. Seksualno zlostavljanje (up. 1. Tim 4:3; 2. Tim 3:6-7; Titu 1:11,15)
  - c. Naglašavanje znanja (up. 1. Tim 4:1-3; 6:20)

VII. KANONIZACIJA

- A. Pavlova pisma su spojena u jednu knjigu pod nazivom „Apostol” koja je zatim kružila po crkvama. Jedini grčki rukopis Pavlovih pisama koji ne sadrži Prvu i Drugu poslanicu Timotiju i Poslanicu Titu (kao ni Drugu poslanicu Solunjanima i Poslanicu Filimonu) jeste rukopis P46 (iz Papirusa Čestera Bitija) na papirusu iz perioda oko 200. godine. Čak i ovo je nepouzđano zato što nedostaje nekoliko zaključnih strana ovog rukopisa. Svi drugi grčki rukopisi sadrže tekstove koji su kasnije postali poznati pod nazivom „Pastoralne poslanice”.
- B. Drevni izvori koji citiraju Pastoralna pisma, ukazuju na njih ili ih spominju
  1. Rane crkvene vođe
    - a. Pseudo-Varnava (70-130. g.n.e.) citira Drugu poslanicu Timotiju i Poslanicu Titu
    - b. Klement iz Rima (95-97. g.n.e.) ukazuje na Prvu poslanicu Timotiju i Drugu poslanicu Timotiju, a citira Poslanicu Titu 3:1
    - c. Polikarp (110-150. g.n.e.) ukazuje na Prvu poslanicu Timotiju, Drugu poslanicu Timotiju i Poslanicu Titu
    - d. Herma (115-140. g.n.e.) citira Prvu poslanicu Timotiju i Drugu poslanicu Timotiju
    - e. Irinej (130-202. g.n.e.) često citira Prvu poslanicu Timotiju, Drugu poslanicu Timotiju i Poslanicu Titu
    - f. Diognet (150. g.n.e.) citira Poslanicu Titu
    - g. Tertulijan (150-220. g.n.e.) citira Prvu poslanicu Timotiju, Drugu poslanicu Timotiju i Titu
    - h. Origen (185-254. g.n.e.) citira Prvu poslanicu Timotiju, Drugu poslanicu Timotiju i Poslanicu Titu
  2. Lista kanonskih knjiga koje sadrže Pastoralna pisma
    - a. Muratorijev fragment (iz Rima, oko 200. g.n.e.)
    - b. Barokočio (206. g.n.e.)
    - c. Apostolska lista (300. g.n.e.)
    - d. Čeltnamova lista (360. g.n.e.)
    - e. Atanasijevo pismo (367. g.n.e.)
  3. Rane verzije koje sadrže Pastoralna pisma
    - a. Starolatinska (150-170. g.n.e.)
    - b. Starosirijska (200. g.n.e.)
    - c. Sabori rane crkve potvrđuju nadahnutost Pastoralnih pisama
    - d. Nikeja (325-340. g.n.e.)
    - e. Hipon (393. g.n.e.)
    - f. Kartagina (397 i 419. g.n.e.)
- C. Kanon je nastao procesom dolaska do konsenzusa među ranim hrišćanskim kongregacijama Rimskog carstva. Sigurno su na ovaj konsenzus uticali unutrašnji i spoljašnji društveni pritisci. Čini se da su osnovni kriterijumi za uključivanje u kanon bili
  1. veza sa apostolom
  2. poruka koja je u skladu sa drugim apostolskim tekstovima
  3. promene u životima onih koji prihvate ove tekstove

4. slaganje ranih crkava po pitanju prihvaćenih tekstova

D. Potreba za kanonom se razvila zbog

1. odloženog Drugog dolaska
  2. geografske distance među crkvama i apostolima
  3. smrti apostola
  4. rane pojave lažnih učitelja
    - a. judaizam
    - b. grčka filozofija
    - c. mešavina jevrejskih i gnostičkih elemenata (Kološanima)
    - d. druge grčko-rimske tajne religije (npr. Mitra)
- Do ovoga je dolazilo širenjem jevanđelja u različitim kulturama.

E. Istorijski je pitanje kanonizacije povezano sa autorstvom. Rana crkva je prihvatila Pastoralna pisma kao Pavlova. Pretpostavljam da je Duh bio uključen u kanonizaciju, ne samo prilikom pisanja Svetih spisa, nego i prilikom njihovog prikupljanja i očuvanja. Pitanje o Pavlovom autorstvu (pretpostavljam da on jeste autor) ne utiče na nadahnutost i kanonizaciju.

PRVI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Stoga, pročitajte celu biblijsku knjigu bez prekidanja. Svojim rečima odredite centralnu temu cele knjige.

1. Tema cele knjige
2. Vrsta literature (žanr)

DRUGI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Stoga, pročitajte celu biblijsku knjigu bez prekidanja. Izvucite osnovne teme i izrazite temu u jednoj rečenici.

1. Tema prve književne celine
2. Tema druge književne celine
3. Tema treće književne celine
4. Tema četvrte književne celine
5. Itd.

1. TIMOTIJU 1

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pozdrav 1:1-2	Pozdrav 1:1 1:2a 1:2b	Pozdrav 1:1 1:2a 1:2b	Uvod 1:1 1:2a 1:2b	Obraćanje 1:1-2
Upozorenje protiv lažne doktrine 1:3-7 1:8-11	Bez druge odbrane 1:3-11	Odbrana istine 1:3-7 1:8-11	Upozorenje protiv lažnih učenja 1:3-7 1:8-11	Protiv lažnih učitelja 1:3-7 1:8-11
Zahvalnost za milost 1:12-17	Slava Bogu za Njegovu milost 1:12-17 Bori dobru bitku	1:12-17	Zahvalnost za Božju milost 1:12-17	Pavle o svom pozivu 1:12-17 Timotijeva odgovornost 1:18-20
1:18-20	1:18-20	1:18-20	1:18-20	1:18-20

*Iako nisu nadahnete, podele na paragrafe su ključne za shvatanje i praćenje namere izvornog autora. Svaki savremeni prevod je podelio i sumirao paragrafe. Svaki paragraf ima jednu centralnu temu, istinu ili misao. Svaka verzija ovo radi na svoj specifičan način. Dok čitate tekst, zapitajte se koji prevod se uklapa sa vašim shvatanjem teme i podele stihova. Za svako poglavlje, uvek moramo prvo pročitati Pismo i pokušati da utvrdimo teme (paragrafe), a zatim uporediti svoje shvatanje sa savremenim verzijama. Tek kada shvatimo nameru izvornog autora, prateći njegovu logiku i prezentaciju, možemo zaista shvatiti Pismo. Samo je izvorni autor nadahnut - čitaoci nemaju pravo da menjaju ili modifikuju poruku. Čitaoci Pisma imaju odgovornost da inspirisanu istinu primene u svojoj svakodnevici i životima. Svi tehnički termini i skraćenice su objašnjene u pratećim dokumentima: Sažete definicije pojmova gramatike biblijskog grčkog jezika, Tekstualni kriticizam i Rečnik.

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 1. TIM 1:1

¹Pavle - apostol Hrista Isusa po zapovesti Boga, našeg Spasitelja, i Hrista Isusa, naše nade -

1:1 „Pavle” U Pavlovo vreme je većina Jevreja imala dva lična imena, jedno jevrejsko i jedno rimsko (up. Dap 13:9). Pavlovo jevrejsko ime bilo je Savle. On je, kao i drevni izraelski car, pripadao Venijaminovom plemenu (up. Rim 11:1; Fil 3:5). Njegovo rimsko ime je u svom grčkom obliku Pavle (Paulos) imalo značenje „mali”. Moguće je da se ovo odnosilo na:

1. njegovu fizičku visinu, koju spominje i ne-kanonska knjiga iz drugog veka, *Pavlova Dela*, u poglavlju o Solunu, pod nazivom „Pavle i Tekla”
  2. njegov lični osećaj da je najmanji od svih svetih, zato što je u prošlosti progonio crkvu (up. 1. Kor 15:9; Ef 3:8; 1. Tim 1:15)
  3. to je samo ime koje su mu roditelji dali kada je rođen
- Čini se da je najbolja opcija #3.

▣ **„apostol”** Ovaj koren je jedan od dva česta grčka glagola sa značenjem „poslati”. Ovaj termin ima nekoliko teoloških značenja.

1. Rabini su ga koristili da označe osobu koja je pozvana i poslana kao nečiji zvanični predstavnik, kao današnji „ambasador” (up. 2. Kor 5:20).
2. Jevanđelja često koriste glagolski oblik ovog termina da označe da je Otac poslao Isusa. Kod Jovana ovaj termin uključuje i mesijansko značenje (up. Jn 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21).
3. Označava da Isus šalje vernike (up. Jn 17:18; 20:21).
4. U Novom zavetu označava poseban dar vođstva.
  - a. Prvi unutrašnji krug dvanaestorice učenika (up. Dap 1:21-22)
  - b. Posebna grupa apostolskih pomoćnika i saradnika
    - (1) Varnava (up. Dap 14:4,14)
    - (2) Andronik i Junije (KJV, *Junia*, up. Rim 16:7)
    - (3) Apolo (up. 1. Kor 4:6-9)
    - (4) Jakov, Gospodov brat (up. Gal 1:19)
    - (5) Silvan i Timotij (up. 1. Sol 2:6)
    - (6) moguće Tit (up. 2. Kor 8:23)
    - (7) moguće Epafrodit (up. Fil 2:25)
  - c. Stalan dar crkve (up. Ef 4:11)
5. U većini svojih pisama, Pavle koristi ovaj naziv sam za sebe, kao način da potvrdi svoj bogomdan autoritet kojeg ima kao Hristov predstavnik (up. 1. Kor 1:1; 2. Kor 1:1; Ef 1:1; Kol 1:1; 2. Tim 1:1). Ovaj autoritet je važan čak i u ličnom pismu, kao što je 1. Timotiju.
  - a. Njegov autoritet daje autoritet Timotiju
  - b. On se suprotstavlja lažnim učiteljima
  - c. Očigledno je da je njegovo pismo čitala cela crkva

▣ **„Hrista Isusa”** Ovi termini su deo punog naziva „Gospod Isus Hrist”. Svaki od ova tri naziva ima svoj pojedinačan značaj.

1. „Hrist” je grčki prevod hebrejske reči Mesija (Pomazanik). Potvrđuje Isusov starozavetni status jer je Bog obećao da će poslati onog koji će započeti novo doba pravednosti.
2. „Isus” je ime koje je anđeo dao bebi u Vitlejemu (up. Mt 1:21). Sadrži dve hebrejske imenice: „Gospod (YHWH)”, Božje savezno ime, i „spasenje” (up. 2. Mojs 3:14). Isto je kao hebrejsko ime Jošua. Kada se koristi samo, često označava čoveka Isusa iz Nazareta, Marijinog sina (npr. Mt 1:16, 25; 2:1; 3:13,15,16; Dap 13:23,33; Rim 8:11; 1. Kor 11:23; 12:3; Ef 4:21; Fil 2:10; 1. Sol 1:10; 4:14).
3. „Gospod” (u 1. Tim 1:1 u KJV ili u 1. Tim 1:12) prevod je hebrejskog termina *adon*, koji je imao značenje „vlasnik, muž, gospodar ili Gospod”. Jevreji su izbegavali da izgovaraju Gospodnje (YHWH) sveto ime, da to ne bi učinili uzalud i prekršili jednu od Deset zapovesti. Kada bi čitali Pismo, umesto Gospod (YHWH) koristili su reč *Adon*. Engleski prevodi pišu reč Gospod (YHWH) svim velikim slovima (engl. LORD) u Starom zavetu. Koristeći ovaj naziv (*kurios* na grčkom) za Isusa, novozavetni autori potvrđuju Njegovo božanstvo i jednakost sa Ocem (isto potvrđuje i gramatika u 1. Tim 1:2, tako što se jedan predlog odnosi na Boga Oca i Isusa Sina, up. 1. Sol 1:1; 2. Sol 1:1,2).

▣ **„po zapovesti Boga”** Ovo je još jedan književni način da se potvrdi Pavlov apostolski autoritet. Pavlova služba je bila „Božja volja” (up. 2. Tim 1:1) i „po zapovesti Boga” (up. Titu 1:3). Ovo se verovatno odnosi na Pavlov poziv na putu za Damask i informacije otkrivene preko Ananije (up. Dap 9:1-22; 22:3-16; 26:9-18). Pavle se nije sam prijavio!

▣ **„Boga, našeg Spasitelja”** Ovo je starozavetni naziv za Gospodnju (YHWH) brigu i spas Izraela (up. Isa 19:20; 43:3,11; 45:15,21; 49:26; 60:16; 63:8), posebno dolaskom Sluge koji strada (up. Isa 52:13-53:12). Ovaj naziv je upotrebljen za Boga Oca u Titu 1:3; 2:10 i 3:4 i za Boga Sina, Isusa, u Titu 1:4; 2:13 i 3:6. Ovo je još jedan način da se Otac i Sin teološki povežu. Ovo je jedan od novozavetnih naziva za Gospoda (YHWH) koji je korišten za cezara. Cezari su za sebe tvrdili da su „Gospod”, „Spasitelj”, čak i „božanstva”, u Pavlovo vreme. Rimska vlast i društvo progonili su i ubili hiljade hrišćana, smatrajući da su oni izdajice zato što su ovaj naziv koristili samo za Isusa. Vidite belešku kod 2. Tim 1:10.

▣ **„Hrista”** Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: MESIJA (NA OSNOVU DAN 9:26)

Ovaj termin je težak za tumačenje zbog mogućih značenja povezanih sa terminom „Mesija” ili „Pomazanik” (BDB 603, KB 645). Korišten je za polivanje posebnog ulja na osobu da bi se označilo da je tu osobu Bog pozvao i osposobio za određen zadatak.

1. korišten je za jevrejske vladare (npr. 1. Sam 2:10; 12:3; 24:6,10; 2. Sam 19:21; 23:1; Ps 89:51; 132:10,17; Plač 4:20; Avak 3:13; „pomazanik vođa” u Dan 9:25))
2. korišten je za jevrejske sveštenike (tj. „pomazane sveštenike”, 2. Mojs 29:7; npr. 3. Mojs 4:3,5,16; 6:15; 7:36; 8:12; moguće Ps 84:9-10; i 133:2)
3. korišten je za patrijarhe i proroke (up. 1. Mojs 26:7; 1. Dne 16:22; Ps 105:15, gde se odnosi na savezni narod u celini, moguće Avak 3:13)
4. korišten je za proroke (up. 1. Car 19:16; moguće 1. Dne 29:22)
5. korišten je za Kira (up. Is 45:1)
6. #1 i #2 su spojeni u Ps 110 i Zah 4
7. korišten je za Onog koji dolazi, Cara iz Davidove linije koji će započeti novo doba pravednosti
  - a. iz Judine linije (up. 1. Mojs 49:10)
  - b. Jesejev izdanak (up. 2. Sam 7)
  - c. univerzalna vladavina (up. Ps 2; Is 9:6; 11:1-5; Mih 5:1-4 i dalje)
  - d. služba nevoljnicima (up. Isa 61:1-3)

Ja lično smatram da je najtačnije da se „pomazanik” odnosi na Isusa iz Nazareta (up. Jn 1:41; 4:25), zbog:

1. najave večnog carstva u Dan 2 tokom četvrtog carstva
2. najave „sina čovečijeg” u Dan 7:13 kojem će pripasti večno carstvo
3. teme otkupljenja u Dan 9:24, gde se govori o kulminaciji u istoriji palog sveta
4. načina na koji Isus koristi Knjigu proroka Danila u Novom zavetu (up. Mt 24:15; Mk 13:14)

Moramo priznati da se ovaj termin retko koristi u Starom zavetu, verovatno samo u Dan 9:25. Takođe moramo priznati da se Isus ne uklapa u opšti opis Mesije iz Starog zaveta.

1. nije vođa u Izraelu
2. nije ga sveštenik zvanično pomazao
3. ne spasava samo Izrael
4. nije samo „sin čovečiji”, nego čak „Sin Božji”

▣ „naše nade” Vidite POSEBNA TEMA: NADA (*ELPIS*) kod Titu 1:2.

NSP: 1. TIM 1:2

²Timotiju, pravom sinu u veri: Blagodat ti, milosrđe i mir od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Gospoda.

1:2 „Timotiju” Pastoralne poslanice slede oblik grčkih pisama: (1) od koga; (2) kome; i (3) molitva/želja.

POSEBNA TEMA: TIMOTIJ

- A. Njegovo ime znači „onaj koji poštuje Boga”.
- B. Njegova majka je bila Jevrejka, otac Grk i živeli su u Listri (up. Dap 16:1). Latinski prevod Origenovog komentara Rim 16:21 beleži da je Timotij bio stanovnik Derve. Mogući izvor za ovo je Dap 20:4.
- C. Vaspitale su ga majka i baka, u jevrejskoj veri (ili hrišćanskoj veri), (up. 2. Tim 1:5; 3:14-15).
- D. Verovatno je poverovao u Hrista tokom Pavlovog prvog misionarskog putovanja (up. Dap 14:6-7).
- E. Pozvan je da se pridruži Pavlu i Sili na drugom misionarskom putovanju (up. Dap 16:1-5), verovatno da preuzme dužnosti Jovana Marka. Potvrđen je proroštvom (up. 1. Tim 1:18; 4:14).
- F. Pavle ga je obrezao kako bi mogao da radi i sa Jevrejima i sa Grcima (up. Dap 16:3).
- G. Bio je posvećen Pavlov pomoćnik i postao je njegov apostolski predstavnik. Spominje se češće nego svi ostali Pavlovi pomoćnici (17 puta u 10 pisama, up. Rim 16:21; 1. Kor 4:17; 16:10; Fil 1:1; 2:19,22; Kol 1:5; 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2; Titu 1:4).
- H. Pavle ga sa naklonošću zove „pravi sin u veri” (up. 1. Tim 1:2); „voljeni sin” (up. 2. Tim 1:2); „pravi sin po zajedničkoj veri” (up. Titu 1:4). Primitite i „moje voljeno i verno dete u Gospodu” u 1. Kor 4:17.
- I. Čini se da je on bio u Rimu kada je Pavle pušten iz zatvora i da ga je pratio na četvrtom misionarskom putovanju (up. Kol 1:1; Fil 1:1).
- J. Za njega se kaže da je „apostol” u 1. Sol 2:6 u smislu trajnog duhovnog dara za crkve (up. Ef 4:11).
- K. Dva od tri pastoralna pisma upućena su njemu.
- L. Poslednji put je spomenut u Jev 13:23 (hronološki u 2. Tim 1:2).

▣ „pravom sinu” (NASB: „*mom pravom sinu*”) Reč „mom” nije deo grčkog teksta. Reč „sin” je *teknon*, termin koji označava legitimno dete. Pavle sebe vidi kao Timotijevog duhovnog oca (up. 2. Tim 1:2; 2:1). Slične izraze koristi i pri obraćanju Titu (up. Titu 1:4) i Onisimu (up. Flm 1:10).

▣ „Blagodat ti, milosrđe i mir” Primitite sličnosti i razlike u Pavlovim uvodnim pozdravima:

1. „Blagodat i mir od Boga, našeg Oca, i od Gospoda Isusa Hrista” (up. Rim 1:7; 1. Kor 1:3; 2. Kor 1:2; Gal 1:3; Ef 1:2; Fil 1:2; 1. Sol 1:2; Flm 1:3)
2. „Blagodat vam i mir od Boga, našeg Oca” (up. Kol 1:2)
3. „Blagodat vam i mir” (up. 1. Sol 1:1)
4. „Blagodat ti, milosrđe i mir od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Gospoda” (up. 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2)
5. „Blagodat ti i mir od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Spasitelja” (up. Titu 1:4)

Primitite da postoje razlike, ali su neki elementi uvek prisutni.

1. „Blagodat” započinje sve pozdrave. Ovo je hrišćanski oblik pozdrava koji je usmeren na Božji karakter.
2. „Mir” nastaje kada se ljudi uzdaju u pouzdanog Boga.
3. „Milosrđe” je još jedan način da se opiše Božji karakter i ovu reč koristi samo Pavle u svojim

tekstovima, samo u 1. i 2. Timotiju. Ovaj termin je korišten u Septuaginti kao prevod hebrejskog termina *hesed* (tj. savezna odanost). Bog je milosrdan i pouzdan.

4. Otac i Sin se spominju u svim pozdravima (u 1. Sol su navedeni u prethodnom izrazu). Uvek su gramatički povezani. To je bio jedan od načina na koji su novozavetni pisci potvrđivali božansku prirodu Isusa iz Nazareta. Isto to su postizali i tako što su govoreći o Isusu koristili starozavetne nazive za Gospoda (tj. Gospod i Spasitelj).

▣ „Oca” Biblija koristi ljudske kategorije (antropomorfizme) da opiše božanstvo vremenski ograničenom, grešnom čovečanstvu. Najčešće biblijske metafore vezane su za porodicu:

1. Bog kao Otac, kao roditelj (majka i otac), kao blizak rođak (*go'el*)
2. Isus kao Sin, kao brat, kao muž
3. Vernici kao deca, kao usvojena deca, kao nevesta

POSEBNA TEMA: OTAC

Stari zavet uvodi intimnu porodičnu metaforu Boga kao Oca (vidite POSEBNA TEMA: BOG KAO OTAC):

1. Izraelski narod je često opisan kao Gospodnji (YHWH) „sin” (up. Os 11:1; Mal 3:17)
2. Analogija Boga kao Oca upotrebljena je još u 5. Mojsijevoj (1:31)
3. U 5. Mojsijevoj 32, Izrael je „Božje dete”, a Bog je „njegov Otac”
4. Ova analogija je upotrebljena u Ps 103:13 i razvijena u Ps 68:5 (otac siročadi)
5. Česta je u Prorocima (up. Isa 1:2; 63:8; Izrael kao sin, Bog kao otac, 63:16; 64:8; Jer 3:4,19; 31:9).

Isus je koristio aramejski jezik, što znači da je često za reč „Otac” upotrebljena grčka reč „Pater”, koja odražava aramejsku reč „Abba” (up. Mk 14:36). Ovaj blizak naziv „tata, pokazuje Isusov intiman odnos sa Ocem; On to otkriva svojim sledbenicima, što i nas podstiče da budemo intimni sa Ocem. Termin „Otac” je retko korišten u Starom zavetu za Gospoda (YHWH), ali ga Isus koristi često i u raznim situacijama. Ovo je značajan dokaz novog odnosa vernika prema Bogu kroz Hrista (up. Mt 6:9).

NSP: 1. TIM 1:3-7

³Kao što sam te podsticao kad sam odlazio u Makedoniju tako te i sada podstičem: ostani u Efesu da zapovediš nekima da ne naučavaju drugačije učenje ⁴i da se ne bave izmišljenim pričama i rodoslovljima, jer to ne vodi ničemu. To samo pogoduje stvaranju bespotrebnih pitanja, a ne tome da se deli ono što Bog daje za izgradnju naše vere. ⁵A svrha te zapovesti je ljubav iz čistog srca, čiste savesti i nelicemerne vere. ⁶Neki su odstupili od toga i zastranili u isprazne razgovore. ⁷Hteli bi da budu učitelji zakona, a ne razumeju ni ono što govore, ni ono što uporno tvrde.

1:3 „u Efesu”

1. To je bio najveći grad u rimskoj provinciji Mala Azija. Nije bio glavni grad, iako je u njemu živeo rimski upravnik. Bio je trgovački centar zbog svoje izvrsne prirodne luke.
2. Bio je slobodan grad, te je imao svoju lokalnu vlast i visok nivo slobode, uključujući i to da u njemu nisu bili smešteni rimski vojnici.
3. To je bio jedini grad kojem je bilo dozvoljeno da održava azijske igre svake druge godine.
4. U njemu se nalazio Artemidin hram (Dijana na latinskom), jedno od sedam svetskih čuda tog vremena. Njegova veličina je bila 115 x 55 metara, sa 127 stubova visine 17 metara; 86 stubova je bilo prekriveno zlatom (vidite Plinije (Plinius) *Istorija prirode (Naturalis Historia)* 36:95 i dalje). Verovali su da Artemidu predstavlja meteor koji je imao oblik žene sa više dojki. To je značilo da je u tom gradu postojao veliki broj okultnih prostitutki (up. Dap 19). To je bio veoma nemoralan, multikulturni grad.

5. Pavle je u ovom gradu ostao duže od tri godine (up. Dap 18:18 i dalje; 20:13). U njemu je boravio duže nego u bilo kojem drugom gradu.
6. Tradicionalno se veruje da je ovaj grad postao Jovanov dom nakon Marijine smrti u Palestini.
7. Sigurno su Pavle i Timotij ovde doputovali zajedno nakon što je Pavle oslobođen iz zatočeništva u Rimu. Ovo je prva geografska informacija o Pavlovom četvrtom misionarskom putovanju. Primetite da se kretao ka Makedoniji.
8. Euzebije (crkveni istoričar iz trećeg veka) prenosi tradiciju da je Timotij kasnije kamenovan u Efesu zbog sukoba sa sledbenicima Dijane.

▣ „**da**” Ovo je *hina* (namerna rečenica), koja znači „da bi/kako bi” (1. Tim 1:10,18,20; 2:2; 3:15; 4:15; 5:7,16,20,21; 6:1,19).

▣ „**zapovediš**” Ovo je vojni termin sa značenjem „dati strogu zapovest” (up. 1. Tim 1:5,18; 4:11; 5:7; 6:13,17). Pavle upućuje Timotija kao svog apostolskog zastupnika.

▣ „**nekima da ne naučavaju drugačije učenje**” Uobičajeno bi Pavle, kao i svi prvovekovni pisci, ovde naveo molitvu zahvalnosti, neočekivan uvodni element grčkih pisama. Međutim, i u Galatima i u 1. Timotiju, situacija (tj. suprotstavljanje lažnim učiteljima) zahteva odstupanje od uobičajenog obrasca. Danas se vode brojne akademske rasprave o ovim lažnim učiteljima. Čini se da oni kombinuju aspekte jevrejske i grčke misli (kao lažni učitelji u Kološanima). U ovom kontekstu (1:3-4), njih karakterišu:

1. čudne doktrine
2. naglašavanje mitova
3. naglašavanje beskrajnih rodoslova
4. čista nagađanja

Neki komentatori ih povezuju sa gnostičkim eonima ili anđeoskim sferama (*plērōma*) između višeg, dobrog boga i nižih bogova/anđela, od kojih je najniži stvorio/oblikovao zlu materiju. Vidite POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM kod Titu 1:1.

Jevrejski element je očigledan u sledećem:

1. „učitelji zakona” (1. Tim 1:7-10)
2. „judejske bajke” (Titu 1:14; 2. Tim 4:4)
3. „sukobi oko Zakona” (Titu 3:9)
4. „oni koji se drže obrezanja” (Titu 1:10)
5. moguće i poreklo Mesije u Titu 3:9a

SSP	da ne šire drugačija učenja
NSP	da ne naučavaju drugačije učenje
DK, EC	da ne uče drugačije
DS	da ne uče drukčije

Ovo je prezent infinitiva složenog termina *heteros* (još jedan druge vrste) i *didakalin* (učenje). Prilog *heteros* upotrebljen je i da označi neprikladno učenje u Dap 17:21; 2. Kor 11:4; i Gal 1:6-7. Stih 1. Tim 6:3 je dobra paralela.

U *Novom internacionalnom biblijskom komentaru* (*New International Biblical Commentary*), str. xiv, jedan od mojih omiljenih komentatora, Gordon Fi (Gordon Fee), smatra da je ovaj stih suštinski značajan za tumačenje svrhe Prve poslanice Timotiju. On smatra da ova poslanica nije primarno „priručnik za disciplinu u crkvi”, nego suprotstavljanje lažnim učiteljima/učenju (ja se slažem sa njim).

1:4 „da se ne bave izmišljenim pričama i rodoslovljima” Zbog spominjanja jevrejskog zakona (1. Tim 1:7-10 i Titu 3:9b), obrezanja (Titu 1:10) i jevrejskih bajki (Titu 1:14 i 2. Tim 4:4), čini se da su ova učenja bila jevrejskog porekla. Moguće je da se odnose na nagađanja o Mesijinom poreklu (up. Titu

3:9a).

Irinej i Tertulijan su smatrali da se Pavle proročki obraća kasnijim gnostičkim eonima ili anđeoskim nivoima između svetog boga i nižeg boga (*Elohim*/anđeo) koji je stvorio materiju. Gnosticizam je sistem ideja opisan u tekstovima pisanim sredinom drugog veka. Vidite POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM kod Titu 1:1. Iz ovih tekstova saznajemo za njihovu obimnu listu anđeoskih nivoa između dobrog vrhovnog boga i nižih duhovnih bića. Međutim, te gnostičke liste se nikada ne spominju kao „bajke” ili „rodoslovi” u tadašnjoj hrišćanskoj, jevrejskoj ili gnostičkoj literaturi.

Arheološka otkrića gnostičkih tekstova kao što je Nag Hamadi, u velikoj meri su povećala naša znanja o gnosticizmu. Ovi tekstovi su dostupni na engleskom, u delu *Nag Hamadi biblioteka (The Nag Hammadi Library)*, Džejmisa M. Robinsona (James M. Robinson) i Ričarda Smita (Richard Smith).

SSP	sve više pogoduje prepirkama
NSP	to samo pogoduje stvaranju bespotrebnih pitanja
DK	koji pre čine prepiranja
DS	koja pre čine prepiranja
EC	što sve stvara više prepiranja

Možemo biti toliko posvećeni akademskom proučavanju hrišćanstva, da zaboravimo zašto proučavamo Božju reč (up. Titu 3:8; Mt 28:19-20). Samo zato što tekst može imati ovo ili ono značenje, ne znači da ga i ima. Proverite istorijsko okruženje i širi kontekst.

Upravo ovo je razlog zbog kojeg se pijetizam razvio iz tradicije reformacije. Um i srce se moraju potčiniti i predati Božjem Duhu.

SSP	nego Božjem poretku, koji se ostvaruje verom
NSP	a ne tome da se deli ono što Bog daje za izgradnju naše vere
DK	negoli Božji napredak u veri
DS	nego li (što pomažu) Božju uredbu a spasenje ljudi, koja je zasnovana na veri
EC	nego Božji poredak koji se u veri ostvaruje

Ovo je termin za „upravitelja domaćinstva” (*oikonomian*, reč upotrebljena u rukopisima $\aleph$, A, D², F, G), koji se koristi za vernike kao nastojnike poruke jevanđelja. Odnosi se na Božji milostivi plan za spasenje celokupnog čovečanstva kroz veru u Hrista (up. 1. Mojs 3:15; 2. Kor 5:21; Ef 2:8-10; 2:11-3:13). Vidite POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEČAN PLAN OTKUPLJENJA kod 1. Tim 4:10.

U NKJV „izgradnja” (*oikodomēn*) sledi rukopis D* i grčke tekstove koje je koristio Irinej i latinski tekst kojeg je koristio Teodor. UBS⁴ daje prevodu „upravitelj domaćinstva” oznaku „A” (sigurno).

NET Biblija navodi stihove 1. Tim 2:3-6; 2. Tim 1:9-10 i Titu 3:4-7 kao teološke elemente Božjeg plana otkupljenja (str. 2176).

POSEBNA TEMA: IZGRADNJA VERE

Pavle često koristi ovaj termin, *oikodomeō*, i njegove oblike. Doslovno značenje je „izgradnja kuće” (up. Mt 7:24), ali se metaforički koristi za:

1. Hristovo telo, crkvu, 1. Kor 3:9; Ef 2:21; 4:16
2. izgradnju
  - a. slabe braće, Rim 15:1
  - b. bližnjih, Rim 15:2
  - c. jedni drugih, Ef 4:29; 1. Sol 5:11
  - d. svetih za službu, Ef 4:11
3. izgrađujemo kroz
  - a. ljubav, 1. Kor 8:1; Ef 4:16
  - b. ograničavanje ličnih sloboda, 1. Kor 10:23-24
  - c. izbegavanje nagađanja, 1. Tim 1:4

- d. ograničavanje govornika na službama (pevača, učitelja, proroka, govornika u jezicima i tumača), 1. Kor 14:3-4,12
- 4. sve stvari treba da su za izgradnju
  - a. Pavlov autoritet, 2. Kor 10:8; 12:19; 13:10
  - b. zaključne izjave u Rim 14:19 i 1. Kor 14:26

▣ „iz... vere” Postoji stvarna razlika između „bajki”, „rodoslova”, „nagađanja” i vere. Vera se zasniva na istorijskoj istini jevanđelja, ne na teorijama. Vera potiče od Božjih obećanja (up. Gal 3:14,16,17,18,21,22,29), ne od ljudskih filozofskih naklonosti (up. 1. Kor 1:18-31). Jedno je zasnovano na otkrivenju, a drugo na ljudskim nagađanjima. Jedno veliča Boga, a drugo ljudskog mislioca. Ovim ne pokušavamo da unizimo pobožno učenje, nego da napravimo razliku između božanskog otkrivenja i ljudskog razuma, nagađanja i otkrića. Vernici su pozvani da vole Boga svojom „misli” (up. Isusov citat 5. Mojs 6:5 u Mt 22:36-37; Mk 12:28-30; Lk 10:27), te da ove istine prenesu svojoj deci (up. 5. Mojs 6:7,20-25).

1:5 „ljubav iz čistog srca” Pavle od vernika traži tri stvari u 1. Tim 1:5.

1. Ljubav iz čistog srca
2. Ljubav iz čiste savesti
3. Ljubav iz nelicemerne vere

Na hebrejskom je reč „srce” korištena za sedište intelekta, emocija i volje (up. 5. Mojs 6:5-6). Ona je označavala celokupnu osobu.

POSEBNA TEMA: SRCE (NOVI ZAVET)

Grčki termin *kardia* se koristi u Septuaginti i u Novom zavetu kao prevod jevrejskog *lēb* (BDB 523). Koristi se na više načina (up. Bauer (Bauer), Arndt (Arndt), Gingrič (Gingrich) i Denker (Danker), *Grčko-engleski leksikon (A Greek-English Lexicon)*, drugo izdanje, str. 403-404):

1. centar fizičkog života, metafora za ličnost (Dap 14:17; 2. Kor 3:2-3; Jak 5:5).
2. centar duhovnog života (tj. morala)
  - a) Bog poznaje srce (Lk 16:15; Rim 8:27; 1. Kor 14:25; 1. Sol 2:4; Otk 2:23).
  - b) koristi se za duhovni život ljudi (Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; 1. Tim 1:5; 2. Tim 2:22; 1. Pt 1:22).
3. centar misaonog života (intelekt, up. Mt 13:15; 24:48; Dap 7:23; 16:14; 28:2 7; Rim 1:21; 10:6; 16:18; 2. Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; 2. Pt 1:19; Otk 18:7; sinonim za um u 2. Kor 3:14-15; Fil: 4:7).
4. centar htenja (tj. volje, up. Dap 5:4; 11:23; 1. Kor 4:5; 7:37; 2. Kor 9:7).
5. centar osećanja (up. Mt 5:28; Dap 2:26,37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; 2. Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. posebno mesto u kojem deluje Duh (Rim 5:5; 2. Kor 1:22; Gal 4:6 [tj. Hrist u našem srcu, Ef 3:17]).
7. metafora za celu osobu (up. Mt 22:37 kao citat 5. Mojs 6:5). Sve misli, motivi i delovanja srca nam govore o toj osobi. To posebno vidimo u Starom zavetu:
  - a) 1. Mojs 6:6; 8:21 „Pokaja se Gospod... bi mu žao u srcu”, i Os 11:8-9
  - b) 5. Mojs 4:29; 6:5; 10:12, „celim srcem, celom dušom”
  - c) 5. Mojs 10:16, Jer 9:26 „neobrezana srca” i Rim 2:29
  - d) Jez 18: 31-32 „novo srce”
  - e) Jez 36:26 „novo srce” kao suprotnost „srcu kamenom” (up. Jez 11:19; Zah 7:12)

▣ „čiste savesti” Ne postoji starozavetni termin koji odgovara grčkom terminu „savest”, osim ukoliko hebrejski termin „grudi” ne ukazuje na znanje o sebi i svojim motivima. Prvobitno se grčki termin za savest odnosio na pet čula. Vremenom je počeo da se koristi za unutrašnja osećanja (up. Rim 2:15).

Pavle ga koristi dva puta tokom svojih odbrana u Delima (up. Dap 23:1 i 24:16). Odnosi se na njegov osećaj da nije svesno prekršio ni jednu svoju dužnost ka Bogu (up. 1. Kor 4:4).

Savest je rastuće razumevanje sopstvenih motiva i dela kod vernika, zasnovano na (1) biblijskom pogledu na svet; (2) unutrašnjem Duhu; i (3) znanju Božje reči. Ono postaje moguće ličnim primanjem jevanđelja.

Pavle koristi ovaj termin dva puta u prvom poglavlju, jednom u odnosu na svoj razvijen osećaj za Božju volju (up. 1. Tim 1:5) i jednom u odnosu na svesno odbacivanje vere lažnih učitelja (up. Titu 1:15), uključujući i Imeneja i Aleksandra (up. 1. Tim 1:19). Ovi lažni učitelji su učinili svoju savest tupom (up. 1. Tim 4:2).

▣ „**nelicemerne vere**” Pavle koristi ovaj pridev tri puta u svojim tekstovima da opiše (1) veru (up. 1. Tim 1:5; 2. Tim 1:5) i (2) ljubav (up. 2. Kor 6:6 i 1. Pt 1:22). Ima konotaciju istinite, prave ili iskrene vere, koja je suprotna „lažnoj veri” koja karakteriše lažne učitelje (up. 1. Tim 1:19-20).

1:6-7 Ovi stihovi dodatno opisuju lažne učitelje koristeći jevrejske kategorije

1. Promašili su cilj etičkog učenja (up. 1. Tim 1:5)
2. Zastranili su u
  - a. „besplodne diskusije” (NASB)
  - b. „beskoristan govor” (NKJV)
  - c. „besmislen govor” (NRSV)
  - d. „prazna nagađanja” (NJB)
  - e. „isprazne razgovore” (NSB)
3. Hteli bi da budu učitelji zakona
4. Ne razumeju Zakon
5. Uporno iznose tvrdnje o stvarima koje ne razumeju
6. Čini se da stihovi 9c-10 odražavaju Deset zapovesti

Tragedija lažni učitelja je jedna od sledećih stvari

1. Njihovo duhovno slepilo, često izraženo njihovom neiskrenošću
2. Njihovo svesno odbacivanje svetlosti, ne samo neznanje
3. Oni druge navode na greške i vode u propast

NSP: 1. TIM 1:8-11

⁸Znamo da je Zakon dobar ako ga čovek primenjuje kako treba, ⁹svestan toga da zakon nije namenjen pravedniku, nego bezakonicima i nepokornima, bezbožnima i grešnima, nevernima i onima koji skrnave ono što je sveto, ubicama očeva, majki i drugih ljudi, ¹⁰bludnicima, muškarcima koji ležu s muškarcima, trgovcima ljudima, lažovima, onima koji se lažno zaklinju, i svima drugima koji čine ono što se suproti zdravom učenju ¹¹koje je u skladu sa slavnom dobrom veću blagoslovenog Boga, koja je meni poverena.

1:8-11 Ovo je jedna dugačka rečenica na grčkom. Jasno otkriva jednu stalnu svrhu Mojsijevog zakona, posebno povezanu sa moralnim životom.

1:8 „Znamo da je Zakon dobar” Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: PAVLOVI STAVOVI O MOSIJEVOM ZAKONU

Dobar je i potiče od Boga (up. Rim 7:12,16).

A. On nije sredstvo za sticanje pravednosti i Božjeg prihvatanja (može biti čak i prokletstvo, up. Gal 3). Vidite POSEBNA TEMA: MOJSIJEV ZAKON I HRIŠĆANI.

- B. On je i dalje Božja volja za vernike, pošto je Božje samootkrivenje (Pavle često citira Stari zavet da ukori i/ili ohrabri vernike).
- C. Stari zavet poučava vernike (up. Rim 4:23-24; 15:4; 1. Kor 10:6,11), ali ih on ne spasava (up. Dap 15; Rim 4; Gal 3; Jev). On posvećuje, ali ne opravdava.
- D. U novom savezu ima ulogu da:
  1. pokaže grešnost (up. Gal 3:15-29)
  2. usmerava otkupljene u društvu
  3. vodi hrišćanske etičke odluke

Ovaj teološki spektar povezan sa Zakonom, od prokletstva (up. Gal 3:10-13) i smrti do blagoslova i večnosti, stvara problem prilikom tumačenja Pavlovih stavova o Mojsijevom zakonu. U svom delu *Čovek u Hristu (A Man in Christ)*, Džejsms Stjuart (James Stewart), str. 26, pokazuje paradokse u Pavlovom razmišljanju i tekstovima:

„Od čoveka koji se priprema da predstavi sistem misli i doktrine bismo obično očekivali da značenje termina koje koristi uspostavi što je moguće rigidnije. Očekivali bismo da je posvećen preciznosti u formulisanju svojih osnovnih ideja. Tražili bismo da svaka reč koju ovaj pisac upotrebi u određenom smislu zadrži taj smisao do kraja. Međutim, razočarali bismo se ukoliko bismo ovo očekivali od Pavla. Većina njegovih izraza je fluidna, a ne rigidna... 'Zakon je svet', piše on, 'po svom unutrašnjem čoveku zaista uživam u Božjem zakonu' (up. Rim 7:12,22), ali je jasno da postoji i drugi aspekt Zakona (*nomos*) zbog kojeg on na drugom mestu kaže: 'Hrist nas je oslobodio prokletstva zakona' (up. Gal 3:13).”

▣ „ako” Ovo je kondicionalna rečenica trećeg tipa, koja označava potencijalnu buduću radnju. Mojsijev zakon se mora koristiti na prikladan način, a ne kao podrška legalizmu (up. Rim 2:27-29; 7:6; 2. Kor 3:6).

1:9 „nego bezakonicima i nepokornima” U svojim tekstovima, Pavle navodi nekoliko lista poroka (up. Rim 1:29-31; 13:13; 1. Kor 5:11; 6:9-10; Ef 5:5; Kol 3:5; 1. Tim 6:4-5; 2. Tim 3:2-4; Titu 3:3). One podsećaju na liste grehova grčkih moralista (stoika). Ova lista opisuje one za koje još uvek važi Zakon (tj. grešnike). Zakon kao Božje sredstvo osude detaljno je razmotren u Galatima 3.

POSEBNA TEMA: POROCI I VRLINE U NOVOM ZAVETU

U Novom zavetu su česte i liste poroka i liste vrlina. One često odražavaju i rabinske i kulturološke (stoičke) liste. Novozavetne liste suprotstavljenih karakteristika možemo videti u:

	poroci	vrline
1. Pavle	Rim 1:28-32	---
	Rim 13:13	Rim 12:9-21
	1. Kor 5:9-11	---
	1. Kor 6:10	1. Kor 6:6-9
	2. Kor 12:20	2. Kor 6:4-10
	Gal 5:19-21	Gal 5:22-23
	Ef 4:25-32	---
	Ef 5:3-5	---
	---	Fil 4:8-9
	Kol 3:5,8	Kol 3:12-14
	1. Tim 1:9-10	---
	1. Tim 6:4-5	---
	2. Tim 2:22a, 23	2. Tim 2:22b,24
	Titu 1:7, 3:3	Titu 1:8-9; 3:1-2
2. Jakov	Jak 3:15-16	Jak 3:17-18

3. Petar	1. Pt 4:3 2. Pt 1:9	1. Pt 4:7-11 2. Pt 1:5-8
4. Jovan	Otk 21:8; 22:15	--

- ▣ **„bezakonicima”** Ovo znači „ne prepoznaje autoritet”. Ovi lažni učitelji su odbacili moralne aspekte Mojsijevog zakona. Postali su „zakon” sami sebi (otupela savest, up. 1. Tim 4:2).
- ▣ **„nepokornima”** Ovo znači „bez autoriteta”. Želeli su da sami sebi budu autoritet.
- ▣ **„bezbožnima”** Ovo znači „nereligiozni sa znanjem”. Oni nisu živeli u neznanju, nego su sami sebe zaslepili.
- ▣ **„grešnima”** Ovo označava suprotnost pobožnom. Oni se suprotstavljaju svemu za čega se Bog zalaže i svemu što On čini.
- ▣ **„nevernima”** Ovo znači „gaziti po svetom”. Oni su tvrdili da su duhovni, ali je njihov životni stil pokazivao njihovu svetovnost.
- ▣ **„ubicama očeva, majki”** Ukoliko ova lista odražava Deset zapovesti, moguće je da ovo ukazuje na to da osoba ne poštuje svoje roditelje (up. 2. Mojs 20:12; 5. Mojs 5:16).
- ▣ **„ubicama”** U Deset zapovesti ovo označava nelegalno ubistvo sa predumišljajem (up. 2. Mojs 20:13; 5. Mojs 5:17).

1:10 „bludnicima” Ovo znači „seksualno nemoralni” i moguće je da se odnosi na 2. Mojs 20:14 i 5. Mojs 5:18. Seksualnost bez granica uvek ukazuje na lažne učitelje.

SSP, NSP   **bludnicima**
DK   **kurvarima**
DS, EC   **za bludnike**

POSEBNA TEMA: HOMOSEKSUALNOST

Snažni su pritisci savremene kulture da se homoseksualnost prihvati kao prikladan, drugačiji stil života. Biblija o njoj govori kao o destruktivnom stilu života, koji nije u skladu sa Božjom voljom za Njegovu tvorevinu.

1. Krši zapovest iz 1. Mojsijeve 1 da budemo plodni i umnožavamo se
2. Osuđena je u 1. Mojsijevoj 19 (up. 2. Pt 2:6-8; Juda 7) i u Sudijama 19
3. Karakteristična je za pagansko slavljenje i kulturu (up. 3. Mojs 18:22; 20:13; Rim 1:18-28; i Juda 1:7)
4. Otkriva usmerenost na sebe i nezavisnost od Boga (up. 1. Kor 6:9-10; 1. Tim 1:10)

Međutim, želim da istaknem i da Bog voli sva pala ljudska bića i prašta im.

Homoseksualnost nije „neoprostiv greh”. Hrišćani nemaju prava da se sa mržnjom i nadmenošću odnose prema ovom određenom grehu, posebno kada je očigledno da svi mi grešimo, i kao što Isus kaže u Propovedi na gori (Mt 5:27-28), da je greh u mislima isto greh kao i greh u delima, time se seksualni grehovi eksponencijalno umnožavaju. Molitva, briga, svedočanstvo i saosećanje znatno su delotvorniji u ovoj oblasti nego nasilna osuda. Božja Reč i Njegov Duh ispravno će delovati ako ih pustimo. Svi seksualni grehovi (tj. predbračni i vanbračni seksualni odnosi, incest, sodomija), ne samo ovaj, mrski su Bogu i čeka ih kazna. Seksualnost je divan Božji dar za dobrobit i radost čovečanstva i za stabilno društvo. Ali ovaj

opšti nagon, dan od Boga, često se pretvara u buntovan, samoživ život, usmeren na zadovoljstvo i na „sve-više-za-mene-bez-obzira-na-cenu” (up. Rim 8:1-8; Gal 6:7-8).

Često mi ljudi kažu: „Bog me je ovakvog stvorio”. Istina je da mi još uvek ne znamo uzrok homoseksualnosti (tj. genetika ili društvo), ali u svakom slučaju Biblija mora usmeravati naše izbore; izbori imaju posledice. Tekstovi imaju prioritet nad osećanjima ili ličnim sklonostima. Mi smo zajednica vere vođena božanskim otkrivenjem, ne individualnim pravima ili slobodama.

Još samo jedna reč za kraj, kao vođa crkve znam da se deo hrišćana bori sa ovim pitanjem. Problem nije sama sklonost, nego čin. Neki teološki studenti sa mog fakulteta bore se sa drugim seksualnim pitanjima (koja su snažna u tom periodu života). Oni koji odluče da ograniče svoje želje (tj. da apstiniraju) u ovoj oblasti (tj. oblasti seksualnih želja) sigurno su kandidati za pozicije u službi. Ovo je tačno i za one koji se bore sa homoseksualnošću. Pravi problem je čin, a ne misao. Ne znamo zašto neke ljude privlače osobe istog pola. U ovoj oblasti imamo izbor (kao i u svim oblastima). Mi smo odgovorni za svoje izbore!

Bog voli ljude i želi da oni koji su napravljeni po Njegovom obličju i liku (1. Mojs 1:26-27; vidite POSEBNA TEMA: LJUDSKA SEKSUALNOST) imaju dobro zdravlje, sreću i dugovečnost. Zabranjene su stvari/radnje koje kvare zdravlje i sreću pojedinca, ali i zajednice. Bog za nas želi najbolje! Mi želimo instant zadovoljstva! Neka nam se Bog svima smiluje.

- ▣ **„trgovcima ljudima”** Moguće je da je ovo takođe dokaz da se čitava ova lista odnosi na Deset zapovesti. Ovo je rabinsko tumačenje zapovesti „ne ukradi” (up. 2. Mojs 20:15; 5. Mojs 5:19). Rabini smatraju da se ovo odnosi na kidnapovanje robova (up. 2. Mojs 21:16; 5. Mojs 24:7), međutim, neposredni kontekst ukazuje na to da je povezano sa perverznom seksualnošću (tj. seksualnim iskorišćavanjem robinje, up. Amos 2:7, ili mladih dečaka za homoseksualne perverzije).
- ▣ **„lažovima, onima koji se lažno zaklinju”** Moguće je da je ovo povezano sa zapovešću „ne svedoči lažno protiv svog bližnjeg” (up. 2. Mojs 20:16; 5. Mojs 5:20).
- ▣ **„svima drugima koji čine ono što se suproti zdravom učenju”** Ako nastavimo da poredimo ovu listu sa Deset zapovesti, ovo se sigurno odnosi na „požudu” (up. 2. Mojs 20:17; 5. Mojs 5:21). Međutim, čini se da Pavle u Rim 13:9 i Gal 5:21 svoje liste grehova završava na isti, opšti način (tj. bez specifičnog spominjanja požude).
- ▣ **„zdravom učenju”** Ova grčka reč je koren reči „higijena”. Ovaj termin je jedanaest puta upotrebljen u Novom zavetu; od čega devet puta u Pastoralnim pismima. Govori o učenju koje vernike čini duhovno zdravima. Ovaj koncept (izražen drugim rečima) jeste tema koja se često ponavlja u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:10; 4:6; 6:3; 2. Tim 1:13; 4:3; Titu 1:9,13; 2:1,2,7). U ovom kontekstu, on je paralelan sa „slavnom dobrom vešću” iz 1. Tim 1:11. Teška savremena primena ovog teksta tiče se načina na koji savremeni vernici mogu da prepoznaju „lažne učitelje”. Kako možemo napraviti razliku između ličnih sklonosti i kulture nasuprot osnovnih doktrinarnih pitanja? Odgovor moramo naći u apostolskim propovedima o jevanđelju, posebno o tome kako je ono povezano sa Hristovom ličnošću i delom i sa time kako ljudi mogu primiti Hristovo delo i živeti u svetlosti hristolikosti koja se od njih očekuje. „Zdravo učenje” je jedan od nekoliko izraza i termina koji veličaju i opisuju Božju istinu.
  1. „Božja reč” (up. 1. Tim 4:5; 2. Tim 4:2; Titu 2:5)
  2. „reči našeg Gospoda” (up. 1. Tim 6:3; 2. Tim 1:13)
  3. „reč istine” (up. 2. Tim 2:15)
  4. „reči vere” (up. 1. Tim 4:6)
  5. „učenje” (up. 1. Tim 1:10; 11. Tim 4:3; Titu 1:9, 2:1)

6. „povereno” (up. 1. Tim 6:20; 2. Tim 1:14)
7. „istina” (up. 2. Tim 2:18, 25; 3:7,8; 4:4)
8. „dobra vest” (up. 1. Tim 1:11; 2. Tim 2:8, 10, 11)
9. „vera” (up. 1. Tim 6:21; 2. Tim 4:7)
10. „Reč istine” (up. 2. Tim 2:15-16)

1:11 „slavnom dobrom veću” Doslovan prevod je „jevanđelje slave blagoslovenog Boga”. Ovo je paralelno sa „zdravim učenjem” iz 1. Tim 1:10. Bog je otkrio kako treba da se ponašamo prema Njemu i prema drugim ljudima na prikladan način (jevanđelje) i neprikladan način (jevrejski legalizam). Novi savez u Hristu je konačan arbitar onoga što je nužno i prikladno za vernike (up. Dap 15).

Teško je definisati termin slava (*doxa*). U Starom zavetu je to hebrejski termin *kabod*, trgovački termin sa značenjem „biti težak”, samim tim vredan i dostojan poštovanja. Imao je posebno izvedeno značenje kada bi se koristio za Gospoda (YHWH, up. 2. Mojs 16:7) povezano sa Šekinom, oblakom slave koji je označavao Njegovo prisustvo. Ovaj oblak bio je stub vatre. Dakle, *kabod* je imao konotaciju nečega što svetli, blista (up. 2. Mojs 24:17). U Starom zavetu ovaj termin počinje da se koristi za samog Boga (up. Isa 59:19). Zato je Jn 1:14 tako značajan. Isus i/ili Njegovo jevanđelje su potpuno poistovećeni sa blagoslovljenim starozavetnim Bogom, Gospodom (YHWH).

▣ **„blagoslovenog Boga”** Ova reč „blagosloven”, koristi se za Boga samo ovde i u 1. Tim 6:15. Isti termin je upotrebljen za Blaženstva iz Mateja 5 (npr. „blago onima”, „srećni su oni”). Implikacija ovog idioma je da Gospod (YHWH) zaslužuje hvalu.

▣ **„koja je meni poverena”** Ovo je indikativ aorista pasivni glagola *pisteuō*, opšteg termina za veru, poverenje ili pouzdanje u Novom zavetu. Ovde je upotrebljen u smislu „poveriti nešto nekome” (up. Lk 16:11; Rim 3:2; 1. Kor 9:17; Gal 2:7; 1. Sol 2:4; 1. Tim 1:11; Titu 1:3; 1. Pt 4:10). Pavle je verovao da mu je Bog poverio dobru vest za koju će on odgovarati (up. 1. Kor 9:17; Gal 2:7; 1. Sol 2:4; Titu 1:3).

NSP: 1. TIM 1:12-17

¹²Zahvalan sam Hristu Isusu, našem Gospodu, koji mi je dao snagu, jer me je smatrao dostojnim poverenja i postavio me je u službu, ¹³iako sam ranije bio hulnik, progonitelj i drznik. Ali ukazano mi je milosrđe, jer sam bio u neznanju i činio sam to dok nisam imao vere. ¹⁴Ali primio sam obilje blagodati našeg Gospoda zajedno s verom i ljubavlju koja je u Hristu Isusu. ¹⁵Ova izjava je istinita i zaslužuje da se potpuno prihvati: Hristos Isus je došao na svet da spase grešnike, od kojih sam najveći ja. ¹⁶A milosrđe mi je ukazano zato da na meni, najvećem grešniku, Hristos Isus pokaže svo svoje dugo trpljenje i pruži primer svima koji će verovati u njega da bi dobili večni život. ¹⁷A Caru večnosti, neraspadljivom, nevidljivom, jedinom Bogu, neka je čast i slava u svu večnost. Amin.

1:12 „Zahvalan sam Hristu Isusu” Ovo je jedna od retkih prilika kada se Pavle moli Hristu, a ne Ocu. Moguće je da to ovde čini zato što je on čuo Isusa na putu za Damask (up. Dap 9:4-5; 22:7-8; 26:15). Pavle veruje da

1. ga Isus osnažuje/osposobljava/ojačava (up. Fil 4:13; 2. Tim 4:17)
2. Isus smatra da je on veran/pouzdan
3. mu je Isus dodelio službu (up. Dap 9:15).

Ostatak ovog poglavlja posvećen je Pavlovoj zadivljenosti zbog toga što Bog može da voli grešnika kao što je on, da mu oprost i da ga upotrebi.

Ako je Bog mogao to da učini za Pavla, On može to da učini za bilo koga, čak i za lažne učitelje i one koji su pod njihovim uticajem.

Ova vrsta doksologije koja se naizgled ne uklapa u kontekst, karakteristična je za Pavlove tekstove.

Često bi on opisujući svoju teologiju doživljavao nalet zahvalnosti i slavljenja. Pavle često koristi grčki termin *eucharisteō* ili *eucharistia* da izrazi zahvalnost, ali ovde koristi termin *charin*, čija osnova je koren reči za „milost” (*charis*). Ovaj termin je ređi u Pavlovim tekstovima (up. 1. Tim 1:12; 2. Tim 1:3). U svakom slučaju, oba se koriste naizgled sa istim značenjem u pismu Korinćanima, te ih stoga verovatno Pavle doživljava kao sinonime, sa malo ili nimalo međusobnih razlika.

POSEBNA TEMA: ZAHVALNOST

I. Uvod

- A. Ovo je prikladan stav vernika prema Bogu:
1. Ovo je izvor naše hvale Bogu kroz Hrista
    - a. 2. Kor 2:14
    - b. 2. Kor 9:15
    - c. Kol 3:17
  2. Ovo je ispravan motiv za službu, 1. Kor 1:4
  3. Ovo je stalna tema na nebu:
    - a. Otk 4:9
    - b. Otk 7:12
    - c. Otk 11:17
  4. Ovo je stalna tema za vernike
    - a. Kol 2:7
    - b. Kol 3:17
    - c. Kol 4:2

II. Biblijski materijal

A. Stari zavet

1. Dve osnovne reči
  - a. *yadah* (BDB 392, KB 398), znači hvala
  - b. *todah* (BDB 392, KB 1695), znači zahvalnost. Oblično se koristi za prinete žrtve (up. 2. Dne 29:31; 33:16)
2. David je Levitima dao ulogu da hvale Boga i da mu se zahvaljuju. Ovo su nastavili Solomon, Jezekilj i Nemija.
  - a. 1. Dne 16:4,7,41
  - b. 1. Dne 23:30
  - c. 1. Dne 25:3
  - d. 2. Dne 5:13
  - e. 2. Dne 7:6
  - f. 2. Dne 31:2
  - g. Nem 11:12
  - h. Nem 12:24,27,31,38,46
3. Psaltir je zbirka hvale i zahvalnosti Izraela.
  - a. Zahvalnost Gospodu za Njegovu vernost savezu
    - (1) Ps 107:8
    - (2) Ps 103:1 i dalje
    - (3) Ps 138:2
  - b. Zahvaljivanje je bilo deo procesije do Hrama
    - (1) Ps 95:2
    - (2) Ps 100:4
  - c. Zahvaljivanje je pratilo žrtvovanje
    - (1) Ps 26:7
    - (2) Ps 122:4
  - d. Zahvalnost za Gospodnja (YHWH) dela
    - (1) Oslobođanje od neprijatelja

- (a) Ps 7:17
- (b) Ps 18:49
- (c) Ps 28:7
- (d) Ps 35:18
- (e) Ps 44:8
- (f) Ps 54:6
- (g) Ps 79:13
- (h) Ps 118:1,21,29
- (i) Ps 138:1
- (2) Izbavljenje iz zatvora (metafora), Ps 142:7
- (3) Izbavljenje od smrti
  - (a) Ps 30:4,12
  - (b) Ps 86:12-13
  - (c) Isa 38:18-19
- (4) On unižava zle i uzvisuje pravedne
  - (a) Ps 52:9
  - (b) Ps 75:1
  - (c) Ps 92:1
  - (d) Ps 140:13
- (5) On oprašta
  - (a) Ps 30:4
  - (b) Isa 12:1
- (6) On brine o svom narodu
  - (a) Ps 106:1 i dalje
  - (b) Ps 111:1
  - (c) Ps 136:1,26
  - (d) Ps 145:10
  - (e) Jer 33:11

B. Novi zavet

1. Osnovna reč koja se koristi za hvalu i zahvalnost (neke reference)
  - a. *eucharisteō* (up. 1. Kor 1:4,14; 10:30; 11:24; 14:17,18; Kol 1:3,12; 3:17)
  - b. *eucharistos* (up. Kol 3:15)
  - c. *eucharistia* (up. 1. Kor 14:16; 2. Kor 4:15; 9:11,12; Kol 2:7; 4:2)
  - d. *charis* (up. 1. Kor 15:57; 2. Kor 2:14; 8:16; 9:15; 1. Pt 2:19)
2. Isus kao primer
  - a. Bio je zahvalan za hranu:
    - (1) Lk 22:17,19 (1. Kor 11:24)
    - (2) Jn 6:11,23
  - b. Bio je zahvalan za odgovorenu molitvu, Jn 11:41
3. Drugi primeri zahvalnosti
  - a. Za Božji dar Hrista, 2. Kor 9:15
  - b. Za hranu
    - (1) Dap 27:35
    - (2) Rim 14:6
    - (3) 1. Kor 10:30; 11:24
    - (4) 1. Tim 4:3-4
  - c. Za isceljenje, Lk 17:16
  - d. Za mir, Dap 24:2-3
  - e. Za spas od opasnosti
    - (1) Dap 27:35
    - (2) Dap 28:15

- f. Za sve okolnosti, Fil 4:6
  - g. Za sve ljude, posebno za vođe, 1. Tim 2:1-2
4. Drugi aspekti zahvalnosti
- a. Zahvalnost je Božja volja za sve vernike, 1. Sol 5:18
  - b. Zahvalnost je dokaz života ispunjenog Duhom, Ef 5:20
  - c. Greh je ne pokazati zahvalnost
    - (1) Lk 17:16-17
    - (2) Rim 1:21
  - d. Ona je protivotrov za greh, Ef 5:4

5. Pavlova zahvalnost

- a. Njegov blagoslov za crkvu
  - (1) za objavljivanje jevanđelja
    - (a) Rim 1:8
    - (b) Kol 1:3-4
    - (c) Ef 1:15-16
    - (d) 1. Sol 1:2
  - (2) za primljenu milost
    - (a) 1. Kor 1:4
    - (b) 2. Kor 1:11; 4:15
  - (3) za prihvatanje jevanđelja, 1. Sol 2:13
  - (4) za zajedništvo u širenju jevanđelja, Fil 1:3-5
  - (5) za rast u milosti, 2. Sol 1:3
  - (6) za izbor, 2. Sol 2:13
  - (7) za duhovne blagoslove, Kol 1:12; 3:15
  - (8) za darežljivost, 2. Kor 9:11-12
  - (9) za radost zbog novih vernika, 1. Sol 3:9
- b. Njegova lična zahvalnost
  - (1) zato što je vernik, Kol 1:12
  - (2) za slobodu od greha, Rim 7:25; 2. Kor 2:14
  - (3) za požrtvovan trud drugih vernika, Rim 16:4; 2. Kor 8:16
  - (4) zato što se neke stvari nisu desile, 1. Kor 1:14
  - (5) za svoj duhovni dar, 1. Kor 14:18
  - (6) za duhovni rast prijatelja, Fil 4-5
  - (7) za fizičku snagu za službu, 1. Tim 1:12

III. Zaključak

- A. Zahvalnost je naš osnovni odgovor Bogu nakon spasenja. Ona se ne pokazuje samo rečima, nego i životnim stilom.
- B. Zahvalnost u svim stvarima je cilj zrelog života u Božjim rukama (up. 1. Sol 5:13-18).
- C. Zahvalnost je tema koja se neprekidno ponavlja i u Starom i u Novom zavetu. Da li je zahvalnost i vaša tema?

1:13 „hulnik” Ovo se sigurno odnosi na Savlova uverenja i izjave o Isusu pre njegovog obraćenja.

▣ **„progonitelj i drznik”** (up. Dap 8:1-3; 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10-11; 1. Kor 15:8-9; Gal 1:13; Fil 3:6)

▣ **„ukazano mi je milosrđe”** Ovo je indikativ aorista pasivni. Bog/Hrist se smilovao Savlu, nasilnom progonitelju. Ako je on primio milosrđe, svako ga može primiti. Ovo jasno pokazuje Božji karakter i granice Njegove ljubavi koja obuhvata i grešnike.

▣ **„jer sam bio u neznanju i činio sam to dok nisam imao vere”** U Starom zavetu, gresi iz neznanja

mogli su biti opravdani žrtvom (up. 3. Mojsijeva 16), dok za svestan greh nije postojala mogućnost prinošenja žrtve, čak ni na Dan pomirenja. U Poslanici Rimljanima, Pavle jasno navodi da su ljudi odgovorni pred Bogom za svetlost koju imaju. Primer ove istine je to da ljudi nisu bili odgovorni za kršenje Mojsijevog zakona pre nego što je on objavljen (up. Dap 17:30; Rim 3:20,25; 4:15; 5:13,20; 7:5,7-8; 1. Kor 15:56). Istu ovu istinu vidimo i kod onih koji nikada nisu čuli za jevanđelje (up. Rim 1:18-2:29). Oni su odgovorni za svetlost koju imaju (od tvorevine, Rim 1:18-23 i unutrašnjeg moralnog svedoka, Rim 2:14-15). Ovo se zove „prirodno otkrivenje”, za razliku od „posebnog otkrivenja” (tj. Biblije).

1:14 „blagodati našeg Gospoda” Suština Pavlove teologije o spasenju je Božji karakter, ne dostignuća čovečanstva. Jedina nada palih ljudi je nepromenljiv, milosrdan, velikodušan Božji karakter, pokazan u Hristu (up. Ef 1:3-14; 2:4,8-9).

▣ **„obilje”** Doslovan prevod je „super-izobilno” (*hyperpleonazō*). Ovo je *hapax legomenon* složenica sa *hyper*, karakteristična za Pavla. „gde se pokazao greh, blagodat se pokazala u još većoj meri” (NASB: „još izobilnije”, Rim 5:20).

POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPOTREBA SLOŽENICA SA „HUPER”

Pavle je imao posebnu sklonost ka stvaranju novih reči koristeći grčku prepoziciju *hyper*, koja u suštini znači „nad” ili „gornji”. Kada se koristi sa genitivom (ablativom) znači „u ime”. Može imati i značenje „o” ili „što se tiče”, kao *peri* (up. 2. Kor 8:23; 2. Sol 2:18). Kada se koristi sa akuzativom znači „nad”, „preko” ili „iznad” (up. A. T. Robertson (A. T. Robertson), *Gramatika grčkog Novog zaveta po istorijskim istraživanjima (A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research)*, str. 625-633). Kada je želeo da naglasi neki koncept, Pavle je koristio ovu prepoziciju u složenicama. Sledi lista načina na koji je Pavle koristio ovu prepoziciju na posebne načine u složenicama.

A. *Hapax legomenon* (reči koje se samo jednom koriste u Novom zavetu)

1. *Huperakmos*, neko ko više nije u cvetu mladosti, 1. Kor 7:36
2. *Huperauxanō*, raste i produbljuje se, 2. Sol 1:3
3. *Huperbainō*, zadirati, prestupiti, 1. Sol 4:6
4. *Huperkeina*, izvan, 2. Kor 10:16
5. *Huperekteina*, preći preko granice, 2. Kor 10:14
6. *Huperentugchanō*, zauzeti se, Rim 8:26
7. *Hupernikaō*, ogromna pobeda, Rim 8:37
8. *Huperpleonazō*, živeti u prekomernom blagostanju, 1. Tim 1:14
9. *Huperupsoō*, biti iznad svega ostalog, Fil 2:9
10. *Huperphroneō*, imati uzvišene misli, Rim 12:3

B. Reči koje koristi samo Pavle.

1. *Huperairomai*, uzoholiti se, 2. Kor 12:7; 2. Sol 2:4
2. *Huperballontōs*, izuzetan napor, preko granice, 2. Kor 11:23; (prilog je upotrebljen samo ovde, ali glagol i u 2. Kor 3:10; 9:14; Ef 1:19; 2:7; 3:19)
3. *Huperbolē*, prebaciti preko, neprobojan oklop, Rim 7:13; 1. Kor 12:31; 2. Kor 1:8; 4:7,17; 12:7; Gal 1:13
4. *Huperekperissou*, preko svake mere, Ef 3:20; 1. Sol 3:10; 5:13
5. *Huperlian*, u najvišem smislu ili najznačajnije, 2. Kor 11:5; 12:11
6. *Huperochē*, zadivljujuće, izvrsno, 1. Kor 2:1; 1. Tim 2:2
7. *Huperperisseuō*, u najvećoj meri, Rim 5:20 (srednji glas, izobilna ispunjenost, prelivanje, 2. Kor 7:4)

C. Reči koje Pavle koristi, a ostali novozavetni pisci retko.

1. *Huperanō*, daleko iznad, Ef 1:21; 4:10; Jev 9:5

2. *Huperechō*, izvrsnost, istaknutost, Rim 13:1; Fil 2:3; 3:8; 4:7; 1. Pt 2:13
3. *Huperēphanos*, ponosan ili nadmen, Rim 1:30; 2. Tim 3:2 i Lk 1:51; Jak 4:6; 1. Pt 5:5.

Pavle je bio čovek sa velikom strašću; kada su stvari ili ljudi dobri, oni su veoma dobri, a kada su loši, oni su veoma loši. Ova prepozicija mu je omogućila da izrazi svoja snažna osećanja o grehu, sebi, Hristu i jevanđelju.

▣ **„zajedno s verom i ljubavlju koja je u Hristu Isusu”** Ovaj stih sadrži nekoliko problema vezanih za tumačenje.

1. Da li se „Gospod” (1. Tim 1:14) odnosi na Gospoda (YHWH), (up. 1. Tim 1:17) ili na Isusa? Kontekst ukazuje na Gospoda (YHWH).
2. Da li je Božji dar milosrđa povezan sa verom i ljubavlju, koje su takođe darovi u Hristu (up. TEV, NJB)?

Sigurno je da je Pavlovo obraćenje bilo čin milosti. Pavle je odabran i na njega je uticano. Njegov odgovor nije bio čin slobodne volje bez spoljašnjih uticaja! Njegove potrebe su ispunjene zbog Božje milosti i Isusovih dela. Pavle je primio dar sa neba i zatim svojim životom ga delio sa drugima. Primitite da Božji dar spasenja dolazi samo kroz Hrista. On je Božji odgovor na potrebe palog čovečanstva u svim oblastima (up. 1. Tim 1:15-17).

1:15 „Ova izjava je istinita i zaslužuje da se potpuno prihvati” Ovaj izraz je upotrebljen pet puta u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:15; 3:1, 4:9; 2. Tim 2:11; Titu 3:8). Ima značenje kao i Isusove reči „amin, amin” (prevedene kao „zaista, zaista” ili „istina, istina”) kojima najavljuje značajne izjave. Mnogi stručnjaci misle da je ovaj izraz književna oznaka koju Pavle koristi kada citira himnu, liturgiju ili katehizam. Druga moguća mesta na kojima on koristi citate kreda su 1:17; 3:16; 6:15-16; 2. Tim 2:11-13.

▣ **„Hristos Isus je došao na svet”** Ovo ukazuje na Isusovo prapostojanje (up. Jn 1:1,15, 8:57-58, 16:28, 17:5; 1. Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Jev 1:3; 10:5-8), koje je osnovno doktrinarno pitanje vezano za Njegovu božansku prirodu (On je otelovljen, a ne stvoren, up. Pri 8:22). Moguće je da je ovo odgovor na gnostičke stavove ovih lažnih učitelja. Vidite POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM kod Titu 1:1.

POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPOTREBA REČI „KOSMOS” (SVET)

Pavle koristi termin *kosmos* na nekoliko načina.

1. sve stvoreno (up. Rim 1:20; Ef 1:4; 1. Kor 3:22; 8:4,5)
2. ova planeta (up. 2. Kor 1:12; Ef 1:10; Kol 1:20; 1. Tim 1:15; 3:16; 6:7)
3. ljudi (up. Rim 3:6,19; 11:15; 1. Kor 1:27-28; 4:9,13; 2. Kor 5:19; Kol 1:6)
4. ljudi koji žive odvojeno od Boga (up. 1. Kor 1:20-21; 2:12; 3:19; 11:32; Gal 4:3; Ef 2:2,12; Fil 2:15; Kol 2:8,20-23). Jovan koristi ovaj termin na sličan način (tj. 1. Jn 2:15-17)
5. strukture savremenog sveta (up. 1. Kor 7:29-31; Gal 6:14; slično sa Fil 3:4-9, gde Pavle opisuje jevrejske strukture)

Na neki način, ova značenja se preklapaju i teško ih je podeliti u kategorije. Ovaj termin, kao i mnogi Pavlovi termini, mora biti definisan u odnosu na neposredan kontekst, a ne unapred određenom definicijom. Pavlova terminologija je fluidna (up. Džejms Stjuart (James Stewart), *Čovek u Hristu (A Man in Christ)*). On ne pokušava da napravi teološki leksikon, nego da objavi Hrista.

▣ **„da spase grešnike”** Ovo je svrha Hristovog dolaska (up. Mk 10:45; Lk 19:10; 1. Jn 2:2). Takođe, ovo pokazuje osnovni stub jevanđelja – potrebu palog čovečanstva za milosrđem (up. Rim 3:9-18,23; 6:23).

▣ „od kojih sam najveći ja” Što je jača svetlost, veća je i svest o grehu (up. 1. Tim 1:16; 1. Kor 15:9; Ef 3:8). Pavle je osećao krivicu zbog toga što je progonio crkvu (up. Dap 7:58; 8:1; 9:1-2; 22:4,19-20; 26:10- 11), ali je osećao i da je osnažen Božjom milošću, ljubavlju i brigom za grešnike kroz Hristovo dovršeno delo (up. 1. Tim 1:16).

1:16

SSP, EC, DS   strpljivost
NSP, DK   trpljenje

Ovo je grčka složena reč (*makros* i *thumos*) za „suzdržan gnev”. Ovaj termin se često koristi za Boga u grčkom Starom zavetu, Septuaginti (up. 4. Mojs 14:18; Ps 86:15; 103:8; Joil 2:13; Naum 1:3). Takođe opisuje Boga i u Novom zavetu (up. Rim 2:4; 9:22; 1. Pt 3:20; 2. Pt 3:15). Dobro je kada su ovo karakteristike i Njegove dece (up. 2. Kor 6:6; Gal 5:22; Ef 4:2; Kol 1:11; 3:12; 2. Tim 3:10; 4:2).

▣ „pruži primer” Pavlovo svedočanstvo o spasenju, to što je od najvećeg neprijatelja hrišćanstva postao apostol kojem su povereni neznabošci, pokazuje dubinu i širinu i visinu Božjeg milosrđa. Na neki način, Pavle je bio iskren lažni učitelj i Bog se smilovao na njega!

▣ „svima koji će verovati u njega” Isus se moli za one koji će poverovati u Njega u Jn 17:20-26. Iako Jovanovo Jevanđelje često koristi predlog *eis* da izrazi predmet ljudske vere, Pavle najčešće koristi *epi* (up. Rim 4:5,24; 9:33; 10:11; 1. Tim 1:16; takođe vidite i Dap 9:42; 11:17; 16:31) ili samo dativ (up. Gal 3:6; Dap 18:8; 27:25). Čini se da ne postoji teološka razlika između (1) verovati sa *eis*; verovati sa *en*; verovati sa *epi*; ili upotrebe dativa bez predloga (up. 1. Jn 5:10).

Pavle, kao i Jovan, ponekad koristi *hoti* (tj. verovati da), što naglašava sadržaj vere (up. Rim 6:8; 1. Sol 4:14). Jevanđelje je (1) osoba koju primamo; (2) istina u koju verujemo; i (3) život kojim živimo.

POSEBNA TEMA: VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU

I. Uvodne napomene

Na samom početku razmatranja ove teme važno je da napomenemo nekoliko stvari.

Naime, vera i pouzdanje kao ključni novozavetni teološki koncepti nisu jasno određeni u Starom zavetu. Svakako, oni su deo Starog zaveta, ali ih jasno uočavamo samo u nekoliko poglavlja i likova.

Stari zavet spaja:

A. pojedinačno i zajedničko

B. lični susret sa Bogom i zavetnu poslušnost

Vera je i lični susret sa Bogom i svakodnevni način življenja! Zato nam je o njoj lakše da govorimo kao o nečijem životu nego kao o leksičkom pojmu (proučavanje reči i izraza). Ovaj lični aspekt vere najbolje vidimo na sledećim primerima:

A. Avram i njegovi potomci

B. David i Izrael

Avram, David i ostali su lično sreli Boga i životi su im se promenili u potpunosti (nisu postali savršeni sveci, ali su istrajali u veri i pouzdanju u Boga). Iskušenja su otkrila snage i slabosti njihove vere, ali kroz sve to su istrajali u odnosu pouzdanja prema Bogu! Na mnoge načine su oblikovani i usavršavani u tome. Vera je postala dokaz njihovog stila života pobožnosti.

II. Jezički koren

A. אָמֵן, (BDB 52, KB 63)

1. GLAGOL

- a. *Qal* koren – podržati, negovati (2. Car 10:1,5; Jest 2:7, u ovim primerima glagoli nemaju teološki sadržaj).
- b. *Niphal* koren – osigurati, ustanoviti, potvrditi, biti pouzdan i veran.
  - (1) čovek, Isa 8:2; 53:1; Jer 40:14
  - (2) stvari, Isa 22:23
  - (3) Bog, 5. Mojs 7:9,12; Isa 49:7; Jer 42:5
- c. *Hiphil* koren – stajati čvrsto, verovati, pouzdati se
  - (1) Avram je verovao Bogu, 1. Mojs 15:6
  - (2) Izrael je verovao u Egiptu, 2. Mojs 4:31; 14:31 (negacija u 5. Mojs 1:32)
  - (3) Izrael veruje da Gospod (YHWH) govori preko Mojsija, 2. Mojs 19:9; Ps 106:12,24.
  - (4) Ahaz nije verovao Bogu, Isa 7:9.
  - (5) ko god veruje u njega, u to, Isa 28:16
  - (6) verovanje u istine o Bogu, Isa 43:10-12.

- 2. IMENICA (MUŠKOG RODA) – vernost (5. Mojs 32:20; Isa 25:1; 26:2)
- 3. PRILOG – zaista, vrlo, slažem se, neka bude tako (5. Mojs 27:15-26; 1. Car 1:36; 1. Dne 16:36; Isa 65:16; Jer 11:5; 28:6). Ovo je liturgijski oblik upotrebe reči „amin” i u Starom zavetu i u Novom zavetu.

- B. אמת (BDB 54, KB 68) IMENICA ŽENSKOG RODA – čvrstina, vernost, istina
  - 1. čovek, Isa 10:20; 42:3; 48:1
  - 2. Bog, 2. Mojs 34:6; Ps 117:2; Isa 38:18,19; 61:8
  - 3. istina, 5. Mojs 32:4; 1. Car 22:16; Ps 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Jer 9:4; Zah 8:16
- C. אמונה (BDB 53, KB 62) – čvrstina, postojanost, odanost
  - 1. ruku, 2. Mojs 17:12
  - 2. vremena, Isa 33:6
  - 3. čoveka, Jer 5:3; 7:28; 9:2
  - 4. Boga, Ps 40:11; 88:12; 89:2,3,6,9; 119:138

III. Pavlova upotreba ovog starozavetnog koncepta

- A. Apostol Pavle je iz doživljaja pred Damaskom crpeo svoje shvatanje Gospoda (YHWH) i iz Starog zaveta, kada je sreo Isusa Hrista (Dap 9; 22; 26).
- B. U Starom zavetu je nalazio potvrdu svog novog razumevanja dva ključna odeljka gde se koristi koren (אמ):
  - 1. 1. Mojs 15:6 – Avramov susret sa Bogom kojeg je sam Bog priredio (1. Mojs 12) doveo je do njegove poslušne vere (1. Mojs 12-22). Apostol o tome piše u Rim 4 i Gal 3.
  - 2. Isa 28:16 – ko god veruje u ovo (Bog je ovaj temelj dobro proverio i čvrsto postavio) nikada neće:
    - a. Rim 9:33, „osramotiti se”, „razočarati se”
    - b. Rim 10:11 (isto kao i a)
  - 3. Jev 2:4 – Oni koji veruju Bogu po toj veri bi trebalo i da žive (up. Jer 7:28). Pavle se služi ovim tekstom u Rim 1:17 i Gal 3:11 (vidite i Jev 10:38).

IV. Petrova upotreba ovog starozavetnog koncepta

- A. Petrove slike:
  - 1. Isa 8:14 – 1. Pt 2:8 (kamen spoticanja)
  - 2. Isa 28:16 – 1. Pt 2:6 (kamen temeljac)
  - 3. Ps 111:22 – 1. Pt 2:7 (odbačeni kamen)
- B. Petar posebnim jezikom opisuje Izrael: „izabrani narod, carsko sveštenstvo, sveti narod” iz sledećih tekstova
  - 1. 5. Mojs 10:15; Isa 43:21
  - 2. Isa 61:6; 66:21

3. 2. Mojs 19:6; 5. Mojs 7:6

Sada na ovaj način opisuje veru crkve u Hrista (up. 1. Pt 2;5,9)

V. Jovanova upotreba ovog starozavetnog koncepta

A. upotreba u Novom zavetu

Termin „poverovao” dolazi o grčkog *pisteuō*, koji može i da se prevede kao „verovati”, „vera”, „pouzdanje”. Imenični oblik pojma ne srećemo u Jovanovom jevanđelju, ali je zato glagol često prisutan. U Jn 2:23-25 vidimo nesigurnost u ispovedanju naroda da je Isus iz Nazareta Mesija. Drugi primeri površnog verovanja su u Jn 8:31-59 i Dap 8:13, 18-24. Prava biblijska vera je više od početnog odgovora. Njega mora da sledi dugi proces učenja (Mt 13:20-22,31-32).

B. Upotreba sa PREDLOZIMA

1. *eis* znači „u”. Ova konstrukcija je posebna jer naglašava vernikovo pouzdanje/veru u Isusa:
  - a. u Njegovo ime, (Jn 1:12; 2:23; 3:18; 1. Jn 5:13)
  - b. u Njega (Jn 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48;17:37,42; Mt 18:6; Dap 10:43; Fil 1:29; 1. Pt 1:8)
  - c. u mene (Jn 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
  - d. u Sina (Jn 3:36; 9:35; 1. Jn 5:10)
  - e. u Isusa (Jn 12:11; Dap 19:4; Gal 2:16)
  - f. u Svetlo (Jn 12:36)
  - g. u Boga (Jn 14:1)
2. *ev* znači „u”, kao u Jn 3:15; Mk 1:15; Dap 5:14
3. *epi* znači „u”, „nad”, kao u Mt 27:42; Dap 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rim 4:5, 24; 9:33;10:11; 1. Tim 1:16; 1. Pt 2:6.
4. **DATIV bez PREDLOGA**, kao u Gal 3:6; Dap 18:8; 27:25; 1 Jn 3:23; 5:10
5. *hoti* znači „verovanje u to” i daje sadržaj veri:
  - a. Isus je svetac Božji (Jn 6:69)
  - b. Isus je *Ja jesam* (Jn 8:24)
  - c. Isus je u Ocu i Otac je u njemu (Jn 10:38)
  - d. Isus je Mesija (Jn 11:27; 20:31)
  - e. Isus je Sin Božji (Jn 11:27; 20:31)
  - f. Isus je poslan od Oca (Jn 11:42; 17;8,21)
  - g. Isus je jedno sa Ocem (Jn 14:10-11)
  - h. Isus je došao od Oca (Jn 16:27,30)
  - i. Isus se poistovetio sa Očevim zavetnim imenom *Ja jesam* (Jn 8:24; 13:19).
  - j. mi ćemo živeti sa njim (Rim 6:8)
  - k. Isus je umro i vaskrsnuo (1. Sol 4:14).

VI. Zaključak

A. Biblijska vera je naš, ljudski odgovor na poziv Božje reči, obećanja. Bog nam uvek prvi pristupa (Jn 6:44,65) ali to zajedništvo zahteva čovekov odgovor (vidite POSEBNA TEMA: SAVEZ).

1. pokajanje (vidite POSEBNA TEMA: POKAJANJE)
2. vera/poverenje (vidite POSEBNA TEMA: VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST)
3. poslušnost
4. istrajnost (vidite POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST)

B. Biblijska vera je:

1. lični odnos (početna, obraćenička vera)
2. afirmacija biblijske vere (vera u Božje otkrivenje, Pismo)
3. primereni odziv poslušnosti (svakodnevna vera)

Biblijska vera nije ulaznica za nebo ili polisa osiguranja za večnost. Ona je lični odnos sa Bogom i svrha stvaranja bogolikog ljudskog roda (1. Mojs 1:26-27). Termin Božje „bliskosti” od nas zahteva zajedništvo, a ne doterane teološke ideje! Zajedništvo sa Bogom zahteva od nas, njegove dece, „porodične” osobine (svetost, 3. Mojs 19:2; Mt 5:48; 1. Pt 1:15-16). Pad u greh (1. Mojs 3) je osujetio našu sposobnost da se primereno odazovemo na Božji poziv. Zato je Bog, za naše dobro, uradio sve što mi nismo mogli (Jez 36:27- 38), dajući nam „novo srce” i „novi duh” po kojima kroz veru i pokajanje možemo da mu budemo poslušni i imamo zajedništvo sa njim! Sva tri odgovora su ključna i moramo da ih negujemo. Svrha svega je da upoznamo Boga (i u jevrejskom i u grčkom smislu pojma) i svakodnevno odražavamo njegov život u našem životu. Cilj je vera, a ne samo nebo u budućnosti; cilj je naša svakodnevna hristolikost!

- C. Čovekova vernost je plod (Novi zavet), a ne povod (Stari zavet) odnosa sa Bogom. Mi verujemo u Božju vernost. Pouzdamo se u njegovu pouzdanost. Srce Novog zaveta je shvatanje da je spasenje ljudski odgovor na Božji poziv – početni i trajni; obraćenički i učenički – na poziv Njegove blagodati i milosti u Hristu. On nas je zavoleo, poslao Sina, pobrinuo se za nas.

Zato mu se odazivamo u veri i vernosti (Ef 2:8-10)!

Verni Bog želi verne ljude po kojima se objavljuje nevernom svetu jer želi da ih dovede u lični odnos sa sobom.

▣ **„večni život”** Večni život (*zōen aiōnion*) je jedna od osnovnih tema Jovanove teologije. On je i tadašnja stvarnost (npr. Jn 3:16,36; 5:24; 6:47,54), kao i buduća nada za one koji poznaju Oca verujući u Sina (npr. Jn 17:2-3).

Pavle koristi ovaj termin kao način da obeleži život (1) u novom dobu; (2) u Božjem carstvu; ili (3) život nakon vaskrsenja (up. Rim 2:7; 5:21; 6:22,23; Gal 6:8; 1. Tim 1:16; Titu 1:2; 3:7). Samo je Bog besmrtn; samo Bog može dati život. On daje večan život onima koji se po veri pouzdaju u Njegovog Sina.

1:17 „Caru” Ova doksologija je slična sa 6:15-16. Odražava jezik koji je kasnije korišten u sinagogama („Car univerzuma”) i među Jevrejima u dijaspori (Filon Aleksandrijski koristi termin „večan” za Boga). Moguće je da je Pavle citirao kredo ili himnu rane crkve, kao u 1. Tim 3:16; 6:15-16 i 2. Tim 2:11-13.

▣ **„večnosti”** Ovo je prvi od četiri snažna prideva, ista kao i pridevi iz izraza „večni život” iz 1. Tim 1:16, ali ovde opisuju Boga. Doslovan prevod je „doba” (*aiōnion*), što može biti metafora za večnost ili simbol za jevrejski koncept dva doba:

1. Sadašnje zlo doba, koje karakterišu nezavisnost i pobuna (anđela i ljudi)
2. Buduće, obećano doba pravednosti, koje će doneti Duh i sprovesti Mesija

Vidite posebnu temu kod 1. Tim 6:17.

Tenzija između „već i ne još” večnog života karakteristika je sadašnjeg perioda u kojem se ova dva jevrejska doba preklapaju zbog novog otkrivenja o dva dolaska Mesije – kao Spasitelja, a zatim kao Cara, Gospoda i Sudije.

▣ **„neraspadljivom” (NASB: „besmrtnom”)** Doslovan prevod je „nepokvarljiv”. Metaforički se odnosi na večno-živog, jedino-živog Boga (Gospoda (YHWH) po hebrejskom glagolu „biti”, up. 2. Mojs 3:14, vidite POSEBNA TEMA: BOŽANSKA IMENA kod 2. Tim 1:2). Samo Bog ima život sam po sebi (up. Rim 1:23; 1. Tim 1:17; 6:16). Bilo koji drugi život je izveden dar i predan na čuvanje. Primamo ga samo po Božjoj milosti, Hristovim delom (up. 2. Tim 1:10) i službom Duha.

▣ **„nevidljivom”** Ovo se koristi u smislu duhovne oblasti (up. Kol 1:15) ili, moguće, Gospoda (YHWH)

kao nevidljivog Boga (bez slika, up. 2. Mojs 33:20; 5. Mojs 4:15; 1. Tim 6:16). Bog jeste jedini večni Duh prisutan u celokupnoj tvorevini!

▣ **„jedinom Bogu”** Ovo se odnosi na jevrejski monoteizam (vidite posebnu temu kod 1. Tim 2:5, up. 5. Mojs 6:4-6; Juda 25). Ovaj kontekst odražava jedinstven biblijski pogled na svet. Biblija čovečanstvu daje pogled vere koji prevazilazi pet čula.

1. Postoji jedan i samo jedan Bog (up. 1. Mojs 1:1; 2. Mojs 8:10; 9:14; 5. Mojs 4:35-39; 1. Sam 2:2; 2. Sam 7:22; 22:32; 1. Car 8:23; Ps 86:8,10; Isa 43:11; 44:6,8; 45:6-7,14,18,21-22; 46:5,9; Jer 2:11; 5:7; 10:6; 16:20).
2. On je ličan Bog, Stvoritelj, Bog koji otkupljuje (up. 1. Mojs 1-2; 3:15; Ps 103-104).
3. On daje obećanja o nadi i obnovi kroz Mesiju (up. Isa 53).
4. Vera u Mesiju ispravlja prekršaj pobune (jevandjelje).
5. Svako ko poveruje u Mesiju može imati večan život (jevandjelje).

Primljeni tekst (*Textus Receptus*), sledi grčke unicitjalne rukopise $\aleph^c$, D^c, K, L i P, te dodaje „mudrom” (NKJV, „Bogu, jedinom mudrom”). Ovaj dodatak nije naveden u grčkim rukopisima $\aleph^*$, A, D*, F, G i H*. Moguće je da je dodatak pisara na osnovu Rim 16:27. UBS⁴ kraćem tekstu daje oznaku „A” (sigurno).

▣ **„neka je čast i slava”** Ovo je osnovno značenje starozavetnog termina *kabod* (up. 1. Tim 1:11). Nekoliko puta je upotrebljen u Otkrivenju, uz druge hvale (up. 1. Tim 4:9,11; 5:12,13; 7:12).

U Starom zavetu, većina uobičajenih hebrejskih reči za „slavu” (*kabod*) prvobitno je korištena u trgovačke svrhe, za tegove, sa značenjem „biti težak”. Ono što je teško bilo je cenjeno i imalo je svoju vrednost. Često je uz to išao i koncept svetlosti da bi se izrazila Božja veličanstvenost (up. 2. Mojs 15:16; 24:17; Isa 60:1-2). Samo On je vredan i zaslužuje poštovanje. Čovečanstvo ne može shvatiti Njegovu veličanstvenost (up. 2. Mojs 33:17-23; Isa 6:5). Boga možemo zaista upoznati samo preko Hrista (up. Jer 1:14; Mt 17:2; Jev 1:3; Jak 2:1).

Termin „slava” je u nekoj meri višeznačan.

1. On može biti paralelan sa „Božjom pravednošću”
2. Moguće je da se odnosi na Božju „svetost” ili „savršenost”
3. Moguće je da se odnosi na Božji lik po kojem je stvoreno čovečanstvo (up. 1. Mojs 1:26-27; 5:1; 9:6), ali koji je kasnije uprljan pobunom (up. 1. Mojs 3:1-22)

Prvo je upotrebljen za Gospodnje (YHWH) prisustvo sa Njegovim narodom (up. 2. Mojs 16:7,10; 3. Mojs 9:23; 4. Mojs 14:10).

▣ **„u svu večnost”** Doslovan prevod je „vreme doba”, idiom za večnost (up. Gal 1:5; Fil 4:20; 2. Tim 4:18). Isti termin je upotrebljen u 1. Tim 1:16 za „večni život” i u 1. Tim 1:17 za „Cara večnosti”.

POSEBNA TEMA: DOVEKA ('OLAM)

Etimologija hebrejske reči *'olam*, עולם (BDB 761, KB 798) je nepoznata (NIDOTTE, vol. 3, str. 345). Ima nekoliko značenja (koja su uglavnom određena kontekstom). Slede odabrani primeri.

1. drevne stvari
  - a. narodi, 1. Mojs 6:4; 1. Sam 27:8; Jer 5:15; 28:8
  - b. mesta, Isa 58:12; 61:4
  - c. Bog, Ps 93:2; Pri 8:23; Isa 63:16
  - d. stvari, 1. Mojs 49:26; Jov 22:15; Ps 24:7,9; Isa 46:9
  - e. vreme, 5. Mojs 32:7; Isa 51:9; 63:9,11
2. buduće vreme
  - a. nečiji život, 2. Mojs 21:6; 5. Mojs 15:17; 1. Sam 1:22; 27:12
  - b. hiperbola za cara, 1. Car 1:31; Ps 61:7; Nem 2:3
  - c. neprekidno postojanje

- (1) zemlja, Ps 78:69; 104:5; Prop 1:4
- (2) nebo, Ps 148:5
- d. Božje postojanje
  - (1) 1. Mojs 21:33
  - (2) 2. Mojs 15:18
  - (3) 5. Mojs 32:40
  - (4) Ps 93:2
  - (5) Isa 40:28
  - (6) Jer 10:10
  - (7) Dan 12:7
- e. savez
  - (1) 1. Mojs 9:12,16; 17:7,13,19
  - (2) 2. Mojs 31:16
  - (3) 3. Mojs 24:8
  - (4) 4. Mojs 18:19
  - (5) 2. Sam 23:5
  - (6) Ps 105:10
  - (7) Isa 24:5; 55:3; 61:8
  - (8) Jer 32:40; 50:5
- f. poseban savez sa Davidom
  - (1) 2. Sam 7:13,16,25,29; 22:51; 23:5
  - (2) 1. Car 2:33,45; 9:5
  - (3) 2. Dne 13:5
  - (4) Ps 18:50; 89:4,28,36,37
  - (5) Isa 9:7; 16:5; 37:35; 55:3
- g. Božji Mesija
  - (1) Ps 45:2; 72:17; 89:35-36; 110:4
  - (2) Isa 9:6
- h. Božji zakoni
  - (1) 2. Mojs 29:28; 30:21
  - (2) 3. Mojs 6:18,22; 7:34; 10:15; 24:9
  - (3) 4. Mojs 18:8,11,19, Ps 119:89,160
- i. Božja obećanja
  - (1) 2. Sam 7:13,16,25; 22:51
  - (2) 1. Car 9:5
  - (3) Ps 18:50
  - (4) Isa 40:8
- j. Avramovi potomci i Obećana zemlja
  - (1) 1. Mojs 13:15; 17:19; 48:4
  - (2) 2. Mojs 32:13
  - (3) 1. Dne 16:17
- k. savezni praznici
  - (1) 2. Mojs 12:14,17,24
  - (2) 3. Mojs 23:14,21,41
  - (3) 4. Mojs 10:8
- l. večnost
  - (1) 1. Car 8:13
  - (2) Ps 61:7-8; 77:8; 90:2; 103:17; 145:13
  - (3) Isa 26:4; 45:17
  - (4) Dan 9:24

m. šta Psalmi kažu da će vernici doveka raditi

- (1) zahvaljivati se, Ps 30:12; 79:13
- (2) boraviti u Njegovom prisustvu, Ps 41:12; 61:4,7
- (3) verovati Njegovoj milosti, Ps 52:8
- (4) slaviti Gospoda, Ps 52:9
- (5) pevati hvale, Ps 61:8; 89:1
- (6) objavljivati Njegovu pravdu, Ps 75:9
- (7) veličati Njegovo ime, Ps 86:12; 145:2
- (8) blagosiljati Njegovo ime, Ps 145:1

n. u Isaiji opisuje novo doba

- (1) večan savez, Isa 24:5; 55:3; 61:8
- (2) Gospod večna stena, Isa 26:4
- (3) večna radost, Isa 35:10; 51:11; 61:7
- (4) večan Bog, Isa 40:28
- (5) večno spasenje, Isa 45:17
- (6) večna ljubav/dobrota (*Hesed*), Isa 54:8
- (7) večan znak, Isa 55:13
- (8) večno ime, Isa 56:5; 63:12,16
- (9) večna svetlost, Isa 60:19,20

Negativna upotreba se tiče večne kazne zlih i vidimo je u Isa 33:14, „večni plamen”. Isaija često koristi plamen da opiše Božji gnev (up. Isa 9:18,19; 10:16; 47:14), ali je on samo u Isa 33:14 opisan kao „večan”.

3. unazad i unapred u vremenu („od oduvek do zauvek”)

- a. Ps 41:13 (blagoslovljen Gospod)
- b. Ps 90:2 (sam Bog)
- c. Ps 103:17 (Gospodnja ljubav)

Ne zaboravite, kontekst određuje raspon značenja termina. Večni savezi i obećanja su uslovni (tj. Jer 7, vidite POSEBNA TEMA: SAVEZ). Pazite da ne učitavate svoje savremene poglede na vreme ili svoju novozavetnu sistematsku teologiju u svaku upotrebu ove veoma fluidne reči u Starom zavetu. Novi zavet univerzalizuje obećanja iz Starog zaveta. (vidite POSEBNA TEMA: STAROZAVETNA PREDSKAZANJA BUDUĆNOSTI NASUPROT NOVOZAVETNIH PREDSKAZANJA).

▣ „Amin” Vidite posebnu temu kod 1. Tim 6:16.

NSP: 1. TIM 1:18-20

¹⁸Ovu ti zapovest predajem, sine Timotije, u skladu s proročanstvima koja su se odnosila na tebe, da oslanjajući se na njih vodiš dobar rat, ¹⁹čuvajući veru i čistu savest, koju su neki odbacili i doživeli brodolom vere. ²⁰Među njima su Imenej i Aleksandar, koje sam predao Sotoni da nauče da ne smeju da hule.

1:18 „zapovest” Pavle koristi dva vojna termina u ovom poglavlju: (1) „zapovest” (1. Tim 1:3,5,18) i (2) „vodiš dobar rat” (1. Tim 1:18; up. 2. Kor 10:3-6; Ef 6:10-17). Ovo poglavlje (tj. 1. Tim 1:18-20) ponovo govori o teološkom pitanju lažnih učitelja iz 1. Tim 1:3-7.

SSP, EC   **poveravam**
NSP, DS, DK   **predajem**

Ovo je indikativ prezenta srednji glagola *paratithēmi*. Pavle je predao zadatak jevanđelja Timotiju (up. 1. Tim 6:20; 2. Tim 1:14, kao što ga je Isus predao njemu, up. 2. Tim 1:12) da ga prenese drugim vernim ljudima (up. 2. Tim 2:2).

Ovaj termin je upotrebljen u sledećim situacijama

1. Isus predaje svoj Duh Bogu u Lk 23:46
2. vernici se predaju Bogu u Dap 14:23
3. Pavle predahe vernike Bogu u Dap 20:32
4. vernici poveravaju novoj generaciji u 2. Tim 2:2

▣ „u skladu s proročanstvima koja su se odnosila na tebe” Timotij je primio i duhovne darove i proročku potvrdu crkve u Listri u vreme polaganja ruku (up. 1. Tim 4:14). Ovaj izraz može značiti (1) „o tebi” (up. NRSV) ili (2) „koja su me dovela do tebe” (up. RSV).

POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNO PROROŠTVO

- I. Nije isto kao starozavetno proroštvo (BDB 611, KB 661; vidite POSEBNA TEMA: PROROŠTVO [STARI ZAVET]), koje ima rabinske konotacije primanja i beleženja nadahnutih otkrivenja od Gospoda (YHWH), (up. Dap 3:18,21; Rim 16:26). Samo proroci su mogli pisati Pismo.
  - A. Za Mojsija je rečeno da je prorok (up. 5. Mojs 18:15-21).
  - B. Istorijske knjige (Isus Navin – Knjige o Carevima [osim Rute]) nazvane su „raniji proroci” (up. Dap 3:24).
  - C. Proroci imaju ulogu prvosveštenika kao izvor informacija od Boga (up. Isaija – Malahija)
  - D. Drugi deo hebrejskog kanona zove se „Proroci” (up. Mt 5:17; 22:40; Lk 16:16; 24:25,27; Rim 3:21).
- II. U Novom zavetu se ovaj koncept koristi na nekoliko različitih načina.
  - A. za starozavetne proroke i njihove nadahnute poruke (up. Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Rim 1:2)
  - B. za poruku namenjenu pojedincu, pre nego grupi (starozavetni proroci se pre svega obraćaju Izraelu)
  - C. za Jovana Krstitelja (up. Mt 11:9; 14:5; 21:26; Lk 1:76) i Isusa kao one koji objavljuju Božje carstvo (up. Mt 13:57; 21:11,46; Lk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Isus je za sebe rekao da je veći od proroka (up. Mt 11:9; 12:41; Lk 7:26).
  - D. za druge novozavetne proroke
    1. početak Isusovog života iz Lukinog jevanđelja (tj. Marijina sećanja)
      - a. Jelisaveta (up. Lk 1:41-42)
      - b. Zarija (up. Lk 1:67-79)
      - c. Simeon (up. Lk 2:25-35)
      - d. Ana (up. Lk 2:36)
    2. ironična proroštva (up. Kajafa, Jn 11:51)
  - E. za one koji objavljuju jevanđelje (deo liste darova objavljivanja u 1. Kor 12:28-29; Ef 4:11)
  - F. za stalan dar u crkvama (up. Mt 23:34; Dap 13:1; 15:32; Rim 12:6; 1. Kor 12:10,28-29; 13:2; Ef 4:11). Ponekad se odnosi i na žene (up. Lk 2:36; Dap 2:17; 21:9; 1. Kor 11:4-5).
  - G. za delove apokaliptične knjige Otkrivenja (up. Otk 1:3; 22:7,10,18,19)
- III. Novozavetni proroci
  - A. Ne prenose nadahnuti otkrivenja na isti način kao i starozavetni proroci (tj. Pismo). Ovo vidimo po upotrebi termina „vera” (tj. u smislu dovršenog jevanđelja) u Dap 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; 6:10; Fil 1:27; Juda 3,20.

Ovaj koncept je jasan po izrazu iz Juda 3, „za veru koja je jednom za sva vremena predata svetima”. Vera „jednom za sva vremena” odnosi se na hrišćanske istine, doktrine, koncepte i pogled na svet. Naglasak na tome da je ona „predata jednom” je biblijska osnova za teološko ograničavanje nadahnuća na tekstove Novog zaveta i odbijanje mogućnosti da kasniji ili drugi tekstovi dobiju status otkrivenja (vidite POSEBNA TEMA: NADAHNUĆE). Novi zavet sadrži brojne nejasne, višeznačne i teške tekstove (vidite POSEBNA TEMA: KNJIŽEVNOST ISTOKA [BIBLIJSKI PARADOKSI]), ali vernici

verom potvrđuju da je sve što je „nužno” za veru i praksu predstavljeno dovoljno jasno u Novom zavetu. Ovaj koncept je predstavljen „trougloom otkrivenja”

1. Bog se otkrio u vremenu i prostoru istorije (OTRKIVENJE).
2. Odabrao je određene ljudske pisce da zabeleže i objasne Njegova dela (NADAHNUĆE).
3. Poslao je Svetog Duha da otvori srca i umove ljudi da bi mogli da shvate te tekstove, ne definitivno, ali dovoljno za spasenje i delotvoran hrišćanski život (PROSVETLJENJE, vidite POSEBNA TEMA: PROSVETLJENJE). Suština je to da su samo pisci Svetog pisma nadahnuti. Ne postoje drugi autoritativni tekstovi, vizije ili otkrivenja. Kanon je završen. Dostupna nam je istina koja nam je potrebna da bismo ispravno odgovorili Bogu. Ovu istinu najbolje vidimo kada uporedimo slaganje biblijskih pisaca i neslaganje iskrenih, pobožnih vernika. Ni jedan savremeni pisac ili govornik nije božanski vođen kao pisci Svetog pisma.

B. Na neki način su novozavetni proroci slični starozavetnim prorocima.

1. Predskazivanje budućih događaja (up. Pavle, Dap 27:22; Agav, Dap 11:27-28; 21:10-11; drugi neimenovani proroci, Dap 20:23)
2. Objava kazne (up. Pavle, Dap 13:11; 28:25-28)
3. Simbolična moćna dela (up. Agav, Dap 21:11)

C. Oni objavljuju istinu jevanđelja, ponekad kao predskazanja (up. Dap 11:27-28; 20:23; 21:10-11), ali ovo nije primaran fokus. Proroštvo iz 1. Korinćanima je u suštini prenošenje jevanđelja (up. 1. Kor 14:24,39).

D. Oni su savremena sredstva kroz koja Duh otkriva aktuelne i praktične primene Božje istine u novim situacijama, kulturama ili vremenskim periodima (up. 1. Kor 14:3).

E. Bili su aktivni u ranim Pavlovim crkvama (up. 1. Kor 11:4-5; 12:28,29; 13:2,8,9; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; 1. Sol 5:20) i spominje ih Didahe (tekst sa kraja prvog ili iz drugog veka) i montanizam iz drugog i trećeg veka u severnoj Africi.

IV. Da li su novozavetni darovi nestali?

- A. Teško je odgovoriti na ovo pitanje. Možemo ga pojasniti definišući svrhu darova. Da li je njihova uloga bila da potvrde prvobitno propovedanje jevanđelja ili su oni trajna pomoć u služanju crkvi i izgubljenom svetu?
- B. Da li odgovor tražimo u istoriji crkve ili u samom Novom zavetu? Novi zavet ne sadrži naznake da su duhovni darovi bili privremeni. Oni koji pokušaju da upotrebe 1. Kor 13:8-13 kao odgovor na ovo pitanje zloupotrebljavaju nameru autora ovog teksta, koji tvrdi da je sve osim ljubavi prolazno.
- C. U iskušenju sam da kažem da pošto je autoritet Novi zavet, a ne crkvena istorija, vernici moraju potvrditi da darovi i dalje postoje. Međutim, verujem da kultura utiče na tumačenje. Neki veoma jasni tekstovi više nisu primenljivi (npr. sveti poljubac, žene sa velovima, kućne crkve, itd.). Ako kultura utiče na tekst, zašto ne bi uticala i istorija crkve?
- D. Ovo je pitanje na koje jednostavno ne možemo dati jasan odgovor. Neki vernici će podržati ideju da su darovi nestali, a neki da nisu. U ovoj oblasti, kao i u mnogim pitanjima vezanim za tumačenje, ključ je srce vernika. Novi zavet je nejasan i obojen kulturom. Teško je odlučiti koji tekstovi su pod uticajem kulture/istorije, a koji su za sva vremena i za sve kulture (up. Fi (Fee) i Stjuart (Stuart), *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, str. 14-19 i 69-77). Ovde je suštinski važna analiza slobode i odgovornosti iz Rim 14:1-15:13 i 1. Kor 8-10. Naš odgovor na ovo pitanje ima dva značajna aspekta.
  1. Svaki vernik mora živeti u veri u skladu sa onim što mu je otkriveno. Bog vidi naša srca i naše motive.
  2. Svaki vernik mora dozvoliti drugim vernicima da žive u skladu sa svojim shvatanjem vere. Mora postojati tolerancija unutar biblijskih granica. Bog želi da volimo jedni druge kao što nas On voli.

E. Da sumiramo, hrišćanstvo je život vere i ljubavi, ne savršena teologija. Odnos sa Njim, koji utiče na naše odnose sa drugima je značajniji od jasnih informacija ili savršenog kreda.

▣ „**vodiš dobar rat**” Često je hrišćanski život prikazan kao atletski događaj ili kao rat, kao u ovom slučaju. Proroštva o Timotiju su mu omogućila da neprekidno i hrabro vodi dobar rat, kao i Pavle (subjunktiv prezenta srednji, up. 1. Tim 6:12; 2. Tim 2:3-4; 4:7; 2. Kor 10:3-6; Ef 6:10-17).

1:19 „čuvajući veru i čistu savest” Dobar rat uključuje i posedovanje i čuvanje (particip perfekta aktivni)

1. vere
2. čiste savesti

Oboje je spomenuto u 1. Tim 1:5. Ovde se ponovo spominju zbog toga što je upravo njihovo gubljenje razlog zbog kojih su se neki članovi crkve nasukali. Vera se može odnositi na (1) hrišćansku doktrinu ili (2) hrišćanski način života. Oboje je suštinski važno.

Na osnovu 2. Tim 2:17 znamo da je Imenej bio uključen u iskrivljavanje doktrine (stav da se vaskrsenje već dogodilo) i bezbožnost (up. 2. Tim 2:16). Druga imenovana osoba, Aleksandar, sigurno nije kovač iz 2. Tim 4:14 i Dap 19, zato što je on bio neprijatelj jevanđelja.

Oni nisu odbacili istinu i pobožnost zbog toga što su bili zavarani, nego su to svesno učinili (particip aorista srednji [odložni] glagola *apōtheō*, up. Dap 7:39; 13:46; Rim 11:1). Vidite beleške o savesti kod 1. Tim 1:5.

▣ „**koju su neki odbacili i doživeli brodolom vere**” Ovo je teška i kontroverzna tema. Vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1. Takođe, brojni primeri otpadništva mogu se naći i u 1. Timotiju (up. 1. Tim 1:19; 4:1-2; 5:14-15; 6:9-10,21; kao i u 2. Tim 2:16-18; 3:1-8,13; 2. Pt 2:1,20-21; Juda 4). Vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1.

1:20 „koje sam predao Sotoni” Ovo je veoma težak izraz. Biblijski primeri su:

1. Bog koristi Sotonu da iskuša Jova (Jov 2:6)
2. Duh predaje Isusa Sotoninom iskušavanju (Mk 1:12)
3. Pavle predaje vernika Sotoni da bi se on pročitio i na kraju bio obnovljen (1. Kor 5:5)

Primitite da je u 1. Tim 1:20 navedena svrha – da nauče da ne hule. Moguće je da se ovo odnosi na ekskomunikaciju iz zajednice vernika. Božja privremena kazna je uvek otkupljujuća. Bog koristi Sotonu da bi iskušao ljudska bića (up. 1. Mojs 3; Jov 1-2; Zah 3). Na neki način, Sotona je Božji instrument. Sotona je zao zbog svoje pobune protiv Boga, zbog svoje želje za nezavisnošću, ne zbog svoje dužnosti iskušavanja.

Vidite POSEBNA TEMA: SOTONA kod 1. Tim 3:6.

Upotreba ovog izraza ukazuje na to da postoji nada za ove lažne učitelje i njihove sledbenike. Međutim, slična metafora je upotrebljena za lažne učitelje u 1. Tim 4:2, gde ukazuje na to da za njih više nema nade.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto Pavle potvrđuje svoje apostolstvo u privatnom pismu Timotiju?
2. Koja je bila priroda jeresi u Efesu?

3. Kako su hrišćani povezani sa Mojsijevim zakonom?
4. Kako je Pavle video svoju službu? (stih 12)
5. Zašto on toliko često ponavlja svoje svedočanstvo? (1. Tim 1:16)
6. Koje zapovesti je dobio Timotij? (1. Tim 1:18)
7. Da li su Imenej i Aleksandar otpali od milosti? (1. Tim 1:19)
8. Šta je „čista savest“? (1. Tim 1:19)
9. Šta znači predati nekoga Sotoni? (1. Tim 1:20)

Copyright © 2013 Bible Lessons International

1. TIMOTIJU 2

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Uvodne napomene o molitvi (2:1-3:1a)	Molite se za sve ljude	Uputstva za slavljenje	Crkveno slavljenje	Liturgijska molitva
2:1-7	2:1-7 Muškarci i žene u crkvi	2:1-7	2:1-7	2:1-7
2:8-3:1	2:8-15	2:8-15	2:8-15	2:8 Žene u skupštini 2:9-15

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnutna, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

- A. Ovaj deo, 1. Tim 2:1-3:13, govori o javnom slavljenju i organizaciji crkve
1. javno slavljenje (1. Tim 2:1-15)
    - a. uloga muškaraca (1. Tim 2:1-8)
    - b. uloga žena (1. Tim 2:9-15)
  2. crkvena organizacija (1. Tim 3:1-13)
    - a. pastor (1. Tim 3:1-7)
    - b. đakon (1. Tim 3:8-10,12-13)
    - c. žene pomoćnice (1. Tim 3:11)
- B. Fokus molitvi vernika je otkupljenje „za sve” (up. 1. Tim 2:1). Bog želi otkupljenje „za sve” (up. Jn 3:16; 1. Tim 2:4; Titu 2:11; 2. Pt 3:9). Isus je platio kaznu za greh „za sve” (up. Rim 5:18-19). Kakva fascinantna sveobuhvatnost!
- C. Ovaj tekst bi mogao da bude priručnik za ranu crkvu, napisan da pomogne crkvama da organizuju i usmere svoje aktivnosti (up. 1. Tim 3:14-15).
- D. Deo ovog teksta koji je najteži za tumačenje je 1. Tim 2:8-15. Nije teško razumeti njegovo značenje, nego razumeti kako da ga primenimo na našu kulturu i okruženje. Lako je otpisati delove Novog zaveta sa kojima se ne slažemo kao „kulturološke”, te stoga i kao irelevantne za nas. Teško mi je da

tekst koji je očigledno nadahnut označim kao kulturološki zbog nekoliko razloga.

1. Ko sam ja da poričem Pismo?
2. Kako da znam da nisam pod prevelikim uticajem svoje kulture (ličnih sklonosti povezanih sa istorijskim uslovljavanjem)?
3. Da li postoji bilo koji znak, oznaka ili idiom u ovom tekstu koji ukazuju na to da je on namenjen samo tadašnjoj kulturi, a da nije božja volja za sve crkve u svim dobima?

Pre svega, tekst ne ukazuje na to! Drugo, svaku temu moramo proučiti u celom Pismu. Ako Pismo uvek govori istu stvar o istoj temi, to je sigurno univerzalna istina. Ukoliko se čini da Pismo daje više mogućnosti ili situacija, moram dozvoliti određenu slobodu u tumačenju (up. *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, Fi (Fee) i Stjuart (Stuart), str. 70-76).

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 1. TIM 2:1-7

¹Pre svega, dakle, podstičem da se usrdna moljenja, molitve, molbe i zahvaljivanja upućuju za sve vrste ljudi, ²za careve i sve koji su na vlasti, da bismo vodili miran i tih život u potpunoj odanosti Bogu i čestitosti. ³To je dobro i ugodno u očima našeg Spasitelja, Boga, ⁴koji želi da se sve vrste ljudi spasu i da dobro upoznaju istinu. ⁵Jer jedan je Bog, i jedan je posrednik između Boga i ljudi, čovek, Hristos Isus, ⁶koji je sebe dao kao odgovarajuću otkupninu za sve, za svedočanstvo u svoje vreme. ⁷Radi tog svedočanstva ja sam postavljen za propovednika i apostola - istinu govorim, ne lažem - za učitelja neznabožaca u veri i istini.

2:1 „Pre svega” Ovaj grčki idiom označava „ono što je prvo po značaju”. Kontekst ukazuje da je svrha kontrola i ograničavanje uticaja lažnih učitelja.

▣ **„usrdna moljenja, molitve, molbe i zahvaljivanja”** Ovo je niz od četiri reči za molitvu (Fil 4:6 sadrži tri od njih; Ef 6:18 sadrži dve od njih). Ovo je Pavlov način da naglasi da se sve vrste molitve upućuju za sve ljude, posebno za one na vlasti. Isti ovaj naglasak je u Ef 6:18 ograničen samo na vernike, ali ovde je univerzalan.

Termin „molbe” (*enteuxis*) upotrebljen je samo ovde i u 1. Tim 4:5.

▣ **„za sve vrste ljudi”** Termin „sve” pojavljuje se pet puta u stihovima 1-7, što pokazuje opseg i naših molitvi i Božje ljubavi. Neki smatraju da je naglasak na svim ljudima reakcija na ekskluzivizam lažnih učitelja.

POSEBNA TEMA: POSREDNIČKA MOLITVA

I. Uvod

- A. Molitva je značajna zbog Isusovog primera
  1. lična molitva, Mk 1:35; Lk 3:21; 6:12; 9:29; 22:31-46
  2. čišćenje hrama, Mt 21:13; Mk 11:17; Lk 19:46
  3. primer molitve, Mt 6:5-13; Lk 11:2-4
- B. Molitva je pretvaranje naše vere u ličnog, brižnog Boga, koji je prisutan, spreman i sposoban da kroz naše molitve pomogne nama i drugima, u stvarnu radnju.
- C. Sam Bog je sebe ograničio da deluje po molitvama svoje dece u mnogim oblastima (up. Jak 4:2)
- D. Osnovna svrha molitve je naše zajedništvo i vreme sa Trojedinim Bogom.
- E. Molitva pokriva sve stvari i sve osobe koje se tiču vernika. Možemo se pomoliti jednom, verujući, ili je uporno ponavljati, kako se misao ili briga vraćaju.
- F. Molitva može sadržati nekoliko elemenata
  1. hvalu i divljenje Trojedinom Bogu

2. zahvalnost Bogu za Njegovo prisustvo, zajedništvo i sve što nam daje
  3. priznanje naše grešnosti, prošle i sadašnje
  4. molbu za naše potrebe ili želje
  5. posredovanje, gde mi pred Oca iznosimo potrebe drugih
- G. Posrednička molitva je misterija. Bog voli one za koje se mi molimo više nego što ih mi volimo, a ipak, često naše molitve mogu prouzrokovati promenu, odgovor ili potrebu, ne samo u nama, nego i u njima.

II. Biblijski materijal

A. Stari zavet

1. Neki primeri posredničke molitve:
  - a. Avram moli za Sodom, 1. Mojs 18:22 i dalje
  - b. Mojsije moli za Izrael
    - (1) 2. Mojs 5:22-23
    - (2) 2. Mojs 32:9-14,31-35
    - (3) 2. Mojs 33:12-16
    - (4) 2. Mojs 34:9
    - (5) 5. Mojs 9:18,25-29
  - c. Samuilo moli za Izrael
    - (1) 1. Sam 7:5-6,8-9
    - (2) 1. Sam 12:16-23
    - (3) 1. Sam 15:11
  - d. David za svoje dete, 2. Sam 12:16-18
2. Bog traži posrednike, Isa 59:16
3. Na naše molitve utiče svestan, nepriznat greh ili nepokajan stav
  - a. Ps 66:18
  - b. Pri 28:9
  - c. Isa 59:1-2; 64:7

B. Novi zavet

1. Posrednička služba Sina i Duha
  - a. Isus
    - (1) Rim 8:34
    - (2) Jev 7:25
    - (3) 1. Jn 2:1
  - b. Sveti Duh, Rim 8:26-27
2. Pavlova posrednička služba
  - a. Molitva za Jevreje
    - (1) Rim 9:1 i dalje
    - (2) Rim 10:1
  - b. Molitva za crkve
    - (1) Rim 1:9
    - (2) Ef 1:16
    - (3) Fil 1:3-4,9
    - (4) Kol 1:3,9
    - (5) 1. Sol 1:2-3
    - (6) 2. Sol 1:11
    - (7) 2. Tim 1:3
    - (8) Flm, stih 4
  - c. Pavle traži od crkava da se mole za njega
    - (1) Rim 15:30
    - (2) 2. Kor 1:11
    - (3) Ef 6:19

- (4) Kol 4:3
- (5) 1. Sol 5:25
- (6) 2. Sol 3:1
- 4. Posrednička služba crkve
  - a. Molite se jedni za druge
    - (1) Ef 6:18
    - (2) 1. Tim 2:1
    - (3) Jak 5:16
  - b. Molitva koja se traži za posebne grupe
    - (1) za naše neprijatelje, Mt 5:44
    - (2) za hrišćanske radnike, Jev 13:18
    - (3) za vladare, 1. Tim 2:2
    - (4) za bolesne, Jak 5:13-16
    - (5) za brata koji čini greh koji ne vodi u smrt, 1. Jn 5:16

III. Uslovi za odgovor na molitvu

- A. Naš odnos prema Hristu i prema Duhu
  - 1. Ostanite u jedinstvu sa Njim, Jn 15:7
  - 2. U Njegovo ime, Jn 14:13,14; 15:16; 16:23-24
  - 3. U Duhu, Ef 6:18; Juda 20
  - 4. U skladu sa Božjom voljom, Mt 6:10; 1. Jn 3:22; 5:14-15
- B. Motivi
  - 1. Ne sumnjajući, Mt 21:22; Jak 1:6-7
  - 2. Poniznost i pokajanje, Lk 18:9-14
  - 3. Sa zlom namerom, Jak 4:3
  - 4. Sebičnost, Jak 4:2-3
- C. Drugi aspekti
  - 1. Istrajnost
    - a. Lk 18:1-8
    - b. Kol 4:2
  - 2. Ne prestajte da pitate
    - a. Mt 7:7-8
    - b. Lk 11:5-13
    - c. Jak 1:5
  - 3. Nesklad u domu, 1. Pt 3:7
  - 4. Bez svesnog greha
    - a. Ps 66:18
    - b. Pri 28:9
    - c. Isa 59:1-2
    - d. Isa 64:7

IV. Teološki zaključak

- A. Kakva privilegija. Kakva prilika. Kakva dužnost i odgovornost.
- B. Isus je primer za nas. Duh je naš vodič. Otac željno iščekuje.
- C. Može promeniti vas, vašu porodicu, vaše prijatelje i svet.

2:2 „za careve i sve koji su na vlasti” Biblija ne govori o božanskom pravu careva, nego o božanskoj volji da vlast bude organizovana (up. Rim 13:1,2). Teološko pitanje nije da li se mi slažemo ili ne slažemo sa našom vlašću, niti da li je naša vlast pravedna. Vernici se moraju moliti za one na vlasti zato što su oni po Božjoj volji u palom svetu. Na osnovu Rim 13:1,2 vernici znaju da Bog daje svu vlast, stoga, kao Hristovi sledbenici, mi je poštujemo. Ova izjava je još snažnija kada shvatite da Pavle traži od vernika da se mole i za vođe kao što je Neron!

▣ „na vlasti” Ova reč je *huperochē*. Vidite POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPOTREBA SLOŽENICA SA „HUPER” kod 1. Tim 1:14.

POSEBNA TEMA: LJUDSKA VLAST

I. UVOD

- A. Definicija – vlast je način na koji se čovečanstvo organizuje da bi ispunilo određene potrebe i obezbedilo sigurnost (tj. 1. Mojs 4 i 11). Ljudi su bili društvena bića i pre Pada (up. 1. Mojs 2:18). Naše zajednice su porodice, plemena, narodi.
- B. Svrha – Božja volja je da je red bolji od anarhije.
  - 1. Božja volja za ljudsko društvo izražena je u Mojsijevom zakonu, pre svega kroz Deset zapovesti. Ovo unosi ravnotežu između slavljenja i života.
  - 2. Pismo ne preporučuje ni jedan određen oblik niti strukturu vlasti, iako je teokratija drevnog Izraela forma koja se očekuje na nebu. Ni demokratija ni kapitalizam nisu biblijske istine. Od hrišćana se očekuje da se prikladno ponašaju u svim sistemima vlasti. Svrha hrišćanstva je evangelizacija i služenje, ne revolucija. Svaka vlast je prolazna!
- C. Poreklo ljudske vlasti
  - 1. Katolici tvrde da je vlast unutrašnja ljudska potreba, koja je postojala čak i pre Pada. Čini se da je Aristotel prvi formulisao ovu ideju. On kaže da je „čovek politička životinja”, te podrazumeva da vlast „postoji radi srećnog života”.
  - 2. Protestantizam, posebno Martin Luter, tvrdi da je ljudska vlast deo Pada. On je naziva „carstvo Božje leve ruke”. Smatra da je „Božji način da kontroliše loše ljude taj da lošim ljudima da kontrolu”.
  - 3. Karl Marks je smatrao da je vlast sredstvo kojim nekoliko povlašćenih ljudi drži masu pod kontrolom. Za njega su uloge vlasti i religije slične.

II. BIBLIJSKI MATERIJAL

A. Stari zavet

- 1. Izrael je obrazac koji će biti korišten na nebu. Gospod (YHWH) je bio car drevnog Izraela. Teokratija je termin za Božju direktnu vladavinu (up. 1. Sam 8:4-9).
- 2. Božji suverenitet u ljudskoj vlasti jasno vidimo u tome što On postavlja
  - a. sve careve, Dan 2:21; 4:17,24-25
  - b. mesijansku vlast, Dan 2:44-45
  - c. Navuhodonosora (novi Vavilon), Jer 27:6; Dan 5:28
  - d. Kira II (Persija), 2. Dne 36:22; Jez 1:1; Isa 44:28; 45:1
- 3. Božji narod mora da se pokori i da poštuje čak i osvajače:
  - a. Danilo 1-4, Navuhodonosor (novi Vavilon)
  - b. Danilo 5, Valtasar (novi Vavilon)
  - c. Danilo 6, Darije (Persija)
  - d. Jezdra i Nemija (Persija)
- 4. Obnovljena Juda treba da se moli za Kira i vladavinu njegovih potomaka
  - a. Jezdra 6:10; 7:23
  - b. Jevreji treba da se mole za građansku vlast, Mišna, Avot. 3:2

B. Novi zavet

- 1. Isus je poštovao ljudsku vlast
  - a. Mt 17:24-27, platio je hramski porez (religijske i građanske vlasti bile su isto, up. 1. Pt 2:17)
  - b. Mt 22:15-22; Mk 12:13-17; Lk 20:20-26, podržavao je rimski porez, a time i rimsku vlast
  - c. Jn 19:11, Bog omogućava ljudsku vlast svojim autoritetom
- 2. Pavlove reči o ljudskoj vlasti

- a. Rim 13:1-5, vernici se moraju potčiniti građanskim vlastima, jer potiču od Boga
- b. Rim 13:6-7, vernici moraju plaćati poreze i poštovati vlast
- c. 1. Tim 2:1-3, vernici se moraju moliti za one koji su na vlasti
- d. Titu 3:1, vernici se moraju pokoravati vlastima
- 3. Petrove reči o ljudskoj vlasti
  - a. Dap 4:1-31; 5:29, Petar i Jovan pred Sinedrionom (ovo je biblijski presedan za građansku neposlušnost)
  - b. 1. Pt 2:13-17, vernici se moraju potčiniti vlastima radi društva i jevanđelja
- 4. Jovanove reči o ljudskoj vlasti
  - a. Otk 17, vavilonska bludnica predstavlja ljudsku vlast koja je odvojena od Boga
  - b. Otk 18, vavilonska bludnica je uništena

III. ZAKLJUČAK

- A. Bog postavlja ljudsku vlast (u palom svetu). Ovo se ne odnosi na „božansko pravo careva”, nego na božanski zadatak vlasti (uspostavljanje reda u haosu). Ni jedna forma nije bolja od drugih.
- B. Vernici imaju religijsku dužnost da poštuju vlasti i da se mole za njih.
- C. Ispravno je da vernici podržavaju ljudsku vlast plaćanjem poreza i ispravnim stavom poštovanja.
- D. Uloga ljudske vlasti je građanski poredak. Ljudi na vlasti su Božje sluge sa ovim zadatkom.
- E. Ljudska vlast nije konačna. Ona ima ograničen autoritet. Vernici moraju slušati svoju savest i odbaciti građansku vlast kada ona prelazi božanski postavljene granice. Kao što je Augustin naveo u *Božjem Gradu (The City of God)*, mi smo građani dva sveta, privremenog i večnog (up. Fil 3:20). Imamo odgovornosti u oba sveta, ali je Božje carstvo konačno! Naša odgovornost prema Bogu ima i individualan i grupni fokus.
- F. Važno je da podstičemo vernike u demokratskim sistemima da budu aktivno uključeni u procese vlasti i da kad god je moguće primenjuju učenja iz Pisma.
- G. Individualno obraćenje vodi ka društvenoj promeni. Vlast ne nudi pravu i trajnu eshatološku nadu. Sve ljudske vlasti, iako su u skladu sa Božjom voljom i planom, bez Boga su grešni izrazi ljudske organizacije. Ovaj koncept predstavlja Jovan koristeći termin „svet” (tj. 1. Jn 2:15-17).

▣ **„da bismo vodili miran i tih život”** Čini se da „miran” znači „slobodan od spoljašnjih problema”, a „tih” znači „slobodan od unutrašnjih previranja”. Vernici moraju primenjivati svoju veru mirnim životom, što je veoma teško u periodima nevolja i zbunjenosti. Ovi lažni učitelji su uznemirili mir i radost kućnih crkava u Efesu. Pavle je isti ovakav savet dao crkvi u Solunu, koju je uznemirila fanatična, eshatološka grupa (up. 1. Sol 4:11; 2. Sol 3:12). Kada se suočavate sa problemima u crkvi, molite se i živite mirnim, pobožnim životima!

▣ **„u potpunoj odanosti Bogu i čestitosti”** Pagansko društvo je progonilo hrišćane i nije ih razumelo. Jedan način za rešavanje ovog problema bio je životni stil vernika. Termin koji je preveden kao „odanost Bogu” upotrebljen je deset puta u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2. Tim 3:5; Titu 1:1). Ima konotaciju poštovanja Boga koje se iskazuje kroz prikladan i moralan stil života. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7. Termin „čestitost” takođe je nekoliko puta upotrebljen u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 2:2; 3:4,8,11; Titu 2:2,7). U svom leksikonu, Bauer (Bauer), Arndt (Arndt), Gingrič (Gingrich) i Denker (Danker) definišu ovaj termin kao: „poštovanje, dostojanstvo, ozbiljnost, odavanje poštovanja, svetost, časnost” (str. 47). Hrišćani moraju privlačiti pažnju na sebe na pozitivan način (tj. na način koji „zaslužuje poštovanje”), a

ne na negativan način (up. 1. Tim 2:3; 1. Pt 4:12-16).

2:3 „To je dobro i ugodno” Pobožnost je Božja volja za celokupno čovečanstvo. Ono je način da se obnovi uprljan „Božji lik” u čovečanstvu iz 1. Mojs 1:26-27. Bog je oduvek želeo ljude koji odražavaju Njegov karakter. Pitanje je oduvek bilo „kako”? Stari zavet pokazuje da palo čovečanstvo nije u stanju da samo, svojim trudom ostvari poslušnost ili pravednost. Stoga, Novi zavet se zasniva na delima i odanosti Boga, a ne ljudi (up. Jer 31:31-34; Jez 36:22-38). Bog obnavlja i ohrabruje sledbenike svojom Knjigom, svojim Sinom i svojim Duhom. Nas ne opravdava pred Bogom naše ponašanje, ali kada ga upoznamo u spasenju, cilj naših života postaje svetost (up. Mt 5:20,48; Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10). Vidite POSEBNA TEMA: SVETOST/POSVEĆENJE U NOVOM ZAVETU kod 2. Tim 2:2.

▣ „našeg Spasitelja, Boga” Vidite belešku kod 2. Tim 1:10.

2:4 „koji želi da se sve vrste ljudi spasu” Vernici se mole za sve ljude, zato što Bog želi da svi ljudi budu spaseni. Ovo je bila šokantna izjava za ekskluzivističke lažne učitelje, gnostičke ili jevrejske, a u Pastoralnim pismima se verovatno govori o obe grupe. Ovo je velika istina o Božjoj ljubavi prema čovečanstvu (up. 1. Tim 4:10; Jez 18:23,32; Jn 3:16; 4:42; Titu 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Jn 2:1; 4:14). Ovaj stih pokazuje neravnotežu u dogmatskoj, superlapsarijanističkoj, dvosekloj teoriji o predestinaciji, koja naglašava Božji suverenitet isključujući potrebu za ljudskim odgovorom. Istine kalvinizma „pet tačaka”, posebno „neodoljiva milost” i „ograničeno iskupljenje”, krše savezni aspekt biblijske vere”. Neprimereno je svesti Boga na marionetu ljudske slobodne volje, ali je isto toliko neprimereno svesti čovečanstvo na marionetu božanske volje. Bog je u svom suverenitetu odabrao savez kao svoj odnos prema palom čovečanstvu. On uvek inicira i struktuirava savez (up. Jn 6:44;65), ali je On odredio da ljudi moraju da odgovore i da nastavljaju da odgovaraju sa pokajanjem i verom (up. Mk 1:15; Dap 3:16,19; 20:21).

Česta teološka rasprava o Božjem suverenitetu (predestinaciji) i ljudskoj slobodnoj volji pretvara se u takmičenje u korišćenju biblijskog teksta za dokazivanje svojih stavova. Biblija jasno otkriva Gospodnji (YHWH) suverenitet. Međutim, ona takođe otkriva da njegova najviša tvorevina, čovečanstvo stvoreno po Njegovom liku, poseduje značajan lični kvalitet donošenja moralnih odluka. Ljudi moraju saradivati sa Bogom u svim životnim oblastima.

Termin „mnogi” se koristi kao dokaz da je Bog odabrao neke (odabrane), ali ne sve; da je Isus umro za neke, ne za sve. Pažljivo čitanje sledećih stihova ukazuje na to da se ovi termini koriste paralelno!

Isaija 53

1. „svi” (1. Tim 2:6)
2. „mnogi” (1. Tim 2:11-12)

Rimljanima 5

1. „svi” (1. Tim 2:18)
2. „mnogi” (1. Tim 2:19)

▣ „spasu” Ovo je infinitiv aorista pasivni (vidite posebnu temu kod 2. Tim 1:9). Ovo ukazuje na to da palo čovečanstvo ne može spasiti samo sebe (pasivan vid), ali je Bog spreman, voljan i sposoban da to učini kroz Hrista.

▣ „da dobro upoznaju istinu” Ovaj izraz je upotrebljen nekoliko puta u Pastoralnim pismima (up. 2. Tim 2:25; 3:7; Titu 1:1). On označava shvatanje poruke jevanđelja i njeno prihvatanje (up. Ef 4:13). Ovo je naglašen grčki oblik *epi + gnōsis*, što ukazuje na „potpuno i iskustveno znanje”. Inkluzivizam je bio pravi šok za lažne učitelje koji su naglašavali elitizam i posebno znanje. Ne znamo sa sigurnošću koji je bio tačan odnos između jevrejskih i grčkih elemenata kod njih. Očigledno je da imaju i jevrejski element koji naglašava „bajke”, „rodoslove”, „Zakon” (vidite belešku kod 1. Tim 1:6-7). Vođene su brojne rasprave o grčkom elementu. Sigurno je da je postojao element nemoralnosti koji je bio prisutniji kod grčkih lažnih učitelja nego u judaizmu. Ne znamo koji je deo kasnijeg gnostičkog sistema anđeoskih

nivoa bio uključen u jeresi iz Pastoralnih pisama. U svom delu *Slike rečima u Novom zavetu* (*Word Pictures in the New Testament*), vol. 4, str. 567, A. T. Robertson (A. T. Robertson) za lažne učitelje kaže da su „gnostici”.

Zahvaljujući arheološkom otkriću kod Nag Hamadija u Egiptu, znamo znatno više o gnostičkim idejama i teologiji. Ovi tekstovi su prevedeni na engleski u delu pod nazivom *Nag Hamadi biblioteka* (*The Nag Hammadi Library*), Džejmsa M. Robinsona (James M. Robinson) i Ričarda Smita (Richard Smith).

Hans Jonas (Hans Jonas) daje zanimljivo tumačenje ovih tekstova u svojoj knjizi *Gnostička religija* (*The Gnostic Religion*).

▣ „**istinu**” Termin „istina” korišten je na nekoliko načina u Novom zavetu:

1. za Isusovu ličnost (up. Jn 8:31,32, 14:6)
2. kao opis Duha (up. Jn 16:13)
3. kao opis „Reči” (up. Jn 17:17)

Božja istina je potpuno izražena u Isusu Hristu, Živoj Reči, koja je ispravno zabeležena u Bibliji, pisanoj Reči; obe su iznete na svetlost pred nas delovanjem Svetog Duha. Istina o kojoj se ovde govori paralelna je sa „zdravim učenjem” iz 1. Tim 1:9 i „slavnom dobrom veću blagoslovenog Boga” iz 1. Tim 1:11. Odnosi se na dobru vest o Isusu Hristu (up. 1. Tim 4:3; 2. Tim 2:25; 3:7; Titu 1:1).

POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA

Pavlova upotreba ovog termina i njegovih srodnih formi potiče od njegovog starozavetnog ekvivalenta, termina *emet*, sa značenjem pouzdan ili veran (BDB 53; vidite POSEBNA TEMA: VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU). U među-biblijskim jevrejskim tekstovima korišten je za istinu kao suprotnost lažima. Možda su najbliža paralela „himne zahvalnosti” iz Svitaka s mrtvog mora, gde se koristi za otkrivene doktrine. Članovi esenske zajednice postali su „svedoci istine”.

Pavle koristi ovaj termin za jevanđelje Isusa Hrista.

1. Rim 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
2. 1. Kor 13:6
3. 2. Kor 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Gal 2:5,14; 5:7
5. Ef 1:13; 6:14
6. Kol 1:5,6
7. 2. Sol 2:10,12,13
8. 1. Tim 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. 2. Tim 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
10. Titu 1:1,14

Pavle ga takođe koristi da izrazi da su njegove reči tačne/istinite

1. Dap 26:25
2. Rim 9:1
3. 2. Kor 7:14; 12:6
4. Ef 4:25
5. Fil 1:18
6. 1. Tim 2:7

Takođe ga koristi da opiše svoje motive u 1. Kor 5:8 i životni stil (za sve hrišćane) u Ef 4:24; 5:9; Fil 4:8. Ponekad ga koristi za ljude.

1. Bog, Rim 3:4 (up. Jn 3:33; 17:17)
2. Isus, Ef 4:21 (slično sa Jn 14:6)
3. apostolski svjedoci, Titu 1:13
4. Pavle, 2. Kor 6:8

Pavle koristi ovaj glagol (*alētheuō*) samo u Gal 4:16 i Ef 4:15, gde se odnosi na jevanđelje. Za detaljniju analizu vidite *Novi internacionalni rečnik novozavetne teologije (The New International Dictionary of New Testament Theology)*, ur. Kolin Braun (Colin Brown), vol. 3, str. 784-902.

2:5 „Jer jedan je Bog” Ovo naglašavanje monoteizma (up. Rim 3:30; 1. Kor 8:6; Ef 4:6), koje vidimo i u 1. Tim 1:17, odražava 5. Mojs 6:4-6. Međutim, čini se da su Isus Sin i Bog Otac ovde odvojeni. Važno je upamtiti novozavetnu tvrdnju o Isusovoj božanskoj prirodi (up. Jn 1:1; Kol 1:14-16; Jev 1:2,3), ali i ličnosti koja je odvojena od Oca. Doktrina trojstva (vidite posebnu temu kod Titu 3:6) prepoznaje jedinstvenost jedne božanske suštine, a ipak i večnu posebnost tri Ličnosti. Jedan način da se pokaže ovaj biblijski paradoks jeste poređenje poglavlja iz Jovanovog Jevanđelja.

1. Isus je jedno sa Ocem (Jn 1:1; 5:18; 10:30,34-38; 14:9-10; 20:28).
2. Isus je odvojen od Oca (Jn 1:2,14,18; 5:19-23; 8:28; 10:25,29; 14:10,11,12,13,16; 17:1-2).
3. Isus je čak potčinjen Ocu (Jn 5:20,30; 8:28; 12:49; 14:28; 15:10,19-24; 17:8).

Koncept božanske prirode Sina i ličnosti Duha eksplicitno je izražen u Novom zavetu, ali je konačno shvaćen u ortodoksnoj teologiji tek u trećem i četvrtom veku. Termin „trojstvo” nije biblijski, ali koncept sigurno jeste (up. Mt 3:16-17; 28:19; Jn 14:26; Dap 2:32-33,38-39; Rim 1:4-5; 5:1-5; 8:1-4,8-10; 1. Kor 12:4-6; 2. Kor 1:21-22; 13:14; 4:4-6; 1. Sol 1:2-5; 2. Sol 2:13; Titu 3:4-6; 1. Pt 1:2; Juda 20-21).

Gramatika u 1. Tim 2:5-6 daje teološke razloge povezane sa Božjim inkluzivnim spasenjem.

1. Samo je jedan Bog. Iz 1. Mojs 1:26-27 znamo da su svi ljudi napravljeni po Njegovom liku.
2. Mesija je jedini put do Boga (up. Jn 14:6), što je najavljeno u 1. Mojs 3:15.
3. Samo je jedan put do spasenja, dovršena, ponuđena žrtva bezgrešnog Božjeg Jagnjeta, Isusa (up. Jn 1:29; 2. Kor 5:21).

Jedini Bog je pronašao način na koji svi mogu biti u zajedništvu sa njim (up. 1. Mojs 3:15). Svi koji žele mogu prići, ali to mogu učiniti samo Njegovim putem, Njegovim darom, verom u Njegovog sina koji je naša jedina nada da budemo prihvaćeni.

POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM

Čovečanstvo je oduvek osećalo da stvarnost nije samo fizička (tj. da je pod uticajem stvari izvan njegove kontrole, kao što su oluje, eklipse, komete, vremenske prilike, događaji, smrt, itd.)

Antropolozi nam kažu da čak i u grobovima primitivnih hominoida nalaze stvari za sledeći život, za kojeg su oni mislili da je nastavak ovog života.

Prva kultura sa pismom bila je sumerska (južno od reka Tigar i Eufat), započeta oko 10 000 – 8 000. g.p.n.e. Oni su pisali pesme da izraze svoje viđenje bogova i njihovih odnosa. Ti bogovi su ličili na ljude i imali njihove slabosti. Njihove tradicije su dugo vremena usmeno prenošene pre nego što su zapisane.

Teološki razvoj je tekao od:

1. animizma ka
2. politeizmu ka
3. vrhovnom bogu (ili dualizmu)

Koncept „monoteizma” (jedan i samo jedan Bog), ne samo „vrhovni bog” politeizma ili dobri bog iranskog dualizma (zoroastrizma), jedinstven je za Izrael (Avram i Jov, 2000. g.p.n.e.). Postoji samo jedan kratak izuzetak u Egiptu (Amenhotep IV, poznat i kao Akhenaten, 1367-1350. ili 1386-1361. g.p.n.e, koji je slavio boga sunca, Atena, kao jedinog boga). Vidite Dž. Asman (J. Assmann), *Egipatski um (The Mind of Egypt)*, str. 216-217.

Ovaj koncept je izražen nekoliko puta u Starom zavetu.

1. „niko nije kao Gospod, naš Bog”, 2. Mojs 8:10; 9:14; 5. Mojs 33:26; 1. Car 8:23
2. „nema drugog osim njega”, 5. Mojs 4:35,39; 32:39; 1. Sam 2:2; 2. Sam 22:32; Is 45:21; 44:6,8; 45:6,21
3. „Gospod je jedini”, 5. Mojs 6:4; Rim 3:30; 1. Kor 8:4,6; 1. Tim 2:5; Jak 2:19

4. „niko nije kao ti”, 2. Sam 7:22; Jer 10:6
5. „ti si jedini istiniti Bog”, Ps 86:10; Is 37:16
6. „pre mene nijedan bog nije bio načinjen, niti će biti posle mene”, Is 43:10
7. „ja sam Gospod i nema drugog. Osim mene nema Boga”, Is 45:5,6,22
8. „nema drugog, nema drugog Boga”, Is 45:14,18
9. „osim mene nema drugog Boga”, Is 45:21
10. „nema drugog Boga i da niko nije kao ja”, Is 46:9

Moramo priznati da je ova osnovna doktrina otkrivana progresivno. Rane izjave se mogu shvatiti kao „henoteizam” ili praktični monoteizam (postoje drugi bogovi, ali samo jedan je naš, up. 2. Mojs 15:11; 20:2-5; 5. Mojs 3:28; 5:7; 6:4,14; 10:17; 32:12; 1. Car 8:23; Ps 83:18; 86:8; 136:1-2).

Prvi tekstovi koji ukazuju na singularitet (filozofski monoteizam) su rani (up. 2. Mojs 8:10; 9:14; 5. Mojs 4:35,39; 33:26). Potpune i jasne tvrdnje nalazimo u Is 43-46 (up. 43:11; 44:6,8; 45:7,14,18,22; 46:5,9).

Stari zavet poriče narodne bogove kao

1. ljudske kreacije – 5. Mojs 4:28; 2. Car 19:18; Ps 115:4-8; 135:15-18; Isa 2:8; 17:8; 37:19; 40:19; 41:7,24,29; 44:10,12; 46:6-7; Jer 10:3-5; Otk 9:10
2. demone – 5. Mojs 32:17; Ps 106:37; Isa 8:19; 19:3c; 1. Kor 10:20; Otk 9:20
3. isprazne, nadmene – 5. Mojs 32:21; 2. Car 17:15; Ps 31:6; Isa 2:18; 41:29; Jer 2:5; 10:8; 14:22; Jer 2:5; 8:19
4. oni nisu bogovi – 5. Mojs 32:21; 2. Dne 13:9; Isa 37:19; Jer 2:11; 5:7; 1. Kor 8:4-5; 10:20; Otk 9:20

Novi zavet aludira na 5. Mojs 6:4 u Rim 3:30; 1. Kor 8:4,6; Ef 4:6; 1. Tim 2:5; i Jak 2:19. Isus ovo citira kao najvažniju zapovest u Mt 22:36-37; Mk 12:29-30; Lk 10:27. Stari zavet, kao i Novi zavet, potvrđuje postojanje drugih duhovnih bića (demoni, anđela), ali samo je jedan Bog stvoritelj/otkupitelj (Gospod, 1. Mojs 1:1).

Biblijski monoteizam je karakterističan po:

1. Bog je jedan i jedinstven (ontologija se pretpostavlja, nije specifikovana)
2. Bog je ličan (up. 1. Mojs 1:26-27; 3:8)
3. Bog je etičan (up. 2. Mojs 34:6; Nem 9:17; Ps 103:8-10)
4. Bog je stvorio ljude po svom obličju (1. Mojs 1:26-27) za zajedništvo (tj. #2).
5. On je ljubomoran Bog (up. 2. Mojs 20:2-3)

Iz Novog zaveta

1. Bog ima tri večne, lične manifestacije (vidite POSEBNA TEMA: TROJSTVO)
2. Bog je savršeno i potpuno otkriven u Isusu (up. Jn 1:1-14; Kol 1:15-19; Jev 1:2-3)
3. Božji večan plan za otkupljenje palog čovečanstva je žrtvovanje Njegovog jedinog Sina (Is 53; Mk 10:45; 2. Kor 5:21; Fil 2:6-11; Jev)

▣ **„jedan je posrednik između Boga i ljudi”** Ovo je primer novozavetne potvrde da je vera u Isusovu ličnost i delo jedini način da se vratimo Ocu (up. Jn 10:1-18; 14:6). Ovo se često opisuje kao „skandal ekskluzivizma jevanđelja”. Ova istina deluje tako neprimerena u naše vreme tolerancije (bez apsolutnih istina), ali ukoliko je Biblija Božje samo-otkrivenje, vernici moraju potvrditi ovaj ekskluzivizam. Mi ne kažemo da je jedna određena denominacija jedini put, nego da je vera u Isusa jedini put do Boga. Termin „posrednik” ima svešteničke konotacije (up. Jev 8:6; 9:15; 12:24). Sveštenik je stajao između ljudi u nevolji i svetog Boga. Isus je naš prvosveštenik (up. Jev 7-9). Isus je naš

1. Spasitelj
2. Zamena
3. Posrednik
4. Zastupnik

▣ **„čovek, Hristos Isus”** Ovaj stih naglašava Isusovu ljudsku prirodu, kao i da je On i dalje jedini

posrednik između Boga i ljudi (up. Jn 14:6). Gnostički lažni učitelji bi porekli Isusovu ljudsku prirodu (up. Jn 1:14; 1. Jn 1:1-3).

Moguće je da u pozadini nije gnosticizam, nego Pavlova tipologija Adam-Hrist (up. Rim 5:12-21; 1. Kor 15:21-22,45-49; Fil 2:6). Isus je viđen kao drugi Adam, praotac nove rase, u kojoj nema Jevreja, nema Grka, nema muškaraca, nema žena, nema robova, nema slobodnih, samo hrišćana (up. 1. Kor 12:13; Gal 3:28; Ef 2:11- 3:13; Kol 3:11).

Moguće je da su stihovi 1. Tim 2:5 i 6 teološka definicija termina „istina” iz 1. Tim 2:4.

2:6 „koi je sebe dao” Otac ga je poslao, ali je Isus spremno došao i položio svoj život (up. Mt 20:28; Mk 10:45; Jn 10:17,18).

▣ **„kao odgovarajuću otkupninu za sve”** Ovo odražava veliku istinu iz Isaije 53 (posebno 1. Tim 2:6). Termin „otkupnina” potiče iz trgovine robovima i korišten je za otkupljivanje prijatelja ili rođaka iz ropstva ili vojnog zarobljeništva. Gramatika ovog izraza je izuzetno značajna: (1) upotrebljena je neobična složenica reči „otkupnina”, sa predlogom *anti* (umesto), (2) predlog „za” je grčki predlog *hyper*, koji znači „u ime” (up. Titu 2:14). Teološki naglasak je zastupničko i zamensko ispaštanje Isusa Hrista umesto nas (up. 2. Kor 5:21).

POSEBNA TEMA: OTKUPLJENJE – IZBAVLJENJE

I. STARI ZAVET

A. Dva su istoznačna starozavetna pojma

1. *Ga'al* (BDB 145 I, KB 169 I) sa osnovnim smislom „osloboditi”, u smislu plaćene cene. Glagolski oblik *go`el* ima prizvuk ličnog posredovanja, najčešće člana porodice (skrbnik, osvetnik, otkupitelj). Reč je o običajnom pravu otkupa u jevrejskoj kulturi, povrata zemljišta, kuća, životinja (up. 3. Mojs 25 i 27), pa i rođaka (Ruta 4:15; Isa 29:22). U teološkom smislu reč je o sećanju na izbavljenje Izraela iz egipatskog ropstva (up. 2. Mojs 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77:15; Jer 31:11). Rođak postaje „otkupitelj” (Jov 19:25; Ps 19:14; 78:35; Pri 23:1; Isa 41:14; 43:14; 44:6,24; 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
2. *Padah* (BDB 804, KB 911), sa osnovnim značenjem „izbaviti”, „osloboditi”.
  - a) Otkupljenje prvorođenog, (2. Mojs 13:13-14 i 4. Mojs 18:15-17)
  - b) Fizičko izbavljenje upoređeno sa duhovnim, (Ps 49:7-8,15)
  - c) Gospod (YHWH) će otkupiti Izrael od njegovih greha i pobuna, (Ps 130:7-8)

B. Trojako je značenje ovog teološkog koncepta

1. Postoji hitna potreba, porobljenost, vezanost
  - a) fizička
  - b) socijalna
  - c) duhovna (up. Ps 130:8)
2. Za oslobođenje, spas i obnovu treba platiti cenu
  - a) izraelskog naroda (5. Mojs 7:8)
  - b) pojedinca (Jov 19:25-27; 33:28, Is 53)
3. Neko treba da deluje kao posrednik. U *gaal* konceptu to je najčešće neko blizak, član porodice (*go`el*).
4. Gospod (YHWH) sebe često predstavlja u slikama članova porodice
  - a) otac
  - b) muž
  - c) rođak otkupitelj – kojeg je Gospod (YHWH) ličnim delovanjem osigurao; cena je plaćena i ostvareno je otkupljenje!

II. NOVI ZAVET

- A. Nekoliko je teoloških pojmova
1. *Agorazō* (up. 1. Kor 6:20; 7:23; 2. Pt 2:1; Otk 5:9; 14:34) je trgovački izraz, glagol koji označava da je nešto plaćeno. Mi smo narod koji je plaćen Hristovom krvlju i pripadamo samo Njemu.
  2. *Eksagorazō* (up. Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5) je takođe trgovački termin i opisuje Isusovu zastupničku smrt za nas. On je poneo naše prokletstvo pred Zakonom (5. Mojs 21:23). On umesto svih nas (up. Mk 10:45; 2. Kor 5:21)! U njemu su se Očeva ljubav i pravednost spojili u potpuno oprostjenje i prihvatanje!
  3. *Luō* – „osloboditi”
    - a) *Lutron*, „isplaćena cena” (up. Mt 20:28; Mk 10:45). Ovo su predivne reči koje je sam Isus izrekao o smislu svog dolaska, o svom otkupu naših greha (up. Jn 1:29).
    - b) *Lutroō*, „osloboditi”
      - (1) osloboditi Izrael, (Lk 24:21)
      - (2) dati sebe za oslobođenje i očišćenje naroda, (Tit 2:14)
      - (3) biti bezgrešna zamena, (1. Pt 1:18-19)
    - c) *Lutrōsis*, „otkupljenje, oslobađanje, otpuštanje”
      - (1) Zaharijino proroštvo o Isusu, (Lk 1:68)
      - (2) Anina zahvalnost Bogu za Isusa, (Lk 2:38)
      - (3) Isus je bolja, jednom zauvek prineta žrtva, (Jev 9:12)
  4. *Apolitrōsis*,
    - a) Otkupljenje i Drugi dolazak (up. Dap 3:19-21)
      - (1) Lk 21:28
      - (2) Rim 8:23
      - (3) Ef 1:14; 4:30
      - (4) Jev 9:15
    - b) Otkupljenje u Hristovoj smrti
      - (1) Rim 3:24
      - (2) Kor 1:30
      - (3) Ef 1:7
      - (4) Kol 1:14
  5. *Antilutron*, (up. 1. Tim 2:6). Ovo je ključan tekst, baš kao i Tit 2:14, koji Isusovo oslobođenje smeštaju u Njegovu smrt na krstu. On je jedna, jedina i dovoljna žrtva, onaj koji je umro za sve (up. Jn 1:29; 3:16-17; 4:42; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Jn 2:2; 4:14).
- B. Teološki koncept u Novom zavetu.
1. Čovečanstvo je porobljeno grehom (up. Jn 8:34; Rim 3:10-18; 6:23).
  2. Ova porobljenost se otkriva po starozavetnom Zakonu (up. Gal 3), kao i u Isusovoj besedi na gori (up. Mt 5 do 7). Celo čovečanstvo je pod smrtnom presudom (up. Kol 2:14).
  3. Isus je kao bezgrešno Božje jagnje umro umesto svih nas (up. Jn 1:29; 2. Kor 5:21). U Njemu smo oslobođeni od greha za službu Bogu (up. Rim 6).
  4. Isus je i naš „oslobodilac”. I On i Gospod (YHWH) se predstavljaju kao „otac, muž, sin, brat, bliski rođak”.
  5. Bog nije Sotoni platio naše oslobođenje (srednjovekovna teologija). U Hristu je došlo do savršenog izmirenja Božje reči, Božje pravednosti i ljubavi. Krst je obnovio mir sa Bogom i buntovništvo čovečanstva je oprosteno. Božji lik je kroz Hrista trajno i delotvorno obnovljen.

6. Ipak, postoji i budući aspekt otkupljenja (up. Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30). On obuhvata vaskrsenje tela i blisko zajedništvo sa Trojedinim Bogom (vidite POSEBNA TEMA: TROJSTVO). Naša vaskrsela tela biće kao Njegovo (up. 1. Jn 3:2). On je imao fizičko telo, ali sa dodatnom dimenzijom. Teško je pomiriti paradoks između 1. Kor 15:12-19 i 1. Kor 15:35-58. Očigledno je da postoji fizičko, zemaljsko telo i da će postojati nebesko, duhovno telo. Isus je imao oba!

▣ „za sve” Hvala Bogu za reč „sve” koja je upotrebljena pet puta u 1. Tim 2:1-7! Izuzetno je važno da shvatimo da je Isusova smrt obuhvatila grehove celokupnog sveta (up. Jn 1:29; 3:16,17; 1. Tim 4:10; Titu 2:11; Jev 2:9; 2. Pt 3:9; 1. Jn 2:2; 4:14). Jedina prepreka do spasenja, za bilo koju osobu, nije njen greh, nego to što nije poverovala u dovršeno delo Isusa Hrista (up. Jn 1:12; Dap 17:30; 1. Tim 4:10; 1. Jn 5:10-13). Ova istina mora uravnotežiti predestinaciju (vidite posebnu temu kod Titu 2:11).

SSP, EC   **svedočanstvo u pravo vreme**
NSP, DK   **svedočanstvo u svoje vreme**
DS   **svedočanstvo (Božje) u svoje vreme**

Ovaj izraz je paralelan sa 1. Tim 6:15 i Titu 1:3. Bog ima kontrolu nad istorijskim događajima. Hrist je došao u pravo vreme da otkupi celokupno čovečanstvo (up. Rim 5:18-19).

Druga mogućnost jeste da je ovo povezano sa stihovima Rim 5:6; Gal 4:4; Ef 1:10, po kojima su istorijski uslovi prvovekovnog grčko-rimskog sveta obezbedili pravo vreme:

1. *Pax Romana* ili rimski mir, omogućio je ljudima da se slobodno kreću iz jedne zemlje u drugu.
2. Jedan zajednički jezik (koine grčki) omogućio je svim osobama sredozemnog sveta da se međusobno sporazumevaju.
3. Očigledan neuspeh grčkih i rimskih religija podstakao je ljude da traže smisao života. Želeli su ličniji aspekt svoje duhovnosti (ovo je takođe podstaklo razvoj tajnih religija).

2:7 „Radi tog svedočanstva ja sam postavljen” Ovaj stih naglašava Božji odabir i poziv Pavla (susret na putu za Damask), kao i 1:1. Bog želi da neznabošci shvate Njegovo inkluzivno jevanđelje.

▣ „za propovednika i apostola... učitelja neznabožaca” Oni se ponekad navode kao odvojeni darovi Duha, kao u 1. Kor 12:28 ili Ef 4:11. Moguće je da se u ovim listama termin „prorok” odnosi na propovednika (posebno upotreba reči „proroštvo” u Prvoj poslanici Korinćanima, up. 1. Kor 11:4,5; 13:9; 14:1,3,4,5,24,31,39). Na neki način, svi ovi darovi vođstva objavljuju isto jevanđelje, samo naglašavaju različite stvari. Pavle koristi ista ova tri termina i u 2. Tim 1:11 da bi opisao svoju službu.

▣ „(istinu govorim, ne lažem)” Mnogi komentatori misle da bi ovo bio neprikladan komentar u ličnom Pismu koje Pavle piše svom voljenom saradniku, Timotiju. Međutim, ne smemo zaboraviti da su ova pisma čitana javno u crkvama (up. 1. Tim 6:21b; 2. Tim 4:22b; Titu 3:15b). Ovo pismo je Pavlova preporuka i predaja autoriteta njegovom mladom apostolskom predstavniku, namenjeno kućnim crkvama u Efesu koje su imale problem sa lažnim učiteljima.

▣ „učitelja neznabožaca” Pavle je osećao da ga je Bog lično pozvao da objavljuje jevanđelje Isusa Hrista neznabošcima (up. Dap 9:15; 22:21; 26:17; Rim 1:5; 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:7; Ef 3:1-2,8; 2. Tim 4:17). Ovo je još jedna potvrda univerzalnosti Božje ljubavi i Hristovog otkupljenja.

▣ „u veri i istini” Moguće je da se ovo odnosi na (1) stav osobe koja objavljuje, ili na (2) sadržaj poruke. U 1. Tim 1:14 „vera” je povezana sa „ljubavlju”. Oba ova termina opisuju Isusa i pozivaju Njegove sledbenike da ga u tome oponašaju.

NSP: 1. TIM 2:8-15

⁸Zato želim da se muškarci mole gde god se okupljate, podižući verne ruke, bez gneva i rasprava. ⁹Isto tako, želim da se žene pristojno odevaju i da pri tome budu skromne i razborite, da se ne ukrašavaju pletenjem kose i zlatom ili biserima ili skupocenom odećom, ¹⁰ne gođim delima, kako i dolikuje ženama koje kažu da poštuju Boga. ¹¹Žena neka ćutke prima pouku, s potpunom poslušnošću. ¹²Ženi ne dopuštam da poučava, niti da gospodari muškarcem, nego neka ćuti. ¹³Jer prvo je stvoren Adam, pa onda Eva. ¹⁴I Adam nije bio prevaren, nego je žena bila prevarena i učinila je prestup. ¹⁵Ali žene će se spasiti radanjem dece, ako ostanu u veri, ljubavi, posvećenosti i razboritosti.

2:8 „Zato želim da se muškarci mole gde god se okupljate” Kao što Pavle potvrđuje dostojanstvo i prikladno ponašanje u javnom životu (up. 1. Tim 2:1-7), potvrđuje ga i u slavljenju (up. 1. Kor 11-14). Izraz „gde god” verovatno se odnosi na kućne crkve u Efesu ili u njegovoj blizini. Primerena molitva je definisana na tri načina u osmom stihu.

1. Podižući verne ruke
2. Bez gneva
3. Bez rasprava

Ove kvalifikacije jasno pokazuju da se Pavle obraća odanim vernicima, a da isključuje lažne učitelje, one koji govore umesto njih (moguće mlade udovice) i njihove sledbenike.

Pavle često koristi izraz „gde god” (up. 1. Kor 1:2; 2. Kor 2:14; 1. Sol 1:8; 1. Tim 2:8). Moguće je da je ovo starozavetna aluzija na Mal 1:11, gde je najavljeno globalno slavljenje Mesije. Ovo bi bilo u skladu sa čestom upotrebom reči „sve” u 1. Tim 2:1-7.

▣ **„podizujući verne ruke”** Ovo je bio uobičajen položaj Jevreja tokom molitve. On traži da reči vernika i njihovi životi budu u skladu (up. Jak 4:8).

▣ **„bez gneva”** Ovo je grčki termin *orgē*, sa značenjem „smirenog suprotstavljanja” (up. Mt 5:23-24; 6:15). Gnev prema drugima utiče na naš odnos sa Bogom (up. Mt 5:21-24; Mk 11:25; 1. Jn 2:9,11; 4:20-21).

SSP	prepiranja
NSP	rasprava
DK, EC	premišljanja
DS	svađe

Grčki filozofi koriste ovaj termin za lekciju poučavanja ili dijalog. U Novom zavetu ima negativnu konotaciju (up. Mt 15:19; Mk 7:21). Ovde se odnosi na kontekst poučavanja ili na neprikladne, gnevne i destruktivne stavove lažnih učitelja.

POSEBNA TEMA: MOLITVA, NEOGRANIČENA, A IPAK OGRANIČENA**A. Sinoptička Jevandelja**

1. Podstiču vernike da istraju u molitvi, a Bog će im dati „dobrog” (Matej, Mt 7:7-11) ili „Duha svojeg” (Luka, Lk 11:5-13)
2. U kontekstu crkvene discipline, vernici (dvojica) se podstiču da se zajedno mole (Mt 18:19)
3. U kontekstu osude judaizma, vernici treba da se mole u veri i bez sumnje (Mt 21:22; Mk 11:23-24)
4. U kontekstu dve parabole (Lk 18:1-8, nepravedni sudija i Lk 18:9-14, farisej i grešnik), vernici se podstiču da se ponašaju različito od bezbožnog sudije i samopravednog fariseja. Bog ćuje ponizne i pokajnike (Lk 18:1-14)

B. Jovanovi tekstovi

1. U kontekstu čoveka koji je rođen slep, a Isus ga je iscelio, otkriveno je stvarno slepilo fariseja. Isusove molitve (kao i bilo čije) su ispunjene zato što je poznavao Boga i živio u skladu sa tim (Jn 9:31).
2. Jovanov razgovor u gornjoj sobi (Jn 13-17)
  - a. Jn 14:12-14 – molitva vernika ima sledeće karakteristike
    - (1) od vernika je
    - (2) u Isusovo ime
    - (3) da bi Otac bio proslavljen
    - (4) u skladu sa zapovestima (stih 15)
  - b. Jn 15:7-10 – molitva vernika ima sledeće karakteristike
    - (1) u jedinstvu sa Isusom
    - (2) u jedinstvu sa Njegovom reči
    - (3) da bi Otac bio proslavljen
    - (4) donose mnogo ploda
    - (5) u skladu sa zapovestima (stih 10)
  - c. Jn 15:15-17 – molitva vernika ima sledeće karakteristike
    - (1) oni su odabrani
    - (2) donose plod
    - (3) u Isusovo ime
    - (4) drže se zapovesti da vole jedan drugog
  - d. Jn 16:23-24 – molitva vernika ima sledeće karakteristike
    - (1) u Isusovo ime
    - (2) njihova radost biće potpuna
3. Prva Jovanova poslanica (1. Jn)
  - a. 1. Jn 3:22-24 – molitva vernika ima sledeće karakteristike
    - (1) u skladu sa Njegovim zapovestima (stihovi 22,24)
    - (2) prikladan stil života
    - (3) vera u Isusa
    - (4) međusobna ljubav
    - (5) u Jedinstvu sa Isusom i On sa nama
    - (6) dar Duha
  - b. 1. Jn 5:14-16 – molitva vernika ima sledeće karakteristike
    - (1) pouzdanje u Boga
    - (2) u skladu sa Njegovom voljom
    - (3) vernici se mole jedni za druge

C. Jakov

3. Jak 1:5-7 – vernici suočeni sa izazovima se pozivaju da ne sumnjajući traže mudrost
4. Jak 4:2-3 – vernici moraju da traže sa ispravnim namerama
5. Jak 5:13-18 – vernici suočeni sa zdravstvenim problemima se podstiču da
  - a. pozovu starešine iz crkve da se mole
  - b. da se mole sa verom
  - c. da traže oprostaj grehova
  - d. da jedni drugima priznaju grehove i mole se jedni za druge (slično sa 1. Jn 5:16)

Hristolikost je ključ delotvorne molitve. To znači moliti se u Isusovo ime. Najgora stvar koju bi Bog mogao učiniti za većinu hrišćana bila bi da ispuni njihove sebične molitve! Na neki način, na sve molitve je odgovoreno. Najvredniji aspekt molitve je to što je vernik proveo vreme sa Bogom, pouzdajući se u Boga.

SSP	hoću i da
NSP	isto tako
DK, DS	tako i
EC	tako isto i

Ovo pokazuje da je kontekst „kako da muškarci i žene budu uključeni u javno slavljenje” (tj. kućne crkve, up. 1. Kor 11-14). Dobru analizu ove reči možete videti u delu F. F. Brusa (F. F. Bruce), *Odgovori na pitanja (Answers to Questions)*, str. 114-115.

▣ „**želim da se žene pristojno odevaju**” Odeća pokazuje srce i um. Vernici se moraju prikladno oblačiti, ne samo u crkvi, nego i na svim drugim mestima i u svako vreme, zato što su hrišćani. Ovo poglavlje ne naglašava samo spoljašnji izgled, nego i pobožan život (up. 1. Tim 2:10; 1. Pt 3:3,4). Vernici su svetlost sveta i so zemlje u svim oblastima života (up. Mt 5:13-16). Moramo se setiti koga predstavljamo!

Međutim, ovo ne ukazuje na to da vernici treba da nose otrcanu odeću. Moramo se oblačiti tako da se ne ističemo u društvu u kojem živimo. Budite čisti, budite uredni, budite moderni, ali pre svega budite hrišćani.

▣ „**skromne**” Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

▣ „**da se ne ukrašavaju pletenjem kose i zlatom ili biserima ili skupocenom odećom**” Ovo ukazuje na to da je makar jedan deo vernika bio relativno bogat. Jevrejske i rimske frizure tog vremena bile su veoma detaljne, ekstravagantne i skupe. Čini se da su hrišćanske žene bile pod uticajem svetovnosti i ideja o ličnoj slobodi (moguće je da ih je zahvatio pokret za oslobađanje žena, započet u rimskoj kulturi, up. 1. Kor 11:2-16). Moguće je da ovo odražava ekskluzivizam lažnih učitelja koji su tražili bogate i uticajne intelektualce.

2:10 „nego dobrim delima” Vernici moraju zapamtiti da ih nisu spaseni zbog dobrih dela, nego za dobra dela (up. Ef 2:8-10; Titu 3:8; Jak 2:14-26). Naši životi daju kredibilitet našem priznanju vere, što je poruka i Poslanice Jakovu i Prve Jovanove.

U ovom kontekstu se „dobra dela” odnose na uobičajena domaćinska očekivanja u toj kulturi (up. 1. Tim 5:10; Titu 2:5).

▣ „**kako i dolikuje ženama koje kažu da poštuju Boga**” Jasno je da ovo ograničava kontekst na spasene žene. Ovo nije opšte uputstvo za društvo. Ispravno oblačenje je pobožnost Božje dece. Lepota nije izgled, nego promenjeno srce. Zaista lepe i privlačne žene su pobožne žene (u svim oblastima svojih života).

2:11 „Žena” Moguće je da se ovo odnosi na sve hrišćanske žene ili supruge (up. prevod Čarlsa B. Viliijamsa (Charles B. Williams) „udana žena” u 1. Tim 2:11). Kontekst mora pojasniti značenje koje je autor nameravao da izrazi.

▣ „**prima pouku**” Ovo je imperativ prezenta aktivni. Ovo deluje kao veoma negativno, međutim (1) u grčko rimskom svetu žene nisu smele proučavati Zakon u judaizmu ili pogađati školu u grčko-rimskom svetu. Dakle, na neki način je ovo pozitivan korak ka ženama koje se poučavaju u Božjem svetu, (2) ovaj tekst se mora posmatrati u odnosu na lažne učitelje koji su bili posebno fokusirani na žene (up. 1. Tim 5:13; Dap 20:30; 2. Tim 3:5-9; Titu 1:11). Moguće je da su neke žene govorile u ime lažnih učitelja u vreme javnog slavljenja u kućnim crkvama (Gordon Fi (Gordon Fee), *Novi internacionalni biblijski komentar (New International Biblical Commentary)*, vol. 13).

▣ „s potpunom poslušnošću” Ovaj termin je takođe negativan u naše vreme, ali važno je da se setimo sledećih stvari.

1. Termin „poslušnost” korišten je za Isusa. On je bio poslušan prema Ocu (up. 1. Kor 15:28); On je bio poslušan prema svojim zemaljskim roditeljima (up. 1. Sol 5:21). Drugim rečima, On je sa ispravnim stavom ispunjavao društvene i religijske dužnosti koje su se očekivale od Njega.
2. „Poslušnost” je Božja volja za sve vernike (up. Ef 5:21). Ona je deo liste sa pet participa prezenta koja opisuje šta znači biti „ispunjen Duhom” (up. Ef 5:18).
3. U istom tom poglavlju u Efescima, Pavle koristi tri primera koja pokazuju međusobnu poslušnost u domu (1) žene muževima; (2) deca roditeljima; i (3) robovi gospodarima. Radikalno pozivan deo ovog konteksta (tj. Ef 5:18-6:9) jeste to što Pavle ograničava moć onih koji su u tom društvu imali svu moć (tj. muževa, roditelja i gospodara). U to vreme su Pavlovi tekstovi o ženama, deci i robovima bili radikalno pozitivni.
4. Pavle ne napada ropstvo kao pojavu zato što je znao da bi to pitanje uništilo delotvornost crkve i njeno svedočenje u tom istorijskom periodu. Mislim da je isto to slučaj i sa društvenim statusom žena. Pavle potvrđuje njihovu duhovnu jednakost (up. Gal 3:28; Kol 3:11), njihove darove (up. 1. Kor 12:7-13) i njihovu ulogu u širenju jevanđelja (up. Rimljanima 16). Međutim, on je znao da bi žene na položaju vođa bile (1) pogrešno shvaćene zbog slavljenja plodnosti, (2) odbačene u skoro isključivo patrijarhalnom društvu u kojem su upravljali muškarci.

2:12 „niti da gospodari muškarcem” Ovaj glagol, *authentēō*, upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu. Definisan je kao „neko ko se ponaša po svom autoritetu” (*authentēs*, gospodar) ili kao „onaj ko dominira”. Vidite analizu u Moulton (Moulton) i Milligan (Milligan), *Rečnik grčkog zaveta (The Vocabulary of the Greek Testament)*, str. 91. Da li to znači da žene mogu biti vođe ako ne dominiraju? Neposredan kontekst ne podržava ovaj stav i dodaje izraz „nego neka ćuti” (up. 1. Kor 14:34). Ovaj *hapax legomenon* ne može biti jedina osnova za tumačenje Pavlove izjave o ženama u potčinjenim ulogama. Ovo moramo tumačiti iz perspektive tadašnje kulture. Bog je odabrao da se otkrije u određenom kulturološkom okruženju. Nije sve iz te kulture bilo Božja volja za vernike u svim kulturama i svim dobima (vidite Gordon Fi (Gordon Fee), *Jevanđelje i Duh (Gospel and Spirit) i Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, str. 83-86). Istina i moć jevanđelja radikalno menjaju ljudsku kulturu (tj. ropstvo, dominaciju muškaraca). Arogantna, zloupotrebljavajuća dominacija je zla bez obzira da li je vrši muškarac ili žena. Moramo izbeći dva ekstrema: (1) žene ne mogu ništa (drevna bliskoistočna kultura) i (2) žene mogu sve (savremeni zapadni individualizam). Vernici (i muškarci i žene) služe u svojoj kulturi da bi proširili jevanđelje i učenje, a ne zbog ličnih ciljeva!

POSEBNA TEMA: ŽENE U BIBLIJI

I. Stari zavet

A. U toj kulturi su žene bile imovina

1. navođene su u listi imovine (2. Mojs 20:17)
2. odnos prema robinjama (2. Mojs 21:7-11)
3. zavet žene je mogao povući muškarac koji je odgovoran za nju (4. Mojs 30)
4. žene kao ratni plen (5. Mojs 20:10-14; 21:10-14)

B. U praksi je postojala uzajamnost

1. muškarac i žena stvoreni po Božjem liku (1. Mojs 1:26-27)
2. poštuju oca i majku (2. Mojs 20:12 [5. Mojs 5:16])
3. strahujte od oca i majke (3. Mojs 19:3; 20:9)
4. i muškarci i žene su mogli biti nazireji (4. Mojs 6:1-2)
5. ćerke su imale pravo na nasledstvo (4. Mojs 27:1-11)
6. deo saveznog naroda (5. Mojs 29:10-12)
7. slušajte oca i majku (Pri 1:8; 6:20)

8. Emanovi sinovi i ćerke (porodica Levita) vodili su muziku u Hramu (1. Dne 25:5-6)
  9. sinovi i ćerke će prorokovati u novom dobu (Joil 2:28-29)
- C. Źene su bile na vodećim položajima
1. Mojsijeva sestra, Marija, bila je proroćica (2. Mojs 15:20-21, vidite i Mih 6:4)
  2. Bog je Źenama dao dar da predu za Tabernakl (2. Mojs 35:25-26)
  3. udana Źena, Devora, takođe proroćica (up. Sud 4:4), vodila je plemena (Sud 4:4-5; 5:7)
  4. Olda je bila proroćica koju je car Josija pozvao da ćita i tumaći novu „Knjigu Zakona” (2. Car 22:14; 2. Dne 34:22-27)
  5. carica Jestira, poboŹna Źena, spasila je Jevreje u Persiji

II. Novi zavet

- A. U toj kulturi, i u judaizmu i u grćko-rimskom svetu, Źene su bile drugorazredni građani sa malim brojem prava ili privilegija (izuzetak je bila Makedonija).
- B. Źene na vodećim položajima
1. Jelisaveta i Marija, poboŹne Źene koje su sluŹile Bogu (Lk 1-2)
  2. Ana, proroćica koja je sluŹila u Hramu (Lk 2:36)
  3. Lidija, vernica koja je vodila kućnu crkvu (Dap 16:14,40)
  4. Filipove ćetiri ćerke device bile su proroćice (Dap 21:8-9)
  5. Fiva, đakonica crkve u Kenhreji (Rim 16:1)
  6. Priska (Priskila), Pavlova saradnica i ućiteljica Apola (Dap 18:26; Rim 16:3)
  7. Marija, Trifena, Trifosa, Persida, Julija, Nerejeva sestra, nekoliko Pavlovih saradnica (Rim 16:6-16)
  8. Junija (KJV), moguće Źena apostola (Rim 16:7)
  9. Evodija i Sintihija, Pavlove saradnice (Fil 4:2-3)

III. Kako da savremeni vernik uravnoteŹi razlićite biblijske primere?

- A. Kako da razlikujemo istorijske ili kulturoloŹke istine, koje su primenljive samo na prvobitni kontekst, od većnih istina koje vaŹe za sve crkve i sve vernike, u svim dobima?
1. Moramo ozbiljno shvatiti nameru prvobitnog nadahnutog autora. Biblija je BoŹja reć i jedini izvor za veru i praksu.
  2. Moramo imati stav prema nadahnutim tekstovima koji su oćigledno uslovljeni istorijom.
    - a. izraelski obićaji (rituali i liturgije, up. Dap 15; Gal 3)
    - b. prvovekovni judaizam
    - c. Pavlove oćigledno istorijski obojene izjave iz 1. Korinćanima
      - (1) pravni sistem paganskog Rima (1. Kor 6)
      - (2) zadrŹavanje robova (1. Kor 7:20-24)
      - (3) celibat (1. Kor 7:1-35)
      - (4) device (1. Kor 7:36-38)
      - (5) prinoŹenje hrane idolu (1. Kor 8; 10:23-33)
      - (6) neprimereno ponaŹanje tokom Gospodnje većere (1. Kor 11)
  3. Bog se potpuno i jasno otkrio u odrećenoj kulturi u odrećeno vreme. Moramo ozbiljno prihvatiti otkrivenje, ali ne i svaki aspekt njegovog istorijskog prilagođavanja. BoŹja Reć je pisana ljudskim rećima, usmerenim odrećenoj kulturi, u odrećenom periodu.

B. Biblijsko tumačenje mora tražiti nameru prvobitnog autora. Koju poruku je on prenosio u svoje vreme? Ovo je osnova i suština ispravnog tumačenja. Ali, zatim to moramo primeniti na svoje vreme. Pravi problem tumačenja može biti definisanje termina. Da li su one bile služiteljke, a ne na vodećim pastorskim pozicijama? Da li su đakonice ili proročice posmatrane kao vođe? Jasno je da Pavle u 1. Kor 14:34-35 i 1. Tim 2:9-15 zabranjuje da žene vode javno slavljenje. Ali kako da to danas primenim? Ne želim da Pavlova kultura ili moja kultura zasene Božju Reč i volju. Moguće je da je Pavlovo vreme bilo previše ograničavajuće, ali i da je moje vreme previše otvoreno. Neugodno mi je da kažem da su Pavlove reči i učenja bila uslovne, prvovekovne, lokalne i situacione istine. Ko sam ja da moji stavovi ili moja kultura poreknu nadahnutog autora?!

Međutim, šta da radim kada vidim biblijske primere ženskih vođa (čak i u Pavlovim tekstovima, up. Rim 16)? Dobar primer je Pavlova analiza javnog slavljenja u 1. Kor 11-14. Čini se da on u 1. Kor 11:5 dozvoljava ženama da propovedaju i da se mole u javnom slavljenju, pokrivenih glava, a ipak u 14:34-35 on traži da one ne govore! Postojale su đakonice (up. Rim 16:1) i proročice (up. Dap 21:9). Ova raznolikost mi daje slobodu da Pavlove komentare (vezane za pravila za žene) tumačim kao da se odnose na prvovekovni Korint i Efes. Obe crkve su imale problem sa ženama koje su praktikovale svoje novostečene slobode (up. Brus Vinter (Bruce Winter), *Nakon što je Pavle napustio Korint (After Paul Left Corinth)*), što je moglo otežati crkvi da dopre do svoje zajednice za Hrista. Njihova sloboda je morala biti ograničena da bi jevanđelje bilo delotvornije.

Moje vreme je suprotno od Pavlovog. U moje vreme bi jevanđelje bilo ograničeno ukoliko rečitim, obučanim ženama ne bi bilo dozvoljeno da dele jevanđelje ili da vode! Šta je konačan cilj javnog slavljenja? Zar on nije evagelizacija i učenje? Da li Bog može biti proslavljen i zadovoljan time što žene vode? Čini se da Biblija posmatrana u celini kaže „da”!

Želim da se potčinim Pavlu; on je primaran izvor moje teologije. Ne želim da budem pod prevelikim uticajem savremenog feminizma ili izmanipulisan! Međutim, osećam da crkva previše sporo odgovara na očigledne biblijske istine, kao što je neprikladnost ropstva, rasizma, bigoterije i seksizma. Takođe presporo odgovara na ispravan način na zlostavljanje žena u savremenom svetu. Bog u Hristu je oslobodio robove i žene. Ne smem da dozvolim da ih ponovo porobi kulturološki ograničen tekst.

Još samo nešto, kao tumač znam da je korintska crkva bila puna problema. Harizmatički darovi su slavljani i veličani. Moguće je da su žene ovo prihvatile. Takođe verujem da je Efes bio pod uticajem lažnih učitelja koji su zloupotrebljavali žene i koristili ih kao zastupnice u kućnim crkvama u Efesu.

C. Predlozi za čitanje:

1. *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, Gordon Fi (Gordon Fee) i Daglas Stjuart (Douglas Stuart). (str. 61-77)
2. *Jevanđelje i Duh: pitanja novozavetne hermeneutike (Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics)* Gordon Fi (Gordon Fee)
3. *Teške biblijske izreke (Hard Sayings of the Bible)*, Kajzer (Kaiser), Dejvids (Davids), Brus (Bruce) i Brenč (Branch), (str. 613-616; 665-667)

2:13-15 Pavlov argument je u ovom kontekstu teološki povezan sa 1. Mojsijevom 3. Takođe je povezan sa delima lažnih učitelja (up. 1. Tim 1:3-11; 4:1-5; 5:11-13). Pavle koristi 1. Mojsijevu 3 kao analogiju za događaj kada je zmija navela Evu na greh, pobunu i nezavisnost, isto tako su lažni učitelji prevarili neke žene (up. 1. Tim 5:13; 2. Tim 3:6-9).

Posledice Pada su direktno povezane sa poslušnošću žene prema mužu i njenom željom za njim (up. 1.

Mojs 3:16). Njena nezavisna radnja je bila, i još uvek je, teološko pitanje. Da li ovo važi i danas? Da li je jevanđelje potpuno uklonilo sve aspekte Pada iz 1. Mojsijeve 3? Da li naša savremena kultura sa svojim obrazovanim, elokventnim ženama na vodećim položajima negira Pavlove jasne izjave? Vidite posebnu temu na početku 1. Tim 2:12.

2:14 „učinila je prestup” Evin prestup je zaslužio dve posledice: (1) porođajne bolove i (2) potčinjenost mužu. Glagol je u perfektu, što ukazuje na to da ove posledice i dalje traju. Isus je započeo novo doba, ali vernici još uvek žive i u starom dobu.

2:15 „Ali žene će se spasiti rađanjem dece” Ovo je veoma teško i složeno poglavlje. Moguće je da je ono najteže od svih Pavlovih tekstova. Moramo imati na umu

1. njegovu povezanost sa 1. Mojs 3:13,16
2. ideje lažnih učitelja
3. kontrast (tj. „ali”), povezan sa prevarama lažnih učitelja

Moguće je da se termin „sačuvati” ili „spasiti” odnosi na fizičko spasenje od rađanja (up. NASB prevod). Čini se da ovo podržava upotreba ove reči u 1. Tim 4:16 za spas od lažnih učitelja (od kojih su neki zastupali celibat kao duhovno superiorno stanje, up. 1. Tim 4:3) ili na spasenje u duhovnom eshatološkom smislu, u kojem se najčešće i koristi u Novom zavetu.

Jedno novije tumačenje zasnovano je na detalju iz grčke gramatike koja sadrži određeni član u izrazu „spasiti Rođenjem”, te je moguće da se ono odnosi na inkarnaciju Isusa Hrista:

1. ovaj kontekst je povezan sa 1. Mojs 3:15
2. predlog *dia* se može prevesti kao „pomoću”
3. određeni član je naveden ispred „rađanja”
4. i jednina i množina je upotrebljena, „žena... one”

Na ovaj način Eva postaje predstavica svih žena koje su spasene Božjim obećanjem o posebnom rođenju (tj. Isusovom rođenju, što teološki podseća na tipologiju Adam-Hrist iz Rim 5:12-21; 1. Kor 15:21-22,44-48; Fil 2:6-7).

Čini se da neposredan kontekst naglašava da je vođenje domaćinstva očekivana društvena uloga žena u Pavlovo vreme, kao i u većini drugih društava, drevnih i savremenih. Žene neće biti spasene vođenjem javnog slavljenja ili neočekivanom društvenom slobodom.

Istina je da se spasenje ne stiče ispunjavanjem očekivanih društvenih uloga, nego verom i njenim plodovima (up. 1. Tim 2:15b). Spasenje je u Hristu i kroz Hrista. Pobožne žene veruju u Njega i ne pokušavaju da privuku nepriličnu pažnju na sebe. Međutim, u našoj kulturi se „neprilična pažnja” posvećuje ženama kada su one ograničene. Kao što bi izgubljene ljude odbilo preveliko angažovanje hrišćanskih žena u prvom veku, danas izgubljene ljude odbija ono što im deluje kao hrišćanski seksizam i legalizam. Cilj je uvek širenje jevanđelja i učenja, ne lična sloboda ili ispunjavanje ličnih želja (up. 1. Kor 9:19-23).

▣ **„ako ostanu u veri, ljubavi, posvećenosti i razboritosti”** Ovo je kondicionalna rečenica trećeg tipa, koja označava potencijalnu, ali neizvesnu, buduću radnju. Neizvesno je da li će verujuće žene ostati u veri, ljubavi, posvećenosti i razboritosti. Vidite POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST kod 2. Tim 2:11. Za „razboritost” vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Kako su istine iz ovog teksta povezane sa lažnim učiteljima?
2. Da li da se molimo za zvaničnike na vlasti koji nisu hrišćani i koji se ponašaju nepravedno i nepobožno?
3. Da li Bog zaista želi da svi ljudi budu spaseni? Da li je Isus zaista umro za sve grehove?
4. Definišite reč „otkupnina”.
5. Zašto je hrišćanska odeća prikladna tema za diskusiju u našem savremenom svetu?
6. Kako su dobra dela povezana sa spasonosnom verom?
7. Kakav je položaj žena u savremenoj crkvi u odnosu na stihove 11-14?
8. Šta stih 15 znači u odnosu na ostala novozavetna učenja?

Copyright © 2013 Bible Lessons International

1. TIMOTIJU 3

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Kvalifikacije biskupa	Kvalifikacije nadglednika	Problemi u administraciji	Crkvene vođe	Odgovornost starešine
3:1b-7	3:1-7	3:1-7	3:1-7	3:1-7
Kvalifikacije đakona	Kvalifikacije đakona		Pomoćnici u crkvi	Đakoni
3:8-13	3:8-13	3:8-13	3:8-13	3:8-13
Misterija naše religije	Velika misterija		Velika tajna	Crkva i misterija duhovnog života
3:14-16	3:14-16	3:14-16	3:14-16	3:14-16

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podjelu tema sa navedenih pet prevoda. Podjela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

A. Ovo poglavlje navodi tri različite vrste služitelja:

1. vladike (1. Tim 3:1-7)
2. đakone (1. Tim 3:8-10,12-13)
3. ulogu udovica (1. Tim 3:11; 5:9-16) ili đakonice (up. Rim 16:1)

B. Moguće je da su ove kvalifikacije potpuno suprotne načinu života i idejama lažnih učitelja.

C. Stih 16 je rana izjava o kredo ili himna. Pavle često u svoje tekstove uključuje materijale ove vrste (up. Ef 5:19; Fil 2:6-11; Kol 1:15-16; 3:15-20; 2. Tim 2:11-13). Ritmična struktura se jasno vidi u šest glagola u indikativu aorista pasivnog, povezanih sa pet lokativa ili instrumentalnih gramatičkih izraza.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 1. TIM 3:1-7

¹Istinita je ova izjava. Ako neko želi da služi kao vladika, hvale vrednu službu želi. ²Zato vladika treba da bude besprekoran, da ima samo jednu ženu, da bude umeren u svemu, razborit, da uredno živi, da bude gostoljubiv, sposoban da poučava, ³da nije pijanica, ni svadljivac, nego razuman, da nije ratoboran, ni pohlepan za novcem. ⁴Treba da dobro upravlja svojim domom, a deca treba da mu budu poslušna i da pokazuju duboko poštovanje. ⁵Jer ako

neko ne zna da upravlja svojim domom, kako će se brinuti za Božju crkvu? ⁶Ne sme da bude novoobraćenik, da se ne bi uzoholio i pao pod istu osudu kao i Đavo. ⁷Treba da bude na dobrom glasu i među ljudima izvan crkve, da ne bi upao u sramotu i Đavolovu zamku.

3:1 „Istinita je ova izjava” Ovaj idiom može imati ulogu i završne izjave i uvodne izjave (up. 1. Tim 1:15; 3:1; 4:9; 2. Tim 2:11; Titu 3:8). Ovo je druga od pet „istinitih” izjava u Pastoralnim pismima. One imaju sintaksnu ulogu, kao Isusova upotreba uvoda „amin” ili „amin, amin” (prevedene kao „zaista, zaista” ili „istina, istina”), privlače posebnu pažnju na sledeću izjavu.

▣ **„Ako neko”** Ovo je kondicionalna rečenica prvog tipa za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu.

▣ **„želi... želi” (NASB: „teži ka... želi”)** Ovo su dva snažna grčka termina: (1) „poseže ka” (up. 1. Tim 6:10; Jev 11:16) i (2) „usmerio je svoje srce ka” (up. Mt 13:17; Lk 15:16). Ovo mi govori da je naše savremeno naglašavanje nužnosti starozavetne vrste poziva od Boga na službu previše ograničavajuće. Dovoljna je želja da neko bude u crkvenom vođstvu. Gospod stavlja vernicima želje u srca (up. Ps 37:4).

SSP	nadgledništvo
NSP	da služi kao vladika
DK	vladičanstvo
DS	episkopstva
EC	episkopstvo

Ovo je termin *episkopos*, i obično se prevodi kao „biskup” ili „vladika”. Čini se da je sinoniman sa druga dva novozavetna termina za vođe lokalnih crkava. Termini „pastor”, „vladika” i „starešina” odnose se na istu poziciju (up. 1. Tim 5:17; Dap 20:17,28; Titu 1:5,7; 1. Pt 5:1-2). Novozavetna crkva imala je samo dve pozicije: vladike i đakone (up. Fil 1:1). Čini se da pozicija „starešine” ima jevrejsku pozadinu, dok „vladika” ima pozadinu u grčkim gradovima državama.

3:2 „besprekoran” Ovo je ključna kvalifikacija za vođe lokalne crkve. Izraz označava nekoga kome se ne može uputiti kritika, u zajednici vernika (1. Tim 3:2-6), kao i u zajednici nevernika (1. Tim 3:7). Ista ova tema, besprekornost, ponavlja se u stihovima 7,10; 5:7; i 6:14. Ne postoje savršene vođe, ali postoje pobožni, uvaženi, prihvatljivi vernici. Vidite belešku kod Titu 1:6.

SSP, DK, DS, EC	jedne žene muž
NSP	da ima samo jednu ženu

Vođene su brojne rasprave o ovom izrazu. Očigledno je sa je ovo bilo važno pitanje u prvovekovnoj crkvi u Efesu (up. 1. Tim 3:1,12; 5:7; i na Kritu, Titu 1:6). Ovo su osnovne teorije tumačenja:

1. odnosi se na poligamiju
2. odnosi se na ponovni brak nakon razvoda
3. odnosi se na drugi brak nakon smrti prve žene
4. odnosi se na čoveka koji je veran i posvećen svojoj ženi (drugi način da se opišu dobri porodični odnosi, up. NEB)

Očigledno je da se ovo odnosi na odnose u porodici, te da bilo koji problem u ovom polju onemogućava da ta osoba preuzme ulogu vođe u lokalnoj crkvi. Prva opcija nije bila problem u Rimskom carstvu, ali jeste bila potencijalan problem u judaizmu (iako je bila retka pojava u prvom veku); druga opcija je bila veliki problem u Rimskom carstvu, kao i u judaizmu (vidite Hilela i Šamaija); treća opcija je bila važno pitanje u ranoj crkvi, posebno za Tertulijana, kao i u savremenim baptističkim krugovima u Evropi. Međutim, 1. Tim 5:14 je paralelno poglavlje u kojem mlađe udovice mogu bez problema stupiti u drugi

brak (up. Rim 7:2-3; 1. Kor 7).

Još jedna mogućnost je da se ovo odnosi na zahtev da osoba bude u braku, a ne sama. Lažni učitelji su zabranjivali brak (up. 1. Tim 4:3). Moguće je da je ovo direktno pobijanje njihove sklonosti ka celibatu i asketizmu. To ne znači da osoba koja nije u braku ne može da bude vođa crkve, nego da se od nje ne zahteva da bude sama. Mislim da je ovo najtačnija opcija, koja takođe odgovara i na druge probleme sa tumačenjem vezane za (1) „da nije pijanica” i (2) pitanje žena u 1. Tim 2:8-15. Sve njih moramo tumačiti u odnosu na lažne učitelje.

Ukoliko se ovo tiče čvrste, pobožne porodice, onda pitanje razvoda nije osnovno, suštinsko pitanje. Čak je i u Starom zavetu razvod u nekim slučajevima bio ispravan izbor: (1) Gospod (YHWH) se razvodi od nevernog Izraela, (2) sveštenicima je naređeno da se razvedu od nevernih žena (vidite „Starozavetna perspektiva o razvodu i ponovnom sklapanju braka” („Old Testament Perspective on Divorce and Remarriage”), *Časopis jevanđeoskog teološkog društva (Journal of the Evangelical Theological Society)*, Vol. 40 #4, decembar 1997). Svi ljudi imaju iskustvo problema u porodici u nekim oblastima. Ono što me sprečava da ovu kvalifikaciju prihvatim doslovno jeste što bi to značilo da su i ostale kvalifikacije u ovom kontekstu doslovne. Ukoliko je razvod razlog za diskvalifikaciju, isto to su i zahtevi (a) da nije pijanica (up. „da ne piju mnogo vina”, 1. Tim 3:8, što nije nužno i zahtev za potpunom apstinencijom) i (b) „deca treba da mu budu poslušna”, 1. Tim 3:4, što bi eliminisalo mnoge savremene vladike i đakone.

Istina je da ne znam veliki broj hrišćanskih vođa koji uvek uspešno ispunjavaju sve ove kriterijume. Pre nego što postanemo previše kritični prema greškama vođa, važno je da se setimo da su ovi zahtevi Božja volja za svu njegovu decu. Ne smatram da je potrebno da smanjimo standarde, samo da ih ne koristimo na legalističan i osuđujuć način. Crkvi su potrebne pobožne, društveno prihvatljive vođe. Međutim, njih biramo među spasenim grešnicima! Savremene crkve moraju da traže vođe među ljudima koji su tokom vremena pokazali svoju veru, a ne da traže savršene vođe.

Još jedna napomena, ukoliko bismo ovu listu shvatili sasvim doslovno, tada Isus (On nije bio u braku) i Pavle (moguće je da je bio razveden) ne bi mogli biti crkvene vođe. Ovo nas podstiče na razmišljanje, zar ne?

▣ „**umeren**” Doslovan prevod je „trezven”. Zato što je zloupotreba alkohola specifično spomenuta u 1. Tim 3:3, ovo se verovatno odnosi na metaforički smisao ovog termina i znači „mudar” (up. 1. Tim 3:11; Titu 2:2).

SSP, NSP, EC   **razborit**
DK, DS   **pametn**

Grčki filozofi su koristili termin *sōphrōn* sa značenjem „uravnotežen”. Bio je veoma popularan u smislu izbegavanja ekstrema (tj. zastupanja „zlatne sredine”). Korišten je za osobe sa zdravim razumom (up. 1. Tim 3:2; Titu 1:8; 2:2,5). Povezane termine vidimo i u 1. Tim 2:9,15; 2. Tim 1:7; Titu 2:4,6,9,12,15.

Osnovni koren (BAGD, str. 802) upotrebljen je u nekoliko oblika u Pastoralnim pismima.

1. glagol, *sōphroneō* – „mudri”, Titu 2:6
2. glagol, *sōphronizō* – „učiti” (tj. urazumiti), Titu 2:4
3. imenica, *sōphronismos* – „razboritost” (tj. samokontrola), 2. Tim 1:7
4. imenica, *sōphrosunē* – „tajna”, 1. Tim 2:9,15
5. prilog, *sōphronōs* – „razborito” (tj. umereno), Titu 2:12
6. pridev, *sōphrōn* – „razborit”, „mudar”, „promišljen”, 1. Tim 3:2; Titu 1:8; 2:2,5

SSP   **sreden**
NSP   **da uredno živi**
DK, DS   **pošten**
EC   **pristojan**

Ovo je oblik grčkog termina *kosmikos*. U Poslanici Titu koristi se sa dva značenja: (1) negativno, za izbegavanje svetovnih želja (2:12) i (2) pozitivno, za ispravno ponašanje (2:10). U 1. Timotiju kontekst ukazuje na ispravno ponašanje ili pristojnost; na ono što je ispravno, poštovano i očekivano u tom društvu. Stoga, ovo je deo 1. Tim 3:7a, „treba da bude na dobrom glasu i među ljudima *izvan crkve*”.

▣ „**gostoljubiv**” Gostione su u Pavlovo vreme bile na lošem glasu kao bordeli. Stoga su hrišćani, posebno hrišćanske vođe, morali da prime putujuće misionare i siromašne iz svoje zajednice (up. 1. Tim 5:10; Titu 1:8; Rim 12:13; Jev 13:2; 1. Pt 4:9; 2. Jn 5; i 3. Jn).

▣ „**sposoban da poučava**” Vođe moraju biti vešti učitelji (up. 2. Tim 2:24). Zanimljivo je da je „poučavanje” navedeno kao odvojen dar u 1. Kor 12:28, ali je povezano sa darom vladike u Ef 4:11. Čini se da su postojali i učitelji, ali se očekivalo da i vladike budu vešte u ovom polju. Na neki način, sve nadarene osobe iz Efescima 4 objavljuju jevanđelje, ali na različite načine i sa različitim fokusom. Neki biblijski stručnjaci tumače ovu kvalifikaciju kao zahtev da oni budu učenici ili obrazovani ljudi, ili isto tako moguće i da su sami sposobni da uče!
Konačno, ova sposobnost poučavanja može biti povezana sa lažnim učiteljima koji misle da su oni učitelji zakona (up. 1. Tim 1:7), ali se varaju.

3:3

SSP, EC, DK, DS   ne pijanica
NSP   da nije pijanica

Čini se da ovo aludira na tekst iz Septuaginte, Pri 23:29-35. Moramo ponovo naglasiti da Biblija brani pijanstvo, ali ne traži potpunu apstinenciju (up. 1. Tim 3:8; 5:23; Titu 1:7; 2:3). Potpuno uzdržavanje od alkohola proističe iz individualne posvećenosti vernika Gospodu Isusu, kada oni ograničavaju svoje lične slobode zbog kulture u kojoj služe (up. Rim 14:1-15:13 i 1. Kor 8-10). Za dobar članak vidite *Teške biblijske izreke (Hard Sayings of the Bible)*, Kajzer (Kaiser), Dejvids (Davids), Brus (Bruce) i Brenč (Branch), str. 673-674.

POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI O ALKOHOLU I ZLOUPOTREBI ALKOHOLA

I. Biblijski pojmovi

A. Stari zavet

1. *Yayin* – Opšta imenica „vino” (BDB 406, KB 409), upotrebljena 141 put. Etimologija joj je nesigurna jer ne potiče iz hebrejskog jezika. Odnosi se na fermentisani sok voća, najčešće grožđa. Tipični primeri su 1. Mojs 9:21; 2. Mojs 29:40; 4. Mojs 15:5,10.
2. *Tirosh* – „Novo vino”, (BDB 440, KB 1727). Klima Bliskog Istoka omogućava fermentaciju voća već nakon šest sati. Novo vino je vino u procesu vrenja. Tipični primeri su 5. Mojs 12:17; 18:4; Isa 62:8-9; Os 4:11.
3. *Asis* – Alkoholna pića („slatko vino”, BDB 779, KB 860, Joil 1:5; Isa 49:26)
4. *Sekar* – „Jako piće” (BDB 1016, KB 1500). Reč „pijanstvo” ima isti koren. To je piće u koje se najčešće dodaju posebno jaki ekstrakti. Paralelan termin sa *yayin* (up. Pri 20:1; 31:6; Isa 28:7).

B. Novi zavet

1. *Oinos* – grčki ekvivalent za *yayin*
2. *Neos oinos* (novo vino) – grčki ekvivalent za *tirosh* (Mk 2:22).
3. *Gleuchos vinos* (slatko vino) – vino u ranoj fazi vrenja (Dap 2:13).

II. Biblijska upotreba

A. Stari zavet

1. Vino je Božji dar (1. Mojs 27:28; Ps 104: 14-15; Pri 9:7; Os 2:8-9; Joil 2:19,24; Amos 9: 13; Zah 10:7).
  2. Vino je deo žrtvenih darova (2. Mojs 29:40; Otk 23:13; 4. Mojs 15:7,10; 28: 14; 5. Mojs 14:26; Sud 9:13).
  3. Vino je lek (2. Sam 16:2; Pri 31:6-7)
  4. Vino može da stvori probleme (Noje – 1. Mojs 9:21; Lot – 1. Mojs 19:33,35; Samson – Sud 16:19; Naval – 1. Sam 25:36; Urija – 2. Sam 11:13; Amon – 2. Sam 13:28; Ila – 1. Car 16:9; Ven-Adad – 1. Car 20:12; vladari – Amos 6:6; žene – Amos 4).
  5. Vino budi nasilje (Pri 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Isa 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Os 4:11).
  6. Vino je zabranjeno nekim grupama ljudi: sveštenicima na službi, 3. Mojs 10:9; Jez 44:21; nazirejima, 4. Mojs 6; vladarima, Pri 31:4-5; Isa 56:11-12; Os 7:5).
  7. Vino je eshatološki znak (Amos 9:13; Joil 3:18; Zah 9:17).
- B. Međuzavetna upotreba
1. Umereno korišćenje vina je korisno (Sir 31:27-30).
  2. Rabini kažu: „Vino je najbolji lek, gde nema vina potrebni su lekovi.” (BB 58b).
- C. Novi zavet
1. Isus je veliku količinu vode pretvorio u vino (Jn 2:1-11).
  2. Isus je pio vino (Mt 11:18-19; Lk 7:33-34; 22:17).
  3. Petra su oklevetali na dan Pedesetnice da se „nakitio mladog vina” (Dap 2:13).
  4. Vino je lek (Mk 15:23; Lk 10:34; 1. Tim 5:23).
  5. Vođe ne smeju da budu pijanice. Ovo ipak ne znači obavezu potpune apstinencije (1. Tim 3:3,8; Tit 1:7; 2:3; 1. Pt 4:3).
  6. Vino je eshatološki znak (Mt 22:1; Otk 19:9).
  7. Pijanstvo je osuđeno kao zlo (Mt 24:49; Lk 11:45; 21:34; 1. Kor 5:11-13; 6:10; Gal 5:21; 1. Pt 4:3; Rim 13:13-14).
- III. Teološki značaj
- A. Dijalektička napetost
1. Vino je Božji dar.
  2. Pijanstvo je opšti ljudski problem.
  3. Hrišćani u nekim kulturama moraju da ograniče svoju slobodu u korist jevanđelja (Mt 15:1-20; Mk 7:1-23; 1. Kor 8-10; Rim 14:1-15:13).
- B. Opasnost od prekoračenja datih granica
1. Bog je izvor svih dobrih stvari.
    - a. hrane – Mk 7:19; Lk 11:44; 1. Kor 10:25-26
    - b. svih čistih stvari – Rim 14:14,20; 1. Tim 4:4
    - c. svih dozvoljenih stvari – 1. Kor 6:12; 10:23
    - d. svih ispravnih stvari – Titu 1:15
  2. Ogrehovljeno čovečanstvo zloupotrebljava dobre Božje darove.
- C. Zloupotreba je naš problem, a ne pića i drugih stvari. Ničeg lošeg nema u bilo čemu stvorenom (vidite B. pod 1.).
- IV. Jevrejska kultura prvog veka i fermentacija
- A. Zbog klime, vrenje voća počinje samo šest sati nakon muljanja grožđa, posebno u lošim higijenskim uslovima.
  - B. Tradicija dozvoljava korišćenje uzavrelog površinskog sloja (Mas 1:7). To je „slatko vino”, „novo vino”.
  - C. To prvo, jako vrenje je gotovo za sedam dana.
  - D. Drugo vrenje traje oko četrdeset dana. Tako se dobija „staro vino” koje može da se žrtvuje na oltaru (Ed 6:1).
  - E. Talog se takođe cenio i koristio u ishrani.
  - F. Vino se najčešće pilo godinu dana nakon vrenja. Trogodišnje vino se brižljivo čuvalo kao posebno vredno. Bilo je jako i razblaživalo se vodom.

G. Današnji, savremeni načini pravljenja vina su poznati tek oko jednog veka. Stari svet nije imao drugi način sem prirodne fermentacije.

V. Zaključci

- A. Pazite da naši stavovi, iskustva, biblijska tumačenja i teološke izvedenice ne omalovažavaju Isusa i jevrejsko-hrišćansku kulturu prvog veka! Očigledno je da Isus i apostoli nisu apstinirali.
- B. Nije mi cilj da promovišem korištenje alkohola. Ipak, mnogo je onih koji potcenjuju biblijsko stajalište o ovom pitanju. Mnogo je onih koji nameću neku svoju superiornu pravednost zasnovanu na svojoj kulturi i denominacijskim uverenjima.
- C. Lično mislim da Rim 14:1-15:13 i 1. Kor 8-10 mogu da nas sigurno vode putevima ljubavi i poštovanja prema uverenjima drugih. Naš cilj je da svuda, u svakoj kulturi širimo jevanđelje, a ne lične slobode ili lične osude. Ako tvrdimo da nam je svima Sveto pismo jedini izvor verovanja i delovanja, onda bi bilo dobro da svoje stavove promislimo još jednom u njegovom svetlu.
- D. Ako tvrdo zastupamo stav potpune apstinencije, šta onda kažemo na Isusov stav? Šta je sa drugim današnjim kulturama koje redovno koriste vino (npr. Evropa, Izrael, Argentina)?

▣ „**ni svadljivac**” Doslovan prevod je „da se ne buni” (up. Titu 1:7). Moguće je da je ovo povezano sa zloupotrebom alkohola, zato što utiče na sve međuljudske odnose (tj. porodica, kućna crkva, lažni učitelji).

▣ „**nego razuman**” Ovo se odnosi nežnu razumnost, koja je spremna i da se pokori drugima (up. Ef 5:21). Opisuje ljubaznu, dragu osobu (up. Titu 3:2; Jak 3:17; 1. Pt 2:18).

▣ „**da nije ratoboran**” Ovo je grčki termin za borbu, bitku, sukob, ali sa alfa privativom koji negira značenje. Stoga označava nekoga ko se ne bori niti započinje sukob (up. Titu 3:2). Lako je videti da su lažni učitelji književni negativni junaci trećeg poglavlja (i svih Pastoralnih pisama).

SSP, DK, DS, EC   ne srebro ljubac
NSP   ni pohlepan za novcem

Ovo je složenica od reči „srebro” i termina za „bratsku ljubav” sa alfa privativom, što sve zajedno daje „nije neko ko voli novac” (up. 1. Tim 6:6-10; Titu 1:7; Jev 13:5; 1. Pt 5:2). Ovo je bila još jedna karakteristika lažnih učitelja. Vidite POSEBNA TEMA: BOGATSTVO kod 1. Tim 6:8.

3:4-5 „Treba da dobro upravlja svojim domom” Način vođstva vidimo u domu. U ranoj crkvi su svi problemi između muža i žene, problemi sa decom, sa roditeljima ili sa ženinim roditeljima, bili osnova za diskvalifikaciju. Osnovna kvalifikacija je „besprekoran” (tj. kome se ne može uputiti kritika). Način na koji neko vodi svoj dom ukazuje na način na koji bi vodio i crkvu (up. stih 1. Tim 3:5, koji ima oblik umetnutog pitanja na koje je očekivan odgovor „ne”). Oh, ovo bi sigurno diskvalifikovalo veliki broj savremenih vođa ukoliko bi se doslovno shvatilo i primenilo. Brojne pozitivne i negativne karakteristike iz 1. Tim 3:2-3 možemo videti i u domu. „Prvo proverite stanje u domu” je dobar savet za odbore za izbor!

3:5 „ako” Ovo je kondicionalna rečenica prvog tipa za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu.

▣ „**crkvu**”

POSEBNA TEMA: CRKVA (EKKLESIA)

Ovaj grčki termin, *ekklesia*, sačinjen je od dve reči „iz” i „pozvan”. Ova reč ima sekularnu upotrebu (pozivanje građana na skup, up. Dap 19:32,39,41) i religijsku, zato što Septuaginta koristi ovaj termin za izraelsku „kongregaciju” (*Qahal*, BDB 874, KB 1078, up. 4. Mojs 16:3; 20:4; 5. Mojs 31:30). Rana crkva je sebe videla kao nastavak starozavetnog Božjeg naroda. Oni su bili novi Izrael (up. Rim 2:28-29; Gal 3:29; 6:16; 1. Pt 2:5,9; Otk 1:6), ispunjenje Božje globalne misije (up. 1. Mojs 3:15; 12:3; 2. Mojs 19:5-6; Mt 28:18-20; Lk 24:47; Dap 1:8; vidite POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEĆAN PLAN OTKUPLJENJA).

Ovaj termin je upotrebljen sa nekoliko značenja u Jevandeljima i Delima.

1. sekularno gradsko okupljanje, Dap 19:32,39,41
2. Božji ljudi u Hristu, Mt 16:18 i Efescima
3. lokalna kongregacija Hristovih vernika, Mt 18:17; Dap 5:11 (crkva u Jerusalimu, u ovim stihovima); Dap 13:1; Rim 16:5; 1. Kor 16:19; Kol 4:15; Flm stih 2
4. izraelski narod u celini, Dap 7:38, u Stefanovoj propovedi
5. Božji ljudi u toj oblasti, Dap 8:3; Gal 1:2 (Juda ili Palestina)

Crkva su okupljeni ljudi, a ne građevina. Stotinama godina nisu postojale crkvene građevine. U Jakovljevoj poslanici (jednoj od najstarijih hrišćanskih knjiga) za crkvu se koristi termin „*synagōgē*” (skup). Ovaj termin za crkvu je upotrebljen samo u Jakovljevoj poslanici. (up. Jak 2:2; 5:14).

3:6 „Ne sme da bude novoobraćenik” Ovo je izostavljeno u Titu. Prva poslanica Timotiju bila je namenjena crkvi u Efesu, koja je bila već uspostavljena, dok je Poslanica Titu pisana novoj kritskoj crkvi. Oni su bili novi obraćenici. Koren termina koji je ovde upotrebljen doslovno znači „mlada biljka”. Međutim, ne znamo na koliko vremena se ovo odnosi.

▣ **„da se ne bi uzoholio i pao pod istu osudu kao i Đavo”** Oholost je najveći problem i anđela i ljudi (up. 1. Tim 6:4; 2. Tim 3:4). Glagol (particip aorista pasivni) sa značenjem „zaslepljen dimom”. Moguće je da se izraz „kao i Đavo” odnosi na

1. Đavolju zamku (up. 1. Tim 3:7)
2. istu osudu kao za Đavola (up. NKJV, TEV, NJB)

Pavle nekoliko puta spominje duhovnog neprijatelja ljudi u 1. Timotiju (ali ga ne spominje u 2. Timotiju ili u Titu):

1. Đavo (*diabolos*, 1. Tim 3:6,7)
2. Sotona (*Satanas*, 1. Tim 1:20; 5:20)
3. demoni (*daimonion*, 1. Tim 4:1)

Biblijski pogled na svet da čovečanstvo ima duhovnog neprijatelja (up. Ef 2:2; 6:10-19) otkriven je i u Starom i u Novom zavetu.

POSEBNA TEMA: SOTONA

Sotona je veoma teška tema.

1. Stari zavet ne otkriva Sotonu kao vrhovnog neprijatelja dobra (Boga), nego kao Gospodnjeg (YHWH) slugu koji čovečanstvu nudi alternative i optužuje čovečanstvo za nepravednost (A. B. Dejidson (A. B. Davidson), *Teologija Starog zaveta (A Theology of the OT)*, str. 300-306).
2. Koncept Božjeg ličnog vrhovnog neprijatelja razvijen je u međuzavetnoj (ne-kanonskoj) literaturi pod uticajem persijske religije (zoroastrizma). Ovo je imalo značajan uticaj na rabinski judaizam (tj. izgnanstvo Izraela u Vavilonu, Persiji).
3. Novi zavet razvija starozavetne teme u iznenađujuće direktnim, ali selektivnim kategorijama.

Ako pristupimo proučavanju zla iz perspektive biblijske teologije (odvojeno proučavanje svake knjige, autora ili žanra) otkrićemo veoma različite stavove o zlu.

Međutim, ako proučavanju pristupimo iz ne-biblijske ili van-biblijske perspektive svetskih religija ili istočnih religija, tada vidimo da je veliki deo novozavetnog razvoja najavljen u persijskom dualizmu i grčko-rimskom spiritizmu.

Onaj ko polazi od božanskog autoriteta Pisma (kao ja), vidi novozavetni razvoj kao progresivno otkrivenje. Hrišćani se moraju čuvati od tumačenja ovog koncepta kroz jevrejski folklor ili englesku literaturu (tj. Dante, Milton). Nepobitno je da postoji misterija i nejasnoća u ovoj oblasti otkrivenja. Bog je odabrao da ne otkrije sve aspekte zla, njegovo poreklo (vidite POSEBNA TEMA: LUCIFER), njegovu svrhu, ali jeste otkrio njegov poraz!

Čini se da je u Starom zavetu termin „Sotona” (BDB 966, KB 1317) ili „optužitelj” povezan sa tri odvojene grupe.

1. ljudi koji optužuju (1. Sam 29:4; 2. Sam 19:22; 1. Car 5:4, 11:14,23,25; Ps 109:6,20,29)
2. anđeli koji optužuju (4. Mojs 22:22-23; Zah 3:1)
3. demoni (moguće Sotona) koji optužuju (1. Car 22:21; Zah 13:2)

Tek je kasnije, u međuzavetnom periodu, zmija iz 1. Mojsijeve 3 poistovećena sa Sotonom (up. Mudr 2:23-24; II Enohova 31:3), a znatno kasnije i rabini prihvataju ovu opciju (up. Sot 9b i Sin 29a). „Božji sinovi” iz 1. Mojs 6 u I Enohova 54:6 postaju zli anđeli. U rabinskoj teologiji oni postaju izvor zla. Ovo ne navodim kao teološki tačne stavove, nego da bih pokazao razvoj ovog koncepta. U Novom zavetu se ove starozavetne aktivnosti pripisuju anđeoskom, personifikovanom zlu (tj. Sotoni) u 2. Kor 11:3; Otk 12:9.

Teško je ili nemoguće (zavisi od vašeg stanovišta) utvrditi poreklo personifikovanog zla iz Starog zaveta. Jedan od razloga za ovo je snažan monoteizam Izraela (up. 4. Mojs 6:4-6; 1. Car 22:20-22; Prop 7:14; Isa 45:7; Amos 3:6). Gospod (YHWH) je uzrok svega i to pokazuje Njegovu jedinstvenost i primat (up. Isa 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Potencijalni izvori informacija su (1) Jov 1-2, gde je Sotona jedan od „Božjih sinova” (tj. anđela) ili (2) Isa 14; Jez 28, gde su ponosni bliskoistočni carevi (Vavilon i Tir) upotrebljeni kao primer za Sotonin ponos (up. 1. Tim 3:6). Nisam siguran oko ovog pristupa. Jezekilj koristi metafore iz Edenskog vrta ne samo za tirkog cara kao Sotonu (up. Jez 28:12-16), nego i za egipatskog cara kao drvo poznanja dobra i zla (Jez 31). Međutim, čini se da Isa 14 opisuje pobunu anđela zbog ponosa, posebno stihovi 12-14. Ako je Bog želeo da nam otkrije Sotoninu specifičnu prirodu i poreklo, ovo je veoma skriven način i mesto za to (vidite POSEBNA TEMA: LUCIFER). Moramo se čuvati od trenda sistematske teologije da uzme kratke, nejasne delove različitih svedočanstva, autora, knjiga i žanrova, te ih spaja kao delove jedne božanske slagalice.

Alfred Edersheim (Alfred Edersheim), *Život i vremena Isusa Mesije (The Life and Times of Jesus the Messiah)*, vol. 2, prilog XIII [str. 748-763] i XVI [str. 770-776], kaže da je rabinski judaizam bio prekomerno pod uticajem persijskog dualizma i nagađanja o demonima. Rabini nisu dobar izvor za istinu u ovoj oblasti. Isusova učenja se znatno razlikuju od učenja Sinagoge. Mislim da se koncept Gospodnjeg (YHWH) vrhovnog anđeoskog neprijatelja razvio na osnovu dva vrhovna boga iranskog dualizma – *Ahkimana* i *Ormaze* – a zatim su ga rabini razvili u biblijski dualizam između Gospoda (YHWH) i Sotone.

Sigurno je da postoji progresivno otkrivenje o razvoju zla u Novom zavetu, ali ono nije toliko detaljno kao što rabini tvrde. Dobar primer ove razlike je „rat na nebu”. Pad Sotone (Đavola) je logična nužnost, ali detalje ne znamo (vidite POSEBNA TEMA: PAD SOTONE I NJEGOVIH ANĐELA). Čak je i ono što jeste dato skriveno pod apokaliptičnim žanrom (up. Otk 12:4,7,12-13). Iako je Sotona (Đavo) poražen i izgnan na zemlju, on je i dalje Gospodnji (YHWH) sluga (up. Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1. Kor 5:5; 1. Tim 1:20).

Moramo ukrotiti svoju radoznalost u ovoj oblasti. Postoji lična sila iskušenja i zla, ali je samo jedan Bog i čovečanstvo je i dalje odgovorno za svoje izbore. Vodi se duhovna bitka, i pre i nakon spasenja. Pobjeda može biti ostvarena i zadržana samo u Trojedinom Bogu i kroz Njega. Zlo je poraženo i biće uništeno (up. Otk 20:10)!

3:7 „Treba da bude na dobrom glasu i među ljudima izvan crkve” Zajednica nevernika, koje crkva želi da privuče veri u Hrista, mora da vidi da su vođe crkve iskrene i autentične (5:14; 6:1; Titu 2:5,6,10; 1. Kor 10:32; Kol 4:5; 1. Sol 4:12).

POSEBNA TEMA: DA LI HRIŠĆANI SMEJU DA SUDE JEDNI DRUGIMA?

- A. U 1. Kor 5:12 Pavle i crkva moraju da se bave svojim članovima (stih 12 očekuje odgovor „da”), ali vernici moraju dozvoliti Bogu da se bavi sa onima koji nisu članovi. Vernici ne smeju osuđivati jednu druge (up. Mt 7:1-5,15-20; Rim 14:1-15:13), međutim
1. mi moramo posmatrati plodove drugih za pozicije vođa (up. 1. Kor 6:1-3; Mt 7)
  2. moramo sprovesti disciplinu kada je reputacija crkve ugrožena

Često je granica nejasna! Implicitno, Pavle tvrdi da se grešnik iz 1. Kor 5 mora staviti pod Božji sud (tj. izvan crkve).

Pitamo se kako se ovaj kontekst odnosi na savremena društva gde i vernici i nevernici mogu da glasaju i time definišu društvene norme. Da li bi vernici morali da budu maksimalno aktivni u političkim procesima? Kontekst je ograničen na prosuđivanje koje se tiče crkvene discipline, a ne na zapadnu, savremenu demokratiju. Vernici su stanovnici dva sveta i imaju i obaveze i privilegije u oba! Božji Duh, Božja volja i Božja knjiga pomažu nama vernicima da živimo u palom svetu, ali nevernike zloupotrebljava i vara greh i Sotona, kao i sami sebe. Potrebna su im naša svedočanstva i sosećanje, ne naša osuđujuća samopravednost. Nisu u stanju da shvate naše motive, namere i dela.

Pitanje kada i kako hrišćani treba da „sude” jedni drugima, dovelo je do nekoliko varijanti ovog teksta u grčkim rukopisima.

1. Rani rukopisi na papirusu P⁴⁶ (oko 200. g.n.e.), kao i buhejski koptski prevodi (iz trećeg veka) i sirijski prevodi Pešite (iz petog veka) izostavljaju negativ i rečenicu prevode kao imperativ „sudite onima koji su u [crkvi]” (up. Brus M. Metzger (Bruce M. Metzger), *Tekstualni komentar grčkog Novog zaveta (A Textual Commentary on the Greek New Testament)*, str. 551).
  2. Sahidski koptski prevodi (iz trećeg veka) negativ spajaju sa prethodnom rečenicom, „Zašto bih ja sudio onima koji su izvan crkve, a ne onima koji su u njoj? Sudite onima koji su u njoj” (Metzger (Metzger), str. 51).
  3. UBS⁴ tekst ne prihvata mogućnost da je bilo koja od ovih verzija originalna.
- B. Ovom pitanju moramo pristupiti na dva načina.
1. Vernici su pozvani da ne sude jedni drugima (up. Mt 7:1-5; Lk 6:37,42; Rim 2:1-11; Jak 4:11-12)
  2. Vernici su pozvani da procenjuju vođe (up. Mt 7:6,15-16; 1. Kor 14:29; 1. Sol 5:21; 1. Tim 3:1-13; i 1. Jn 4:1-6)

Mogu biti korisni neki kriterijumi za ispravnu procenu.

1. Procena je sa svrhom prihvatanja (up. 1. Jn 4:1 – ispitajte da biste prihvatili)
2. Procena se sprovodi sa poniznošću i blagošću (up. Gal 6:1)
3. Procena ne sme biti fokusirana na lične sklonosti (up. Rim 14:1-23; 1. Kor 8:1-13; 10:23-33)
4. Cilj procene je utvrđivanje vođa koje crkva i zajednica vide kao „besprekorne” (up. 1. Tim 3).

▣ „da ne bi upao u sramotu i Đavolovu zamku” Pavle je brinuo zbog duhovnog rata (up. 1. Tim 6:9-10; Ef 2:1-3; 4:14; 6:10-19). Pobožnost je štiti, ali sebičnost je kao otvorena vrata koja će zlo iskoristiti!

NSP: 1. TIM 3:8-13

⁸Đakoni isto tako treba da budu dostojni poštovanja, da nisu dvolični, da ne piju mnogo vina, da nisu pohlepni za nepoštenim dobitkom, ⁹da se drže tajne vere i da imaju čistu savest. ¹⁰I prvo ih treba iskušati, pa onda, ako im se nema šta prigovoriti, neka obavljaju službu. ¹¹Žene isto tako treba da budu dostojne poštovanja, da ne kleveću, nego da budu umerene i verne u svemu. ¹²Đakoni neka imaju samo jednu ženu, neka dobro upravljaju decom i svojim domom. ¹³Jer oni koji dobro obavljaju službu stiču dobro ime i mogu s velikom slobodom govoriti drugima o veri u Hrista Isusa.

3:8 „Đakoni” Đakoni se ne spominju u 2. Timotiju i Titu. Položaj i uloga đakona nije definisana u Novom zavetu. Mnogi pretpostavljaju da ova konkretna pozicija započinje sa Delima 6, ali čini se da je to malo verovatno. Ovde se oni spominju uz vladike, kao dve funkcije/položaja u lokalnoj crkvi (up. Fil 1:1). Termin „đakon” znači „podizati prašinu”, što je metafora za služenje. Ovo je postala opšta reč za „službu” u Novom zavetu (up. 1. Tim 1:12; 4:6; 2. Tim 1:18; 4:5,11). Đakoni su služitelji, ne upravitelji!

▣ **„isto tako”** Kvalifikacije crkvenih vođa proširuju se na celu grupu, kao i na „žene” u 1. Tim 3:11.

▣ **„treba da budu dostojni poštovanja”** Vidite belešku kod 1. Tim 2:2.

▣ **„da nisu dvolični”** Ovo znači da ne govore različite stvari različitim grupama da bi bili prihvaćeni po pogrešnim osnovama. Ovo je vrsta laganja i varanja.

SSP	da se ne odaju mnogom vinu
NSP	da ne piju mnogo vina
DK, DS	ne koji mnogo vina piju
EC	koji se ne odaju mnogom vinu

Ovo je složenica od *pros* i *echō*, sa značenjem „imati uz” ili „držati se za”. U ovom kontekstu možda znači „predati se nečemu” (Harold K. Multon (Harold K. Moulton), *Revidiran grčki analitički leksikon (The Analytical Greek Lexicon Revised)*, str. 349). Ovaj izraz, kao i 1. Tim 3:3, ne traži potpunu apstinenciju, nego brani zloupotrebu. U nekim kulturama, čak ni danas, hrišćani nemaju problema sa ovom izjavom. U Americi je zloupotreba alkohola stvorila pokret protiv alkohola koji prenaplašava neka biblijska poglavlja. Ukoliko mi, iz bilo kog razloga, svesno prenaplašavamo biblijske stavove, mi postajemo standard, a ne Biblija. Jednako je pogrešno dodavati značenje Bibliji (čak i sa najčistijim motivima i iskrenim težnjama), kao i umanjivati njeno značenje. Da li je Biblija jedini izvor vere i saveta? Ukoliko jeste, ona se mora primeniti na sve kulture! Vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:3.

▣ **„da nisu pohlepni za nepoštenim dobitkom”** Ovo se odnosi na poslovno poštenje crkvenih vođa sa dodatnim poslovima. Ukoliko je novac prioritet (up. 1. Tim 6:9-10), tada Isus to ne može biti! Lažni učitelji su često u Novom zavetu opisani kao pohlepni i seksualno požudni. Upamtite da ceo ovaj kontekst odražava zloupotrebe među jereticima.

3:9 „da se drže tajne vere” Čini se da se ova tajna odnosi i na Jevreje i na Grke koji su deo Božje porodice (up. Ef 2:11-3:13; Kol 1:26,27). Termin „vera” ima određen član, što znači da se odnosi na telo hrišćanske doktrine.

POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEČAN PLAN OTKUPLJENJA

Ovde moram da vam priznam da nisam potpuno objektivn po ovom pitanju. Moja sistematska teologija nije kalvinizam ili dispencionalizam, nego evangelizam Velikog poslanja (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8). Verujem da Bog ima večan plan otkupljenja za sve ljude (npr. 1. Mojs 3:15; 12:3; 2. Mojs 19:5-6; Jer 31:31-34; Jez 18; 36:22-39; Dap 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rim 3:9-18,19-20,21-31), za sve stvorene po Njegovom obličju i nalik Njemu (up. 1. Mojs 1:26-27). Savezi su ujedinjeni u Hristu (up. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Isus je Božja tajna, skrivena, ali sada obznanjena (up. Ef 2:11-3:13)! Novozavetno jevanđelje je suština Pisma, a ne Izrael.

Ovo predubeđenje utiče na moje tumačenje Pisma. Sve tekstove čitam u odnosu na njega. Sigurno sam subjektivan (kao i svi tumači!), ali ova pretpostavka je zasnovana na informacijama iz Pisma.

Sušтина 1. Mojs 1-2 je to da Gospod (YHWH) stvara mesto na kojem će On i Njegova najvažnija tvorevina, čovečanstvo, živeti u zajedništvu (up. 1. Mojs 1:26,27; 3:8). Fizička tvorevina je pozornica za ovaj interpersonalni božanski plan.

1. Sv. Augustin je ovo opisao kao prazninu u obliku Boga koja postoji u svakoj osobi i koju samo sam Bog može ispuniti.
2. C. S. Luis (C. S. Lewis) je rekao da je ova planeta „dirnuta planeta”, (tj. nju je Bog pripremio za ljude).

Stari zavet često ukazuje na ovaj Božji plan.

1. 1. Mojs 3:15 je prvo obećanje da Gospod (YHWH) neće ostaviti čovečanstvo u užasnoj zbrci greha i pobune. Ne odnosi se na Izrael, zato što Izraela, ili saveznog naroda, nema sve do poziva Avramu u 1. Mojs 12.
2. 1. Mojs 12:1-3 je prvi Gospodnji (YHWH) poziv i otkrivenje Avramu o budućem saveznom narodu, Izraelu. Ali čak i u tom prvom pozivu, Bog je mislio na ceo svet. Vidite 3. stih!
3. U 2. Mojs 20 (5. Mojs 5) Gospod (YHWH) daje Mojsiju zakon po kojem odabran narod treba da živi.

Primetite da u 2. Mojs 19:5-6 Gospod (YHWH) otkriva Mojsiju svoj jedinstven odnos sa Izraelom. Ali takođe, da su oni, kao i Avram, odabrani da blagoslove ceo svet (up. 2. Mojs 19:5, „jer je sva zemlja moja”). Uloga Izraela je bila da bude mehanizam putem koga će svi narodi upoznati Gospoda (YHWH) i prići mu. Tragedija je to što oni u tome nisu uspeali (up. Jez 36:27-38).

1. U Psalmima – 22:27-28; 66:4; 86:9 (Otk 15:4)
2. Kroz proroke Gospod (YHWH) nastavlja da otkriva svoj univerzalni plan otkupljenja.
  - a. Is – 2:2-4; 12:4-5; 25:6-9; 42:6,10-12; 45:22; 49:5-6; 51:4-5; 56:6-8; 60:1-3; 66:18,23
  - b. Jer – 3:27; 4:2; 12:15-16; 16:19
  - c. Mih 4:1-3
  - d. Mal 1:11

Ovaj univerzalni fokus je sproveden ulaskom u „novi savez” (up. Jer 31:31-34; Jez 36:22-38) u čijem središtu je Gospodnja (YHWH) milost, a ne dela palih ljudi. Tu je „novo srce”, „novi um” i „novi duh”. Pokornost je suštinski važna, ali ona je unutrašnja, ne tiče se samo večnog zakona (up. Rim 3:21-31).

Novi zavet jasno potvrđuje univerzalni plan otkupljenja na nekoliko načina.

1. Veliko poslanje – Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8
2. Božji večan plan (tj. predodređenje) – Lk 22:22; Dap 2:23; 3:18; 4:28; 13:29
3. Bog želi da svi ljudi budu spaseni – Jn 3:16; 4:42; Dap 10:34-35; 1. Tim 2:4-6; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Jn 2:2; 4:14
4. Hrist ujedanjuje Stari zavet i Novi zavet – Gal 3:28-29; Ef 2:11-3:13; Kol 3:11. U Hristu su srušene sve ljudske prepreke i razlike. Isus je „Božja tajna”, skrivena, ali sada obznanjena (Ef 2:11-3:13).

Isus je u središtu Novog zaveta, a ne Izrael. Suština je jevanđelje, a ne nacionalnost ili geografsko područje. Izrael je bio prvo otkrivenje, ali je Isus konačno otkrivenje (up. Mt 5:17-48).

Nadam se da ćete pročitati moj tekst POSEBNA TEMA: ZAŠTO STAROZAVETNA SAVEZNA OBEĆANJA DELUJU TOLIKO RAZLIČITA OD NOVOZAVETNIH SAVEZNIH OBEĆANJA. Možete ga pronaći na sajtu www.freebiblecommentary.org.

▣ „da imaju čistu savest” Čini se da se termin „savest” odnosi na to da se govor i ponašanje ovih vođa mora podudarati sa istinama jevanđelja. Vidite belešku kod 1. Tim 1:5.

3:10 „prvo ih treba iskušati” Ovo je imperativ prezenta pasivni. Ovo je grčki termin *dokimazō*, koji se koristi sa konotacijom „iskušati radi potvrde” (up. Rim 2:18; 12:2; 14:22; 1. Kor 3:13; 16:3; 2. Kor 8:22; 1. Sol 2:4). Njegova suprotnost je *peirazō*, sa konotacijom „iskušati radi uništenja” (up. 1. Kor 2:5;

10:9,13; Gal 6:1; Fil 1:10; 1. Sol 3:5; 1. Tim 6:9). Vidite POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA TESTIRANJE I NJIHOVE KONOTACIJE kod 1. Tim 6:9.

▣ „neka obavljaju službu” Ovo je imperativ prezenta aktivni.

▣ „ako” Ovo je još jedna kondicionalna rečenica prvog tipa kao 1. Tim 3:5.

▣ „ako im se nema šta prigovoriti” Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

3:11 „Žene isto tako treba da budu dostojne poštovanja” Ovo se ne odnosi na žene đakona (up. KJV i NIV), nego na služiteljke u kućnim crkvama. Grčka sintaksa razlikuje još jednu grupu služitelja (npr. „isto tako” iz 1. Tim 3:8). Đakonice se spominju u Rim 16:1 (up. prevod Čarlsa B. Vilijamsa (Charles B. Williams) i moguće u Fil 4:3. Kvalifikacije za ove služiteljke slične su kvalifikacijama za muškarce. Njihova uloga je bila da pomažu đakonu u situacijama kada bi bilo neprikladno da to radi muškarac-đakon (briga o bolesnim ženama, priprema žene pre i posle krštenja, redovne posete starijim ženama, itd.). Na osnovu tekstova ranih crkvenih otaca znamo da se pozicija đakonice brzo razvila i korištena je u ranim vekovima. Danas je problem to što su đakoni postali izvršni odbor koji, zbog drugih poglavlja u Timotiju, isključuje žene. Međutim, uloga đakona je da služe, te stoga i žene imaju svoju ulogu. Moguće je da su đakonice sinonim za žene na „spisku udovica” (up. 1. Tim 5:9 i dalje), što su udovice starije od šezdeset godina, bez porodice, koje je crkva primila da služe. Mislim da ovde mogu pomoći moje egzegetske beleške iz Rim 16:1.

SSP	služiteljku u crkvi
NSP	koja služi u crkvi
DK	koja je sluškinja kod crkve
DS	koja je u službi kod crkve
EC	koja je u službi crkve

Ovo je termin *diakonos*. On je u akuzativu, u jednini i ženskom obliku. On je grčki termin za služitelja/slugu. Upotrebljen je (1) za Hrista u Rim 15:8; Mk 10:45; (2) za Pavla u Ef 3:7; Kol 1:23,25; i (3) za đakone u Fil 1:1; 1. Tim 3:11.

Postoje dokazi za postojanje pozicije đakonice i u Novom zavetu i u ranim post-biblijskim crkvenim tekstovima. Drugi novozavetni primer za žene koje su služile u lokalnim crkvama je „spisak udovica” iz Pastoralnih pisama (up. 1. Tim 3:11; 5:3-16). RSV, AMP i Filipsov prevod koriste „đakonice” u Rim 16:1. NASB i NIV koriste ovaj naziv u napomenama. NEB prevod je „ona koja služi na toj poziciji”. Svi vernici su pozvani, nadareni, punovremeni služitelji (up. Ef 4:12). Neki su pozvani da preuzmu uloge vođa. Naše tradicije se moraju prilagoditi Pismu! Uloga ovih ranih đakona i đakonice bila je služenje, a ne izvršni odbor. M. R. Vinsent (M. R. Vincent), *Proučavanje reči (Word Studies)*, vol. 2, str. 752 i 1196, navodi da tekst *Apostolske ustanove (Apostolical Constitutions)*, sa kraja drugog ili početka trećeg veka, posebno opisuje dužnosti i ordinaciju služiteljki u crkvama.

1. đakonice
2. udovice (up. 1. Tim 3:11; 5:9-10)
3. device (up. Dap 21:9, moguće i 1. Kor 7:34)

Ove dužnosti su uključivale

1. brigu o bolesnima
2. brigu o onima koji su doživeli fizički progon
3. posetu zatvorenima zbog vere
4. poučavanje novih vernika
5. asistiranje prilikom krštenja žena

6. određeno nadgledanje članica crkve

▣ „**da ne kleveću**” Ovo je savršen primer za probleme koje stvaraju lažni učitelji (up. 1. Tim 5:13-15; 2. Tim 3:1-7). Moguće je da se ovo odnosi na razgovore o idejama lažnih učitelja. Termin preveden kao „kleveta” često je korišten za Đavola (up. Jn 6:70). Doslovno značenje je „klevetnik” (NKJV, NRSV, NIV, up. 1. Tim 3:11; 2. Tim 3:3; Titu 2:3), ne „tračevi”, kao u nekim prevodima (NASB, TEV, NJB).

▣ „**umerene**” Vidite belešku kod 1. Tim 3:3.

▣ „**verne u svemu**” Moguće je da i ovo ukazuje na zloupotrebu žena u kućnim crkvama od strane lažnih učitelja. Žene koje vode/služe moraju biti odane veri (1. Tim 3:13 takođe ne sadrži član) u svim svojim životnim izborima.

3:12 Većina savremenih prevoda stavlja stihove 1. Tim 3:8-13 u jedan paragraf. Diskusija započinje sa đakonicama (up. 1. Tim 3:8) i završava sa njima (up. 1. Tim 3:13), a ipak se u 1. Tim 3:11 govori o đakonicama. Zato neki prevodi ovo tumače kao „žene đakona”. Međutim, mislim da je za tu kulturu tačnije shvatanje da su one „pomoćnice đakona” ili „đakonice”. Služiteljke (tj. „udovice”) su posebno navedene u 1. Tim 5:9-10.

Dvanaesti stih veoma podseća na kvalifikacije nadglednika ili biskupa (tj. vladike) u 1. Tim 3:2-5.

POSEBNA TEMA: KVALIFIKACIJE ZA SLUŽITELJKE U CRKAVAMA

- A. dostojne poštovanja (1. Tim 3:11)
- B. da ne kleveću (1. Tim 3:11)
- C. umerene (1. Tim 3:11)
- D. verne u svemu (1. Tim 3:11)
- E. da nemaju podršku rođaka (1. Tim 3:11)
- F. uzdaju se u Boga (1. Tim 5:5)
- G. istrajavaju u molitvi (1. Tim 5:5)
- H. besprekorne (1. Tim 5:7)
- I. starije od šezdeset godina (1. Tim 5:9)
- J. bile su verne mužu (1. Tim 5:9)
- K. poznate po dobrim delima (1. Tim 5:10)
  - 1. odgajile decu (1. Tim 5:10)
  - 2. gostoljubive (1. Tim 5:10)
  - 3. prale noge svetima (1. Tim 5:10)
  - 4. pomagale onima u nevolji (1. Tim 5:10)
  - 5. predano činile dobra dela (1. Tim 5:10)

M. R. Vinsent (M. R. Vincent), *Proučavanje reči (Word Studies)*, vol. 2, str. 752 i 1196, navodi da tekst *Apostolske ustanove (Apostolical Constitutions)*, sa kraja drugog ili početka trećeg veka, posebno opisuje dužnosti i ordinaciju služiteljki u crkvama.

- 1. đakonice
- 2. udovice (up. 1. Tim 3:11; 5:9-10)
- 3. device (up. Dap 21:9, moguće i 1. Kor 7:34)

Ove dužnosti su uključivale

- 1. brigu o bolesnima
- 2. brigu o onima koji su doživeli fizički progon
- 3. posetu zatvorenima zbog vere
- 4. poučavanje novih vernika
- 5. asistiranje prilikom krštenja žena
- 6. određeno nadgledanje članica crkve

3:13 „obavljaju službu” Ovo je glagolski oblik reči „đakon”. To je opšti novozavetni termin za „služitelja/slugu”. Termin „đakon” nije u ovom stihu na grčkom.

▣ **„stiču dobro ime” (NASB: „stiču viši položaj”)** Ovo se ne odnosi nužno na višu poziciju (npr. poziciju vladike), nego na poštovanje u zajednici koje im omogućava da smelo dele jevanđelje.

NSP: 1. TIM 3:14-16

¹⁴Iako se nadam da ću uskoro doći k tebi, ovo ti pišem ¹⁵da znaš, ako se zadržim, kako treba da se ponašaš u Božjem domu, koji je crkva živog Boga, stub i uporište istine. ¹⁶I nema sumnje, velika je tajna odanosti Bogu: Pojavio se u telu, bio je proglašen pravednim u duhu, pokazao se anđelima, o njemu se propovedalo među narodima, u svetu su verovali u njega, bio je uznesen na nebo u slavi.

3:14-15 Pavle planira da poseti Timotija u Efesu. Duh ga je naveo da ovo napiše da bi Božja volja izražena u 1. Timotiju mogla blagosiljati i usmeravati Njegovu crkvu u svim dobima.

Ovi stihovi potvrđuju da je kontekst za tumačenje poglavlja 1-3 povezan sa javnim slavljenjem (kao i 1. Korinćanima 11-14). Takođe mislim da su ova poglavlja reakcije na kvalifikacije, u odnosu na prisustvo lažnih učitelja. Ovo nije neutralno okruženje!

Istu teološku situaciju vidimo i u 3. Mojsijevoj. Ta knjiga nije kolekcija higijenskih pravila ili običaja, nego reakcija na hanansku kulturu. Kao i mnogi drugi posebni zakoni koji su napravljeni da bi sociološki i religijski razdvojili Hanance i Izraelce što je više moguće, ova poglavlja razdvajaju Pastoralna pisma i jevrejske/gnostičke lažne učitelje.

3:15 „ako se zadržim” Ovo je kondicionalna rečenica trećeg tipa, koja označava potencijalnu buduću radnju.

▣ **„u Božjem domu”** Da opiše crkvu, Pavle koristi brojne snažne grupne metafore, kao što je „telo”, ali je metafora porodice/domaćinstva jedna od najdubljih (Bog kao Otac, Isus kao Sin, vernici kao deca).

▣ **„crkva”** *Ekklesia* je grčka reč složena od „iz” i „pozvati”. Ova reč je korištena u koine grčkom da opiše bilo koje okupljanje, kao što je gradski skup (up. Dap 19:32). Rana jevrejska crkva je odabrala ovaj termin zato što je upotrebljen u Septuaginti, grčkom prevodu Starog zaveta, napisanom još 250. g.p.n.e. za biblioteku u Aleksandriji, Egiptu. Ovaj termin je prevod hebrejskog termina *qahal*, koji je upotrebljen u izrazu „izraelski zbor” (Izlazak; 4. Mojs 20:4). Novozavetni pisci su tvrdili da su u njihovo vreme Božji narod činili oni koji su „božanski pozvani”. Rani jevrejski vernici nisu videli radikalnu razliku između starozavetnog Božjeg naroda i sebe, novozavetnog Božjeg naroda. Vernici, dakle, tvrde da je crkva Isusa Hrista, a ne savremen rabinski judaizam, pravi naslednik starozavetnog Pisma. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:5.

▣ **„živog Boga”** Stari zavet tvrdi da postoji samo jedan jedini Bog (vidite POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM kod 1. Tim 2:5, up. 2. Mojs 8:10; 9:14; 5. Mojs 4:35,39; 6:4; 32:39; 1. Sam 2:2; Isa 40:10-13; 44:6-8; 45:5-7). Pridev „živ” proističe iz saveznog Božjeg imena (up. 1. Tim 4:10), Gospod (YHWH), koje potiče od hebrejskog glagola „biti” (up. 2. Mojs 3:14; vidite POSEBNA TEMA: BOŽANSKA IMENA kod 2. Tim 1:2).

▣ **„stub i uporište istine”** Moguće je da je ovo aluzija na Isa 28:16, Isus je ugaoni kamen Božje osnove, na šta takođe ukazuje i 2. Tim 2:19. Ovo je treći u nizu opisnih izraza koji povezuju Boga i crkvu.

1. „Božji dom” (1. Tim 3:15)
2. „crkva živog Boga” (1. Tim 3:15)

3. „stub i uporište istine” (1. Tim 3:15)

Termin istina (*alētheia*) je veoma čest u Pavlovim (i Jovanovim) tekstovima. Obično se odnosi na sadržaj jevanđelja (up. Rim 1:18,25; 2:2,8; 3:7; 15:8; 1. Kor 13:6; 2. Kor 4:2; 6:7; 7:14; 13:8; Gal 2:5,14; 5:7; Ef 1:13; 4:21; 5:9; Fil 1:18; Kol 1:5,6; 2. Sol 2:10,12,13; 1. Tim 3:15; 4:3; 6:5; 2. Tim 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4; Titu 1:1,14). Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

3:16

SSP	po sveopštem priznanju
NSP	nema sumnje
DK	i, kao što je priznato
DS	i zaista
EC	i po opštem priznanju

Ovo je grčki termin koji se obično koristi za priznanje vere (vidite POSEBNA TEMA: PRIZNANJE kod 1. Tim 6:12). On je književna oznaka da su sledeći stihovi rana potvrda kreda.

▣ „**velika je tajna odanosti Bogu**” „Tajna” se u Pavlovim tekstovima često odnosi na misiju među nezabošćima (up. Ef 2:11-3:13), što može biti ključ za tumačenje 1. Tim 3:16. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:9. Za „odanost” vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7.

Ovo je uvod za ranu objavu priznanja ili za hrišćansku himnu. Još jedan ovakav uvod vidimo u 2. Tim 2:11-13. Mogući strukturalni obrasci su

1. A B C D E F (otkrivene istine o Hristu)
2. AB, BA, AB (kontrast između zemlje i neba ili poniženja i uzvisivanja)
3. ABC, ABC (otkrivene istine o Hristu i Njegovoj crkvi)

Savremeni proučavaoci sve češće pronalaze ukršten obrazac u Bibliji. Kregelov (Kregel) Biblijski priručnik iz 1990 i delo Keneta I. Bejlja (Kenneth E. Bailey), *Pesnik i seljak (Poet and Peasant)*, u velikoj meri koriste ovaj pristup.

Čini se da Pavle citira stih rane himne ili crkvene liturgije. Ovaj stih naglašava Isusovu ljudsku prirodu i Njegovu globalnu službu. Ne sadrži tri Pavlova osnovna teološka fokusa: (1) krst; (2) vaskrsenje; i (3) Drugi dolazak. Pavle citira nekoliko izvora u 1. Timotiju, 2. Timotiju i Titu što objašnjava jedinstven rečnik i posebnu upotrebu teoloških termina u odnosu na ostale Pavlove tekstove.

SSP, NSP	pojavi se u telu
DK	Bog se javi u telu
DS	javi se kao čovek
EC	onaj koji se javi u telu

Ovo govori o inkarnaciji (rođenju) Isusa Hrista u Vitlejemu: o Njegovom životu, učenjima, smrti i vaskrsenju – koji potpuno otkrivaju Oca (up. Jn 1:14-18). Postoji i snažna potvrda Njegove preegzistencije (up. Jn 1:1-5; 8:57-58; 2. Kor 8:4; Fil 2:6; Kol 1:17). Ovo je centralna istina Jevanđelja o Isusu Hristu, da je On bio u potpunosti Bog i u potpunosti čovek (up. Jn 1:14; Fil 2:6-8; Kol 1:14-16; 1. Jn 4:1-6).

Jedna kasnija varijanta grčkog rukopisa relativnu zamenicu *hos* menja u *theos* (rukopisi Ɑ, A, C, F, G; UBS⁴ ovome daje oznaku „A” [sigurno]). Moguće je da je uzrok ove naknadne promene

1. pogrešno čitanje OC (unicijalne grčke skraćenice za „ko”) kao H C (unicijalne grčke skraćenice za „Bog”)
2. svesna teološka promena kasnijih prepisivača (up. rukopisi Ɑ^c, A^c, C² i D²) koji su želeli da se tekst još određenije suprotstavi adopcioniističkim jeresima (up. Bart D. Ehrman (Bart D.

POSEBNA TEMA: TELO (SARX)

Ovaj termin najčešće koristi Pavle u Galatima, a njegov teološki razvoj u Rimljanima. Proučavaoci imaju različite stavove o tumačenju različitih konotacija ovog termina. Sigurno je da postoji određeno preklapanje značenja. Sledi pokušaj da se predstavi široko semantičko polje ovog termina.

- A. ljudsko telo, Jn 1:14; Rim 2:28; 1. Kor 5:5; 7:28; 2. Kor 4:11; 7:5; 12:7; Gal 1:16; 2:16,20; 4:13; Fil 1:22; Kol 1:22,24; 2:5; 1. Tim 3:16
- B. ljudski potomci, Jn 3:6; Rim 1:3; 4:1; 9:3,5,8; 11:14; 1. Kor 10:18; Gal 4:23,29
- C. ljudska osoba, Rim 3:20; 7:5; 8:7-8; 1. Kor 1:29; 2. Kor 10:3; Gal 2:16; 5:24
- D. ljudski govor, Jn 8:15; 1. Kor 1:26; 2. Kor 1:12; 5:16; 10:2; Gal 6:12
- E. ljudske slabosti, Rim 6:19; 7:18; 8:5-6,9; 2. Kor 10:4; Gal 3:3; 5:13,16,19-21; Kol 2:18
- F. neprijateljstvo ljudi prema Bogu, povezano sa posledicama Pada, Rim 7:14; 13:14; 1. Kor 3:1,3; Ef 2:3; Kol 2:18; 1. Pt 2:11; 1. Jn 2:16

Moramo naglasiti da Novi zavet ne smatra da je „telo” zlo, kao grčka misao. Grčki filozofi su verovali da je „telo” izvor ljudskih problema, a da nas smrt oslobađa njegovog uticaja. U Novom zavetu je „telo” poprište duhovne borbe (up. Ef 6:10-18), a ono samo je neutralno. Možemo koristiti fizičko telo za dobro i za zlo.

SSP	bio je opravdan Duhom
NSP	bio je proglašen pravednim u duhu
DK	opravda se u Duhu
DS	pobedi kao Bog
EC	bi opravdan u Duhu

Ovaj izraz je tumačen na više načina.

1. Da li je opravdan ili pravedan (tj. pokazao da je pravedan)?
2. Da li ovo znači da je Sveti Duh bio aktivan u Isusovoj službi (NASB)?
3. Da li ovo znači da je Otac potvrdio Isusov duh (up. Mt 3:17; 17:5) dok je Isus živeo kao čovek (NRSV)?

Neki teolozi smatraju da se „duh” odnosi na Isusovu božansku prirodu koja je opravdana Njegovim vaskrsenjem (up. Rim 1:4; 1. Pt 3:18).

▣ „**pokazao se anđelima**” Anđeli su čeznuli da saznaju šta Bog radi sa palim čovečanstvom (up. 1. Kor 4:9; Ef 2:7; 3:10; 1. Pt 1:12). Međutim, moguće je i da se ovo odnosi na anđele koji su služili Isusu, prilikom Njegovog iskušavanja (up. Mt 4:11; Mk 1:13), u Getsimaniji (up. Lk 22:43, problematičan stih), ili neposredno nakon vaskrsenja (up. Lk 24:4,23; Jn 20:12).

Ovaj izraz je toliko kratak i višeznačan da su komentatori ponudili više teorija, ali su sve one samo nagađanja:

1. anđeli koji služe Isusu (iznad)
2. anđeli koji posmatraju Njegovo uznesenje (pobožni i/ili pali anđeli, up. 1. Pet 3:19-20,22)
3. anđeli koji posmatraju Njegovo uzvišeno mesto na nebeskom prestolu

▣ „**o njemu se propovedalo među narodima**” Ovo je globalno propovedanje jevanđelja (up. Lk 24:46-47), koje bi bilo izuzetno šokantno za prvovekovne Jevreje, ali ono jeste suština (up. Mt 28:18-20). Ovo je tajna odanosti Bogu (up. Ef 2:11-3:13).

SSP	u svetu su u njega poverovali
NSP	u svetu su verovali u njega
DK, DS	verova se na svetu

Ne samo da je poruka univerzalna, nego i odgovor, te crkvu sada čine i Jevreji i neznabošci (up. Ef 2:11-3:13). Ovo je oduvek bio Božji plan. Jedini istiniti Bog je ispunio svoje obećanje iz 1. Mojs 3:15. Lično pokajanje i vera (vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:16) u jevanđelje sada, u ovom životu, otvaraju nebo za „svakog ko” (NASB, up. Jn 1:12; 3:16; Rim 10:9-13). Vidite PAVLOVA UPOTREBA REČI „KOSMOS” (SVET) kod 1. Tim 1:16.

▣ „**bio je uznesen na nebo u slavi**” Čini se da se ovo odnosi na Njegovo uznesenje. Iznenadjuće je što su Isusova smrt, vaskrsenje i povratak izostavljeni, ali ukoliko je ovo bio delimičan citat hrišćanske himne, to možemo razumeti. Takođe, tumačenje zavisi od toga koji ritmičan (ukršteni) obrazac sledimo (up. 1. Tim 3:16). Ova himna/kredo bi uz uvod bila snažna izjava protiv gnosticizma. Čovek Isus je uznesen (up. ukršteni obrazac #2)! Međutim, po poslednja tri reda u NRSV, moguće je da se odnosi na crkvu (up. obrazac ukrštanja #3). Za puniju belešku o „slavi” vidite 1:17.

POSEBNA TEMA: UZNESENJE

Isus je uznesen na nebo (up. Fil 2:6-7; 2. Kor 8:9). On je vraćen u svoju oduvek postojeću slavu (up. Jn 1:1-3; 17:5; Ef 4:10; 1. Tim 3:16; 1. Jn 1:2). Sada sedi pored Božje desnice (up. Ps 110:1; Lk 22:69; Dap 2:33; Rim 8:34; Ef 1:20; Kol 3:1; Jev 1:3; 8:1; 10:12; 12:2; 1. Pt 3:22). Ovo je objava Očeve potvrde Njegovog života i smrti! Nekoliko različitih grčkih reči se koristi da opiše Isusovo uznesenje na nebo:

1. Dap 1:2,11,22; *analambanō*, podići ka gore (up. 1. Tim 3:16)
2. Dap 1:9, *epairō*, podići, uzdignuti, povisiti
3. Lk 9:51, *analēpsis* (oblik #1)
4. Lk 24:51, *diistēmi*, otići
5. Jovanovo Jevanđelje sadrži nekoliko aluzija o Isusovom povratku na nebo (up. Jn 7:33; 8:14,21; 12:33-34; 13:3,33,36; 14:4,5,12,28; 16:5,10,17,28; 26:7)
6. Jn 3:13; 20:17, *ana BeBēken*, otišao je gore
7. Jn 6:62, *anabainō*, popeti se

Ovaj događaj nije zabeležen u Matejevom i Markovom Jevanđelju. Markovo Jevanđelje završava kod 16:8, ali jedan od tri kasnija pisarska dodatka opisuje ovaj događaj u Mk 16:19 (*analambanō*).

Dela sadrže nekoliko aluzija o Isusu na nebu.

1. Petar – Dap 2:33; 3:21
2. Stefan – Dap 7:55-56
3. Pavle – Dap 9:3,5; 22:6-8; 26:13-15

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Koliko postoji vrsta služitelja?
2. Zašto su vladike, biskupi i starešine nazivani različitim imenima u Novom zavetu?
3. Da li u Novom zavetu postoje đakonice? Ukoliko da, koja je bila njihova uloga?
4. Zašto se veruje da je 16. stih hrišćanska himna o Hristu?
5. Šta je ukrštanje? Zašto je ono značajno?

1. TIMOTIJU 4

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Predviđanje otpadništva 4:1-5	Veliko otpadništvo 4:1-5	Lažni učitelji 4:1-5	Lažni učitelji 4:1-5	Lažni učitelji 4:1-11
Dobri služitelj Isusa Hrista 4:6-10	Dobri sluga Isusa Hrista 4:6-10	4:6-10	Dobri sluga Isusa 4:6-10	
4:11-16	Brini o svojoj službi 4:11-16	4:11-16	4:11-16	4:12-16

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI U STIHOVE 4:1-16

- A. Kao i poglavlja 1-3, poglavlja 4-6 moramo tumačiti u odnosu na lažne učitelje.
- B. Poglavlje 4 govori o negativnom vođstvu (1. Tim 4:1-5) i pozitivnom vođstvu (1. Tim 4:6-10).
- C. Stihovi 11-16 su lična poruka od Pavla Timotiju koja se nastavlja do 1. Tim 6:2.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 1. TIM 4:1-5

¹A nadahnuta objava izričito kaže da će u budućim vremenima neki otpasti od vere, slušajući zavodljive objave i učenja demona, ²zavedeni licemerstvom lažljivaca čija je savest otupela, ³koji zabranjuju stupanje u brak i zahtevaju uzdržavanje od jela koja je Bog stvorio da ih sa zahvalnošću uzimaju oni koji veruju i koji dobro poznaju istinu. ⁴Jer sve što je Bog stvorio dobro je i ne treba odbaciti ništa što se uzima sa zahvalnošću, ⁵jer se to posvećuje Božjom rečju i molitvom koja se za to upućuje.

4:1 „A nadahnuta objava izričito kaže” Moguće je da se ovo odnosi na

1. starozavetno proroštvo

2. Pavla kao primaoca direktnog nadahnuća od Svetog Duha (up. Dap 20:33)
3. nadahnute poruke drugih nadarenih, savremenih vođa (up. Dap 21:11)

SSP, DS, DK, EC   u poslednja vremena
NSP   u budućim vremenima

Pavle, kao i starozavetni proroci, govori o svom vremenu, ali ga povezuje sa poslednjim danima pre Drugog dolaska. Pavle govori o odloženom dolasku (*Parousia*) u 2. Sol 2. Stoga, ovaj opis pobune i lažnog učenja opisuje njegovo doba (up. 2. Tim 3:1), kao i vreme između Prvog i Drugog Hristovog dolaska (up. 2. Pt 3:3; Juda 1:18).

Novi zavet često opisuje ove poslednje dane ili poslednja vremena na isti način kao i starozavetni proroci koji su krize svog vremena preneli u eshatološko okruženje (up. Mt 24:10-12; Dap 20:29-30; 2. Sol 2:3-12; 2. Tim 3:1-9; 4:3-4; 1. Jn 2:18-19; 4:1-3).

POSEBNA TEMA: ODLOŽEN DRUGI DOLAZAK

Većina vernika je učena da će se Isus vratiti uskoro, iznenada i neočekivano (up. Mt 10:23; 24:27,34,44; Mk 9:1; 13:30; Otk 1:1,3; 2:16; 3:11; 22:7,10,12,20; vidite POSEBNA TEMA: SKORI POVRATAK). Ali sve dosadašnje generacije vernika koje su to očekivale su pogrešile! Brzina (hitnost) Hristovog povratka je snažna obećana nada svake generacije, ali stvarnost samo za jednu (i to onu koja će biti progonjena). Vernici moraju živeti kao da će On sutra doći, ali planirati i sprovesti Veliko poslanje (up. Mt 28:19-20), dok se to ne dogodi.

Neka poglavlja u jevanđeljima (up. Mt 24:45-51; 25:5,19; Mark 13:10; Lk 17:2; 18:8; 19:11-27) i u 1. i 2. Solunjanima zasnovana su na odloženom Drugom dolasku (*Parousia*). Neki istorijski događaji se moraju desiti pre njega:

1. globalna evangelizacija (up. Mt 24:14; Mk 13:10)
2. veliko otpadništvo (up. 2. Sol 2:3)
3. pojava „antihristosa” (up. Mt 24:15; 2. Sol 2; Otk 13)
4. veliki progon (up. Mt 24:21,24; Otk 13)

Ova nejasnoća je namerna (up. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Živite kao da vam je svaki dan poslednji, ali planirajte i pripremajte buduću službu!

SSP, DS, NSP   otpasti od vere
DK   odstupiti neki od vere
EC   odstupiti od vere

Ovo je složenica od *apo* (od) i *istēmi* (stajati). Ovde se koristi u smislu otpadništva, kao i u Lk 8:13 i Jev 3:12. U 2. Tim 2:19 ima značenje „uzdržati se od” (NSP: „odreći se”). Po obliku je indikativ futura srednji. Jedan od dokaza pravog spasenja je da osoba ostaje u crkvi (up. 1. Jn 2:18). Vidite POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST kod 1. Tim 4:16.

POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (APHISTĒMI)

Grčki termin *afistēmi* ima široko semantičko polje. Naš pojam „apostazija” (otpadništvo od vere) potiče od njega, što utiče na shvatanje savremenih čitalaca. Naravno, i ovde je kontekst presudan za značenje, a ne unapred postavljena definicija.

Aphistēmi je složenica od predloga *apo* - „od” ili „iz” i *histēmi* - „sesti”, „stajati”, ili „popraviti. Vidite sledeće (ne-teološke) upotrebe:

1. fizički ukloniti:
  - a. iz Hrama, Lk 2:37,
  - b. iz kuće, Mk 13:34,
  - c. iz osobe, Mk 12:12; 14:59; Dap 5:38,

- d. iz svega, Mt 19:27, 29.
- 2. politički ukloniti, Dap 5:37.
- 3. ukloniti iz odnosa, Dap 5:38; 15:38; 19:9; 22:29.
- 4. legalno ukloniti (razvod), 5. Mojs 24: 1,3 (LXX); Novi zavet: Mt 5:31; 19:7; Mk 10:4; 1. Kor 7:11.
- 5. ukloniti dug, Mt 18:24.
- 6. pokazivanje nebrige odlaskom, Mt 4:20; 22:27; Jn 4:28; 16:32.
- 7. pokazivanje brige ostajanjem, Jn 8:29; 14:8.
- 8. dozvola, dopuštenje, Mt 13:30; 19:14; Mk 14:6; Lk 13:8.

Ovaj GLAGOL ima široku teološku upotrebu:

- 1. ukidanje, oprostjenje, uklanjanje krivice zbog greha, 2. Mojs 32:32 (LXX); 4. Mojs 14:19; Jov 42:10 i u Novom zavetu: Mt 6:12,14-15; Mk 11:25-26.
- 2. uzdržavanje od greha, 2. Tim 2:19.
- 3. zanemariti sklanjanjem od:
  - a. zakona, Mt 23:23; Dap 21:21,
  - b. vere, Jez 20:8 (LXX); Lk 8:13; 2. Sol 2:3; 1. Tim 4:1; Jev 2:13.

Savremeni vernici obično imaju mnoga pitanja na koja novozavetni pisci nisu nikada ni pomišljali. Jedna od tih tendencija jeste da se vera odvoji od vernosti.

U Bibliji se spominju osobe koje su bile deo Božjeg naroda, a zatim se nešto dogodilo i one su ga napustile:

I. Stari zavet

- A. oni koji su čuli izveštaj dvanaestorice (desetorice) špijuna, 4. Mojs 14 (up. Jev 3:16-19)
- B. Korej, 4. Mojs 16.
- C. Ilijevi sinovi, 1. Sam 2, 4.
- D. Saul, 1. Sam 11-31.
- E. lažni proroci (primeri):
  - 1. 5. Mojs 13:1-5; 18:19-22 (kako možemo prepoznati lažnog proroka).
  - 2. Jer 28.
  - 3. Jez 13:1-7.
- F. lažne proročice:
  - 1. Jez 13:17.
  - 2. Nem 6:14.
- G. zle vođe Izraela (primeri):
  - 1. Jer 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4.
  - 2. Jez 22:23-31.
  - 3. Mih 3:5-12.

II. Novi zavet

- A. Doslovni prevod ovog grčkog termina je „apostazija” ili „otpadništvo”. Oba zaveta potvrđuju da će se pred Hristov povratak povećati otpadništvo od vere (Mt 24:24; Mk 13:22; Dap 20:29,30; 2. Sol 2:9-12; 2. Tim 4:4). Moguće je da ovaj grčki termin odražava Isusove reči u paraboli o semenu iz Mt 13; Mk 4 i Lk 8. Očigledno je da lažni učitelji nisu hrišćani, ali pojavljuju se iz njihovih redova (up. Dap 20:29-30; 1. Jn 2:19); oni ipak imaju moć da privuku i obmanu nezrele vernike (up. Jev 3:12). Teološka dilema koja se ovde pojavljuje glasi: da li su ovi lažni učitelji ikada bili pravi vernici? Teško je dati odgovor na to, zato što su lažni učitelji postojali u lokalnim crkvama (up. 1. Jn 2:18-19). Prečesto na ovo pitanje odgovaramo samo iz domena naše crkvene, denominacijske tradicije, bez jasnih biblijskih odrednica (osim kada izvlačimo izolovane stihove iz njihovog izvornog konteksta, ne bi li smo tako potvrdili svoje stavove).
- B. Prividna vera:
  - 1. Juda, Jn 17:12.

2. Simon mag, Dap 8.
3. ljudi iz Mt 7:21-23.
4. ljudi iz Mt 13, Mk 4, Lk 8
5. Jevreji iz Jn 8:31-59
6. Aleksandar i Imenej, 1. Tim 1:19-20.
7. ljudi iz 1. Tim 6:21
8. Imenej i Filit, 2. Tim 2:16-18
9. Dima, 2. Tim 4:10.
10. lažni učitelji, 2. Pt 2:19-22; Juda 12-19.
11. antihrist, 1. Jn 2:18-19.

C. Besplodna vera:

1. 1. Kor 3:10-15.
2. 2. Pt 1:8-11.

Retko razmišljamo o ovim tekstovima zbog svojih sistematskih teologija (kalvinizam, arminijanizam i sl.) koje već imaju unapred određene odgovore. Molim vas da mi ne zamerite što pokrećem ovo pitanje. Stalo mi je do ispravne hermeneutičke procedure. Moramo dopustiti Svetom pismu da nam govori, a ne da pokušavamo da ga uklopimo u našu teologiju. Ovo je često bolno i šokantno, zato što je veliki deo naše teologije denominacijski, kulturološki ili kreiran u odnosu (sa roditeljima, prijateljima, pastorima), a nije biblijski (vidite POSEBNA TEMA: ŠTA ZNAČI „PRIMITI“, „VEROVATI“, „PRIZNATI/OBJAVITI“ i „PRIZVATI“?). Može se ispostaviti da neki koji su deo Božjih ljudi u stvari nisu Božji (npr. Rim 9:6).

▣ „**vere**” Ovaj termin (obično se koristi sa članom) upotrebljen je u Pastoralnim pismima za skup otkrivenih hrišćanskih istina (up. 1. Tim 3:9; 4:6; 5:8; 6:10,12,21; 2. Tim 2:18; 3:8,10; 4:7; Titu 1:5,13; 2:2). Moguće je da se ovde ne odnosi na njihovo spasenje nego na lažne učitelje.

▣ „**slušajući**” Ovo je particip prezenta aktivni, koji naglašava neprekidnu akciju. Ovi otpadnici neprekidno slušaju demonsko učenje i veruju mu.

4:2

SSP	koja šire licemerni lažljivci
NSP	zavedeni licemerstvom lažljivaca
DK	u licemerju laža
DS	koji s pretvaranjem lažu
EC	u licemerju lažljivaca

Oni tvrde da su „učitelji zakona” (up. 1. Tim 1:7). Očigledno je da njihovo učenje sadrži elemente judaizma. Oni su jasno opisani u 1. Tim 1:3-7; 4:2-3,7 i 6:3-10,20-21.

1. oni naučavaju drugačije učenje (1. Tim 1:3; 6:3)
2. oni se bave izmišljenim pričama i rodoslovljima (1. Tim 1:4)
3. oni su zastranili u isprazne razgovore (1. Tim 1:6)
4. oni ne razumeju ni ono što govore, ni ono što uporno tvrde (1. Tim 1:7; 6:4)
5. oni su licemerni lažljivci (1. Tim 4:2)
6. njihova savest je otupela (1. Tim 4:2)
7. oni zabranjuju stupanje u brak (1. Tim 4:3)
8. oni zahtevaju uzdržavanje od jela (1. Tim 4:3)
9. oni izmišljaju priče (1. Tim 4:7)
10. oni su ponosni (1. Tim 6:4)
11. oni boluju od zapitkivanja i prepirki oko reči (1. Tim 6:4)

12. oni se upuštaju u žučne prepirke (1. Tim 6:5)
13. oni imaju lažno znanje (1. Tim 6:20-21)
14. oni su odstupili od vere (1. Tim 4:1; 6:21)

SSP	varljivim duhovima i demonskim učenjima
NSP	zavodljive objave i učenja demona
DK	lažne duhove i nauke đavolske
DS	lažne duhove i nauke demona
EC	varljive duhove i demonske nauke

Pavle ima veoma negativan stav o ovim lažnim učiteljima. Njihovo učenje pripisuje Sotoninom (vidite POSEBNA TEMA: SOTONA kod 1. Tim 3:6, up. 1. Tim 2:14; 3:6-7) i demonskom delovanju. Na mnoge načine, Pavlovo viđenje ovih jeretika je paralelno sa starozavetnim viđenjem hananskog slavljenja plodnosti. Bog je rekao Izraelcima da unište te ljude zato što će ih odvratiti od vere. Ista upozorenja vidimo i ovde (up. 2. Sol 2:9-10; Jak 3:15; 1. Jn 2:18-19).

POSEBNA TEMA: ANĐELI I DEMONI

- A. Drevni ljudi su bili animisti. Pripisivali su ljudske karakteristike silama prirode, životinjama i stvarima iz prirode. Život su objašnjavali kroz interakciju tih duhovnih entiteta i čovečanstva.
- B. Ova personifikacija se vremenom pretvorila u politeizam (više bogova). Obično su demoni (*genii*) bili niži bogovi ili polubogovi (dobri ili zli), koji su uticali na pojedinačne ljudske živote.
  1. Mesopotamija, kaos i sukob
  2. Egipat, red i funkcionalnost
  3. Hanan, vidite V. F. Olbrajt (W. F. Albright) *Izraelska arheologija i religija (Archaeology and the Religion of Israel)*, peto izdanje, str. 67-92
- C. Stari zavet se ne bavi nižim bogovima, anđelima ili demonima, niti tim temama, verovatno zbog svog strogog monoteizma (vidite POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM, up.2. Mojs 8:10; 9:14; 15:11; 5. Mojs 4:35,39; 6:4; 33:26; Ps 35:10; 71:19; 86:8; Isa 46:9; Jer 10:6-7; Mih 7:18). Spominje lažne bogove paganskih naroda (*Shedim*, BDB 993, up. 5. Mojs 32:17; Ps 106:37) i imenuje ili personifikuje neke od njih.
  1. *Se'im* (satiri ili dlakavi demoni, BDB 972 III, KB 1341 III, up. 3. Mojs 17:7; 2. Dne 11:15; Isa 13:21; 34:14)
  2. *Lilith* (žena, noćna, zavodljiva demonica, BDB 539, KB 528, up. Isa 34:14)
  3. *Mavet* (hebrejski termin za smrt koji se koristio za hananskog boga podzemnog sveta, *Mot*, BDB 560, KB560, up. Isa 28:15,18; Jer 9:21; moguće i 5. Mojs 28:22)
  4. *Resheph* (kuga, vatra ili padavine, BDB 958, KB 958, up. 5. Mojs 32:24; Ps 78:48; Avak 3:5)
  5. *Dever* (pošast, BDB 184, up. Ps 91:5-6; Avak 3:5)
  6. *Az'azel* (nije sigurno, moguće pustinjaški demon ili ime mesta, BDB 736, KB 736, up. 3. Mojs 16:8,10,26)

(Primeri su preuzeti iz *Judejske enciklopedije (Encyclopaedia Judaica)*, vol. 5, str. 1523.)
Međutim, Stari zavet ne spominje dualizam ili nezavisnost anđela od Gospoda. Sotona je Gospodnji sluga (up. Jov 1-2; Zah 3), ne nezavisan, samostalan neprijatelj (up. A. B. Dejvidson (A. B. Davidson), *Teologija Starog zaveta (A Theology of the Old Testament)*, str. 300-306).
- D. Judaizam se razvio tokom vavilonskog izgnanstva (586-538. g.p.n.e.). Bio je pod teološkim uticajem persijskog personifikovanog dualizma iz zoroastrizma – dobar vrhovni Bog *Mazda* ili *Ormazd* i zli suparnik *Ahriman*. Ovo je u judaizam nakon izgnanstva uvelo personifikovan dualizam između Gospoda (YHWH) i Njegovih anđela i Sotone i njegovih anđela ili demona.

Teologija personifikovanog zla iz judaizma je objašnjena i dobro dokumentovana u delu Alfreda Edershaima (Alfred Edersheim), *Život i vremena Isusa Mesije (The Life and Times of Jesus the Messiah)*, vol. 2, prilog XIII (str. 749-863) i XVI (str. 770-776). Judaizam je personifikovao zlo na tri načina.

1. Sotona ili *Sammael*
2. zna namera (*yetzer hara*) u čovečanstvu
3. Anđeo smrti

Edershaim (Edersheim) ih karakteriše na sledeći način

1. onaj koji optužuje
2. onaj koji iskušava
3. onaj koji kažnjava (vol. 2, str. 756)

Postoji značajna teološka razlika između predstavljanja i objašnjenja zla u judaizmu nakon izgnanstva i u Novom zavetu.

- E. Novi zavet, posebno Jevanđelja, potvrđuje postojanje zlih duhovnih bića koja se suprotstavljaju čovečanstvu i Gospodu (u judaizmu je Sotona neprijatelj ljudi, ali ne i Boga). Ona se suprotstavljaju Božjoj volji, vlasti i carstvu. Isus se suočavao sa ovim demonskim bićima i isterivao ih iz ljudskih bića. Za njih se koriste nazivi (1) nečisti duhovi (up. Lk 4:36; 6:18) ili (2) zli duhovi (up. Lk 7:21; 8:2). Isus je jasno pravio razliku između bolesti (fizičke i mentalne) i demonskih sila. Pokazao je svoju moć i duhovne uvide prepoznajući i terajući zle duhove. Oni su ga često prepoznavali i pokušavali da mu se obrate, ali je Isus odbacivao njihovo svedočanstvo, tražio da ćute i terao ih. Egzorcizmi su znak poraza Sotoninog carstva. Iznenađujuć je nedostatak informacija o ovoj temi u novozavetnim apostolskim pismima. Egzorcizam nikada nije naveden kao duhovni dar, niti je njegova metodologija ili procedura zabeležena za buduće generacije služitelja ili vernika.
- F. Zlo je stvarno; zlo je lično; zlo je prisutno. Ne znamo njegovo poreklo niti svrhu. Biblija potvrđuje njegovu stvarnost i snažno se suprotstavlja njegovom uticaju. U stvarnosti ne postoji dualizam. Bog ima punu kontrolu; zlo je poraženo i osuđeno i biće uklonjeno iz tvorevine.
- G. Božji ljudi se moraju odupreti zlu (up. Jak 4:7). Ono ne sme imati kontrolu nad njima (up. 1. Jn 5:18), ali mogu biti u iskušenju, a njihovo svedočanstvo i uticaj ugroženi (up. Ef 6:10-18). Zlo jeste otkriveni deo hrišćanskog pogleda na svet. Savremeni hrišćani nemaju pravo da redefinišu zlo (demitologizacija Rudolfa Baltmana (Rudolf Baltmann)); da ga depersonalizuju (društvene strukture Pola Tiliha (Paul Tillich)), niti da pokušaju da ga objasne samo kroz psihološke termine (Sigmund Frojd (Sigmund Freud)). Njegov uticaj je sveprisutan, ali poražen. Vernici moraju da žive u Hristovoj pobedi!

SSP	otupele savesti
NSP	čija je savest otupela
DK	žigosanih na svojoj savesti
DS	žigosani su na svojoj savesti
EC	koji su žigosani u svojoj savesti

Ovo se odnosi na jednu od sledeće dve stvari.

1. Lažni učitelji su otišli predaleko od stanja pokajanja (up. Ef 4:19; Titu 1:15). Ovaj grčki termin je koren reči „kauterizovati”.
2. Ovaj izraz se odnosi na Sotonin pečat, koji ukazuje na to da je on vlasnik (npr. Otk 13:16,17; 14:11; 16:2; 19:20; 20:4).

Zato što su odbili da vide istinu, sada više ni ne mogu da je vide (up. 2. Kor 4:4). Ovo je neoprostiv greh iz Jevanđelja i greh koji vodi u smrt iz 1. Jovanove 5.

Vidite beleške o „savesti” kod 1. Tim 1:5.

POSEBNA TEMA: GREH KOJI VODI U SMRT

A. Hermeneutička pitanja

1. Tačno tumačenje se mora zasnivati na istorijskom okruženju 1. Jovanove
  - a. Prisustvo gnostičkih lažnih učitelja (vidite POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM) u crkvama (up. 1. Jn 2:19,26; 3:7; 2. Jn 7; vidite POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM)
    - (1) „Kerintovi” gnostici su verovali da je čovek Isus primio duh Hrista na krštenju i da ga je duh Hrista napustio pre njegove smrti na krstu (up. 1. Jn 5:6-8)
    - (2) „Doketisti” su verovali da je Isus božanski duh, a da nije ljudsko biće (up. 1. Jn 1:1-3)
    - (3) Gnostici iz drugog veka, čije stavove vidimo iz sačuvanih spisa, imali su dva shvatanja ljudskog tela
      - (a) Pošto je spasenje istina otkrivena umu, ljudsko telo je nevažno za duhovnu oblast. Stoga, može imati sve što želi. Ovi gnostici se najčešće opisuju kao libertanci ili antinomijanci.
      - (b) Druga grupa je zaključila da pošto je telo samo po sebi zlo (tj. po grčkom pogledu na svet), sve telesne želje treba ugušiti. Ovo su „asketski” gnostici.
  - b. Ovi lažni učitelji su napustili crkvu (up. 1. Jn 2:19), ali je njihov uticaj ostao!
2. Tačno tumačenje mora biti povezano sa književnim kontekstom cele knjige
  - a. Poslanica 1. Jn je pisana da bi se opovrgla lažna učenja i osnažili pravi vernici
  - b. Ova dva cilja možemo videti u testu prave vere
    - (1) Test doktrine
      - (a) Isus je zaista bio čovek (up. 1. Jn 1:1-3; 4:14)
      - (b) Isus je zaista Bog (up. 1. Jn 1:2; 5:20)
      - (c) ljudi su grešni i odgovorni pred svetim Bogom (up. 1. Jn 1:6,10)
      - (d) ljudima je oprošteno i opravdani su pred Bogom zbog
        - i. Isusove smrti (up. 1. Jn 1:7; 2:1-2; 3:16; 4:9-10,14; 5:6-8)
        - ii. vere u Isusa (up. 1. Jn 1:9; 3:23; 4:15; 5:1,4-5,10-12,13)
    - (2) Praktičan (pozitivan) test
      - (a) život u poslušnosti (up. 1. Jn 2:3-5; 3:22,24; 5:2-3)
      - (b) život u ljubavi (1. Jn 2:10; 3:11,14,18,23; 4:7,11-12,16-18,21)
      - (c) Hristoliki život (bez greha, up. 1. Jn 1:7; 2:6,29; 3:6-9; 5:18)
      - (d) život pobede nad zlom (up. 1. Jn 2:13,14; 4:4; 5:4)
      - (e) život prebivanja u Reči (up. 1. Jn 1:10; 2:14)
      - (f) život sa Duhom (up. 1. Jn 3:24; 4:4-6,13)
      - (g) odgovorene molitve (up. 1. Jn 5:14-15)
    - (3) Praktičan (negativan) test
      - (a) život u grehu (up. 1. Jn 3:8-10)
      - (b) život u mržnji (up. 1. Jn 2:9,11; 3:15; 4:20)
      - (c) život u neposlušnosti (up. 1. Jn 2:4; 3:4)
      - (d) ljubav prema svetlu (up. 1. Jn 2:15-16)
      - (e) poricanje Hrista (poricanje Oca i Sina, up. 1. Jn 2:22-23; 4:2-3; 5:10-12)
3. Tačno tumačenje mora biti povezano sa određenim temama iz samog teksta (up. 1. Jn 5:16-17)
  - a. Da li se termin „brat” iz 1. Jn 5:16 odnosi na obe grupe - na one koji čine i one koji ne čine greh koji vodi u smrt?
  - b. Da li su prestupnici bili članovi crkve (up. 1. Jn 2:19)?
  - c. Koji je značaj sledećih karakteristika teksta:
    - (1) reč „greh” nema član
    - (2) glagol „videti” je u kondicionalnoj rečenici trećeg tipa, u kojoj je glagol u konjunktivu aorista

- d. Kako mogu molitve jednog vernika (up. Jak 5:15-16) obnoviti večan život, *zōē*, grešnika koji se nije pokajao?
- e. O kojoj vrsti greha govori 1. Jn 5:17 (o grehu koji vodi ili o grehu koji ne vodi u smrt)?
- B. Teološke poteškoće
1. Da li bi trebalo da tumač pokuša da ovaj tekst poveže sa
    - a. „neoprostivim” grehom iz jevanđelja (vidite POSEBNA TEMA: NEOPROSTIV GREH)
    - b. grehom „otpadništva” iz Jev 6 i 10

Čini se da je kontekst 1. Jovanove paralelan sa neoprostivim grehom fariseja u Isusovo vreme (up. Mt 12:22-37; Mk 3:22-29), kao i sa nevernim Jevrejima iz Jev 6 i 10. Sve tri grupe (fariseji, neverni Jevreji i gnostički lažni učitelji) jasno su čule jevanđelje, ali su odbile da veruju Isusu Hristu.
  2. Da li savremena denominacijska pitanja mogu biti teološki okvir za shvatanje ovog teksta? Evangelizam prekomerno naglašava početak hrišćanskog iskustva i zanemaruje trajni životni stil sa dokazima prave vere. Naša savremena teološka pitanja bi zaprepastila prvovekovne hrišćane. Mi želimo „sigurnost” na osnovu nekoliko odabranih biblijskih tekstova izvučenih iz konteksta, u skladu sa našim logičkim zaključcima i denominacijskim sklonostima.
- Naša teološka pitanja, strukture i karakteristike odražavaju naše nesigurnosti. Želimo više informacija i objašnjenja nego što Biblija daje, tako da naše sistematske teologije uzimaju samo male delove Pisma a zatim oko njih pletu složene mreže logičnih, zapadnih, specifičnih doktrina!
- Isusove reči iz Mt 7 i Mk 7 bile su prikladne za ranu crkvu! Isus je tragao za učenicima, ne za odlukama, za dugoročnim životnim stilom vere, ne za kratkotrajnom emotivnom verom (up. Mt 13:10-23; 28:18-20; Jn 8:31-59). Hrišćanstvo nije izolovan čin iz prošlosti, nego trajno pokajanje, vera, poslušnost i istrajnost. Hrišćanstvo nije putna karta do neba, koju smo kupili u prošlosti, niti osiguranje koje smo platili i koje nas štiti od sebičnog, bezbožnog života! Vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA.
3. Da li se greh koji vodi u smrt odnosi na fizičku smrt ili na večnu smrt? Jovanova upotreba reči *zōē* u ovom kontekstu ukazuje na večnu smrt. Da li je moguće da Bog vraća kući (fizička smrt) decu koja greše? Implikacije ovog konteksta su da (1) molitve drugih vernika i (2) lično pokajanje prestupnika, zajedno mogu obnoviti vernika, ali ako on nastavi sa grešnim životom u zajednici vernika, posledica može biti „prevremen” ili ran fizički odlazak iz ovog života (up. *Kada kritičari pitaju (When Critics Ask)*, Norman Gajzler (Norman Geisler) i Tomas Hau (Thomas Howe), str. 541)

4:3 „koji zabranjuju stupanje u brak i zahtevaju uzdržavanje od jela” Ovo su dva asketska učenja lažnih učitelja. Prvo, zabrana braka, ima grčku pozadinu (gnostičku) ili je pod uticajem jevrejskih Esena (zajednica svitaka s Mrtvog mora). Brak je dar od Boga (up. 1. Mojs 2:24) i Božja volja (up. 1. Mojs 1:28; 9:1,7). Brak je norma; celibat je poseban poziv i dar (up. Mt 19:11-12; 1. Kor 7).

Čini se da drugo učenje, uzdržavanje od određene hrane, ima jevrejsku pozadinu (up. 3. Mojs 11), mada je moguće i da se odnosi na gnostičke zabrane. Oba koncepta su teološki obrađena u 1. Mojs 1:28-31. Među religioznim ljudima je oduvek postojala sklonost da omalovaže materijalan svet, da veruju da je celibat duhovnije stanje i da je uzdržavanje od hrane i pića, kao i asketizam u celini, superiornije duhovno stanje (up. Mt 15:11; Mk 7:17-23; Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8:8; 10:23-33; Kol 2:8-23). Lista kvalifikacija za vođe iz poglavlja 3 verovatno je povezana sa ovim lažnim učenjima. Primetite da ona dozvoljava i brak i vino (up. 1. Tim 3:2,12; 5:9 i 3:3,8; 5:23).

▣ **„oni koji veruju i koji dobro poznaju istinu”** Ovo je neobična gramatička konstrukcija (tj. pridev i particip, up. Majkl Magil (Michael Magill), *Prevod i nacrt Novog zaveta (New Testament TransLine)*,

str. 785). Ista ova forma upotrebljena je i u Titu 1:15. Ovi vernici su opisani kao

1. oni koji veruju – pronominalan oblik, dativ, množina, muški rod, pridev
2. oni koji dobro poznaju istinu – perfekat, aktivan oblik, particip u množini i muškom rodu

Ovde se istina (vidite posebnu temu kod 1. Tim 2:4) odnosi na to da je Bog sve stvorio i da On zaslužuje hvalu za to. Asketizam poriče tu istinu.

4:4 „Jer sve što je Bog stvorio dobro je i ne treba odbaciti ništa” Za ovu veličanstvenu istinu, da su sve stvari dobre, vidite 1. Mojs 1:31; Rim 14:14,20; 1. Kor 6:12; 10:26; Titu 1:15. Međutim, ovu činjenicu moramo uravnotežiti sa činjenicom da iako su sve stvari dobre i čiste za one koji znaju da one potiču od Boga, nisu sve stvari dobre za veru crkve (up. 1. Kor 6:12 i 10:23). Dakle, mi kao hrišćani ograničavamo svoju slobodu radi drugih, zato što poštujemo Hrista (up. Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8-10). Reč „odbaciti” doslovno znači „baciti”. Mofat ovo prevodi kao „tabu”. Imajte u vidu svoje kulturološke i/ili denominacijske tradicije (up. Isa 29:13; Kol 2:8-23).

4:5 Bog je svojom rečju sve stvorio (up. 1. Mojs 1:3,6,7,14,20,24) i potvrdio da su sve stvari prvobitno dobre (up. 1. Mojs 1:31). Vernik se zahvaljuje Bogu (up. 1. Tim 4:4b) za stvaranje i brigu (up. Rim 14:6; 1. Kor 10:30-31).

▣ **„molitvom”** Ovaj termin (*enteuxis*) upotrebljen je samo dva puta u Novom zavetu, oba puta u 1. Timotiju (up. 1. Tim 2:1 i 4:5). Označava sretanje sa nekom osobom da bismo je posetili. Često se prevodi kao „posredovanje” (up. 1. Tim 2:1); u ovom kontekstu se čini da je „zahvalnost” tačniji prevod. Ne zaboravite da kontekst određuje značenje reči, a ne rečnici!

NSP: 1. TIM 4:6-10

6Na to ukazuje braći, pa ćeš biti dobar sluga Hrista Isusa, hranjen rečima vere i dobrim učenjem koje postojano slediš. **7**Kloni se izmišljenih priča koje skrnave ono što je sveto, priča svojstvenih starim ženama, a vežbaj se u odanosti Bogu. **8**Jer telesno vežbanje malo čemu koristi, a odanost Bogu korisna je u svakom pogledu, jer obećava život - sadašnji i budući. **9**Istinita je ova izjava i zaslužuje da se potpuno prihvati. **10**Zato naporno radimo i naprežemo se, jer se uzdamo u živog Boga, koji je Spasitelj svih ljudi, posebno onih koji su verni.

4:6 „Na to ukazuje braći” *Hupotitēmi*, srednji glas sa značenjem „predložiti”. Primitite blagost sa kojom Pavle savetuje Timotija kako da ispravlja članove crkve (up. poglavlje 5). Primitite suprotnost u 1. Tim 4:11, gde on daje stroge zapovesti o tome kako da se reše problemi u toj zajednici. Oba načina su prikladna u određenim situacijama.

▣ **„hranjen rečima vere i dobrim učenjem”** Ovo je particip prezenta pasivni (iako po obliku može biti srednji glas, što znači da podstiče vernike da sami proučavaju ove reči vere). Služitelji se hrane osnovnim istinama hrišćanstva (smatram da su ova dva izraza sinonimna). Ovo je pravo učenje, ne demonsko učenje lažnih učitelja! Svrha Pisma je jasno opisana u 2. Tim 3:15-17 i ona je odgovornost svakog vernika, 2. Tim 2:15, posebno u odnosu na lažna učenja (up. 2. Tim 2:14-18).

▣ **„koje postojano slediš”** Ovo je indikativ perfekta aktivni. Timotij je dokazao svoju odanost. Ovaj termin može značiti

1. slediti (up. 2. Tim 3:10)
2. detaljno proučavati (up. Lk 1:3)

4:7 „Kloni se izmišljenih priča koje skrnave ono što je sveto, priča svojstvenih starim ženama” Pastoralne poslanice obeshrabruju (imperativ prezenta srednji [odložni]) neosnovane rasprave sa tvrdoglavim lažnim učiteljima (up. 1. Tim 1:4; 4:7; 2. Tim 2:14-18,23; Titu 1:14; 3:9). Sam ovaj glagol

(*paraiteomai*) upotrebljen je u 1. Tim 4:7; 5:11; 2. Tim 2:23 i Titu 3:10.

Izraz „stare žene” (*graōdēs*) upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu. Harold K. Multon (Harold K. Moulton), *Revidiran grčki analitički leksikon (The Analytical Greek Lexicon Revised)*, str. 82, kaže da on može imati i značenje „smešan” ili „apsurdan”. Preveden je kao „priče starih žena” u NRSV, NJB i kao „bajke starih žena” u NKJV.

Pošto, kao i Gordon Fi (Gordon Fee), verujem da su lažni učitelji izmanipulisali žene, te da su ih koristili da šire njihove ideje u kućnim crkvama, pitam se sledeće.

1. Da li su ove stare žene lažni učitelji (up. 1. Tim 5:6)?
2. Da li je ovo način da se naglasi problem povezan sa ženama?
3. Da li je ovo samo patrijarhalan kulturološki idiom?

▣ Pogrešno je shvaćen termin „priče” (NRSV, NJB) iz 1. Tim 4:7. Dobar članak o ovoj temi možete videti u G. B. Kerd (G. B. Caird), *Biblijski jezik i slike (The Language and Imagery of the Bible)*, poglavlje 13, str. 219-242. On ima više potencijalnih značenja.

▣ „**vežbaj se u odanosti Bogu**” Ovo je imperativ prezenta aktivni. „Vežbaj” ili „obučavaj se” je atletska metafora, koja je osnova za reč „gimnazija”. Atletsko vežbanje je dobar primer za naporan, posvećen, prioritetan trud, koji mi hrišćani možemo koristiti u duhovnoj oblasti koja je znatno važnija (up. 1. Kor 9:24-27; 2. Tim 2:5; 4:7; Jev 12:1-3).

▣ „**odanosti Bogu**”

POSEBNA TEMA: ODANOST BOGU

Ovo je ključan termin u Pastoralnim pismima (tj. 1. Timotiju, 2. Timotiju; Titu). Odnosi se i na doktrinu i na životni stil jevanđelja. Ne opisuje izuzetke, nego očekivanje. Ovo je složenica od termina „dobro” (*eu*) i „slavljenje” (*sebomai*). Pravo slavljenje je svakodnevan život po ispravnom mišljenju (up. 1. Tim 4:16a). Primitite koliko puta se ova reč koristi u Pastoralnim pismima:

1. imenica (*eusebeia*), 1. Tim 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2. Tim 3:5; Titu 1:1
2. prilog (*eusebēs*), 2. Tim 3:12; Titu 2:12
3. glagol (*eusebeō*), 1. Tim 5:4
4. blizak termin *theosebeia*, 1. Tim 2:10
5. negacija (alfa privativ, *asebeia*), 2. Tim 2:16; Titu 2:12

4:8 Fizičko telo jeste deo našeg života, ali nije prioritet. Odanost Bogu jeste prioritet! Moguće je da se ovo odnosi na

1. fizičke vežbe
2. fizičku disciplinu
3. asketizam

Ono što utiče na telo jeste značajno, ali je ono što utiče na duh večno! Prava vežba je „naporan rad” i „naprezanje” iz 1. Tim 4:10! Služba utiče na rezultate jevanđelja, ali asketizam naglašava pojedinca.

4:9 „Istinita je ova izjava” Ovaj izraz može ići uz stih 8 ili uz stih 10. Pavle često koristi ovaj izraz da naglasi značajne izjave u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:15; 3:1; 4:9; 2. Tim 2:11; Titu 3:8), kao što je Isus koristio „amen, amen” ili Pavle „ne želim da ne znate, braćo” u svojim ranijim tekstovima (up. Rim 1:13; 11:25; 1. Kor 10:1; 12:11; 2. Kor 1:8; 1. Sol 4:13).

4:10 „naporno radimo i naprežemo se” Ovo su dve atletske metafore. Druga, koren reči „agonija”, upotrebljena je i u Fil 2:16; 1. Tim 6:12; i 2. Tim 4:7.

Kod ovog izraza postoje razlike u grčkim rukopisima:

1. Rukopisi $\aleph^c$, D, L, P, kao i Vulgata, Pešita i koptski prevodi glase „podnosimo sramotu” (NKJV)

2. κ*, A, C, F, G, K i 075 glase „naprežemo se” (NASB, NRSV, TEV, NJB, NIV) UBS⁴ daje prevodu „naprežemo se” oznaku „C”, što znači da je odbor imao poteškoće da odluči između ovih varijanti.

SSP	mi smo svoje nade položili u
NSP, DK	jer se uzdamo u
DS	što se uzdamo u
EC	što smo se uzdali u

Ovo je indikativ perfekta aktivni. Vernici se uzdaju u stabilan, siguran, nepromenljiv Božji karakter, kao svoju jedinu nadu (up. Ps 102:26-27; Mal 3:6; Jev 1:11-12; 13:8; Jak 1:17). Sigurnost našeg spasenja zasnovana je na Gospodnjem (YHWH) karakteru (up. 1. Tim 6:17; Rim 15:12; 2. Kor 1:10).

▣ **„u živog Boga”** Mislim da ovaj grčki izraz odražava ime starozavetnog saveznog Boga. Ovo je osnovno značenje termina „Gospod” (YHWH), koje potiče od hebrejskog glagola „biti” (up. 2. Mojs 3:14; vidite POSEBNA TEMA: BOŽANSKA IMENA kod 2. Tim 1:2). Gospod (YHWH) je večno živ i jedini živ.

▣ **„koji je Spasitelj svih ljudi, posebno onih koji su verni”** Naziv „Spasitelj” se često koristi u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:1; 2:3; 2. Tim 1:10; Titu 1:3-4; 2:10-13; 3:4,6). U ranijim poglavljima Prve poslanice Timotiju korišten je za Boga kao Otkupitelja, potencijalno celog čovečanstva (up. 1. Tim 2:4,6; Lk 2:11; Jn 1:29; 4:42; Rim 5:18-19; 2. Pt 3:9). Vidite belešku kod 2. Tim 1:10. Zbog izraza „posebno onih koji su verni” (gde bismo teološki očekivali „samo”), moguće je da je upotrebljen u svom starozavetnom smislu kao *Elohim*, „zaštitnik”, Onaj koji brine o celokupnom životu na svetu (up. Mt 5:45; Dap 17:28).

Vidite POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEČAN PLAN OTKUPLJENJA kod 1. Tim 4:10.

NSP: 1. TIM 4:11-16

¹¹To zapovedaj i tome poučavaj. ¹²Neka te niko ne potcenjuje zbog tvoje mladosti, nego budi uzor vernima u govoru, u ponašanju, u ljubavi, u veri, u čistoći. ¹³Dok ne dođem, posveti se javnom čitanju, podsticanju, poučavanju. ¹⁴Ne zanemari dar koji je u tebi, koji ti je dat posredstvom proročanstva i kad je starešinstvo položilo ruke na tebe. ¹⁵Razmišljaj o tome, sav se tome posveti, da tvoj napredak svima bude očigledan. ¹⁶Dobro pazi kako živiš i kako poučavaš. Ustraj u tome, jer čineći to spašćeš i sebe i one koji te slušaju.

4:11 „zapovedaj” Ovo je imperativ prezenta aktivni sa značenjem „stroge vojne zapovesti” (up. 1. Tim 1:3,18).

▣ **„tome poučavaj”** Ovo je još jedan imperativ prezenta aktivni. Pavle ohrabruje Timotija da preuzme vođstvo. Ovu crkvu ometaju lažni učitelji i njihovi surogati (npr. moguće mlade udovice, up. 2. Tim 3:6-7, ili starije žene, up. 1. Tim 4:7).

4:12 „Neka te niko ne potcenjuje zbog tvoje mladosti” Ovo je imperativ prezenta aktivni sa negativnom rečcom, što obično označava zaustavljanje već započete radnje. Termin „mlad” se u grčkoj i rimskoj kulturi koristila za osobu do četrdesete godine. Moguće je da su lažni učitelji koristili Timotijeve godine da bi ga napali ili omalovažili njegovo učenje (up. 1. Kor 16:11). Timotij je bio Pavlov apostolski predstavnik. Pavle na sličan način ohrabruje Tita u Titu 2:15.

▣ **„u govoru, u ponašanju, u ljubavi, u veri, u čistoći”** Timotij je morao da pokaže (imperativ prezenta

srednji [odložni]) svoju spremnost za vođstvo svojim životnim stilom (up. 1. Tim 4:6c i 7b). Morao je da živi upravo suprotno od lažnih učitelja!

Kod ovog izraza postoje razlike u grčkim rukopisima. Primitveni tekst (*Textus Receptus*) nakon „u ljubavi” dodaje „u duhu”. Ovo dodaju i unikalni rukopisi K, L i P, kao i većina kasnijih rukopisa minuskula. Međutim, „u duhu” nije deo rukopisa κ , A, C, D, F, G, Vulgate, sirijskih i koptskih prevoda, što ukazuje na to da je ove reči dodao kasniji pisar.

▣ „uzor”

POSEBNA TEMA: FORMA (TUPOS)

Termin *tupos* ima široko semantičko polje.

1. Multon (Moulton) i Miligan (Milligan), *Rečnik grčkog zaveta (The Vocabulary of the Greek Testament)*, str. 645
  - a. obrazac
  - b. plan
  - c. forma ili stil pisanja
  - d. dekret ili propis
  - e. presuda ili odluka
  - f. model ljudskog tela kao žrtva za zakletvu bogu za isceljenje
  - g. glagol koji se koristi za sprovođenje zakona
2. Luv (Louw) i Nida (Nida), *Grčko-engleski leksikon (Greek-English Lexicon)*, vol. 2, str. 249
  - a. ožiljak (up. Jn 20:25)
  - b. slika (up. Dap 7:43)
  - c. model (up. Jev 8:5)
  - d. primer (up. 1. Kor 10:6; Fil 3:17)
  - f. arhetip (up. Rim 5:14)
  - g. vrsta (up. Dap 23:25)
  - h. sadržaj (up. Dap 23:25)
3. Harold K. Multon (Harold K. Moulton), *Revidiran grčki analitički leksikon (The Analytical Greek Lexicon Revised)*, str. 411
  - a. udarac, otisak, oznaka (up. Jn 20:25)
  - b. nacrt
  - c. slika (up. Dap 7:43)
  - d. formula, šema (up. Rim 6:17)
  - e. forma, smisao (up. Dap 23:25)
  - f. figura, duplikat (up. 1. Kor 10:6)
  - g. očekivana figura, tip (up. Rim 5:14; 1. Kor 10:11)
  - i. model obrasca (up. Dap 7:44; Jev 8:5)
  - j. moralni obrazac (up. Fil 3:17; 1. Sol 1:7; 2. Sol 3:9; 1. Tim 4:12; 1. Pt 5:3)

Upamtite, značenje ne određuju leksikoni, nego upotreba reči u rečenicama/paragrafima (tj. kontekst). Nemojte da nekoj reči pripisete određenu definiciju i da je koristite uvek kada se ona pojavi u Bibliji. Kontekst, kontekst, kontekst određuje značenje!

4:13 „Dok ne dođem” (up. 1. Tim 3:14)

▣ „posveti se” Ovo je još jedan imperativ prezenta aktivni. Pavle naglašava tri javne uloge Timotija, kao zvaničnog vođe javnog slavljenja.

1. Javno čitanje Pisma
2. Podsticanje

3. Poučavanje

Rana crkva je preuzela osnovnu formu slavljenja iz sinagoge (up. Dap 13:15; 15:21).

4:14 „Ne zanemaruji” Ovo je imperativ prezenta sa negativnom rečcom, što obično označava zaustavljanje već započete radnje. Da li ovaj stih ukazuje na to da je Timotij zanemario svoje darove ili na to da ih ne sme zanemariti? Mislim da je drugo tumačenje tačnije.

▣ **„dar koji je u tebi”** Svaki vernik pri obraćenju dobija duhovan dar (up. 1. Kor 12:7,11,18). U ovom kontekstu, Timotijev duhovni dar su prepoznale lokalne crkvene vođe u Listri (up. Dap 16:2) i potvrdile ga na posebnoj službi posvećivanja (up. 1. Tim 1:18). Trojedini Bog daje duhovne darove (up. 1. Kor 12:4-6) individualnim vernicima za opšte dobro Hristovog tela (up. 1. Kor 12:7,11). Ne znamo tačno vreme sticanja darovitosti, tačan broj darova nije određen, a tačan mehanizam nije otkriven. Ono što jeste očigledno je to da su svi vernici darovani za službu (up. Ef 4:12).

▣ **„kad je starešinstvo položilo ruke na tebe”** Čini se da je ovo praksa posvećivanja novozavetne crkve (up. Dap 6:6; 13:3; 2. Tim 1:6), preuzeta iz Starog zaveta (up. 4. Mojs 8:10; 5. Mojs 34:9).

POSEBNA TEMA: POLAGANJE RUKU

Ovaj čin ličnog uključivanja koristi se na nekoliko različitih načina u Bibliji.

1. zaklinjanje (tj. ruka pod bedro [up. 1. Mojs 24:2,9; 47:29])
2. prenošenje vođstva u porodici (up. 1. Mojs 48:14,17,18)
3. identifikacija sa zamenskom smrću žrtvovane životinje
  - a. sveštenici (up. 2. Mojs 29:10,15,19; 3. Mojs 16:21; 4. Mojs 8:12)
  - b. laici (up. 3. Mojs 1:4; 3:2,8; 4:4,15,24; 2. Dne 29:23)
4. odvajanje osobe za službu Bogu i poseban zadatak (up. 4. Mojs 8:10; 27:18,23; 5. Mojs 34:9; Dap 6:6; 13:3; 1. Tim 4:14; 5:22; 2. Tim 1:6)
5. učestvovanje u kaznenom kamenovanju grešnika (up. 3. Mojs 24:14)
6. ruka na ustima označava tišinu ili pristanak (up. Sud 18:19; Jov 21:5; 29:9; 40:4; Mih 7:16)
7. ruka na glavi označava tugu/žalost (2. Sam 13:19)
8. primanje blagoslova za zdravlje, sreću i pobožnost (up. Mt 19:13,15; Mk 10:16)
9. povezano je sa fizičkim isceljivanjem (up. Mt 8:3; 9:18,20; Mk 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Lk 4:40; 13:13; Dap 9:17; 28:8)
10. primanje Svetog Duha (up. Dap 8:17-19; 9:17; 19:6, vidite 5. Mojs 34:9)

Iznenadujuća je neujednačenost među poglavljima koja su istorijski korištena kao podrška crkvenom postavljanju vođa (tj. ordinaciji, vidite POSEBNA TEMA: ORDINACIJA).

1. U Dap 6:6 apostoli polažu ruke na sedmoricu za lokalnu službu.
2. U Dap 13:3 proroci i učitelji polažu ruke na Varnavu i Pavla za misionarsku službu.
3. U 1. Tim 4:14 lokalne starešine učestvuju u poziv i postavljanje Timotija.
4. U 2. Tim 1:6 Pavle polaže ruke na Timotija.

Ovaj diverzitet i višeznačnost ukazuju na nepostojanje organizacije u prvovekovnoj crkvi. Rana crkva je bila znatno dinamičnija i koristila je duhovne darove vernika (up. 1. Kor 12; 14). Jednostavno, Novi zavet nije napisan da podrži ili odredi model upravljanja (vidite raznolikost u Dap 15) ili proceduru ordinacije. Crkvene organizacione tradicije su nužne, ali nisu biblijske. Pobožnost vođa je daleko važnija od oblika vođstva (tj. uređenja crkve).

▣ **„dat posredstvom proročanstva”** Da li ovo ukazuje na to da je Timotij primio svoj duhovan dar

1. u vreme kada je odabran za službu (up. 1. Tim 1:14)
2. prorokovanjem i polaganjem ruku (up. 2. Tim 1:6)
3. da su proroci potvrdili njegov dar, a starešine ga odabrale za službu (up. 1. Tim 1:18)

Mislim da je najtačnija treća opcija.

SSP, DK	starešine
NSP	starešinstvo
DS, EC	prezviteri

Moram da priznam da me ovaj tekst delimično uznemirava. Moja teologija odbija podelu na „sveštenstvo/laike” koja je razvijena u hrišćanstvu. Verujem da su svi vernici pozvani i dobili dar za izgrađivanje i službu (up. 1. Kor 12; Ef 4:11-12). Vernici su sveti i služitelji!

Koncept reformacije o „sveštenstvu jednog vernika”, kojeg je prvi formulisao Martin Luter, zanemaruje biblijsku poruku — svi vernici imaju ulogu sveštenika (up. 2. Mojs 19:5-6; 4. Mojs 16:3). Biblijski, on mora biti „sveštenstvo svih vernika”!

Kada ovo kažem, shvatam da Bog poziva vernike da vode vernike. Neupitno je da su neki pozvani i osposobljeni da vode, usmeravaju, motivišu, prekorevaju i organizuju Božje ljude.

Međutim, te vođe nisu posebni vernici, niti privilegovani vernici, nego vođe koje služe (up. Mt 18:1-4; 20:20-28; 23:11). Savremena ordinacija često zanemaruje nekoliko biblijskih istina:

1. svi vernici su služitelji
2. svi vernici imaju dar za službu

Ordinacija se razvila iz nezvanične potvrde darovitosti i molitvenog posvećivanja određenom zadatku službe, u složen, ograđen elitizam! Moramo promeniti ovaj koncept; ponovo razmotriti ovu paradigmu; dovesti u pitanje ovaj ne-biblijski tok. Savremeno hrišćanstvo zasniva toliko veliki deo tradicije i elitizma na tako maloj biblijskoj osnovi. Gde je dakle autoritet, u jasnim novozavetnim poglavljima ili u denominacijskim tradicijama?

4:15

SSP	marljivo se trudi oko toga
NSP	razmišljaj o tome
DK	u ovom se poučavaj
DS	za ovo se staraj
EC	ovo upražnjavaj

Ovo je još jedan imperativ prezenta aktivni. Ovaj termin se u Septuaginti koristi za promišljanje (up. Isa 33:18; Dap 4:25). Čini se da u Novom zavetu počinje da označava aktivnu i napornu vežbu.

SSP	sav budi u tome
NSP	sav se tome posveti
DK	u ovom stoj
DS	drži se toga
EC	istraj u tome

Ovo je još jedan imperativ prezenta. Znači „stavi sebe u ta učenja”. Neka ona postanu prioritet u tvom životu i službi. Božja istina mora jasno i očigledno oblikovati naše živote na takav način da drugi mogu jasno videti Hrista u nama!

▣ „da tvoj napredak svima bude očigledan” Setite se da Timotij mora da živi i pred vernicima i pred ostalima na takav način da niko ne može da kritikuje jevanđelje ili njegovu službu (up. 1. Tim 3:2,7,10; 5:7,8,14; 6:14). Suprotnost ovom napretku u pobožnosti vidimo kod lažnih učitelja (up. 2. Tim 2:16 i 3:9).

4:16 „Dobro pazi kako živiš i kako poučavaš” Ovo je još jedan imperativ prezenta aktivni. Timotij treba da posveti vreme svom ličnom duhovnom rastu i razvoju. Ovo je dobra reč za današnje vođe (up. 1. Tim 4:6c; 7b; 12b).

▣ **„Ustraj u tome”** Ovo je još jedan imperativ prezenta aktivni. Timotij mora da bude primer istrajnosti zato što je jasno da lažni učitelji i njihovi sledbenici nisu istrajali. Spasenje nije povezano samo sa prvobitnim priznanjem pokajanja, vere i pobožnosti, nego i sa istrajavanjem u njima. Istrajnost je dokaz pravog spasenja! Za pravo biblijsko hrišćanstvo najvažniji su nečiji početak, način na koji živi i nečiji kraj!

POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST

Biblijsko učenje o hrišćanskom životu je teško objasniti zato što je predstavljeno kroz istočnjačke, dijalektične parove (vidite POSEBNA TEMA: KNJIŽEVNOST ISTOKA [BIBLIJSKI PARADOKSI]). Ovi parovi deluju kontradiktorno, a ipak su obe strane biblijske. Zato zapadni hrišćani teže da se priklone jednoj strani istine, na račun odbacivanja ili zanemarivanja one druge. Neki primeri:

1. Da li je spasenje jednokratni događaj, svršeni čin pouzdanja u Hrista ili je reč o doživotnom i predanom učenju?
2. Da li je spasenje delo milosti koja suvereno odabire ili je reč o pokajanju i veri kao našem odgovoru na božanski poziv?
3. Da li je jednom primljeno spasenje nemoguće izgubiti ili postoji potreba trajnog istrajavanja u njemu?

Pitanje istrajavanja u spasenju je vekovno pitanje teologije. Problem nastaje prividnim sukobom nekih svetopisamskih odeljaka.

1. Tekstovi o sigurnosti spasenja
  - a. Isusove izjave u Jovanovom Jevanđelju (Jn 6:37; 10:28-29)
  - b. Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5,8-9; Fil 1:6; 2:13; 2. Sol 3:3; 2. Tim 1:12; 4:18)
  - c. Petrove izjave (1. Pt 1:4-5)
2. Tekstovi o potrebi za istrajnošću
  - a. Isusove izjave u sinoptičkim Jevanđeljima (Mt 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Mk 13:13)
  - b. Isusove izjave u Jovanovom Jevanđelju (Jn 8:31; 15:4-10)
  - c. Pavlove izjave (Rim 11:22; 1. Kor 15:2; 2. Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23; 2. Tim 3:2)
  - d. Izjave pisca Poslanice Jevrejima (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
  - e. Jovanove izjave (1. Jn 2:6; 2. Jn 9; Otk 2:7,17,20; 3:5,12,21; 21:7)

Naše spasenje je duhovna stvarnost koja pripada središtu Božjeg srca, Njegovoj ljubavi i milosrđu, dobroti Trojedinog Boga. Niko ne može da se spase bez podsticaja Duha (up. Jn 6:44,65). Bog je taj koji je sve osmislio i propisao. On traži odgovor pokajanja i vere na svoj poziv. I to trenutni i trajni odgovor. To je Njegov savezni odnos sa ljudskim rodом. A to podrazumeva privilegije i odgovornosti!

Spasenje je omogućeno svima. Isusova smrt doseže svaki naš greh i svaki atom ogrehovaljene tvorevine! Sam Bog se pobrinuo za put i način našeg povratka k Njemu. On želi da se mi svi, kao Njemu slična bića, odazovemo Hristovom pozivu ljubavi.

Ukoliko želite da se detaljnije informišete o ovoj temi vidite:

1. Dejl Mudi (Dale Moody), *Reč Istine (The Word of Truth)*, Eerdmans, 1981 (str. 348-365)
2. Huard Maršal (Howard Marshall), *Božja moć me čuva (Kept by the Power of God)*, Bethany Fellowship, 1969

3. Rober Šenk (Robert Shank), *Život u Sinu (Life in the Son)*, Westcott, 1961

Pismo oslovljava dva različita problema u ovoj sferi: (1) sigurnost kao dozvola da živimo sebično i besplodno ili (2) sigurnost kao ohrabrenje onima koji stradaju u službi i ličnim gresima.

No, problem nastaje kada pogrešni ljudi govore pogrešne stvari i grade teološke imperije na delimičnim biblijskim stihovima. Jer, nekim hrišćanima je očajnički potrebna dobra reč o sigurnosti spasenja, dok je drugima isto toliko potrebna opomena o predanju i izdržljivosti. U kojoj smo mi grupi?

Vidimo da je u istoriji postojala teološka rasprava o ovoj temi, Augustin nasuprot Pelagija i Kalvin nasuprot Armenija (polu pelagijanista). Tema rasprave je bilo spasenje: Da li osoba koja je zaista spasena mora da istraje u veri i plodnosti?

Kalvinisti naglašavaju biblijske tekstove o Božjoj suverenoj svemoći i našem sigurnom počivanju u njoj (Jn 10:27-30; Rim 8:31-39; 1. Jn 5:13,18; 1. Pt 1:3-5). Tu su i jaka glagolska vremena, poput PERFEKTA PARTICIPA PASIVNOG u Ef 2:5,8.

Arminijanci, opet, ističu one stihove Pisma koji upozoravaju, pozivaju: „istrajte” i sl. (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; Jn 15:4-6; 1. Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Takođe, pozivaju se – s čim se ja lično ne slažem – na Jev 6 i 10, kao na upozorenje protiv otpadništva. Isusove priče o sejaču (Mt 13; Mk 4) takođe se navode kao dokaz o mogućem prividu života i promene, baš kao i Jn 8:31-59. Kao što kalvinisti citiraju GLAGOLE u PERFEKTU upotrebljene za opis spasenja, arminijanci citiraju tekstove u PREZENTU kao što su 1. Kor 1:18; 15:2; 2. Kor 2:15.

Ovo je savršen primer kako teološki sistemi zloupotrebljavaju tumačenje teksta izvan konteksta (tzv. „proof-texting”). Naprosto, izabere se odgovarajuća grupa tekstova i ugradi se u doktrinarni blok, iako postoje tekstovi koji tome ne idu u prilog. Ovoga se po svaku cenu moramo čuvati. Naša zapadnjačka logika nas tera na ove sisteme, a ne otkrivenje Reči. Biblija je istočnjačka knjiga. Ona nam bez uvijanja objavljuje zbunjujuće istine koje su naizgled međusobno protivrečne. Svejedno, kao takve ih treba svakodnevno živeti. Novi zavet nam objavljuje da smo sigurni u svom spasenju, ali i da treba da ga istrajno živimo iz dana u dan. Hrišćanski život je jasno prepoznatljiv čin spasenja, koji se po pokajanju i veri desio jednom i zauvek. Ali, spasenje nije gotov proizvod (ulaznica za nebo u džepu, polisa osiguranja), već živ odnos. Ono je svakodnevni odluka i uporno učenje. Evo kojim GLAGOLSKIM VREMENIMA ga opisuje Novi zavet:

- AORIST (završeno delo) Dap 15:11; Rim 8:24; 2. Tim 1:9; Tit 3:5
- PERFEKAT (završeno delo sa trajnim posledicama) Ef 2:5,8
- PREZENT (trajna radnja) 1. Kor 1:18; 15:2; 2. Kor 2:15
- FUTUR (budući, ali izvesni događaj) Rim 5:8,10; 10:9; 1. Kor 3:15; Fil 1:28; 1. Sol 5:8-9; Jev 1:14; 9:28

▣ „jer čineći to spašćeš i sebe i one koji te slušaju” Moguće je da je ovo povezano sa desetim stihom ili sa lažnim učiteljima (up. 1. Tim 2:15). Pavle je uvek vodio računa da pazi na sebe da ne bi bio diskvalifikovan (up. 1. Kor 9:27).

Vidite POSEBNA TEMA: SPASENJE (GLAGOLSKA VREMENA U GRČKOM) kod 2. Tim 1:9.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li su lažni učitelji hrišćani? Da li su ikada bili hrišćani?
2. Zašto su uzdržavanje i asketizam opasni po crkvu?

3. Šta znači stih 10? Da li će na kraju svi biti spaseni?
4. Kako da Timotij prevaziđe svoju mladolikost?

Copyright © 2013 Bible Lessons International

1. TIMOTIJU 5

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Dužnosti prema drugima 5:1-2	Odnos prema članovima crkve 5:1-2 Poštujte prave udovice	Pastor i stado 5:1-2	Odgovornosti prema vernicima 5:1-2	Pastoralna praksa 5:1-2 Udovice
5:3-16	5:3-16 Poštujte braću 5:17-25	5:3-8 5:9-16 5:17-22 5:23	5:3-8 5:9-10 5:11-16 5:17-22 5:23	5:3-8 5:9-16 Starešine 5:17-22 5:23
5:17-23		5:24-6:2a	5:24-25	5:24-25

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

- A. U odnosu na šire istorijsko okruženje knjige, ove reči pastoralnih saveta verovatno su takođe pod uticajem dela lažnih učitelja
1. Problemi sa udovicama (1. Tim 5:3-16)
  2. Problemi sa starešinama (1. Tim 5:17-25)
  3. Problemi sa robovima (1. Tim 6:1-2a)
  4. Problemi sa lažnim učiteljima (1. Tim 6:2b-10)
    - a. Doktrina
    - b. Bogatstvo
- B. Tri termina su u ovom tekstu upotrebljena sa dva različita smisla
1. „starešina”
    - a. stariji čovek (1. Tim 5:1)
    - b. vođa crkve (1. Tim 5:17)
  2. „udovica”
    - a. žena čiji suprug je umro i kojoj crkva pomaže (1. Tim 5:3-8)
    - b. posebna kategorija crkvenih služiteljki koje je crkva unajmljivala (1. Tim 5:9-16)

3. „poštovanje”
  - a. čast (1. Tim 5:3, 17)
  - b. plata (1. Tim 5:3, 17)
  - c. ili oboje

- C. Na neki način, poglavlje 5 je povezano sa poglavljem 3. „Starešine” iz 1. Tim 5:17 povezane su sa „vladikama” iz 1. Tim 3:1, a „spisak” udovica iz 1. Tim 5:9 odnosi se na „žene” iz 1. Tim 3:11. Shvatam da je ova razlika između udovica kojima je crkva pomagala (1. Tim 5:3-8) i udovica koje su služile u crkvi, donekle nategnuta, ali evo zašto zastupam to tumačenje.
1. Kvalifikacije za udovice su jasne (up. 1. Tim 5:5,9-10). Da li to znači da je crkva pomagala samo nekim, posebnim udovicama?
  2. Čini se da je „spisak” iz 1. Tim 5:9 posebna lista udovica.
  3. „Spisak” (up. 1. Tim 5:9) ili zavet (NSP: „vera”, doslovno „prva vera”) u 1. Tim 5:12 ukazuje na više od obećanja da neće ponovo stupiti u brak. Zašto bi to bilo problem? Tada ta udovica više ne bi morala da prima pomoć crkve, ali šta ukoliko je to bio ugovor o zaposlenju u crkvi? Na ovaj način je crkva pomagala osobama u nevolji (tj. davala platu), a istovremeno dobijala njihove usluge (tj. služenje drugim ženama).
  4. Rasprava o „starešinama” koja započinje u 1. Tim 5:17 uključuje plaćenu pomoć u crkvi.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 1. TIM 5:1-2

¹Starijeg čoveka nemoj prekoravati, nego ga savetuj kao oca, mlađe muškarce kao braću, ²starije žene kao majke, a mlađe žene kao sestre - sa svom čestitošću.

5:1 „nemoj prekoravati” Ovo je subjektiv aorista aktivni sa negativnom rečcom, što obično označava da ne treba započeti neku radnju. Ovo je snažan grčki termin (upotrebljen samo ovde), koji doslovno znači „naneti udarac” (up. 1. Tim 3:13). Hrišćani moraju drugačije reagovati, uvek sa ljubavlju i težeći ka pomirenju. Moguće je da ovaj savet odražava starozavetni zahtev da se poštuju stariji iz 3. Mojs 19:32.

▣ **„Starijeg čoveka”** Doslovan prevod je „starešina” (*presbuteros*). Ovaj termin je u ovom kontekstu upotrebljen u dva smisla:

1. za starijeg čoveka (1. Tim 5:1)
2. za vođu lokalne kućne crkve (1. Tim 5:17 up. 1. Pt 5:1,5)

POSEBNA TEMA: STAREŠINA

- I. Upotreba u Starom zavetu
  - A. Koristi se za sabore Božjih anđela (BDB 278, KB 278, up. Isa 24:23). Isti ovaj termin se koristi za anđeoska bića iz Otkrivenja (up. Otk 4:4, 10; 5:5,6,8,11,14; 7:11,13; 11:16; 14:3; 19:4).
  - B. Koristi se za plemenske vođe (up. 2. Mojs 3:16; 4. Mojs 11:16). Kasnije, u Novom zavetu počinje da se koristi za grupu vođa iz Jerusalima koja je činila vrhovni jevrejski sud, Sinedrion (up. Mt 21:23; 26:57). U Isusovo vreme je ovo telo od sedamdeset članova bilo pod kontrolom korumpiranog sveštenstva (tj. ne iz Aronove linije, nego kupljeno od rimske vlasti).
- II. Upotreba u Novom zavetu
  - A. Koristi se za lokalne vođe novozavetne crkve. Jedan od tri sinonimna termina (pastor, nadglednik, starešina, up. Titu 1:5,7; Dap 20:17,28). Petar i Jovan ga koriste da uključe i sebe u grupu vođa (up. 1. Pt 5:1; 2. Jn 1; 3. Jn 1).

- B. U stihovima 1. Pt 1:1 i 5 vidimo igru reči sa terminom starešina (*presbuteros*). On se koristi kao naziv za vođu (up. 1. stih) i kao oznaka starosti (up. 5. stih). Iznenaduje upotreba ovog termina s obzirom da je on u suštini naziv plemenskog vođe, dok su „vladika” ili „nadglednik” (*episcopos*) nazivi za vođe u grčkim gradovima državama. Prva Petrova koristi jevrejske termine obraćajući se vernicima neznabošcima. Petar za sebe kaže da je „kao i oni starešina”, koristeći termin *presbuteros* i prepoziciju *syn*, što ukazuje „pridružiti se nekome u”. Petar ne potvrđuje svoj apostolski autoritet (up. 2. Jn 1, gde drugi apostol za sebe kaže da je „starešina”), nego poziva (tj. „podstičem”, indikativ prezenta aktivni) lokalne vođe da deluju i žive prikladno, u skladu sa
1. Hristovim primerom
  2. Njegovim skorim povratkom
- Rane crkve nisu imale vođe na plaćenim pozicijama, nego su prepoznavale darove službe i vođstva od Boga za članove lokalne crkve. Ova potvrda darovitosti morala je biti uravnotežena sa kulturološkim poštovanjem „mudrosti starih” posebno u jevrejskoj zajednici vernika. Zbog toga Petar koristi oba naziva za vođe.
- Primitite da su „starešine” u množini. Moguće je da se to odnosi na (1) veći broj vođa crkve (up. Dap 20:17) ili (2) različite duhovne darove u telu vernika (up. Ef 4:11), što jasno pokazuje da je služba namenjena svim vernicima. Ovaj koncept je paralelan sa „carskim sveštenstvom “ (up. 1. Pt 2:5,9).
- C. Koristi se za starije ljude u crkvi, uključujući i one koji nisu vođe (up. 1. Tim 5:1; Titu 2:2).

POSEBNA TEMA: STARENJE

I. Uvod

- A. Citat iz časopisa *Hrišćansko životno poslanje* na temu „Budućnost porodice”, iz 1973, str 16, čiji autor je L. D. Džonson (L. D. Johnson), pod nazivom „*Hebrejsko-hrišćanska gerijatrija*” („*Hebrew-Christian Geriatrics*”):
- „Naš stav prema starenju, očigledan u našem ponašanju, a ne u našim sentimentalnim izjavama, ukauje na to da mi Bibliju preporučujemo sa većim žarom nego što je poštujemo. Verovatno ne postoji civilizovano društvo koje pokazuje manju brigu o starima nego naše. Mi slavimo mladost. Brinemo o mladima, udovoljavamo im i prezaštićujemo ih, popuštamo im i zavidimo im, te pravimo budale od sebe pokušavajući da ih imitiramo. Naša najveća vrednost je mladost, naše rane godine.
- A ipak, čini se da je očigledna apsurdnost takvog preokrenutog sistema vrednosti. Među nama, stanovnicima Zapadnog sveta, svaka šesta osoba je starija od šezdeset godina, a taj prosek raste.”
- B. Kulture se znatno razlikuju po svom odnosu prema starima:
1. Istočne kulture pokazuju visoko poštovanje prema svojim starima i brinu o njima.
  2. Kultura američkih Indijanaca je ostavljala stare da umru.
- C. Neka biblijska uputstva nam mogu pomoći u ovoj oblasti.

II. Biblijski materijal

A. Stari zavet

1. Starost je božanski blagoslov za život u savezu
  - a. Pri 16:31
  - b. 1. Mojs 15:15
  - c. 2. Mojs 20:12; 5. Mojs 6:2; 22:6-7; 25:15
  - d. Jov 5:17-26 (posebno stih 26)
  - e. Ps 91:14-16
  - f. Ps 92:1-15 (posebno stihovi 14-15)

2. Svako blagoslovljeno doba ima svoje jedinstvene probleme
  - a. detaljan opis starost u Prop 12:1-5
  - b. Isak je imao loš vid, 1. Mojs 27:1
  - c. Jakov je imao loš vid, 1. Mojs 48:10
  - d. Ilije je imao loš vid, 1. Sam 3:2
  - e. Varzelaj je teško čuo i osetio ukuse, 2. Sam 19:31-35
  - f. David je imao lošu cirkulaciju, 1. Car 1:1-4
  - g. Avija je imao loš vid, 1. Car 14:1
3. Bog nas nikada ne napušta, čak ni u starosti.
  - a. Ps 37:23-26
  - b. Ps 71:9,18
  - c. Ps 73:24
4. Starost treba poštovati, ona je znak božanskog blagoslova.
  - a. 3. Mojs 19:32
  - b. Ruta 4:15
  - c. Pri 23:22
  - d. Nepoštovanje će biti kažnjeno.
    - (1) 5. Mojs 28:50
    - (2) 1. Sam 2:31-32
    - (3) Isa 3:5
    - (4) Plač 4:16; 5:12
  - e. Solomonova mudrost, 2:10
  - f. Knjiga Sirahova (*Ecclesiasticus*) 8:6
5. Blagoslovljeno doba donosi mudrost i razboritost
  - a. 1. Car 12:8
  - b. Jov 12:12,20
  - c. Jov 15:10
  - d. (Knjiga Sirahova 25:6)
  - e. Postoje izuzeci
    - (1) Jov 32:6 i dalje
    - (2) Prop 4:13
6. Šta se smatra za starost?
  - a. 3. Mojs 27:1-8, 60 godina
  - b. Ps 90:10, normalna starost – 70, dobra – 80
  - c. Isa 65:20, 100 godina
  - d. Knjiga Sirahova 18:9 – 100 godina

B. Novi zavet – 1. Timotiju

1. uloga udovica, 5:3 i dalje (tj. udovice preko šezdeset godina koje unajmljuje crkva)
2. stav prema starima, 3:1-2
3. vernici su odgovorni za svoje porodice, 3:8

III. Neki praktični predlozi

- A. Poučavajte svoju decu da poštuju stare ljude (i vama samima će ovo biti potrebno jednog dana!).
- B. Napravite porodični plan da budete u kontaktu sa starim članovima vaše porodice. Ukoliko je moguće lično, ukoliko nije, pozovite ih ili im pišite, posebno u vreme praznika.
- C. Posetite starijeg komšiju ili starački dom. Podstaknite svoju crkvu da usvoji jedan dom i da ga redovno posećuje.
- D. Odvojite vreme koje će deca provesti sa svojim dedama i bakama, prirodnim ili „usvojenim”.
- E. Podstaknite crkve da razviju službe za starije. Odredite osobu koja će koordinirati ovu službu.
- F. Sada počnite da pravite svoj plan i da se pripremate za penziju.

▣ „**nego ga savetuj kao oca**” Ovo je imperativ prezenta aktivni. Pavle ističe Timotiju da se prema članovima kućne crkve odnosi kao prema najbližim članovima porodice (up. Mk 3:31-35). Moguće je da čast i poštovanje prema „ocu i majci” odražavaju Deset zapovesti (up. 1. Tim 5:4).

5:2 „mlade žene kao sestre - sa svom čestitošću” Zbog (1) Timotijevih godina i (2) seksualnog zlostavljanja koje su činili lažni učitelji (up. 2. Tim 3:6), Pavle je posebno oprezan i savetuje ga da ima čiste odnose sa mladim ženama.

NSP: 1. TIM 5:3-8

³Poštuj udovice koje su zaista udovice. ⁴Ali ako neka udovica ima decu ili unučad, neka oni prvo nauče da delima pokazuju odanost Bogu u svom domu i da uzvraćaju svojim roditeljima i dedovima i bakama za ono što su im pružili, jer je to ugodno Bogu. ⁵A žena koja je prava udovica i koja je u nemaštini uzda se u Boga i istrajava u usrdnim moljenjima i molitvama noć i dan. ⁶Ali ona koja se predaje zadovoljstvima mrtva je iako živi. ⁷To im zapovedaj, da budu besprekorni. ⁸Zaista, ako se neko ne brine za svoje, a naročito za svoje ukućane, odrekao se vere i gori je od nevernika.

5:3 „Poštuj udovice” Moguće je da se termin „poštovanje/čast” u 1. Tim 5:3 i 17 odnosi na platu ili nadoknadu koju je crkva davala

1. udovicama u nevolji (up. 1. Tim 5:3-8)
2. posebnim ženama pomoćnicama (up. 1. Tim 5:9-16)
3. starešinama (up. 1. Tim 5:17-22)

Čini se da je crkva, sledeći Stari zavet i sinagogu (up. 5. Mojs 24:17-22; 2. Mojs 22:22-24; Isa 1:17; Dap 6:1 I dalje 9:39,41), brinula o udovicama. Pavle je vodio računa da crkva brine o onima kojima je pomoć zaista potrebna i o onima koji nemaju svoju porodicu koja može da im pomogne (up. 1. Tim 5:4,16).

Lažni učitelji su iskorištavali udovice (up. 1. Tim 5:6,15). Pavle moli crkvu da pomogne udovicama koje su zaista udovice.

5:4 „ako” Ovo je kondicionalna rečenica prvog tipa (as is 1. Tim 5:8). Neke udovice su bile zanemarene u svojim porodicama (up. 1. Tim 5:8,16).

▣ „**jer je to ugodno Bogu**” Ovo se verovatno odnosi na zapovest o poštovanju oca i majke (up. 2. Mojs 20:12), u ovom slučaju majke udovice. U Starom zavetu Bog brani slabe, društveno obespravljene i nemoćne. Poziv na brigu o „udovicama, siročadi i strancima” postaje i ovde karakterističan, kao i u Ponovljenom zakonu (i u Jeremiji).

Vernici pokazuju svoju ljubav i poštovanje prema Gospodu (YHWH) poštujući Njegovu reč i volju tako što će održavati snažne porodične veze i ispunjavati svoje odgovornosti.

5:5 „žena koja je prava udovica i koja je u nemaštini” Ovo je ista retka gramatička konstrukcija kao i 4:3 (tj. pridev i particip, up. Titu 1:15). Pitamo se da li je ovo književna oznaka pisara kojeg je Pavle koristio za Pastoralna pisma. Pavle daje određena uputstva za svoje vreme o kvalifikacijama za primanje pomoći od crkve (ali ne o kvalifikacijama za „spisak” iz 1. Tim 5:9):

1. glagol u perfektu – živela je, te i dalje živi sama
2. glagol u perfektu – bila je, te je i dalje pobožna žena
3. glagol u perfektu – i dalje izbegava svetovna zadovoljstva neprekidnom molitvom

U ove kvalifikacije bi se uklopile Ana (Lk 2:37) i Dorka (Dap 9:36, iako za nju nije eksplicitno navedeno da je udovica).

5:6

SSP	ona koja živi rasmusno
NSP	ona koja se predaje zadovoljstvima
DK, DS	koja živi u sladostima
EC	koja sladostrasno živi

Zbog kulturološke situacije, moguće je da se ovo odnosi na

1. udovice koje se bave prostitucijom da bi zaradile za život
2. seksualno zlostavljanje koje čine lažni učitelji (up. 2. Tim 3:5-7)

Ovo deluje kao veoma strogo upozorenje (up. 1. Tim 5:15).

Ista reč je upotrebljena u Jak 5:5.

▣ **„mrtva je iako živi”** Ovo se odnosi na stanje duhovne smrti (indikativ perfekta aktivni). Ovaj stih opisuje udovice u kućnim crkvama Efesa! Lažni učitelji nisu odgovorni samo za svoju sopstvenu „smrt”, nego su i duhovno odgovorni za „smrti” drugih.

5:7

SSP	to im naloži
NSP	to im zapovedaj
DK	ovo zapovedaj
DS	ovo im zapovedi
EC	ovo im naloži

Ovaj termin se odnosi na „strobe vojne zapovesti” (up. 1. Tim 1:3,18; 4:11). Ovo nisu predlozi! Ne tiču se ličnih preferencija.

▣ **„da budu besprekorni”** Čini se da se ovo odnosi na rođake udovica koje žive sa porodicama. Ovo je bio prikladan poziv za sve vernike. Svako ko ne brine o svojim rođacima, posebno o svojoj najužoj porodici, odbacio je veru i u očima zajednice je gori od nevernika (1. Tim 5:7,8). Ovo odražava Isusova učenja iz Mk 7:9-13. Čini se da je ovo povezano sa stalnim naglašavanjem da osoba ne sme dati povoda za kritike, ni vernicima ni nevernicima (up. 1. Tim 3:2,7,10; 5:7; 6:14). Hrišćani moraju uvek živeti tako da njihov život privuče druge veri u Hrista. Pozitivnu stranu ovoga vidimo u stihu 4, a ovo je negativna strana. Vidite POSEBNA TEMA: KVALIFIKACIJE ZA SLUŽITELJKE U CRKAVAMA kod 1. Tim 3:12.

5:8 „ako” Ovo je kondicionalna rečenica prvog tipa, što znači da su neki vernici zanemarili svoje porodice (up. 1. Tim 5:4,16)

▣ **„odrekao se vere i gori je od nevernika”** Verujem da se ovo odnosi na svedočenje osobe u zajednici (up. 1. Tim 5:7; 3:4-5), ne na njeno spasenje. Čak i nevernici pomažu svojim porodicama. Međutim, postoje drugi tekstovi u kojima se isti ovaj termin „odreći” koristi za potpuno odbacivanje Boga (up. 2. Tim 2:12; Titu 1:16; 2. Pt 2:1; Juda 4). Moguće je da je on u ovom kontekstu na neki način povezan sa delima ili učenjima lažnih učitelja „koji su otpali od vere” (up. 1. Tim 1:19-20; 4:1-2; 6:9-10,20-21) ili sa njihovim sledbenicima (up. 1. Tim 5:6,15). Vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1.

NSP: 1. TIM 5:9-16

⁹U spisak udovica neka se unese ona koja ima najmanje šezdeset godina, koja je bila verna mužu, ¹⁰koja je poznata po dobrim delima: da je odgajila decu, da je bila gostoljubiva, da je prala noge svetima, da je pomagala onima u nevolji, da je predano činila sva dobra dela. ¹¹A

mlađe udovice ne unosi u spisak, jer kad im polni nagoni postanu važniji od Hrista, žele da se udaju, ¹²pa zaslužuju osudu jer su odbacile veru koju su u početku imale. ¹³A uz to se uče da budu besposlene i da skitaju po kućama, i ne samo što su besposlene nego i ogovaraju, mešaju se u tuđe stvari i govore ono što ne bi smele. ¹⁴Zato želim da se mlađe udovice udaju, da rađaju decu, da vode domaćinstvo, da ne daju protivniku povoda da pogrdno govori o nama. ¹⁵Neke su naime već zastranile i pošle za Sotonom. ¹⁶Ako neki pobožan čovek ili žena u svojoj porodici ima udovice, neka im pomaže, tako da se ne opterećuje crkva. Tada crkva može pomagati onima koje su zaista udovice.

5:9 „spisak udovica neka se unese ona koja ima najmanje šezdeset godina” Ovo je imperativ prezenta pasivni sa negativnom rečcom, što obično ukazuje na zaustavljanje započete radnje. Ovo je još jedna kvalifikacija za udovice koje su deo služenja. Termin „spisak” je grčki termin za „pravni registar”. Moguće je da je spisak udovica sinoniman sa konceptom „đakonice” (up. 1. Tim 3:11; Rim 16:1). Međutim, *Apostolske ustanove (Apostolical Constitutions)*, tekst pisan početkom drugog veka, navodi tri kategorije služiteljki: device, đakonice i udovice.

SSP	koja je imala jednog muža
NSP	koja je bila verna mužu
DK, EC	koja je bila jednom mužu žena
DS	koja je bila jednome mužu žena

Vođene su brojne rasprave o značenju ovog izraza (up. 1. Tim 3:1,12). Međutim, bez obzira na značenje, očigledno je da je ovo veoma ozbiljno pitanje za kućne crkve Efesa i Krita (up. 1. Tim 3:1,12; 5:9; Titu 1:6). Snažne, pobožne porodice bile su (i još uvek jesu) snažni svedoci izgubljenom i zbunjenom svetu. Za detaljniju analizu vidite 3:2. U 1. Tim 5:14, mlađe udovice su pozvane da ponovo stupe u brak. Čini se da ovo ukazuje na to da drugi brak nije bio smatran za greh (up. Rim 7:2-3; 1. Kor 7). U baptističkim krugovima Evrope se izrazi kao „muž jedne žene” ili „žena jednog muža” tumače kao biblijsko odbacivanje drugih brakova, posebno za vladike. Međutim, to nije bio slučaj u kulturi Srednjeg istoka. Ova teorija pokazuje jačanje asketizma u ranoj crkvi, ali ne u Novom zavetu. Grčke ideje (tj. telo je zlo) negativno su uticale na rane crkve neznabožaca.

5:10 „poznata po dobrim delima” Navedeno je pet određenih dobrih dela (sve su kondicionalne rečenice prvog tipa) u nastavku 1. Tim 5:10. **POSEBNA TEMA: KVALIFIKACIJE ZA SLUŽITELJKE U CRKAVAMA** kod 1. Tim 3:12. Ova dobra dela odražavaju ulogu koja se od žene očekuje u lokalnoj zajednici.

▣ **„da je”** Ovo je niz od pet kondicionalnih rečenica prvog tipa u 1. Tim 5:10, od kojih svaka izražava kvalifikaciju nužnu za udovice koje crkva unajmljuje.

▣ **„da je odgajila decu”** Ovo ne znači da žene bez dece ne dolaze u obzir, nego da ukoliko ona ima decu, ona moraju biti pobožna. Ovo se često ponavlja (up. poglavlje 3) za stabilan, pobožan, veran, porodični život.

▣ **„da je bila gostoljubiva”** Ovo ne znači da je primala sve i svakog u svoj dom, nego da je primala putujuće hrišćanske vođe.

▣ **„da je prala noge svetima”** Ovo je bio čin kojim je sluškinja u kući primala gosta. Isus je ovo učinio svojim učenicima da ih pouči o poniznosti (up. Jn 13). Čini se da je ovde upotrebljen kao metafora za poniznu službu (moguće i kao kulturološki očekivano gostoprimstvo).

POSEBNA TEMA: SVETI (HAGIOS)

Ovo je grčki ekvivalent za hebrejski pojam *kadosh* (imenica, BDB 871; glagol, BDB 872, KB 1066-1067; vidite POSEBNA TEMA: SVETOST), sa osnovnim značenjem odvajanja osobe, stvari ili mesta za Gospoda (YHWH) isključivo. Blizak je našem konceptu „svetog”. Izrael je bio Gospodnji (YHWH) sveti narod (up. 1. Pt 2:9, citat 2. Mojs 19:6). Gospod (YHWH) je odvojen od čovečanstva samom svojom prirodom (večna, ne-stvorena svetost) i svojim karakterom (moralna savršenost). On je standard po kojem se sve drugo meri i prosuđuje. On je transcendentan, Jedini svet, onaj koji je svet.

Bog je stvorio ljude za zajedništvo, ali je Pad (1. Mojs 3) napravio moralnu prepreku u odnosu između Svetog Boga i grešnog čovečanstva. Bog je odabrao da obnovi svoju svesnu tvorevinu; On stoga poziva svoje ljude da budu „sveti” (up. 3. Mojs 11:44; 19:2; 20:7,26; 21:8). Verujući u Gospoda (YHWH) Njegovi ljudi postaju sveti po svom saveznom položaju u Njemu, ali su pozvani i da žive svetim životima (vidite POSEBNA TEMA: SVETOST/POSVEĆENJE, up. Mt 5:48; Ef 4:1,17; 5:2-3,15; 1. Pt 1:15).

Ovaj sveti život je moguć zato što su vernici potpuno prihvaćeni i primili su oproštaj kroz (1) Isusov život i (2) delo, kao i kroz prisustvo Svetog Duha u njihovim umovima i srcima. Ovo vernike stavlja u paradoksalan položaj:

1. Sveti su zbog Hristove pripisane svetosti (tj. Rim 4)
2. Pozvani su da žive svetim životima zbog prisustva Duha (vidite POSEBNA TEMA: SVETOST/POSVEĆENJE)

Vernici su „sveti” (*hagioi*) zbog

1. Volje Svetog Boga (Oca, up. Jn 6:29,40; 1. Pt 1:15-16)
2. Dela Svetog Sina (Isusa, up. 2. Kor 5:21; 1. Pt 1:18-21)
3. Unutrašnjeg prisustva Svetog Duha (up. Rim 8:9-11,27)

Novi zavet uvek o svetima govori u množini (osim jednog primera u 4:21, ali i u tom slučaju kontekst ukazuje na množinu). Biti spasen znači biti deo porodice, tela, građevine! Biblijska vera započinje ličnim primanjem, ali prelazi u grupno slavljenje. Svako od nas ima dar (up. 1. Kor 12:11) za zdravlje, rast i dobrobit Hristovog tela—crkve (up. 1. Kor 12:7). Spaseni smo da bismo služili! Svetost je porodična osobina!

Ovo je postao naziv za vernike (up. Dap 9:13,32,41; 26:10; Rim 1:7; 1. Kor 1:2; 2. Kor 1:1; Ef 1:1; Fil 1:1; Kol 1:2) i način da se označi služba drugima (up. Rim 12:13; 16:2; Ef 1:15; Kol 1:4; 1. Tim 5:10; Jev 6:10). Pavle je primio posebnu, jednokratnu pomoć od neznabožičkih crkava za siromašne u matičnoj crkvi u Jerusalimu (up. Rim 15:25-26; 1. Kor 16:1; 2. Kor 8:4; 9:1).

▣ „**da je pomagala onima u nevolji**” I ovo se verovatno odnosi na služenje vernicima u nevolji, ali je moguće i da uključuje izgubljene i povređene bližnje sa problemima. Svaka kvalifikacija pokazuje da te starije žene imaju srce služiteljke.

5:11 „mlade udovice ne unosi u spisak, jer kad im polni nagoni postanu važniji od Hrista, žele da se udaju” Ne smemo zaboraviti pozitivnu biblijsku teologiju prema braku (up. 1. Mojs 1 i 2). Čini se da je ovaj izraz povezan sa zavetom koji ove udovice daju kada postaju pomoćnice u kućnim crkvama (up. 1. Tim 5:12). Ovo je nije izjava koja omalovažava brak, nego kritikuje one koji daju zavet u Hristovo ime, a zatim ga prekrše (tj. kao i razvod).

5:12 „zaslužuju osudu” Prevod KJV glasi „prokletstvo” (NKJF prevod je „osudu”). Ovo je prestrog prevod za grčku reč *krino*. Zaveti Bogu bili su/jesu ozbiljno obećanje (up. 3. Mojs 27 i 4. Mojs 30), ali ne i pitanje spasenja.

SSP pošto su pogazile prvu vernost
NSP jer su odbacile veru koju su u početku imale

DK	što prvu veru odbaciše
DS	što su ranije obećanje pogazile
EC	što su prvu vernost pogazile

Grčki termin *pistis*, koji se najčešće prevodi kao „vera”, „pouzdanje” ili „uverenje”, u Starom zavetu ima konotaciju odanosti ili pouzdanosti. Sa ovim značenjem je ovde upotrebljena, u smislu prioriteta obećanja povezanog sa njihovim služenjem Hristu (doslovan prevod je „prva vera”).

5:13 „skitaju po kućama” Moguće je da su udovice pomagale u svakodnevnoj brizi i nedeljnoj raspodeli hrane (kao i sinagoga) članovima svih kućnih crkava. Moguće je da su išle od kuće do kuće da vide kako su vernici.

▣ **„ne samo što su besposlene nego i ogovaraju”** Prvi termin je upotrebljen u Trećoj Jovanovoj 10 za lažne optužbe protiv crkvenih vođa. Problem je jasno definisan u Titu 1:11. Problem nije bilo besposleno ogovaranje, nego jeres!

Drugi termin je upotrebljen za magiju ili čarobnjaštvo u Dap 19:19. Međutim, u ovom kontekstu se odnosi na žene koje se mešaju u tuđe poslove (NJB „nametljivice”).

▣ **„mešaju se u tuđe stvari i govore ono što ne bi smele”** U kontekstu Pastoralnih pisama, lažni učitelji varaju mlade žene (up. 2. Tim 3:5-7), te je moguće da su one širile lažna učenja od jedne kućne crkve do druge ili od jedne hrišćanske domaće do druge (up. Titu 1:11). Zato im Pavle nije dozvoljavao da javno govore u kućnim crkvama (up. 1. Tim 2:9-15) i neće im dozvoliti da budu crkvene pomoćnice.

5:14 „želim da se mlade udovice udaju” Brak (za njih je to drugi brak) nije zao ili manje duhovan (up. 1. Kor 7:8,39-40). Posvećenost domu je pobožan poziv (up. 1. Tim 2:15).

▣ **„da ne daju protivniku povoda da pogrdno govori o nama”** Reč „protivnik” je u jednini; moguće je da se odnosi na

1. Sotonu (up. 1. Tim 5:15)
2. druge neznabošce koji su protiv hrišćana (NJB beleška, *Jeronimov komentar Biblije (The Jerome Biblical Commentary)*, str. 356)
3. lažnog učitelja (up. 2. Tim 3:6-7)

Ove udovice, koje su postale seksualno aktivne, otvorile su vrata i za sotonski napad i za kritike cele zajednice (i vernika i nevernika).

Termin „povod” je vojni termin za „mostobran” ili „operativnu bazu” (up. Rim 7:8,11). Fizičko telo nije zlo, ali ono je poprište iskušenja. Ljudska seksualnost nije problem. Problem su pali ljudi koji stvari koje je Bog dao koriste izvan granica koje je Bog odredio.

5:15 „Neke su naime već zastranile i pošle za Sotonom” Moguće je da je Timotij Pavlu preneo određen događaj, kao što je slučaj udovice koja se spominje u stihu 6 ili 13. Lažni učitelji su koristili ove mlade udovice kao svoje zastupnice (moguće i neke vođe, up. 1. Tim 1:20). Iza njihovih dela stoji Sotona. Vidite POSEBNA TEMA: SOTONA kod 1. Tim 3:6.

5:16 „Ako” Ovo je kondicionalna rečenica prvog tipa. Pavle želi da hrišćanske porodice obavljaju svoju dužnost (imperativ prezenta aktivni). On takođe želi da se pobrine o svima koji nemaju svoje porodice (up. 1. Tim 5:4,8).

SSP	ako neka vernica
NSP	ako neki pobožan čovek ili žena
DK	ako koji verni ili verna

Očigledno je da ovde postoje razlike među rukopisima.

1. *pistē* – pobožna žena, rukopisi 8, A, C, F, G, P
2. *pistos* – pobožan čovek, neki starolatinski rukopisi, Vulgata i grčki tekst kojeg je koristio Augustin
3. *pistos ē pistē* – pobožan čovek i žena, rukopis D i veliki broj minuskula
4. *pistas* – pobožne žene, neki starolatinski rukopisi i Vulgata.

UBS⁴ daje verziji #1 oznaku „B” (skoro sigurno).

▣ „crkva” Vidite belešku kod 1. Tim 3:15 i posebnu temu kod 1. Tim 3:5.

NSP: 1. TIM 5:17-22

¹⁷Starešine koje dobro predvode smatrajte dostojnima dvostruke časti, posebno one koji naporno rade na tome da govore i naučavaju Božju reč. ¹⁸Jer u Pismu stoji: „Ne zavezuju usta biku koji vrši žito” i: „Radnik zaslužuje svoju platu.” ¹⁹Ne prihvataj optužbu protiv starešine, osim na osnovu izjave dva ili tri svedoka. ²⁰One koji čine greh ukori pred svima, da i drugi imaju strah. ²¹Zaklinjem te pred Bogom i Hristom Isusom i izabranim anđelima da se toga držiš i da ne donosiš zaključke unapred i da ništa ne činiš iz pristrasnosti. ²²Ni na koga ne polaži ruke prebrzo i ne učestvuj u gresima drugih. Čuvaj sebe čestitim.

5:17 „Starešine” Termin „starešina” (*presbuteros*) bio je starozavetna oznaka vođe, dok je termin „vladika” (*episkopos*, up. 1. Tim 3:1) bio oznaka za vođe u grčkim gradovima-državama. Ova dva termina se u Novom zavetu koriste kao sinonimi (up. Dap 20:17, 28 i 1. Pt 5:1-2, gde je termin starešina upotrebljen za vladike i Titu 1:5,7, gde se termin starešina i termin vladika koriste za istog vođu). Ne možemo uspostaviti strukturu božanske crkve na osnovu Novog zaveta. U njemu su zabeležene sve tri razvijene forme.

1. episkopalna (Jakov kao vrhovni vođa)
2. prezbiterska (grupa odabranih vođa)
3. kongregacijska (na osnovu glasova kongregacije)

Moguće je da se množina koja je upotrebljena ovde, u Dap 20:17 i u Titu 1:5 odnosi na kućne crkve. Rana crkva nije imala odvojene građevine sve do trećeg veka. Ni jedan dom nije bio dovoljno veliki da primi sve vernike, te su stoga u većim gradovima različiti hrišćanski domovi otvorili svoja vrata za redovne sastanke hrišćanske zajednice. Ovakav pristup je takođe onemogućavao hapšenje svih članova crkve odjednom.

Nije jasno kako je tačno bilo organizovano gradsko vođstvo za nekoliko kućnih crkava. Kako je crkva rasla, bila je potrebna organizacija. Oblik te organizacije nije toliko značajan koliko je značajna pobožnost vođa.

▣ „dostojnima dvostruke časti” Ovo je imperativ prezenta pasivni. Može se odnositi na platu (up. Gal 6:6) ili na poštovanje (up. 1. Sol 5:12-13). S obzirom na kontekst 1. Tim 5:18, verovatno se odnosi na platu.

▣ „posebno one koji naporno rade na tome da govore i naučavaju” Starešine se u Novom zavetu uvek navode u množini, što verovatno ukazuje na postojanje većeg broja lokalnih kućnih crkava u većim gradovima kao što je Efes (up. Dap 20:17 i dalje). Vladike su mogle da poučavaju i da propovedaju (up. 1. Tim 3:2; 2. Tim 2:24; Ef 4:11).

Neke vođe imaju jedan duhovni dar, a druge neki drugi. Vođe se moraju fokusirati na svoj dar i dozvoliti drugim hrišćanima da koriste svoje darove za ostalo. Neki vernici imaju divan dar vođstva, često na više

načina. Važno je da crkva nagradi za njihov trud one koji deluju u više oblasti i da ih zaštiti u oblastima gde nisu delotvorni. Kao Hristovo telo, radujemo se darovima svojih članova, ali ne smemo zaboraviti da smo očajnički potrebni jedni drugima (up. 1. Kor 12:7)!

5:18 „Jer u Pismu stoji” Ovo je citat iz 5. Mojs 25:4. Takođe je upotrebljen u 1. Kor 9:6-7,14.

Jedinstvenost 1. Tim 5:18 jeste to što imamo starozavetni citat na istu temu kao novozavetni iz Lk 10:7 („jer je radnik dostojan svoje plate”). Ovo pokazuje da je Pavle verovao ne samo u nadahnutost Starog zaveta, nego i u jednaku vrednost Novog zaveta koji je tada bio u nastanku (primetite kako Petar na isti način vidi Pavlove tekstove, up. 2. Pt 3:15-16).

Veoma je zanimljiva Pavlova potvrda koncepta plaćenog vođstva.

1. Zbog svog jevrejskog porekla, on obično nije uzimao novac od onih koje je poučavao (Filiba i Solun su izuzeci).
2. Ovo pitanje su iskoristili lažni učitelji da napadnu Pavla (kao u Korintu, up. 2. Kor 11:7-9; 12:13).
3. Moguće je da postoji veza između ove kratke izjave i učenja lažnih učitelja, ali nije navedeno tačno koja.

5:19 „Ne prihvataj optužbu protiv starešine, osim na osnovu izjave dva ili tri svedoka” Ovo je imperativ prezenta srednji sa negativnom rečcom, što obično označava zaustavljanje već započete radnje. Ovo ukazuje na zbrku i optužbe koje pokreću lažni učitelji.

Sam ovaj koncept potiče iz Mojsijevih tekstova (up. 4. Mojs 35:30; 5. Mojs 17:6; 19:15).

5:20 „One koji čine greh” Primetite particip prezenta aktivni. U ovom kontekstu, to se odnosi na vođe koje nastavljaju da čine greh (up. 1. Kor 3:10-15). Ovo se ne odnosi nužno na jedan čin greha. Pavle se bavi ispravnim procedurama za slučajeve grehova vernika u Rim 16:17-18; 1. Kor 5; Gal 6:1-5; 1. Sol 5:14; 2. Sol 3:6-15; 1. Tim 1:20; 5:19-20; i Titu 3:10-11.

▣ **„ukori pred svima, da i drugi imaju strah”** Čini se da se ovo odnosi na javne (tj. pred drugim starešinama ili pred čitavom crkvom) disciplinarnе mere (up. Gal 2:14; Jak 5:16) koje su neke starešine poduzele protiv drugih koji su

1. zloupotrebili svoj autoritet
2. promovisali lažno učenje
3. učestvovali u drugim neprimerenim delima

„Ukoriti” je čest termin u Pastoralnim pismima (up. 2. Tim 4:2; Titu 1:9,13; 2:15).

Moguće je da se „drugi” odnosi na

1. druge kućne crkve
2. druge lokalne starešine
3. druge vernike

5:21 „Zaklinjem te pred Bogom i Hristom Isusom i izabranim anđelima” Ova snažna zakletva se ponavlja nekoliko puta u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 5:21; 6:13; 2. Tim 4:1; i u sličnom smislu u 2. Tim 2:14). Pavle je bio ozbiljan po pitanju autoriteta i porekla svog učenja.

▣ **„izabranim anđelima”** Izenađuje što se spominju „izabrani anđeli”, a ne Sveti Duh. Ovo je upotrebljeno u smislu

1. onih koji služe Božjim odabranim ljudima i koji su prisutni sa njima (up. Ps 138:1; 1. Kor 4:9; Mt 18:10; Lk 9:26; i Jev 1:14)
2. izabranih anđela pored Božjeg prestola koji su na poseban način povezani sa Njegovim prisustvom (u rabinskoj literaturi to su sedam anđela prisustva)

Ovaj izraz je u direktnoj suprotnosti sa Sotonom (up. 1. Tim 5:15).

▣ **„da ne donosiš zaključke unapred i da ništa ne činiš iz pristrasnosti”** Timotij ne sme imati miljenike, niti one koje ne voli! Termin „donositi” je grčka reč za „čuvati”. Kao što Bog čuva nas (up. 2. Sol 3:2; Juda 1:24) i naše nasledstvo (up. 1. Pt 1:4-5), mi moramo da čuvamo Njegovu istinu! Moramo i sami sebe čuvati od lažnih učenja (up. 2. Tim 4:15; 2. Pt 3:17; 1. Jn 5:21).
Primetite savezni reciprocitet: Bog nas čuva; vernici moraju čuvati Njegovu istinu i sami sebe! Moguće je da je ovaj savet Timotiju povezan sa naklonostima i pristrasnostima lažnih učitelja koji tvrde da su elitna grupa ili da imaju posebno znanje ili posebne slobode.

5:22 „Ni na koga ne polaži ruke prebrzo” Ovaj stih ima još tri imperativa prezenta aktivna. Tumačen je na dva načina: (1) kao da se odnosi na ordinaciju (up. 1. Tim 3:10; 4:14) ili (2) kao da se odnosi na prihvatanje i povratak starešine koji se pokajao i koji je javno ukoren (up. 1. Tim 5:20). Čini se da se druga opcija bolje uklapa u kontekst stihova 24 i 25, kao i u istorijski kontekst lažnih učitelja. Vidite POSEBNA TEMA: POLAGANJE RUKU kod 1. Tim 4:14.

▣ **„ne učestvuj u gresima drugih”** Moguće je da se ovo odnosi na (1) prebrzu ordinaciju (up. 1. Tim 3:6) ili na (2) prebrzo vraćanje starešina na vođstvo. Imajte na umu da kontekst obuhvata aktivnosti lažnih učitelja koji su prodrli u crkve. Naše aktivnosti drugi mogu protumačiti kao potvrdu ili odobravanje tuđih grešaka (up. 2. Jn 11).

▣ **„Čuvaj sebe čestitim” (NASB: „čuvaj se od greha”)** Doslovan prevod je „čuvaj se čistim” (imperativ prezenta aktivni, up. 1. Tim 4:12; 5:2). Greh je

1. stav
2. čin
3. povezanost

NSP: 1. TIM 5:23

²³Manje pij vodu, a uzimaj po malo mladog vina radi želuca i svojih čestih bolesti.

5:23 „Manje pij vodu” Čini se da je ovo umetnut komentar za Timotija (NET Biblija, str. 2182, #14). Ovo je imperativ prezenta aktivni sa rečcom *mē*, što obično označava zaustavljanje započete radnje. Pavle savetuje Timotija da promeni svoje uobičajene navike. Vino ne utiče na zapovest „čuvaj sebe čestitim” iz 1. Tim 5:22! Pazite da vaše denominacijske tradicije ne budu važnije od Pisma! Izgleda da Timotij uopšte nije pio vino. Pavle spominje da vino u malim količinama nije problem za crkvenog vođu. Moramo imati na umu da su ljudi u ranom sredozemnom svetu svakog dana pili vino. Moguća značenja su (1) dodaj malo fermentiranog vina da pročistiš svoju vodu, ili (2) pij po malo vina s vremena na vreme, kada te zaboli stomak. Vino nije problem; problem je kada ga palo čovečanstvo zloupotrebljava i prekomerno koristi. Biblija se suprotstavlja pijanstvu (up. Pri 23:29-35; Isa 5:11,22; 28:1-8), ali ne savetuje potpunu apstinenciju (up. 1. Tim 3:3,8). U naše doba i u našem društvu, potpuna apstinencija mora biti povezana sa duhovnim konceptima iz Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8 i 10:23-33). Međutim, vernici se moraju odupreti svim vrstama asketizma (up. Kol 2:20-23)! Vidite POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI O ALKOHOLU (FERMENTACIJI) I ALKOHOLIZMU (ZAVISNOSTI) kod 1. Tim 3:3.

▣ **„radi želuca i svojih čestih bolesti”** Da li su ovo dva različita opisna izraza ili se odnose na isti problem? Da li ovaj stih ukazuje na to da je Timotij bio fizički slaba osoba? Njegov posao je bio izazovan i težak. Ukoliko je bio i fizički slab, to samo povećava njegovu vrednost kao osobe za primer i kao plemenitog čoveka.

NSP: 1. TIM 5:24-25

²⁴Gresi nekih ljudi očigledni su svima i odmah vode do osude, dok se gresi drugih pokazuju kasnije. ²⁵Tako su i dobra dela očigledna svima, a ona koja to nisu ne mogu se sakriti.

5:24-25 Moguće je da su ovi stihovi povezani sa upozorenjem iz 1. Tim 5:22. Po delima (plodovima) njihovim prepoznate ih (up. Mt 7). U ovom kontekstu, Pavle se obraća lažnim učiteljima i pravim učiteljima. Njih je lako prepoznati po njihovim učenjima i njihovim životima (grehovima koji su očigledni) i drugim grehovima (tj. skrivenim grehovima ili stavovima/motivima) koji će biti otkriveni na Dan suda.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Navedite plaćene pozicije u lokalnoj crkvi koje se spominju u petom poglavlju.
2. Navedite kvalifikacije prave udovice kojoj pripada pomoć od crkve.
3. Kako su stihovi 7,8 i 14 povezani sa 1. Timotiju 3?
4. Kako je stih 20 povezan sa stihovima 24 i 25?
5. Da li Biblija traži potpuno uzdržavanje od alkohola?

1. TIMOTIJU 6

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Dužnosti prema drugima (5:1-6:2a)	Poštujte gospodare		Odgovornosti prema vernicima (5:1-6:2a)	Robovi
Lažno učenje i pravo bogatstvo 6:2b-10	6:1-2 Greška i pohlepa	(5:1-6:2a) Konačna uputstva	Lažno učenje i prava blaga 6:2b-5	6:1-2a Pravi učitelj i lažni učitelj 6:2b-10
Dobra bitka vere	6:3-10 Dobro priznanje		Lična uputstva	Prisećanje na Timotijev poziv
6:11-16	6:11-16 Uputstva bogatima	6:11-16	6:11-16	6:11-16 Bogati hrišćani
6:17-19	6:17-19 Čuvajte veru	6:17-19	6:17-19	6:17-19 Poslednje upozorenje i zaključak
6:20-21a 6:21b	6:20-21	6:20-21a 6:21b	6:20-21a 6:20b	6:20-21

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

- A. Vraća se tema lažnih učitelja (up. 1. Tim 1:3-11,19-20; 4:1-5; 6:3-11,17-19). Ovo celo pismo se bavi problemom nastalim zbog jerećičkih doktrina i ideja o moralu.
- B. Čini se da su stihovi 1-2 izvan konteksta, ali verovatno su i oni povezani sa porukama lažnih učitelja o hrišćanskim robovima i njihovim novim pravima i slobodama. I UBS⁴ i TEV smatraju da struktura ovog dela ukazuje na to da u njemu Pavle upućuje Timotija kako da se odnosi prema različitim grupama u crkvi.
  1. Stariji muškarci i žene (1. Tim 5:1-2)
  2. Udovice (1. Tim 5:3-11)
  3. Starešine (1. Tim 5:17-25)
  4. Robovi (1. Tim 6:1-2)

- C. Iznenađujuće je to što Prva poslanica Timotiju ne završava sa nizom ličnih pozdrava. Pavle je proveo više vremena u Efesu nego u bilo kojem drugom gradu i ostvario je zadivljujuće evangelizacijske rezultate. Poznavao je mnoge odane vernike u ovom gradu. Zašto je poslao pozdrav samo Timotiju?

Očigledno je da je ovo pismo pisano da bi bilo čitano na crkvenim okupljanjima ili u kućnim crkvama (množina u 1. Tim 6:21). Međutim, ovo je takođe i lično pismo, sa specifičnim savetima i uputstvima za Timotija, njegovog apostolskog predstavnika.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 1. TIM 6:1-2

¹Svi koji su pod jarmom, robovi, neka svoje gospodare smatraju dostojnima svake časti, da se ne govori loše o Božjem imenu i učenju. ²A oni kojima su gospodari pobožni, neka ih ne poštuju manje zato što su braća. Naprotiv, neka im još bolje služe, jer oni koji imaju korist od njihove dobre službe jesu pobožni ljudi i voljena braća. Ovome poučavaj i na to podstiči.

6:1 „Svi koji su pod jarmom, robovi” Hrišćanstvo se prilagodilo kulturi svog vremena po pitanju ropstva. Dve trećine rimskog sveta činili su robovi. Istina, pravda i Božja ljubav iz jevanđelja, posle nekog vremena su ukinule ropstvo. Pavle je odabrao da se bavi ljudskim stavovima u njihovoj kulturi, umesto da nasilno ruši tu kulturu (kao i po pitanju društvene uloge žena).

POSEBNA TEMA: PAVLOV SAVET ROBOVIMA

1. Ne brini. Ali ako možeš da postaneš slobodan, iskoristi priliku (1. Kor 7:21-24).
2. U Hristu nema ni roba ni slobodnjaka (Gal 3:28; Kol 3:11; up. 1. Kor 12:13).
3. Služite kao Gospodu; za to ćete dobiti platu od Njega (Ef 6:5-9; Kol 3:22-25; up. 1. Pt 2:18-20).
4. U Hristu robovi postaju braća (1. Tim 6:2; Fil 1:16-17).
5. Pobožni robovi donose slavu Bogu (1. Tim 6:1; Titu 2:9).

Pavlov savet vlasnicima robova:

Hrišćanski robovi i robovlasnici imaju istog Gospodara; stoga, treba da se jedni prema drugima odnose sa poštovanjem (Ef 6:9; Kol 4:1).

Ropstvo je jedan od stubova (kao i patrijarhalna kultura) prvovekovnog sveta. Novi zavet ga ne dovodi u pitanje. Međutim, istine jevanđelja su vremenom unele promene u te aspekte kulture.

▣ **„neka svoje gospodare smatraju dostojnima svake časti”** Čini se da se ovaj stih odnosi na robove hrišćane koji služe gospodarima koji nisu hrišćani, dok se drugi stih odnosi na robove hrišćane koji služe gospodare hrišćane. Rob koji jeste hrišćanin treba da se ponaša i prema vernicima i prema nevernicima na takav način da donese čast Bogu i jevanđelju Isusa Hrista (up. Ef 6:6-7). Prvi stih ima istu orijentaciju kao i 3:2;7;10; 5:7,8,14; i Titu 2:5, u smislu „besprekornosti” (tj. bez povoda za kritiku). Vidite i 1. Tim 6:14 iz istog poglavlja.

6:2 „oni kojima su gospodari pobožni, neka ih ne poštuju manje” Doslovan prevod je „gledati s visine”, imperativ prezenta aktivni sa negativnom rečcom, što ukazuje na zaustavljanje već započete radnje. Ovaj izraz se odnosi na doktrinarni koncept da sve što vernici rade mora biti najvišeg kvaliteta radi Hrista (up. 1. Kor 10:31; Ef 6:6-7; Kol 3:17; 1. Pt 4:11).

Termin „gospodari” nije uobičajen termin za vlasnike robova, *kurios* (up. Ef 6:5,9,8; Kol 3:22; 4:1), nego termin *despotēs*. Obično se koristi za Boga Oca i Sina, ali se u Pastoralnim pismima redovno koristi za gospodare robova (up. 1. Tim 6:1,2; 2. Tim 2:21; Titu 2:9). Moguće je da je Pavle koristio drugog pisara.

▣ „Ovome poučavaj i na to podstiči” Ovo su dva imperativa prezenta aktivna, što ukazuje na neprekidnu obavezu (up. 1. Tim 4:11). Moguće je da je ovaj izraz zaključak prethodnog saveta (up. NASB, NKJV) ili uvod u ono što sledi (up. NRSV, TEV, NJB).

NSP: 1. TIM 6:3-10

³Ako neko naučava drugačiju nauku i ne slaže se sa zdravim rečima, rečima našeg Gospoda Isusa Hrista, niti s učenjem koje je u skladu sa odanošću Bogu, ⁴taj je ponosan i ne razume ništa, nego boluje od zapitkivanja i prepirki oko reči. To dovodi do zavisti, svađe, pogrđnog govora, zlonamernog sumnjičenja, ⁵žučnih prepirki o sitnicama u koje se upuštaju ljudi pokvarenog uma, u kojima nema istine i koji smatraju da je odanost Bogu izvor dobitka. ⁶Nema sumnje, odanost Bogu i jeste izvor velikog dobitka kad je čovek zadovoljan onim što ima. ⁷Jer ništa nismo doneli na svet, pa ne možemo ništa ni odneti s njega. ⁸Dakle, kad imamo hranu, odeću i zaklon, budimo zadovoljni time. ⁹Oni koji su odlučili da se obogate upadaju u iskušenje i zamku i u mnoge nerazumne i štetne želje, koje guraju ljude u uništenje i propast. ¹⁰Jer je ljubav prema novcu koren svakog zla i zbog nje su neki odlutali od vere i naneli sebi mnoge patnje.

6:3 „Ako” Ovo je kondicionalna rečenica prvog tipa (za koju se pretpostavlja da je istinita) koja nastavlja književni kontekst koji obuhvata stihove od 1. Tim 6:3 do 1. Tim 6:5. Postojali su lažni učitelji koji su odbacivali Pavlovo učenje (up. 1. Tim 1:3-7; 4:1-3).

▣ „Ako neko naučava drugačiju nauku” Ovo je grčki termin *heteros*, sa značenjem „još jedan druge vrste”. Lažno učenje bilo je spoj jevrejskog legalizma i grčke filozofije, kao i učenje iz poslanica Kološanima i Efescima.

▣ „i ne slaže se sa zdravim rečima” Vidite belešku kod 1. Tim 1:10.

▣ „našeg Gospoda Isusa Hrista” Pavle tvrdi da je poreklo „zdravih reči” Hristovo učenje koje je On dao Pavlu. Ovi lažni učitelji su odbacivali i Hrista i učenja Njegovih apostola.

▣ „niti s učenjem koje je u skladu sa odanošću Bogu” Vidite belešku kod 1. Tim 2:2. Hristovo učenje uvek ima pobožnost kao cilj (up. 1. Tim 3:16). Ovi lažni učitelji su pokušali da odvoje istinu od života, opravdanje od posvećenja, indikaciju (istinu jevanđelja) od imperativa (pobožnost jevanđelja, vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7). Vidite POSEBNA TEMA: SVETOST/POSVEĆENJE U NOVOM ZAVETU kod 2. Tim 2:21.

6:4

SSP	taj je uobražen
NSP	taj je ponosan
DK	nadu se
DS	taj se (samo) naduo
EC	taj je nadmen

Ovo je indikativ perfekta pasivni. Doslovno značenje termina je „zaslepljen dimom”, tj. ponosom (up. 1. Tim 3:6; 6:4; 2. Tim 3:4). Vidite POSEBNA TEMA: POROCI I VRLINE U NOVOM ZAVETU kod 1. Tim 1:9.

▣ „boluje od zapitkivanja i prepirki oko reči” Često se ponavlja savet Timotiju da se ne uključuje u beskorisne rasprave sa lažnim učiteljima (up. 1. Tim 1:3,4; 4:7; 2. Tim 2:14; 4:4; Titu 1:14). Pitam se da

li je ovo i danas primenljivo?

Prvobitno se termin „boluje” odnosio na bolest, a počeo je da se koristi metaforički za intenzivnu čežnju za nečim. Ovi lažni učitelji nisu težili ka pobožnosti, nego su želeli ezoterična znanja o neotkrivenim oblastima ili perifernim oblastima istine. Želeli su da se raspravljaju o nejasnim doktrinarnim pitanjima, što je samo stvaralo sukobe i podele zbog ponosa.

Što sam stariji, sve više znam koliko ne znam i sve sam srećniji što manje razumem! Osnovne istine hrišćanstva su jasne i ponavljaju se! Ipak, nekako svi težimo da znamo „sve” detalje i implikacije, te pletemo teološke mreže sa svojim zaključcima o teškim, nejasnim, apokaliptičnim i proročkim poglavljima. Divimo se svom složenom sistemu, umesto svom odnosu sa Hristom. Moguće je da će kroz iglene uši teže proći dogmatičan sistemski teolog, nego bogataš!!

Propovedajte jasne istine! S ljubavlju razgovarajte o perifernim istinama! Budite milostivi prema svima! Zrelost će učiniti da manje osuđujemo i da više podsećamo na Hrista.

6:5 „ljudi pokvarenog uma” Moguće su dve opcije: (1) ceo kontekst se odnosi na lažne učitelje, ili (2) prvih nekoliko stihova se odnosi na njih, a ostali na posledice njihovih učenja u lokalnim kućnim crkvama (up. Arikia (Arichea) i Haton (Hatton), *Priručnik o Pavlovim pismima Timotiju i Titu* (A Handbook on Paul's Letters to Timothy and Titu), UBS). Mislim da su neke mlade udovice, a moguće i neki robovi (up. 1. Tim 6:1-2), govorili u ime lažnih učitelja (up. Gordon Fi (Gordon Fee), Prva i Druga poslanica Timotiju i Poslanica Titu (First and Second Timothy and Titu) u *Novom internacionalnom biblijskom komentaru* (New International Biblical Commentary), Vol. 13).

▣ **„u kojima nema istine”** Oba ova izraza su u participu perfekta pasivnom, što ukazuje na formirano stanje uma i srca, zbog spoljašnjeg uticaja, verovatno zlog (vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:6). On nije samo otac laži, nego i otac religijskih nagađanja i teološkog elitizma. Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

SSP	koji misle da se pobožnošću stiće dobit
NSP	koji smatraju da je odanost Bogu izvor dobitka
DK	koji misle da je pobožnost trgovina
DS	koji misle da je pobožnost izvor dobiti
EC	koji misle da je pobožnost sredstvo dobiti

Čini se da ovo uključuje jednu od dve stvari: (1) lažni učitelji su poučavali teologiju uspeha i dobitaka, ili (2) oni su naplaćivali svoje učenje (up. Titu 1:11; 2. Pt 2:3). Verovatnija je opcija pod brojem 2. KJV prevod dodaje izraz na kraju 1. Tim 6:5, „od kojeg i sami uzimaju”, ali on je deo samo ispravljene verzije grčkog unicitajnog rukopisa D iz petog veka. Nije deo starijih rukopisa $\aleph$, A, D*, F ili G. UBS⁴ kraćoj verziji daje oznaku „A” (sigurno).

Za „odanost Bogu” vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7.

6:6 „kad je čovek zadovoljan” Ova reč po svojoj osnovi ne podrazumeva ponosnu samodovoljnost, nego zadovoljstvo koje podstiče Sveti Duh i koje ne potiče od okolnosti ili ličnih resursa, nego od naše zavisnosti od Boga u Hristu (up. Fil 4:11-13).

6:7 „Jer ništa nismo doneli na svet” Moguće je da je ovo aluzija na više starozavetnih tekstova (up. Jov 1:21; Ps 49:17; Prop 5:15). Ovo podržava izjavu iz 1. Tim 6:6. Stihovi 6 i 8 su slični izjavama grčkih stoičkih filozofa. Pavle je poznao ideje ovih moralista. Njegove liste grehova i vrlina takođe podsećaju na ove grčke pisce. Vidite POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPOTREBA REČI „KOSMOS” (SVET) kod 1. Tim 1:15.

KJV dodaje „i to je sigurno” na „jer”. Ovaj dodatak sadrže rukopisi $\aleph^2$ i D², kao i verzije Vulgate i neke starolatinske i sirijske verzije. Rukopis D, verzije Vulgate i neke starolatinske i sirijske verzije koriste reč „istina” pre „jer”. UBS⁴ kraćem tekstu daje oznaku „A” (sigurno).

6:8 Vernici moraju biti zadovoljni zbog Božje svakodnevne brige o njihovim potrebama (up. Pri 30:8; Mt 6:11). Zbog svoje upotrebe reči „dobitak” u 1. Tim 6:5, Pavle nastavlja da govori o pohlepi lažnih učitelja (up. 1. Tim 6:6-10 i 17-19).

POSEBNA TEMA: BOGATSTVO

I. Perspektiva Starog zaveta u celini

A. Bog je vlasnik svih stvari

1. 1. Mojs 1-2
2. 1. Dne 29:11
3. Ps 24:1; 50:12; 89:11
4. Isa 66:2

B. Ljudi su nadglednici bogatstva za ostvarivanje Božjeg plana

1. 5. Mojs 8:11-20
2. 3. Mojs 19:9-18
3. Jov 31:16-33
4. Isa 58:6-10

C. Bogatstvo je deo slavljenja

1. Dva desetka
  - a. 4. Mojs 18:21-29; 5. Mojs 12:6-7; 14:22-27
  - b. 5. Mojs 14:28-29; 26:12-15
2. Pri 3:9

D. Bogatstvo kao dar od Boga za vernost savezu

1. 5. Mojs 27-28
2. Pri 3:10; 8:20-21; 10:22; 15:6

E. Upozorenje protiv bogaćenja na račun drugih

1. Pri 21:6
2. Jer 5:26-29
3. Os 12:6-8
4. Mih 6:9-12

F. Bogatstvo nije greh samo po sebi, ako ne postane prioritet

1. Ps 52:7; 62:10; 73:3-9
2. Pri 11:28; 23:4-5; 27:24; 28:20-22
3. Jov 31:24-28

II. Jedinствena perspektiva u Pričama

A. Bogatstvo je u polju ličnog truda

1. Pasivnost i lenjost se osuđuju – Pri 6:6-11; 10:4-5,26; 12:24,27; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15,24; 20:4, 13; 21:25; 22:13; 24:30-34; 26:13-16
2. Podržan je težak rad – Pri 12:11,14; 13:11

B. Siromaštvo i bogatstvo se koriste kao primer za pravednost i pokvarenost – Pri 10:1 i dalje; 11:27-28; 13:7; 15:16-17; 28:6,19-20

C. Mudrost (poznavanje Boga i Njegove reči i život u skladu sa tim znanjem) je bolja od bogatstva – Pri 3:13-15; 8:9-11,18-21; 13:18

D. Upozorenja i saveti

1. Upozorenja

- a. Budite oprezni kada drugom dajete pozajmicu (kada ste drugom jamac) – Pri 6:1-5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26-27; 27:13
- b. Pazite da se ne bogatite lošim sredstvima – Pri 1:19; 10:2,15; 11:1; 13:11; 16:11; 20:10,23; 21:6; 22:16,22; 28:8
- c. Čuvajte se od uzimanja zajma – Pri 22:7
- d. Bogatstvo je prolazno – Pri 23:4-5

e. Bogatstvo vam neće pomoći na dan suda – Pri 11:4

f. Bogatstvo ima mnoge „prijatelje” – Pri 14:20; 19:4

2. Saveti

a. Budite darežljivi – Pri 11:24-26; 14:31; 17:5; 19:17; 22:9,22-23; 23:10-11; 28:27

b. Pravednost je bolja od bogatstva – Pri 16:8; 28:6,8,20-22

c. Molitva za potrebu, ne za bogatstvo – Pri 30:7-9

d. Davanje siromašnima je davanje Bogu – Pri 14:31

III. Perspektiva Novog zaveta

A. Isus

1. Bogatstvo je posebno iskušenje da se uzdamo u sebe i svoje resurse, a ne u Boga i Njegove resurse

a. Mt 6:24; 13:22; 19:23

b. Mk 10:23-31

c. Lk 12:15-21,33-34

d. Otk 3:17-19

2. Bog će ispuniti naše fizičke potrebe

a. Mt 6:19-34

b. Lk 12:29-32

3. Žanjemo ono što smo sejali (i u duhovnom i u fizičkom smislu)

a. Mk 4:24

b. Lk 6:36-38

c. Mt 6:14; 18:35

4. Pokajanje utiče na bogatstvo

a. Lk 19:2-10

b. 3. Mojs 5:16

5. Osuđuje se ekonomska zloupotreba

a. Mt 23:25

b. Mk 12:38-40

6. Suđenje u poslednjim danima biće povezano sa načinom na koji smo koristili svoje bogatstvo – Mt 25:31-46

B. Pavle

1. Praktični stavovi kao iz Priča (rad)

a. Ef 4:28

b. 1. Sol 4:11-12

c. 2. Sol 3:8,11-12

d. 1. Tim 5:8

2. Duhovni stavovi kao Isusovi (stvari su prolazne, budite zadovoljni)

a. 1. Tim 6:6-10 (zadovoljstvo)

b. Fil 4:11-12 (zadovoljstvo)

c. Jev 13:5 (zadovoljstvo)

d. 1. Tim 6:17-19 (velikodušnost i pouzdanje u Boga, ne u bogatstvo)

e. 1. Kor 7:30-31 (transformacija stvari)

IV. Zaključci

A. Ne postoji sistemska biblijska teologija o bogatstvu.

B. Ne postoji određeno poglavlje o ovoj temi, te uvide stičemo iz različitih poglavlja. Budite oprezni da ne biste učitali svoje stavove u te izolovane delove teksta.

C. Solomonove priče, koje su pisali mudri ljudi (mudraci), imaju različitu perspektivu u odnosu na druge biblijske žanrove. Priče su praktične i fokusirane na pojedince. One uravnotežavaju druge delove Pisma i moraju biti uravnotežene njima (up. Jer 18:18).

- D. Mi moramo analizirati svoje savremene stavove i ponašanja vezana za bogatstvo u odnosu na Bibliju. Naši prioriteti su na pogrešnom mestu ukoliko su naši jedini vodiči kapitalizam ili komunizam. Zašto i kako neko uspeva je važnije pitanje od toga koliko je stekao.
- E. Sticanje bogatstva mora biti uravnoteženo iskrenim slavljenjem i odgovornim nadgledništvom (up. 2. Kor 8-9).

6:9 „Oni koji su odlučili da se obogate upadaju u iskušenje” Zbog svoje želje da poseduju svetovne stvari, moć i popularnost, vernici sebi stvaraju brojne probleme (up. Pri 23:4; 28:20; Mt 6:19-34). „Iskušenje” je grčki termin *peirasmos*.

POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA TESTIRANJE I NJIHOVE KONOTACIJE

Postoje dva grčka termina koja označavaju testiranje nekoga sa određenom svrhom.

1. *Dokimazō, Dokimion, Dokimasia*

Ovaj termin potiče iz metalurgije i označava testiranje autentičnosti nečega (metaforički nekoga) vatrom (vidite POSEBNA TEMA: VATRA). Vatra otkriva stvaran metal i spaljuje (tj. pročišćuje) nešistoće. Ovaj fizički proces je postao snažan idiom za Boga i/ili Sotornu i/ili ljude koji testiraju druge. Ovaj termin se koristi u pozitivnom smislu, kao provera nečega radi prihvatanja (vidite POSEBNA TEMA: BOG TESTIRA SVOJE LJUDE).

U Novom zavetu se koristi za testiranje

- goveda – Lk 14:19
- sebe samih – 1. Kor 11:28
- svoje vere – Jak 1:3
- čak i Boga – Jev 3:9

Pretpostavlja se da će ishodi ovih testova biti pozitivni (up. Rim 2:18; 14:22; 16:10; 2. Kor 10:18; 13:3,7; Fil 2:27; 1. Pt 1:7), dakle, termin prenosi ideju da je neko ispitan i prihvaćen kao

- vredan utrošenog vremena
- dobar
- autentičan
- dragocen
- vredan poštovanja

2. *Peirazō, Peirasmus*

Ovaj termin često označava ispitivanje da bi se pronašla greška ili razlog za odbacivanje.

Upotrebljen je za kušanje Isusa u divljini.

- Predstavlja pokušaj da se Isus dovede u zamku (up. Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18, 35; Mk 1:13; Lk 4:2; Jev 2:18).
- Ovaj termin (*peirazōn*) je korišten kao naziv za Sotonu u Mt 4:3; 1. Sol 3:5 („kušač”).
- Upotreba
  - Isus ga koristi da upozori ljude da ne iskušavaju Boga (up. Mt 4:7; Lk 4:12, [ili Hrista, up. 1. Kor 10:9]).
  - Označava i pokušaj koji je propao (up. Jev 11:29).
  - Koristi se za iskušenja i probe vernika (up. 1. Kor 7:5; 10:9, 13; Gal 6:1; 1. Sol 3:5; Jev 2:18; Jak 1:2, 13, 14; 1. Pt 4:12; 2. Pt 2:9).

▣ „i zamku” Postoje tri varijante.

- zamka – rukopisi 8, A, D², H
- zamke – minuskule 33, 1175, Pešita i koptski prevodi
- đavolja zamka – rukopisi D*, F, G i starolatinske verzije.

UBS⁴ daje prvoj verziji oznaku „A” (sigurno).

▣ „uništenje i propast” Ovaj koncept je nekoliko puta upotrebljen u Novom zavetu (up. Mt 7:13; Rim

9:22; Fil 1:28; 3:19; 2. Sol 2:3; 2. Pt 2:1; 3:7; Otk 17:8-11). On je metafora za nasilno prekidanje fizičkog života. Ovaj termin nije povezan sa teološkim konceptom uništenja (vidite Edvard Fadž (Edward Fudge), *Vatra koja proždire (The Fire That Consumes)* za ubedljive argumente za uništenje), koji tvrdi da duhovno izgubljeni neće biti kažnjeni trajnim odvajanjem, nego prekidanjem postojanja, u nekom trenutku. Anihilacionisti bi ovo doslovno tumačili. Smatra se da bi to bilo „humanije” od Boga od večnog pakla. Međutim, isti ovaj termin (*aiōnion*) koji opisuje večno nebo u Mt 25:46, opisuje i večan pakao.

POSEBNA TEMA: VEČNOST (AIŌNIOS)

Robert B. Girdlston (Robert B. Girdlestone), u svojoj knjizi *Sinonimi Starog zaveta (Synonyms of the Old Testament)*, daje zanimljiv komentar na reč „večan”:

“Pridev *aiōnios* upotrebljen je više od četrdeset puta u Novom zavetu za večan život, koji se jednim delom posmatra kao sadašnji dar, a drugim delom kao obećanje za budućnost. Takođe se primenjuje za Božje večno postojanje u Rim 16.26; za večnu delotvornost Hristovog otkupljenja u Jev 9.12; 13.20; i za prošlost u Rim 16.25; 2. Tim 1.9; Titu 1.2.

Ova reč se koristi za večnu vatru, Mt 18.8; 25.41; Juda 1:7; večnu kaznu, Mt 25.46; večnu osudu ili kletvu, Mk 3.29; Jev 6.2; večno uništenje, 2. Sol 1:9. U ovim poglavljima, ona podrazumeva konačnost i čini se da ukazuje na to da će u trenutku započinjanja kazne, vreme uslovne slobode, šansa za promenu ili povratak nečije dobre sreće, nestati potpuno i zauvek. Malo toga znamo o budućnosti, o odnosu ljudskog života i nastavka postojanja, o moralnoj težini nevere, sagledane iz perspektive večnosti. Ako je, s jedne strane, pogrešno da nešto dodajemo Božjoj reči, a sa druge strane ne smemo ništa oduzimati; te ukoliko nas muči doktrina večne kazne koja je predstavljena u Pismu, moramo se zadovoljiti sa čekanjem, držati se jevanđelja Božje ljubavi u Hristu, istovremeno prihvatajući da postoji tamna pozadina koju ne možemo da shvatimo.” (str. 318-319)

6:10 „Jer je ljubav prema novcu koren svakog zla” Moguće je da je ovo dobro poznata izreka.

Problem nije u novcu, nego u ljubavi prema novcu! Grčka verzija ne sadrži određeni član uz reč „koren”, što znači da je to jedan od mnogih problema (up. 2. Tim 2:25-26; 3:2-5,7-9). Novac je sredstvo, a ne cilj. Može postati nečiji bog (mamon, up. Mt 6:24; Lk 16:9-13).

NASB prevod, kao i NKJV i NRSV, ublažuju grčku hiperbolu (doslovno „koren svakog zla”) dodajući „neka” (NKJV, NRSV, „nekih vrsta”). Novac nije jedino iskušenje (up. Kol 3:5), ali jeste značajno (up. 1. Tim 3:3).

▣ **„zbog nje su neki odlutali od vere”** Da li se ovde „vera” odnosi na spasenje ili na pobožan život? U ovom kontekstu su lažni učitelji odlutali od vere i pokušavaju da utiču na druge (up. Mk 13:22). Pohlepa i novčane prevare (uz seksualno zlostavljanje, kao i tvrdnju da poseduju posebno znanje ili uvide), ponavljaju se kao karakteristike lažnih učitelja. Kada novac postane vrhovna vrednost, on postaje bog. NASB piše reč „Mamon” velikim slovom u Mt 6:24 zato što pretpostavlja da je to ime boga novca iz Sirije. Ljubav prema novcu može postati idolopoklonstvo. Može stvoriti strašne rezultate u ovom i u sledećem životu (up. 1. Tim 4:1; 5:8; 2. Tim 2:25-26; Titu 1:16).

Teško je napraviti razliku između izgubljenog lažnog učitelja i zavaranoeg vernika. Oni često izgledaju, razmišljaju i ponašaju se slično. Samo Bog poznaje srca. On će doneti konačnu odluku. Isusove reči u Mateju 7 („po delima njihovim prepoznacete ih”) i 13 (parabola o sejaču) dovode u pitanje naše omiljene sistematske teologije. Vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1).

NSP: 1. TIM 6:11-16

¹¹A ti, Božji čoveče, beži od toga. Teži za pravednošću, odanošću Bogu, verom, ljubavlju, istrajnošću, blagošću. ¹²Bori se u dobroj borbi vere, osvoji večni život na koji si pozvan, za šta si dao dobro svedočanstvo pred mnogim svedocima. ¹³Zapovedam ti pred Bogom, koji svemu daje

život, i pred Hristom Isusom, koji je dao dobro svedočanstvo pred Pontijem Pilatom: ¹⁴drži se te zapovesti bez mrlje i besprekorno dok se ne pojavi naš Gospod Isus Hristos. ¹⁵Kad dođe vreme za to pojavljivanje, pokazaće se srećni i jedini Vladar, Car nad carevima i Gospodar nad gospodarima, ¹⁶jedini koji ima besmrtnost, koji prebiva u nedostupnoj svetlosti, koga niko od ljudi nije video niti ga može videti. Njemu neka je čast i večna moć. Amin.

6:11 „beži od toga” Timotiju zapoveda (imperativ prezenta aktivni, up. 2. Tim 2:22) da beži od stvari koje su opisane u 1. Tim 6:3-10 (tj. od beskrajne kontroverze i/ili ljubavi prema novcu). Ovo je suprotno od stvari koje on propoveda i poučava (up. 1. Tim 6:2b), koje su nabrojane u 1. Tim 5:1-6:2a. Hrišćanstvo uključuje i prvobitni izbor i neprekidne izbore!

SSP	Božji čoveče
NSP	Božji čoveče
DK, EC	čoveče Božji
DS	čoveče Božji

Ovo je počasna starozavetna titula koja se koristila za Mojsija (tj. 5. Mojs 33:1; IsNav 14:6), Iliju, Jeslisija, Samuila, Davida i neimenovane proroke (tj. 1. Sam 2:27; 1. Car 12:22; 13:1). U 2. Tim 3:16,17 upotrebljena je za sve vernike opremljene Božjom rečju. Lažni učitelji nisu Božji ljudi i nisu opremljeni Božjom rečju.

▣ **„Teži”** Ovo je još jedan imperativ prezenta aktivni, trajna zapovest. Prva zapovest („beži”) je negativna, druga („teži”) pozitivna. Obe su nužne za zdravo učenje i ličnu pravednost.

▣ **„pravednošću”** Ovo se sigurno odnosi na pobožan život (up. Jak 3:13-18), ne na nametnutu (sudsku) pravednost kao u Rimljanima 4. Rimljanima 1-8 (sažetak doktrine) govori o našem položaju u Hristu (tj. opravdanju). Pastoralne poslanice (pisma protiv lažnog učenja) govore o našem posedovanju naše imovine (tj. posvećenju, vidite posebnu temu kod 2. Tim 2:21). Za „pravednost” vidite POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST kod Titu 2:12. Ove hristolike osobine su suprotne životnom stilu lažnih učitelja. Po delima njihovim prepoznaćete ih (up. Matej 7).

▣ **„odanošću Bogu”** Ovo je tema koja se ponavlja (up. 1. Tim 3:10; 4:7-8; 6:3,5-6; 2. Tim 3:5, vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7). Večan (vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7) život ima vidljive karakteristike. Znati Boga znači biti (želeti da budemo) nalik Bogu (up. Mt 5:48).

SSP, EC	strpljivošću
NSP	istrajnošću
DK	trpljenjem
DS	strpljenjem

Grčka reč *hupomonē* ima nekoliko mogućih prevoda *Grčko-engleski leksikon Novog zaveta (A Greek-English Lexicon of the New Testament)*, Bauer (Bauer), Arndt (Arndt), Gingrič (Gingrich) i Denker (Danker), navodi da se ova reč odnosi na podnošenje muke i patnje (str. 846). Timotij će se sa istrajnošću suočiti (1) sa problemima; (2) sa onima koji stvaraju probleme; i (3) sa onima na koje utiču problemi. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:16.

▣ **„blagošću”** Ne samo da je Timotijev zadatak da istraje, nego i da to čini sa odanim, blagim, nežnim duhom (up. 1. Tim 3:3; 2. Tim 2:25; Titu 3:3; Gal 6:1; Jak 1:21; 3:13,17; 1. Pt 2:18; 3:4).

6:12 „Bori se u dobroj borbi vere” Ovo je imperativ prezenta srednji (odložni). Srodan glagol i imenica ovde su upotrebljeni da pojačaju atletska (up. 1. Tim 1:18; Jev 12:1-3) ili vojnu (up. Ef 6:10-18) metaforu (Pavle se takođe „dobro borio”, up. 2. Tim 4:7). Ova metafora je koren reči „agonija”.

▣ **„osvoji večni život”** Ovo je imperativ aorista srednji (up. 1. Tim 6:19). Ovo je metafora za atletičara koji pobeđuje i osvaja trofej ili krunu. Ovo pokazuje da čovečanstvo mora da prvobitno odgovori sa verom (up. 1. Tim 6:12b) i da nastavi da odgovara u veri. Sledeći izraz pokazuje Božju moć očuvanja (up. 1. Tim 6:12c). Ovo su dva istinita i validna savezna aspekta spasenja; ona su paradoksalna, ali istinita! Večni život je način da se opiše konzumacija jevanđelja nade (npr. proslavljanje, up. Rim 8:30).

▣ **„na koji si pozvan”** Ovo isticanje Božje moći odabira i očuvanja (up. 1. Kor 1:9) mora se kombinovati sa našom svakodnevnom saradnjom u veri. Predestinacija i istrajnost su dve strane istog novčića.

POSEBNA TEMA: PREDODREĐENJE (PREDESTINACIJA) I POTREBA ZA RAVNOTEŽOM

Predestinacija je divna doktrina. Međutim, ona nije poziv na pristrasnost, nego poziv da budemo put ili sredstvo za spasenje mnogih! U Starom zavetu se ovaj pojam uglavnom koristio za službu; u Novom zavetu se tiče spasenja koje je u funkciji služenja. Sveto pismo ne daje rešenje za prividnu tenziju između Božje suverenosti i čovekove slobodne volje. Naprotiv – oboje podjednako naglašava! Dobar primer za biblijsku tenziju je Rim 9, gde se govori o Božjem izboru, i Rim 10, gde je istaknut nužan čovekov odgovor (up. Rim 10:11,13).

Možda je Ef 1:4 ključ za ovu teološku napetost. Isus je Očev izabrani čovek i svi ljudi su potencijalno izabrani u njemu (Karl Bart (Karl Barth)). Isus je Božje „da” na potrebu palog čovečanstva. Takođe, Ef 1:4 ističe da cilj predodređenja nije nebo, već svetost – hristolikost. Često mi više mislimo na dobrobiti koje nam donosi jevanđelje, a manje na svoje odgovornosti! Božji poziv (izbor) je sada, i za večnost!

Ova doktrina ne stoji sama za sebe, već je u živom odnosu sa svim drugim istinama. Dobra analogija za ovo je odnos između sazvežđa i pojedinačne zvezde. Ne zaboravimo da nam je Bog svoje istine izrazio kroz žanrove Istoka, a ne Zapada. Zato ne smemo da uklanjamo napetost između dijalektičkih (paradoksalnih) parova biblijskih istina:

1. predestinacija – slobodna ljudska volja
2. sigurnost spasenja – poziv na istrajnost
3. izvorni greh – voljni greh
4. bezgrešnost (perfekcionizam) – trud da manje grešimo
5. početno i trenutno opravdanje i posvećenje – progresivno posvećivanje
6. hrišćanska sloboda – hrišćanska odgovornost
7. Božja transcendentnost – Božja imanencija
8. nedokučivi Bog – otkriveni Bog Svetog pisma
9. Božje carstvo u sadašnjosti – punina tog carstva u budućnosti
10. pokajanje kao Božji dar – pokajanje kao nužan odgovor čoveka u savezu
11. Isus Bog – Isus čovek
12. Isus jednak sa Ocem – Isus podređen Ocu.

Teološki koncept „saveza” ujedinjuje Božju suverenost (Bog uvek inicira i postavlja okvir) i nužan početan i trajan ljudski odgovor vere (up. Mk 1:15; Dap 3:16,19; 20:21). Budite oprezni da ne osnažujete jednu, a umanjujete drugu stranu paradoksa! Pazite da ne zagovarate samo svoju omiljenu doktrinu ili teološki sistem!

▣ **„za šta si dao dobro svedočanstvo”** Ovo je grčka reč *homologeō*, koja govori o javnoj objavi ili priznanju (up. 1. Jn 1:9). Čini se da se ovo odnosi na Timotijevo krštenje, koje je bilo njegovo javno

priznanje vere. Rani vernici su ponavljali formulu „Isus je Gospod” (up. Rim 10:9-13) kao svoju ličnu i javnu objavu vere u Isusa. Ova kratka izjava uključuje Njegovu ljudsku prirodu, božansku prirodu, iskupljenje i uzvisivanje (up. Fil 2:6-11).

POSEBNA TEMA: PRIZNANJE

▣ **„pred mnogim svedocima”** Moguće je da se ovo odnosi na

1. Timotijevu ordinaciju (up. 1. Tim 5:14; 2. Tim 1:6)
2. njegovo javno priznanje pred lokalnom crkvom (up. Dap 16:1-2)
3. verovatnije, njegovo krštenje

6:13 „Zapovedam ti pred Bogom” Stihovi 13-16 su jedna rečenica na grčkom. Kao što je Timotij javno priznao Isusa (up. Mt 10:32-33), sada mu Pavle isto tako zapoveduje u Božjem prisustvu (up. 1. Tim 5:21; 2. Tim 4:1).

Pavle često „zapoveda” ili naređuje Timotiju u Pastoralnim pismima. Ponekad se ovo odnosi na stvari koje Timotij mora da uradi (up. 1. Tim 1:3,18; 4:11; 5:21; 6:13; 2. Tim 4:1), a ponekad na stvari koje mora da kaže drugima (up. 1. Tim 5:7,21; 6:17; 2. Tim 2:14).

Zamenica „ti” je deo infinitiva „drži se” iz 1. Tim 6:14. Neki rukopisi je stavljaju nakon glagola „zapovedam” u 1. Tim 6:13 (rukopisi $\aleph^2$, A, D, H). Izostavljena je u rukopisima $\aleph^*$, F, G. UBS⁴ ne može da donese odluku o tome koja verzija je originalna. Očigledno je da ova razlika, kao i mnoge druge razlike u grčkim rukopisima, ne utiče na značenje te duge rečenice koja obuhvata stihove 13-16.

▣ **„koji svemu daje život”** Bog je poreklo i izvor celokupnog života (up. 1. Tim 6:16; 1:17; 2. Tim 1:10). Ne postoji život koji je odvojen od Njega. Starozavetni naziv Gospod (YHWH) potiče od hebrejskog glagola „biti” (up. 2. Mojs 3:14), što je igra reči sa ovim konceptom. Bog je jedini koji može dati i održati fizički i večan život.

Ovaj termin ima konotacije (1) dati život (up. 1. Sam 2:6; 1. Tim 6:13) i (2) očuvati život (up. Sud 8:19; 1. Sam 27:9,11; 1. Car 21:31; Lk 17:33; Dap 7:19). Gospod (YHWH) čini oboje kroz Hrista.

▣ **„i pred Hristom Isusom, koji je dao dobro svedočanstvo pred Pontijem Pilatom”** Isus je „Verni svedok” (up. Otk 1:5; 3:14). Termin „pred” (*enōpion*) može značiti (1) „ispred Njega” ili (2) „u Njegovo vreme”. Dakle, on se može odnositi na Isusov život Svedoka ili posebno na Njegova suđenja (up. Mt 27:2; Jn 18:33-37).

6:14 „drži se te zapovesti bez mrlje” Moguće je da se ovo odnosi na 1. Tim 6:11 i 12. Timotiju je zapovedeno da živi u čistoti i poslušnosti, ne kao lažni učitelji. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:2.

▣ **„dok se ne pojavi”** U 2. Tim 1:10 i Titu 2:11 ovaj termin (*epiphaneia*) je upotrebljen za Isusov Prvi dolazak, ali ovde i u 2. Sol 2:8; 2. Tim 4:1,8; Titu 2:13 upotrebljen je za Njegov Drugi dolazak. Drugi dolazak je oduvek bio snažan podsticaj za hrišćanski život. Vidite posebnu temu kod Titu 2:13.

6:15 „Kad dođe vreme za to pojavljivanje” Isti ovaj izraz upotrebljen je u 1. Tim 2:6 i Titu 1:3 za Prvi Isusov dolazak. Opisuje znanje Boga Oca i Njegovu kontrolu nad oba Dolaska Mesije (up. Mt 24:36; Dap 1:7). *Jeronimov komentar Biblije (The Jerome Biblical Commentary)*, str. 357, predlaže da je 1. Tim 6:15-16 citat iz hrišćanske himne (up. 1. Tim 1:17; 3:16; 2. Tim 2:11-13).

▣ **„srećni i jedini Vladar, Car nad carevima i Gospodar nad gospodarima”** Ova molitva je slična sa 1. Tim 1:17. Ovi opisni izrazi se prvobitno i kontekstualno odnose na Boga Oca:

1. „srećni” (1. Tim 1:1)
2. „jedini Vladar” (1. Tim 1:17; up. Prop 46:5)

3. „Gospodar nad gospodarima” (5. Mojs 10:17; Ps 136:3)

Naziv „Car nad carevima” paralelan je sa „Gospodar nad gospodarima” i upotrebljen je za Isusa u Otk 17:14; 19:16. Prvobitno se odnosio na careve Mesopotamije, ali su ga Jevreji koristili u među-biblijskom periodu za Gospoda (YHWH).

6:16 „jedini koji ima besmrtnost” Ovo je termin „smrt” sa alfa privativom (up. 1. Kor 15:53-54). Čini se da je ovo osnovno značenje starozavetnog naziva „Gospod (YHWH)”, večno živ, jedini živ (up. 2. Mojs 3:14-16). Primitite MONOTEIZAM (vidite posebnu temu kod 1. Tim 2:5), „jedini koji ima”! Gospod (YHWH) je poreklo i izvor života i On je jedini!

▣ **„koji prebiva u nedostupnoj svetlosti”** Rabini su „oblak slave” zvali Šekina, po hebrejskom terminu „prebivati” (sa implikacijom „permanentno prebivati”, up. 2. Mojs 24:17; 23:20).

▣ **„koga niko od ljudi nije video niti ga može videti”** U Starom zavetu je Božja svetost bila toliko veličanstvena da ni jedan grešan čovek nije mogao videti Boga i ostati živ (up. 1. Mojs 16:13; 32:30; 2. Mojs 20:19; 33:18-20; Sud 6:22-23; 13:22; Isa 6:5; Jn 6:46; 1. Jn 4:12). U Novom zavetu su vernici videli Njegovo pravo otkrivenje u Isusu (up. 1. Jn 1:18; 6:46), a jednog dana će ga i lično videti (up. Mt 5:8; Jev 12:14; Otk 22:40).

▣ **„Njemu neka je čast i večna moć”** Pavle često ubacuje zahvalnice Bogu Ocu (up. 1. Tim 1:17). Sin je Očevo sredstvo stvaranja, otkrivenja, otkupljenja i suda. Međutim, večno carstvo pripada Ocu kroz Sina (up. Dan 7:13; 1. Kor 15:25-28).

▣ **„Amin”** Ovo je hebrejski idiom potvrde.

POSEBNA TEMA: AMIN

I. STARI ZAVET

A. Termin „Amin” potiče od hebrejske reči sa značenjem

1. „istina” (*emeth*, BDB 49)
2. „istinitost” (*emun, emunah*, BDB 53)
3. „vera” ili „vernost”
4. „pouzdanje” (*dmn*, BDB 52)

B. Izvorno je označavala stabilno fizičko stanje osobe. Njena suprotnost bi bila neko ko je nestabilan, nestalan (up. Ps 35:6; 40:2; 73:18; Jer 23:12) ili posrće (up. Ps 73:2). Od ovog doslovnog značenja razvilo se metaforičko šire značenje „odan”, „pouzdan”, „lojalan”, „siguran” (up. Avak 2:4).

C. Posebna upotreba (vidite POSEBNA TEMA: VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU)

1. stub, 2. Car 18:16 (1. Tim 3:15)
2. sigurnost, 2. Mojs 17:12
3. postojanost, 2. Mojs 17:12
4. stabilnost, Isa 33:6
5. istinito, 1. Car 10:6; 17:24; 22:16; Pri 12:22
6. čvrst, 2. Dne 20:20; Isa 7:9
7. pouzdan (Tora), Ps 119:43,142,151,160

D. Još dva hebrejska termina se koriste u Starom zavetu za aktivnu veru.

1. *bathach* (BDB 105), pouzdanje
2. *yra* (BDB 431), strah, poštovanje, slavljenje (up. 1. Mojs 22:12)

E. Iz značenja „pouzdanje” ili „pouzdanost” razvila se liturgijska upotreba kojom se potvrđivalo

da je nečija izjava istinita ili pouzdana (up. 4. Mojs 5:22; 5. Mojs 27:15-26; 1. Car 1:36; 1. Dne 16:36; Nem 5:13; 8:6; Ps 41:13; 72:19; 89:52; 106:48; Jer 11:5; 28:6).

- F. Teološka suština ovog pojma nije ljudska pouzdanost, nego Gospodnja (YHWH, up. 2. Mojs 34:6; 5. Mojs 32:4; Ps 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Jedina nada palog čovečanstva je milostiva, verna, savezna vernost Gospoda (YHWH) i Njegovih obećanja. Od onih koji poznaju Gospoda (YHWH) očekuje se da budu nalik Njemu (up. Avak 2:4). Biblija je istorija i zapis o Božjoj obnovi svog lika (up. 1. Mojs 1:26-27) u čovečanstvu. Spasenje obnavlja sposobnost čovečanstva da bude u intimnom odnosu sa Bogom. Zato smo mi stvoreni.

II. NOVI ZAVET

- A. U Novom zavetu se reč „Amin” često upotrebljava kao zaključna liturgijska potvrda pouzdanosti neke izjave (up. 1. Kor 14:16; Otk 1:7; 5:14; 7:12).
- B. U Novom zavetu se ova reč često koristi na kraju molitve (up. Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; 2. Sol 3:18; 1. Tim 1:17; 6:16; 2. Tim 4:18).
- C. Samo Isus koristi ovu reč (po dva puta u Jovanu, ukupno 25 puta, tj. Jn 1:51; 3:3,5,11; itd.) kao uvod za značajne izjave (up. Lk 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43).
- D. Upotrebljena je kao naziv za Isusa u Otk 3:14 (vidite i 2. Kor 1:20, moguće naziv za Gospoda (YHWH) iz Isa 65:16).
- E. Koncept vernosti ili vere, pouzdanosti ili pouzdanja, izražen je grčkim terminom *pistos* ili *pistis*, koji se prevodi kao „pouzdanje”, „vera”, „poverenje” (vidite POSEBNA TEMA: VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU).

NSP: 1. TIM 6:17-19

¹⁷Onima koji su u sadašnjem svetu bogati zapovedaj da ne budu uobraženi i da se ne uzdaju u nesigurno bogatstvo, nego u Boga, koji nam bogato daje sve da u tome uživamo. ¹⁸Zapovedaj im da čine dobro, da se bogate dobrim delima, da budu darežljivi, spremni da s drugima dele ono što imaju. ¹⁹Time će skupljati ono blago koje je dobar temelj za budućnost, kako bi osvojili pravi život.

6:17-19 Pitamo se da li su stihovi 1. Tim 6:17-19 naknadni dodatak, ili je možda Pavle primio dodatne informacije o kućnim crkvama u Efesu. Moguće je i da je sam Pavle napisao 1. Tim 6:17-21, budući da je on često završavao svoja pisma (up. 2. Sol 3:17-18).

6:17 „Onima koji su u sadašnjem svetu bogati zapovedaj da ne budu uobraženi” Kao što stih 9 upozorava na zlu želju za novcem, stih 17 upozorava one koji imaju novac da se ne uzdaju u njega umesto u Hrista (up. Mt 6:19-21; 13:22; 19:23-30; Jak 1:9-11; 5:1-6).

POSEBNA TEMA: OVO DOBA I BUDUĆE DOBA

Za starozavetne proroke je budućnost bila nastavak sadašnjosti. U budućnosti su očekivali obnovu geografskog Izraela. Međutim, čak i oni su je videli kao novo doba (up. Isa 65:17; 66:22). Dok su Avramovi potomci (čak i nakon izgnanstva) nastavili da svesno odbacuju Gospoda (YHWH), razvila se nova paradigma u jevrejskoj međuzavetnoj apokaliptičnoj literaturi (tj. I Enohova, IV Jezdrina, II Varuhova). Ovi tekstovi razlikuju dva doba: sadašnje zlo doba u kojem dominira Sotona i buduće doba pravednosti u kojem će dominirati Duh i koje će započeti Mesija (često predstavljen kao ratnik).

Jasno je da postoji razvoj u ovoj oblasti teologije (eshatologije). Teolozi ovo zovu „progresivno otkrivenje”. Novi zavet potvrđuje ovu novu kosmičku stvarnost dva doba (tj. privremeni dualizam).

Isus	Pavle	Jevrejima (Pavle)
Mt 12:32; 13:22,39	Rim 12:2	Jev 1:2; 6:5; 11:3

Mk 10:30	1. Kor 1:20; 2:6,8; 3:18
Lk 16:8; 18:30; 20:34- 35	2. Kor. 4:4
	Gal 1:4
	Ef 1:21; 2:2,7; 6:12
	1. Tim 6:17
	2. Tim 4:10
	Titu 2:12

Ova dva jevrejska doba se u novozavetnoj teologiji preklapaju zbog neočekivanih i previđenih predskazanja o dva dolaska Mesije. Isusova inkarnacija ispunila je veći deo starozavetnih proroštava o dolasku novog doba (Dan 2:44-45). Međutim, Stari zavet je najavio i da će On doći kao Sudija i kao Osvajač, a ipak je prvo došao kao Sluga koji strada (up. Isa 53; Zah 12:10), ponizan i blag (up. Zah 9:9). On će se vratiti u moći, kao što je Stari zavet predskazao (up. Otk 19). Ovo dvodelno ispunjenje znači da je Carstvo prisutno (započeto), ali i buduće (nije u potpunosti ostvareno). Ovo je novozavetna tenzija – već, ali ne još!

▣ „**da se ne uzdaju u nesigurno bogatstvo**” Ovo je infinitiv perfekta aktivni. Ljudi su skloni da se uzdaju u svoje, a ne u Božje resurse (up. 1. Tim 4:10; 5:5). Neke od Isusovih najstrožijih reči bile su upućene bogatima (up. Lk 18:18-30).

▣ „**nego u Boga**” Postoji nekoliko verzija.

1. u Boga (bez člana) – Ɑ, F, G
2. u Boga (sa određenim članom) – rukopisi A, I, P
3. u živog Boga – rukopis D*
4. u Boga živoga (obe reči sa određenim članom) – rukopis D²

UBS⁴ daje verziji #1 oznaku „A”. Opisna forma je preuzeta iz 4:10.

6:18 „Zapovedaj im” Ovo je Pavlovo trostruko uputstvo onima koji imaju svetovna dobra.

1. da nastave da čine dobro (up. 1. Tim 5:10; 2. Tim 2:21; 3:17; Titu 3:1,8,14)
2. da budu spremni da dele
3. da budu darežljivi (up. 2. Kor 8-9)

6:19 Ovaj tekst podseća na Isusovu propoved na gori, posebno poglavlje 6 (up. Lk 12:15). Koristi dve metafore: (1) skupljanje pravog blaga i (2) izgradnja bezbedne i snažne osnove. Mudra upotreba bogatstva čini oboje. Radeći ovo, vernici stiču pravi život (tj. večni život, up. 1. Tim 6:12).

SSP, DS	pravog života
NSP, EC	pravi život
DK	život večni

Različiti prevodi se zasnivaju na različitim verzijama.

1. *ontōs* – rukopisi Ɑ, A, D*, F, G
2. *aiōniou* – rukopis D²
3. oba – minuskule 69, 296, 467 i 1175 (ovi prepisivači su sigurno imali grčke rukopise sa obe

opcije)
UBS⁴ daje verziji #1 oznaku „A”.

NSP: 1. TIM 6:20-21

²⁰Timotije, čuvaj što ti je povereno, i kloni se ispraznih razgovora koji skrnave ono što je sveto i protivrečnog nazovi znanja. ²¹Zbog razmetanja takvim, nazovi znanjem, neki su odstupili od vere. Neka blagodat bude s vama.

6:20-21 Moguće je da je ove završne stihove (moguće i 1. Tim 6:17-19) sam Pavle napisao svojom rukom da bi potvrdio autentičnost pisma (up. 2. Sol 3:17-18).

6:20 „čuvaj što ti je povereno” Glagol je u imperativu aorista aktivnom. Termin „povereno” je povezan sa bankarskim terminom za „depozit”, koji je tri puta upotrebljen u Pastoralnim pismima za jevanđelje (up. 1. Tim 1:11, vidite belešku kod 1. Tim 1:18) ili za telo hrišćanske istine (up. Dap 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; 6:10; Fil 1:27; Juda 1:3,20). Vernici su odgovorni za jevanđelje (up. 1. Kor 4:1-2; 2. Tim 1:12,14).

▣ **„kloni se ispraznih razgovora koji skrnave ono što je sveto i protivrečnog nazovi znanja”** „Kloni” je particip prezenta srednji upotrebljen kao imperativ. Prva poslanica Timotiju je pre svega pismo o jeresi, ne o crkvenoj organizaciji. Uputstva u njoj su direktno povezana sa problemima koje su prouzrokovali lažni učitelji, a nisu nužno i univerzalna pravila za sve crkve, u svim vremenima i na svim mestima.

▣ **„znanja”** Lažni učitelji iz Pastoralnih pisama su kombinacija „jevrejskih legalista” i grčkih gnostika (kao i oni iz poslanica Kološanima i Efescima). Oni su tvrdili da poseduju „znanje”, obično tajno ili otkriveno na poseban način. Ovi lažni učitelji su odvajali istinu od života, opravdanje od posvećenja i od spasenja pravili tajno, posebno znanje, odvojeno od pobožnosti.

6:21

SSP	kojeg su se neki držali pa zastranili od vere
NSP	zbog razmetanja takvim, nazovi znanjem, neki su odstupili od vere
DK	kojim se neki hvaleći otpadoše od vere
DS	koga se neki drže i otpadoše od vere
EC	koga se neki drže i tako od vere otpadoše

Ista ova reč je upotrebljena u 1. Tim 1:6 da opiše lažne učitelje; takođe vidite i 1. Tim 1:19; 4:1-2; 5:15; 6:10. Ova knjiga sadrži mnoga snažna upozorenja!

Ne zaboravite da je hrišćanstvo (1) osoba koju primamo; (2) doktrina u koju verujemo; i (3) prikladan život kojim živimo! Ukoliko je samo jedna od ovi stvari zanemarena ili izostavljena, javljaju se ogromni problemi (up. Mt 7:21-27).

▣ **„Neka blagodat bude s vama”** Zamenica je u množini (rukopis D). Ovo pokazuje da je ovo pismo, iako je upućeno pojedincu (u rukopisima ⳨, A, F, G je upotrebljena jednina), namenjeno javnom čitanju. Primetite da se Pavle moli za Božju blagodat i pravo znanje za njih (up. 1. Tim 6:20)! Sva Pastoralna pisma završavaju na ovaj način, u množini (up. 2. Tim 4:22; Titu 3:15).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje

Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto hrišćanska crkva nije kritikovala ropstvo? (Drugi Pavlovi tekstovi koji se bave ovom temom su 1. Kor 7:21-24; Gal 3:28; Ef 6:5-9; Kol 3:22-25; Flm 1:16,17; Titu 2:9; 1. Pt 2:18.)
2. Šta stihovi 1 i 2 kažu o našim savremenim odnosima između zaposlenog i poslodavca?
3. Šta je jeres?
4. U čemu je razlika kod lažnih učitelja i kod različitih tumačenja?
5. Da li je novac zlo?
6. Opišite teologiju lažnih učitelja, što je moguće detaljnije.

Copyright © 2013 Bible Lessons International

UVOD U POSLANICU TITU

I. Kratka pozadina

- A. Poslanica Titu je deo zbirke Pavlovih pisama poznate pod nazivom „Pastoralna pisma”. Ovaj naziv su dobile zato što Prva poslanica Timotiju, Poslanica Titu i Druga poslanica Timotiju sadrže Pavlove savete njegovim saradnicima o tome
1. šta da rade sa lažnim učiteljima,
  2. kako da uspostave vođstvo u lokalnim crkvama
  3. kako da podstaknu pobožnost
- Čini se da je hronološki redosled ovih knjiga sledeći: Prva poslanica Timotiju i/ili Titu, a zatim Druga poslanica Timotiju. Poslanica Titu se bavi istim temama kao i Prva poslanica Timotiju. Moguće je da je Poslanica Titu napisana prva zato što je njen uvod tako dugačak i teološki fokusiran, kao uvod Poslanice Rimljanima.
- B. Geografska kretanja Pavla i njegovih saputnika ne uklapaju se u geografska kretanja Pavla u Delima. Stoga mnogi pretpostavljaju da je ovo dokaz da je Pavle pušten iz zatvora i da je bio u na četvrtom misionarskom putovanju.
- C. Vreme ovog četvrtog misionarskog putovanja bi moralo da bude između početka šezdesetih i 68. g.n.e. zato što je Pavle pogubljen pod Neronom, a Neron se ubio 68. g.n.e. (mnogi pretpostavljaju da se ovo dogodilo tokom progona 65. g.n.e.).

II. Tit, čovek

- A. Tit je bio jedan od saradnika kojem je Pavle najviše verovao. To vidimo po činjenici da ga je slao na problematična mesta, Korint i Krit.
- B. On je bio neznabožac (Timotij je bio samo polu Grk), kojeg je Pavlovo propovedanje obratilo. Pavle je odbio da ga obreže (up. Gal 2:3).
- C. Često se spominje u Pavlovim pismima (up. 2. Kor 2:13; 7:6-15; 8:6-24; 12:18; Gal 2:1-3; 2. Tim 4:10), te je iznenađujuće to što ga Luka ne spominje u Delima. Neki komentatori daju sledeće razloge za to:
1. Moguće je da je on bio Lukin rođak (možda brat), te bi u to vreme bilo kulturološki neprikladno da ga Luka imenuje.
  2. Za Luku je Tit bio osnovni izvor informacija o Pavlovom životu i službi, te se stoga njegovo ime ne spominje, kao ni Lukino.
- D. Pratio je Pavla i Varnavu na Jerusalimski sabor, zabeležen u Delima 15, na kojem je raspravljano i odlučeno o pitanju odnosa novih paganskih vernika prema Mojsijevom zakonu.
- E. Ova knjiga je fokusirana na savet koji Pavle daje Titu o njegovoj službi na Kritu. Tit ima ulogu Pavlovog zvaničnog predstavnika/zastupnika.
- F. Poslednja informacija o Titu u Novom zavetu jeste da je poslan u Dalmaciju da tamo služi (up. 2. Tim 4:10).

III. Lažni učitelji

- A. Očigledno je da postoji grupa lažnih učitelja na Kritu koji su se suprotstavljali Pavlovom jevandelju.
- B. Njihova teološka učenja stvarala su probleme u pobožnom stilu života koji je prikladan vernicima.
  - 1. O pobožnom životu: 1:1,16; 2:7,14; 3:1,8,14
  - 2. Sažeti opisi karakternih osobina: 2:11-14; 3:4-7
- C. Ovo lažno učenje ima jasan jevrejski element (up. 1:10,14; 3:8-9). Ove jeresi su kombinacija jevrejskog legalizma i grčke spekulativne misli (gnosticizma, vidite posebnu temu kod 1:1). Oni su slični lažnim učiteljima kojima se bavi Prva poslanica Timotiju, Poslanica Kološanima i Poslanica Efescima. Fokus Pastoralnih pisama je jeres, ne sama crkvena organizacija.

PRVI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Stoga, pročitajte celu biblijsku knjigu bez prekidanja. Svojim rečima odredite centralnu temu cele knjige.

- 1. Tema cele knjige
- 2. Vrsta literature (žanr)

DRUGI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Stoga, pročitajte celu biblijsku knjigu bez prekidanja. Izvucite osnovne teme i izrazite temu u jednoj rečenici.

- 1. Tema prve književne celine
- 2. Tema druge književne celine
- 3. Tema treće književne celine
- 4. Tema četvrte književne celine
- 5. Itd.

TITU 1

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA *

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pozdrav 1:1-4	Pozdrav 1:1-3 1:4a 1:4b	Pozdrav 1:1-3 1:4a 1:4b	Uvodni pozdravi 1:1-3 1:4a 1:4b	Obraćanje 1:1-4
Titova služba na Kritu 1:5-9	Kvalifikovane starešine Zadatak starešina 1:5-9	Administracija 1:5-9	Titova služba na Kritu 1:5-9	Imenovanje starešina 1:5-9 Suprotstavljanje lažnim učiteljima 1:10-14
1:10-12a 1:12b-16	1:10-16	1:10-16	1:10-16	1:15-16

*Iako nisu nadahnute, podele na paragrafe su ključne za shvatanje i praćenje namere izvornog autora. Svaki savremeni prevod je podelio i sumirao paragrafe. Svaki paragraf ima jednu centralnu temu, istinu ili misao. Svaka verzija ovo radi na svoj specifičan način. Dok čitate tekst, zapitajte se koji prevod se uklapa sa vašim shvatanjem teme i podele stihova. Za svako poglavlje, uvek moramo prvo pročitati Pismo i pokušati da utvrdimo teme (paragrafe), a zatim uporediti svoje shvatanje sa savremenim verzijama. Tek kada shvatimo nameru izvornog autora, prateći njegovu logiku i prezentaciju, možemo zaista shvatiti Pismo. Samo je izvorni autor nadahnut - čitaoci nemaju pravo da menjaju ili modifikuju poruku. Čitaoci Pisma imaju odgovornost da inspirisanu istinu primene u svojoj svakodnevnici i životima. Svi tehnički termini i skraćenice su objašnjene u pratećim dokumentima: Sažete definicije pojmova gramatike biblijskog grčkog jezika, Tekstualni kritičizam i Rečnik.

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnut, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: TITU 1:1-3

¹Od Pavla - Božjeg slugu i apostola Isusa Hrista - čija je služba u skladu s verom kakvu imaju Božji izabranici i koji je dobro upoznao istinu koja je u skladu s odanošću Bogu. ²Njoj je temelj nada u večni život, što ga je Bog, koji govori istinu, još davno obećao, ³a u svoje vreme je objavio svoju reč propovedanjem, koje je meni povereno. To je bilo po zapovesti našeg Spasitelja Boga.

1:1 „Pavla” U Pavlovo vreme je većina Jevreja imala dva lična imena, jedno jevrejsko i jedno rimsko

(up. Dap 13:9). Pavlovo jevrejsko ime bilo je Savle. On je, kao i drevni izraelski car, pripadao Venijaminovom plemenu (up. Rim 11:1; Fil 3:5). Njegovo rimsko ime je u svom grčkom obliku Pavle (*Paulos*) imalo značenje „mali”. Moguće je da se ovo odnosilo na:

1. njegovu fizičku visinu, koju spominje i ne-kanonska knjiga iz drugog veka, *Pavlova Dela*, u poglavlju o Solunu, pod nazivom „Pavle i Tekla”
2. njegov lični osećaj da je najmanji od svih svetih, zato što je u prošlosti progonio crkvu (up. 1. Kor 15:9; Ef 3:8; 1. Tim 1:15)
3. to je samo ime koje su mu roditelji dali kada je rođen

Čini se da je najbolja opcija #3.

▣ **„Božjeg sluga”** Ovo je bio počasan naziv za starozavetne vođe (up. 5. Mojs 34:5; IsNav 1:1-2; 14:7; 24:29; 2. Sam 7:5,8; 2. Car 10:10; Ps 89:3; 105:42; Isa 20:3; Dan 6:20; 9:11). Pavle obično koristi izraz „sluga Isusa Hrista” (up. Rim 1:1; Gal 1:10; Fil 1:1). Međutim, ovde je upotrebljen izraz „Božji sluga”. Moguće je da ovo ukazuje na činjenicu da su ovi lažni učitelji na neki način bili povezani sa judaizmom.

1. Bog se spominje pet puta u uvodu ovog pisma (up. Titu 1:1-4).
2. Ovo može objasniti i zašto je naziv „Spasitelj” upotrebljen tri puta za Boga Oca, kao i tri puta za Isusa.
3. Očigledno je, na osnovu 2. Tim 1:10,14; 3:8-9, da je postojao jevrejski element u jeresi na Kritu.

▣ **„apostola”** Doslovan prevod je „Onaj koji je poslan”, što je u okviru rabinskog judaizma označavalo delegata sa zvaničnim autoritetom. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:1. Slično je sa našim konceptom ambasadora (up. 2. Kor 5:20). Ovo je takođe bio Pavlov način da potvrdi i podrži svoj autoritet u Hristu, kao i naziv „Božji sluga”. On ističe svoj autoritet da bi osnažio Tita. Ovo pismo je čitano pred celom crkvom, kao što jasno pokazuju množine upotrebljene u 1. Tim 6:21; 2. Tim 4:22; i Titu 3:15.

▣ **„s verom”** Ova imenica nema određen član; stoga, moguće je da se odnosi na

1. lično pouzdanje u Hrista
2. veran život (u starozavetnom smislu)
3. telo hrišćanske doktrine (up. Dap 6:7; 18:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; 6:10; Fil 1:27; Juda 3,20)

Pavlova misija bila je da

1. podstakne veru spasenih
2. dovede one koje su u večnosti odabrani do lične vere („pozivanje pozvanih”)

Oboje je nužno, ali ne znamo šta je ovde naglašeno.

Pavle nekoliko puta koristi veznik *kata* u uvodnom poglavlju.

1. u skladu s verom, Titu 1:1
2. u skladu s odanošću, Titu 1:1
3. u skladu s zapovešću, Titu 1:3
4. u skladu s zajedničkom verom, Titu 1:4
5. u skladu s imenovanjem, Titu 1:5 (složenica)
6. u skladu s učenjem, Titu 1:9

Očigledno je da se ovo odnosi na standard istine i ponašanja (up. Titu 3:5,7).

▣ **„Božji izabranici”** Doslovan prevod je „u skladu s verom izabranih”. U Starom zavetu se izbor koristi za službu Bogu, dok se u Novom zavetu koristi za Božje spasenje (up. Rim 8:29-30; 9:1 i dalje; Ef 1:4-11; 2. Tim 1:9). Ovaj smisao izbora dobro je opisan u Dap 13:48. Crkvu čine Božji izabranici (up. Rim 8:32; Kol 3:12; 2. Tim 2:10). Crkva nije nov entitet, nego nastavak starozavetnog Božjeg naroda. Vidite **POSEBNA TEMA: ODABIR/PREDODREĐENJE I POTREBA ZA TEOLOŠKOM RAVNOTEŽOM** kod 1. Tim 6:12.

▣ „istinu” (NASB: „znanje”) Ovo je grčka složenica *epiginōskō*, koja ukazuje na potpuno, iskustveno znanje. Ovo je idiom za pravo obraćenje (up. Jn 8:32; 1. Tim 4:3; 2. Tim 2:25; 1. Jn 2:21; 3. Jn 1). On je suprotan lažnim učiteljima koji su naglašavali tajno znanje, koje nije bilo povezano sa svetim životom. Isti ovaj izraz upotrebljen je u 1. Tim 2:4, ali sa naglaskom na Božju volju za sve ljude!

POSEBNA TEMA: Gnosticizam (GRČKI *GNOSIS*, „Znanje”, UP. I TIM. 6:20)

I. Prvovekovno okruženje

Prvovekovni rimski svet bio je vreme eklekticizma između religija Istoka i Zapada. Bogovi grčkog i rimskog panteona stekli su lošu reputaciju. Religijske misterije su bile veoma popularne zato što su naglašavale ličan odnos sa božanstvom i tajno znanje. Popularna sekularna grčka filozofija se stapala sa drugim pogledima na svet. U ovaj svet eklektične religije došla je ekskluzivnost hrišćanske vere (Isus je jedini put do Boga, up. Jn 14:6). Koja god da je pozadina ove jeresi, ona je pokušaj da se hrišćanski ekskluzivizam (tj. Jn 14:6; 1. Jn 5:12) prilagodi i postane prihvatljiv široj grčko-rimskoj publici. Moguće je da je gnostička misao potekla iz sporednih jevrejskih sekta (na primer zajednica svitaka s Mrtvog mora). Ovo bi moglo da objasni jevrejske elemente povezane sa gnosticizmom u novozavetnim knjigama.

II. Neke osnovne postavke jeresi na osnovu unutrašnjih dokaza iz Prve Jovanove.

- A. Poricanje inkarnacije Isusa Hrista
- B. Poricanje centralne uloge Isusa Hrista u spasenju
- C. Životni stil neprimeren za hrišćane
- D. Naglašavanje znanja (često tajnog)
- E. Sklonost ka ekskluzivizmu i elitizmu

III. Rani prvovekovni gnosticizam

- A. Čini se da osnovna učenja ranog prvovekovnog gnosticizma naglašavaju ontološki (večan) dualizam između duha i materije. Duh (vrhovni bog) je dobar, dok je materija sama po sebi zla. Ova dihotomija podseća na
  1. Idealno naspram fizičkog u platonizmu
  2. Nebesko naspram zemaljskog
  3. Nevidljivo naspram vidljivog

Takođe su prenaplašavali značaj tajnog znanja (lozinki ili tajnih reči koje otvaraju prolaz duši kroz anđeoske sfere [*eone*] do vrhovnog boga) kao nužnih za spasenje.

4. Moguće je uticaj zoroastrizma
- B. Dva oblika ranog gnosticizma mogu biti u osnovi Prve Jovanove
  1. Doketski gnosticizam, koji poriče Isusovu ljudsku prirodu zbog uverenja da je materija zla
  2. Kerintov gnosticizam, koji poistovećuje Hrista sa jednim od mnogih *eona* ili anđeoskih nivoa između vrhovnog boga i zle materije. Ovaj „Duh Hrista” je ušao u čoveka Isusa na njegovom krštenju i napustio ga je pre njegovog raspeća.
  3. Neke od ovih grupa su praktikovale asketizam (ako telo nešto želi, to je zlo), neke antinomijanizam (ako telo nešto želi, dajte mu to).

Nemamo pisane dokaze o razvijenom sistemu gnosticizma u prvom veku. Tek sredinom drugog veka pojavili su se dokumentovani dokazi (vidite Nag Hamadi tekstove). Za više informacija o gnosticizmu vidite

1. *Gnostička religija (The Gnostic Religion)*, Hans Jonas (Hans Jonas), izdavač Beacon Press
2. *Gnostička Jevanđelja (The Gnostic Gospels)*, Elejn Pejgels (Elaine Pagels), izdavač Random House
3. *Nag Hamadi gnostički tekstovi i Biblija (The Nag Hammadi Gnostic Texts and the Bible)*, Andrea Helmbold (Andrea Helmbold)

IV. Jeres danas

- A. Duh ove jeresi je i danas prisutan među nama kada ljudi pokušavaju da spoje hrišćansku istinu sa drugim idejama.
- B. Duh ove jeresi je i danas prisutan među nama kada ljudi naglašavaju „ispravnu” doktrinu, a izostavljaju ličan odnos i životni stil vere.
- C. Duh ove jeresi je i danas prisutan među nama kada ljudi pretvaraju hrišćanstvo u ekskluzivan intelektualni elitizam.
- D. Duh ove jeresi je i danas prisutan među nama kada ljudi prihvataju asketizam ili antinomijanizam.

▣ **„istinu koja je u skladu s odanošću Bogu”** Ovo je snažan kontrast u odnosu na ekskluzivizam lažnih učitelja. Oni su naglašavali znanje kao nešto što poseduje samo elitna grupa. Istina mora biti povezana sa svakodnevnim životom (up. 1. Tim 2:2). Odanost Bogu ili pobožnost (*eusebeia*) je česta tema u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2. Tim 3:5; Titu 1:1; složenica, *theosebeia*, u 1. Tim 2:10; i pridev *eusebōs* u 2. Tim 3:10; Titu 2:12). Vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7. Ovo očigledno odražava greške lažnih učitelja. Vernici nisu pozvani samo na nebo nakon smrti, nego su pozvani i na hristolikost sada (up. Rim 8:28-29; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 1. Sol 3:13; 4:3). Svrha jevanđelja nije ispunjena sve dok svi ne upoznaju Spasitelja i ne počnu da odražavaju Njegov karakter. Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

1:2 „nada u večni život” Predlog *epi* podrazumeva „oslanja se na”. Prevodi RSV i TEV glase „na kojem se zasniva”. Termin „nada” može biti višeznačan u odnosu na sprovođenje Božjeg večnog plana otkupljenja.

U Pavlovim tekstovima, večan život je uvek život novog doba, eshatološki život (up. Rim 2:7; 6:22,23; Gal 6:8; 1. Tim 1:16; Titu 1:2; 3:7). U Jovanovim tekstovima on se odnosi na sadašnju stvarnost zasnovanu na veri u Hrista kao Spasitelja (up. Jn 3:15; 10:28; 12:25; 17:2-3; 1. Jn 1:2; 2:25; 3:15; 5:11,13,20). Oboje je tačno. Novo doba je započeto Prvim Isusovim dolaskom. Vernici su već deo ovog novog doba. Novo doba će postati stvarnost u vreme Drugog dolazaka. Vidite POSEBNA TEMA: VEČNOST (*AIŌNIOS*).

POSEBNA TEMA: NADA (*ELPIS*, KOD PAVLA)

Pavle često koristi ovaj termin sa nekoliko različitih, ali povezanih značenja. Često se povezuje sa konačnim ostvarenjem vere vernika (npr. 1. Tim 1:1). Ono može biti izraženo kao slava, večan život, konačno spasenje, Drugi dolazak, itd. Ostvarenje je sigurno, ali je ne poznato u koje vreme. Nada se često povezuje sa „verom” i „ljubavlju” (up. 1. Kor 13:13; 1. Sol 1:3; 2. Sol 2:16).

Delimična lista Pavlove upotrebe ovog termina:

1. Drugi dolazak, Gal 5:5; Ef 1:18; 4:4; Titu 2:13
2. Isus je naša nada, 1. Tim 1:1 (Bog je naša nada, 1. Tim 5:5; 1. Pt 3:5)
3. Vernik pred Bogom, Kol 1:22-23; 1. Sol 2:19
4. Nada u ono što se čuva na nebu, Kol 1:5
5. Poverenje u jevanđelje, Kol 1:23; 1. Sol 2:19
6. Konačno spasenje, Kol 1:5; 1. Sol 4:13; 5:8
7. Božja slava, Rim 5:2, 2. Kor 3:12; Kol 1:27
8. Hristovo spasenje neznabožaca, Kol 1:27
9. Sigurnost spasenja, 1. Sol 5:8
10. Večni život, Titu 1:2; 3:7
11. Rezultat hrišćanske zrelosti, Rim 5:2-5
12. Otkupljenje tvorevine, Rim 8:20-22
13. Usvajanje, Rim 8:23-25
14. Naziv za Boga, Rim 15:13
15. Pavlova želja za vernike, 2. Kor 1:7

▣ „**Bog, koji govori istinu**” Naša vera se zasniva na Božjoj pouzdanosti i Njegovoj vernosti svojim obećanjima (up. 4. Mojs 23:19; 1. Sam 15:29; Rim 3:4; 2. Tim 2:13; Jev 6:18). Naša nada počiva na Njegovom nepromenljivom karakteru (up. Ps 102:27; Mal 3:6; Jev 13:8; Jak 1:17).

▣ „**još davno obećao**” Ovo je indikativ aorista srednji. Srednji glas naglašava temu, Boga (up. Rim 4:21; 2. Tim 1:9). Izraz „davno” doslovno znači „pre večnih vremena” (vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:10). Moguće je da se ovo odnosi na Božja obećanja o otkupljenju i Njegove darove pre stvaranja (up. Mt 25:34; Jn 17:24; Ef 1:4; 1. Pt 1:19-20; Otk 13:8).

POSEBNA TEMA: VREME I STVARANJE ZEMLJE

- I. Ovo polje proučavanja je obojeno predrasudama zbog pretpostavki koje moraju biti postavljene da bismo mogli čak i započeti racionalno razmišljanje o ovoj temi. Ove pretpostavke moraju biti fokus prilikom procene različitih stavova kosmologa, geologa i drugih naučnika u poređenju sa teološkim stavovima i tumačenjima. Vidite Džon H. Volton (John H. Walton), *Postanak jedan kao drevna kosmologija (Genesis One As Ancient Cosmology)*.
- II. Pretpostavke od kojih nauka polazi su
  - A. da su ciklusi promene (tj. fizički, hemijski i biološki) koje danas beležimo i merimo na zemlji bili takvi i u prošlosti (tj. uniformitarijanizam, „sadašnjost je ključ za prošlost”)
  - B. radiometrijsko datiranje (poznato i kao apsolutno datiranje), koje je hronološki ključ za datiranje događaja na zemlji i u svemiru, a problematično je zbog sledećih pretpostavki:
    1. prvobitni sastav stena (tj. odnos matičnih i mlađih delova nestabilnih atomskih elemenata)
    2. tačan period njihovog polu-raspada
    3. temperatura takođe utiče na odnos matičnih i mlađih procenata u uzorku (tj. vreme stvaranja i/ili komore vulkanske magme)
    4. prvobitni izvor i vreme stvaranja radioaktivnih elemenata nisu poznati; savremene teorije smatraju da su teži elementi nastali termonuklearnim reakcijama u zvezdama i supernovama
  - C. da šest pretpostavljenih geoloških principa o sekvencama (relativnom datiranju) utiče na paleontologiju:
    1. princip superpozicije – u neporemećenom nizu slojeva najstariji sloj je na dnu sekvence, a svi viši slojevi su sukcesivno mlađi
    2. princip originalnog horizontaliteta – sedimentne stene se talože u približno ravnim horizontalnim slojevima
    3. princip kosog presecanja – ono što preseca stenu mora biti starije od stenske mase u koju je prodrlo
    4. princip inkluzije – bilo koja stena koja sadrži uklopke susedne granične stene mora biti mlađa od te stene, što je potvrda pretpostavke #1
    5. princip korelacije – stene sličnog sastava iz različitih oblasti moraju se podudarati, ukoliko to nije moguće koriste se slični fosili da pokažu slično vreme nastanka
    6. princip fosilne sukcesije – fosilni organizmi slede jedan za drugim u definitivnom i određenom nizu:
      - a. česti fosili
      - b. fosili ograničeni na kratak period geološkog vremena

III. Neki komentari naučnika

A. Većina naučnika shvata da je stvarna nauka istraživački metod koji teži da poveže sve poznate činjenice i anomalije u proverljivu teoriju. Neke stvari same po sebi nisu proverljive.

B. Neki komentari naučnika o naučnim pretpostavkama u ovoj oblasti

1. „Ovu doktrinu (tj. uniformitarizam) ne smemo shvatati previše doslovno. Ideja da su geološki procesi u prošlosti bili isti kao danas ne ukazuje na to da su oni uvek imali isti relativan značaj i da su se odvijali u precizno istom ritmu.” (Tarbak (Tarbuck) i Latgens (Lutgens), *Nauka o zemlji (Earth Science)*, šesto izdanje, str. 262).
2. „Važno je da shvatimo da precizan radiometrijski datum možemo dobiti jedino ako je mineral tokom razdoblja svog nastanka ostao u zatvorenom sistemu. To znači da je tačan datum moguće ustanoviti samo ako nije bilo ni dodavanja ni gubitaka matičnih izotopa ili njegovih izdanaka.” (*Nauka o zemlji (Earth Science)*, šesto izdanje, str. 276).
3. „Odmah želimo da naglasimo da je ova ravnomernost naša pretpostavka o prirodi, tako da je u pitanju doktrina, a ne logički dokazan zakon.” (Dot (Dott) i Bolten (Balten), *Evolucija Zemlje (Evolution of the Earth)*, četvrto izdanje, str. 44).
4. „Konstante raspada koje su svojstvene stopama radioaktivnog raspada i koje upravljaju odnosom između izotopskih podataka i njihovih perioda poluraspada nisu nam precizno poznate. Zbog toga je upitna preciznost čak i najpreciznijih metoda datiranja, kao što je tehnika $^{40}\text{Ar}/^{39}\text{Ar}$.” („Progres i izazovi u geohronologiji” (“Progress and challenges in geochronology”), Rene (Renne), Ludvig (Ludwig) i Karner (Karner) u *Naučni progres (Science Progress)* [2000], 83 [1], 107).
5. „Ljudi koji nisu naučno obrazovani možda neće shvatiti da se bilo kom metodu radiometrijskog datiranja može verovati samo kod uzoraka čija starost je blizu perioda poluraspada elementa koji se koristi.” (Hju Ros (Hugh Ross), *Bilten Razlozi za verovanje (Reasons to Believe)*).

IV. Naučna zajednica nije jedina koja ima pretpostavke. One očigledno postoje i u religijskim zajednicama.

A. Ljudi vole objedinjujuća načela ili modele, jer im pomažu da objasne svoja čulna iskustva i steknu emotivnu stabilnost. U nauci je ovo objedinjujuće načelo postala „evolucija”.

1. Teodosijus Dobžanski (Theodosius Dobzhansky), „Čovek koji se menja” („Changing man”) *Nauka (Science)*, 155, 409-415, „Evolucija je proces koji je stvorio živo iz neživog, načinio čoveka od životinja i koji će u budućnosti verovatno činiti izvanredne stvari.”
2. Brajan Dž. Olters (Brian J. Alters) i Sandra M. Olters (Sandra M. Alters), *Definisanje evolucije (Defining Evolution)*, str. 104, „evolucija je osnovni kontekst svih bioloških nauka... ona je okosnica naučnog objašnjavanja, objedinjujuća teorija. Ona je nezamenjiva u proučavanju biologije, kao što je atomska teorija nezamenjiva u proučavanju hemije.”

B. Objedinjujuća teorija (tj. tumačenje) mnogih konzervativnih hrišćana postalo je doslovno shvatanje 1. Mojsijeve 1-3. Ovo je istina i za doslovno shvatanje „mlade zemlje” (Društvo za istraživanje postanka računa da je zemlja stara oko 10 000 godina), kao i za shvatanje „stare zemlje” (Društvo „Razlozi za verovanje” određuje starost zemlje u odnosu na savremenu geologiju, 4,6 milijardi godina). Način na koji tumačimo Pismo postaje okvir kroz koji se sve drugo posmatra i procenjuje. Ne možemo odbaciti subjektivne pretpostavke, zato što je celokupno ljudsko znanje na nekom nivou zasnovano na početnim pretpostavkama. Međutim, nužno je

preispitivanje sopstvenih pretpostavki za tumačenje „istinitosti” izjava.

- C. Fundamentalno hrišćanstvo pokušava da se sakrije iza „naučnih” argumenata, a osnovno pitanje je hermeneutička metodologija. To ne znači da „savremena nauka o evoluciji” nije zasnovana na pretpostavkama ili da njeni zaključci nisu oblikovani unapred prihvaćenim pogledom na svet. Moramo pažljivo i analitično posmatrati obe opcije. Čini se da postoje dokazi za obe. Često sebi postavljam pitanje koji pogled me privlači prirodno, emotivno i po mom obrazovanju (tj. samoispunjavajuća pretpostavka).

V. Lični zaključak

- A. Pošto sam teolog, a ne naučnik, za mene je bilo suštinski značajno da pročitam i razumem što više od savremene nauke zasnovane na načelu uniformizma. Lično me ne uznemirava „evolucija”, nego „naturalizam” (jedna definicija koju je popularizovao Karl Sagan (Carl Sagan) je „univerzum je sve što je bilo, sve što jeste i sve što će biti”). Znam da su u pitanju moje predrasude, ali moje objedinjujuće teorije su supernaturalizam i kreacionizam, koji uključuje posebno stvaranje. Ja ne poričem evoluciju niti se zbog nje osećam ugroženo. Moj osnovni pogled na svet je da postoji ličan Bog koji je započeo taj proces i upravlja njime s određenim ciljem! Teoriju inteligentnog dizajna smatram razumnom teorijom (up. M. Dž. Bihi (M. J. Behe), *Darwinova crna kutija (Darwin's Black Box)* i Vilijam A. Demski (William A. Demski), urednik, *Samo stvaranje: nauka, vera i inteligentni dizajn (Mere Creation: Science, Faith and Intelligent Design)*). „Nasumičnost” u teoriji evolucije i „odsustvo svesnog izvršioca” u naturalizmu izazivaju u meni ličnu bol i zbunjenost. Proces je očigledan deo života. Važno mi je da budem siguran da nisam nešto prihvatio bez promišljanja samo zato što mi odgovara. Pokušao sam da definišem svoje pretpostavke:

1. Autor 1. Mojsijeve 1-3 (kao i autor većeg dela knjige Otkrivenja) nije pisao tekst sa doslovnim značenjem. „Kako je sve počelo” i „kako će sve završiti” je opisano tajanstvenim književnim žanrom.
  2. Evolucija je očigledna na određenim nivoima „vodoravna evolucija”, „mikroevolucija”, evolucija u okviru vrste), ali nije jedini objedinjujući faktor života na ovoj planeti, niti u razvoju svemira. Ovde postoji tajna! Lično mogu da prihvatim da mi Biblija (tj. posebno otkrivenje) otkriva „ko” i „zašto” je stvarao, a da mi priroda (tj. prirodno otkrivenje), kroz savremenu nauku i njene modele i teorije u razvoju, otkriva „kako” i „kada”.
  3. Čak i kad bi „teistička evolucija” bila potpuno istinita, ja ne bih morao da odbacim nijednu od svojih pretpostavki zasnovanih na veri. Vidi: Darel R. Folk (Darrel R. Falk), *Pomirenje sa naukom: most između sveta vere i sveta biologije (Coming to Peace with Science: Bridging the World's Between Faith and Biology)* i Fransis S. Kolins (Francis S. Collins), *Božji jezik (The Language of God)*. Ja imam pretpostavke zasnovane na veri (a imate ih i vi)! Moj pogled na svet je biblijsko hrišćanstvo, a moje poimanje sveta raste i menja se.
- B. „Prava” starost zemlje je nevažna za moju teologiju, osim u sledećem:
1. Navodni koncept univerzalne organizacije materije, koncept „velikog praska”, pretpostavlja da postoji početak univerzuma i time ograničava mogućnosti neograničenog vremena za evolutivni razvoj (tj. naturalizam).
  2. Moguće je da početak i kraj fosilnih ostataka ukazuju na „isprekidanu ravnotežu”, teoriju da se da se prilika za evoluciju pojavljuje u naletima (koji bi mogli biti Božji povremeni činovi stvaranja) i da evolucija nije nužno postepena promena tokom vremena.
  3. Odlučio sam da prihvatim stavove da je Zemlja stara i da se dogodilo skorašnje posebno stvaranje ljudskog roda kao svoje osnovne pretpostavke sve dok ne

budem došao do drugačijeg zaključka na osnovu svog proučavanja Biblije, arheologije i savremene nauke. I ovaj redosled pokazuje moju pristrasnost (ali svi smo pristrasni)!

4. Nauka nije ni moj neprijatelj ni moj spasitelj! Veoma je uzbudljivo živeti u ovo vreme kad se znanje umnožava! Poznavanje hermeneutike može vernicima da pruži veliku utehu! Divna je mogućnost da se verodostojno spoje vera i razum, Biblija i nauka! Nova knjiga, koja me je ohrabrila u ovoj potrazi, jeste Džon H. Volton (John H. Walton), *Izgubljen svet Postanka jedan: drevna kosmologija i rasprava o postanku (The Lost World of Genesis One: Ancient Cosmology and the Origins Debate)*.

VI. Savremene pretpostavke o starosti Zemlje

- A. Radiometrijsko datiranje stena s meseca i meteora daje dosledne rezultate od 4,6 milijardi godina. One sadrže iste elemente kao planete ovog sunčevog sistema i zaključak je da su naše sunce i pripadajuće planete, komete i asteroidi nastali u to vreme. Najstarije stene na zemlji radiometrijski su datirane na 3,8 milijardi godina.
- B. Vreme natprirodnog stvaranja prvog ljudskog para (vrste *Homo sapiens*) predstavlja teže pitanje, ali verovatno se radi o desetinama hiljada godina, moguće o 40 000 godina.

Vreme predstavlja problem za nas koji smo stvoreni u okviru sistema proticanja vremena, ali ono ne utiče na Boga. Verujem da su Zemlja i njena okolina postepeno stvarani s posebnom svrhom – da budu „mesto” gde će Bog biti u zajedništvu sa svojim najuzvišenijim stvorenjem, koje je stvorio po svom liku. Jedini izvor za ovakvo verovanje jeste bogonadahuto Sveto pismo. Ja ga se držim, ali dozvoljavam savremenoj nauci da uveća moje razumevanje fizičkih strana Božje stvaralačke delatnosti!!

VII. Knjige koje su mi pomogle da razumem 1. Mojsijevu 1-11 su:

- A. Derek Kinder (Derek Kidner), *Postanak (Genesis), Tindejlova serija starozavetnih komentara (Tyndale OT Commentary Series)*, vol. 1
- B. knjige Hjua Rosa (Hugh Ross)
- C. knjige Džona H. Voltona (John H. Walton)
- D. knjige Filipa E. Džonsona (Phillip E. Johnson)
- E. knjige R. K. Harisona (R. K. Harrison)
- F. knjige Bernarda Rama (Bernard Ramm)

Ovi autori su odgovor na molitvu mog ljubopitljivog uma. Njihovi uvidi i egzegeza su mi doneli takav mir. Ukoliko bih morao da izdvojim jednog od njih, ne bih to mogao da učinim. Ukoliko vas zanima stvaranje ili kosmologija ili Postanak, molim vas da čitate ovu braću!

1:3

SSP	u pravo vreme
NSP, EC	u svoje vreme
DK	u vremena svoja
DS	u svoje je vreme

Ovaj izraz je u množini (tj. „pre večnih vremena”) i moguće je da odražava ceo Hristov život (up. 1. Tim 2:6; 6:14-15; Gal 4:4). Moguće je da se ovo odnosi na

1. opštu upotrebu koine grčkog jezika
2. politički mir u Rimu
3. religijska očekivanja sveta nakon što su ljudi prestali da poštuju Homerove bogove i da im veruju

- ▣ **„objavio”** Ovo znači „jasno izneo na svetlost” ili „jasno otkrio”. Isus je jasno otkriven u Jevanđeljima i u apostolskim propovedima (up. 2. Tim 1:10).
- ▣ **„svoju reč”** Moguće je da se ovo odnosi na (1) poruku jevanđelja o Hristu, ili na (2) samog Hrista (up. Jn 1:1; Otk 19:13).
- ▣ **„koje je meni povereno”** Pavle je duboko osećao svoju odgovornost za jevanđelje (up. 1. Kor 9:17; Gal 2:7; 1. Sol 2:4; 1. Tim 1:11) i odgovornost prema svim vernicima (up. 1. Kor 4:1-2 i 1. Pt 4:10).
- ▣ **„Spasitelja Boga”** Ovo je čest naziv za Boga u Pastoralnim pismima (up. Titu 1:3; 2:10; 3:4). Vidite belešku kod 2. Tim 1:10. Međutim, u svakom kontekstu je upotrebljen i za Isusa (up. 1:4; 2:13; 3:6). To je bio naziv (kao i naziv „Gospod”) kojeg su rimski cezari koristili za sebe.

NSP: TITU 1:4

⁴Pišem ovo Titu, pravom sinu po zajedničkoj veri: Blagodat ti i mir od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Spasitelja.

- 1:4 „Titu”** Ovo pismo je upućeno Titu, ali je javno čitano svim kućnim crkvama (up. množina u Titu 3:15). Tit je bio Pavlov odani apostolski izaslanik neznabošcima. Neobično je što se on ne spominje u Delima (vidite Uvod I C).
- ▣ **„pravom sinu”** Pavle koristi istu ovu terminologiju za Timotija u 1. Tim 1:2, a za Onisima u Flm 1:10 kaže da je njegovo „dete”. Ovo je česta metafora za Pavlove obraćenike i prijatelje.
  - ▣ **„po zajedničkoj veri”** Reč „zajednička” ovde nema konotaciju nečista, kao u Dap 10:14 i 11:8, nego univerzalna ili normalna. Sličan izraz je upotrebljen u Juda 1:3. Ona je zajednička po tome što je namenjena i dostupna svim ljudima. Moguće je da je ovo direktna antiteza elitizmu i ekskluzivizmu lažnih učitelja.
  - ▣ **„Blagodat ti i mir od Boga, Oca”** Ova dva termina su čest deo Pavlovih uvodnih molitvi. Moguće je da je reč „blagodat” (*charis*) igra reči sa „pozdravi” (*charein*, up. Jak 1:1; Dap 15:23), slična grčka reč započinje većinu grčkih pisama. Pavle uzima uobičajen pozdrav iz te kulture, *charein*, i menja ga u pozdrav jedinstven za hrišćane, *charis*.
Moguće je da termin „mir” odražava uobičajen hebrejski pozdrav „Šalom”. Ukoliko je to tačno, Pavle spaja grčki i hebrejski pozdrav u jedan hrišćanski pozdrav.
Primljeni tekst (*Textus Receptus*, up. KJV) i grčki rukopisi A, C² i K, dodaju reč „milost” uz blagodat i mir. Ovo je verovatno asimilovano iz 1. Tim 1:2 i 2. Tim 1:2. Kraći oblik je pronađen u rukopisima 8, C*, D, F, G i P, kao i u latinskoj Vulgati. UBS⁴ kraćoj verziji daje oznaku „A” (sigurno).
Za reč „Otac” vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:2.
  - ▣ **„Hrista Isusa, našeg Spasitelja”** Ovaj izraz povezuje Boga Oca, Gospoda (YHWH) iz Starog zaveta i Isusa Mesiju, koristeći termin „Spasitelj” (up. Titu 1:3-4; 2:10,13; 3:4,6). Upotrebljen je za Boga u Titu 1:3 i za Isusa u Titu 1:4. Korišćenje starozavetnih Božjih imena za Isusa bilo je uobičajen način na koji su novozavetni autori potvrđivali Isusovu božansku prirodu.

NSP: TITU 1:5-9

⁵Ostavio sam te na Kritu da ispraviš ono što je manjkavo i da imenuješ starešine po gradovima, kao što sam te uputio. ⁶Starešina mora da bude čovek kome se nema šta prigovoriti, koji ima samo jednu ženu, kome su deca pobožna i koja se ne mogu optužiti da su raspuštena ili

nepokorna. ⁷Jer vladika, kao Božji nastojnik, mora da bude čovek kome se nema šta prigovoriti, koji nije samovoljan, ni sklon gnevu, ni pijanica, ni svadljivac, ni pohlepan za nepoštenim dobitkom, ⁸već gostoljubiv, ljubitelj dobrote, razborit, pravedan, veran, koji je u stanju da se savlada, ⁹koji se pri poučavanju čvrsto drži verne reči, da bi mogao podstaći druge služeći se zdravim učenjem i ukoriti one koji tom učenju protivreče.

1:5 „Ostavio sam te... da” Titov zadatak bio je da (1) uredi stvari koje su nedostajale ili ostale nedovršene, i da (2) imenuje starešine (up. Dap 14:23). Problem nije bio u promeni postojeće strukture, koja se pokazala kao neprimerena, nego u uspostavljanju strukture. Ovo je drugačija vrsta uređenja strukture od strukture postojeće crkve u Efesu, koju vidimo u 1. Timotiju 3. Primitite da je Tit taj koji ih imenuje, ne crkva kroz glasanje. Primitite izraz „po gradovima”. Ne zaboravite da su i Timotij i Tit bili apostolski izaslanici, ne lokalne vladike ili regionalne vođe.

▣ **„na Kritu”** Ovo je prvobitni dom filistinske i pre-grčke minojske kulture. Iz Dap 27:7-13 saznajemo da je Pavle posetio ovo ostrvo na svom putu do Rima, ali nije zabeleženo da je tamo propovedao. Zbog ovoga mnogi komentatori (uključujući i mene) veruju da Pastoralna pisma odražavaju četvrto misionarsko putovanje, sprovedeno nakon što je Pavle oslobođen iz rimskog zatvorenništva, početkom šezdesetih.

▣ **„da”** Ovo je *hina* (namerna rečca), karakteristična za Pavlova pisma (up. Titu 1:9,13; 2:4,5,8,10,12,14; 3:7,8,13,14).

Pavle je želeo da Tit

1. ispravi (subjunktiv aorista srednji) ono što je manjkavo
2. imenuje (subjunktiv aorista aktivni) starešine

▣ **„imenuješ”** Glagol „imenovati” znači „zadužiti za”. Isti glagol je upotrebljen kada su apostoli imenovali sedmoricu u Dap 6:3. On označava delegiranje autoriteta.

Pavle upućuje Tita da imenuje starešine u ovim novim crkvama, kao što su on i Varnava učinili u Dap 14:23. Pavle nije dao isti zadatak Timotiju, zato što su kućne crkve u Efesu već imale uspostavljenju strukturu (up. 1. Timotiju 3).

▣ **„starešine”** Termin *presbuteroi* je sinonim za termin „vladika” (up. Titu 1:7) i „pastor” (up. Dap 20:17,28; Titu 1:5,7). Ovaj termin ima jevrejsku pozadinu, dok „vladika” ima pozadinu u političko-administrativnoj strukturi grčkih gradova-država. Primitite da je u kvalifikacijama iz 1. Tim 3:6 izostavljena kvalifikacija da ne smeju biti novi obraćenici. To ukazuje na to da su ovo bile nove crkve. Vidite POSEBNA TEMA: STAREŠINA kod 1. Tim 5:1.

▣ **„kao što sam te uputio”** Ovo je imperativ aorista srednji. Tit je bio Pavlov apostolski zastupnik.

1:6 „mora da” Ovo je kondicionalna rečenica prvog tipa. Pavle pretpostavlja da u svakom gradu postoje kvalifikovani ljudi.

SSP, EC	besprekoran
NSP	čovek kome se nema šta prigovoriti
DK, DS	bez mane

Ovo je suština svih kvalifikacija, i pozitivnih i negativnih, i onih iz 1. Timotiju i iz Poslanice Titu (up. Titu 1:6,7; 1. Tim 3:2,7,10; 5:7; 6:14). Ovo nije isti grčki termin koji je upotrebljen u 1. Timotiju 3, ali jeste sinonim i jeste upotrebljen na isti način. Služitelj mora biti dobar svedok drugima iz zajednice vernika, kao i nevernicima iz tog mesta (up. Titu 2:5,8,10; Dap 2:47; 4:4,31; 5:13,42). Vidite posebnu

temu kod 1. Tim 3:2.

Ove kvalifikacije moramo tumačiti u odnosu na dve svrhe: (1) vođe moraju biti prihvaćene i među vernicima i među nevernici; evangelizacija je konačan cilj i (2) vođe se moraju vidno razlikovati od lažnih učitelja. Teško je znati kako se tačno ove kvalifikacije primenjuju na različite kulture i vremenske periode. Vernici moraju biti oprezni sa istorijski uslovljenim pravilima, a ipak otvoreni za principe koje je Bog dao. Moje iskustvo sa savremenim zapadnim crkvama je sledeće:

1. doslovno shvataju jednu od ovih kvalifikacija, ili više njih, ali potpuno zanemaruju ili omalovažavaju druge
2. dodaju pravila ovoj listi i pripisuju tim dodacima biblijski autoritet
3. ova pravila tumače u odnosu na današnje vreme, a ne u odnosu na prvovekovnu kulturu, koja je bila pod lošim uticajem lažnih učitelja
4. nejasne izraze pretvaraju u dogmatska pravila sa univerzalnim važenjem

Molim vas da pogledate moju detaljniju analizu 1. Timotiju 3 na www.freebiblecommentary.org.

▣ **„ima samo jednu ženu”** Vođene su brojne rasprave o ovom izrazu. Očigledno je da je ovo bilo značajno pitanje i u crkvi u Efesu (up. 1. Tim 3:1,12; 5:7). Moguće je da se ovo odnosi na

1. poligamiju
2. ponovni brak nakon razvoda
3. drugi brak nakon smrti prve žene
4. čoveka koji je veran i posvećen svojoj ženi i porodici

Rana crkva je visoko vrednovala porodične odnose i svaki problem u ovom polju bi sprečio osobu da postane deo vođstva crkve.

1. Prva stvar nije bila problem u Rimskom carstvu, ali je moguće da je bila problem u jevrejskoj zajednici (Jakov, Elkan, David, Solomon).
2. Druga stvar je bila veliki problem u Carstvu, kao i unutar judaizma. Oko nje su vođene rabinske diskusije između Šamajjeve konzervativne škole i Hilelove liberalne škole.
3. Treća stvar je bila važna briga rane crkve, posebno Tertulijana, a još uvek je problem u Evropi; međutim, u 1. Tim 5:9 (up. Rim 7:1-2; 1. Kor 7) udovice mogu stupiti u novi brak bez prigovora.
4. Četvrta stvar je povezana sa lažnim učiteljima koji su omalovažavali brak (up. 1. Tim 4:3). Ovo je drugi način da se izrazi vrednost snažnog porodičnog života, što ne isključuje nužno muškarce koji nisu bili u braku (kao što su bili Isus i Pavle).

▣ **„kome su deca pobožna i koja se ne mogu optužiti da su raspuštena ili nepokorna”** Način vođstva vidimo u domu. U ranoj crkvi su svi problemi između muža i žene, problemi sa decom, sa roditeljima ili sa ženinim roditeljima, bili osnova za diskvalifikaciju. „Besprekoran” (tj. kome se ne može uputiti kritika) je osnovna kvalifikacija. Način na koji neko vodi svoj dom ukazuje na način na koji bi vodio i crkvu. Služitelji među nama moraju da brinu o ovoj kvalifikaciji! Često se deca propovednika pobune, bez obzira na svoj pobožan dom i pobožne roditelje. Možda bi bilo dobro da se naš manjak dogmatizma po ovom pitanju odrazi i na druge kvalifikacije.

▣ Da li se Titu 1:6 odnosi na decu starešine ili su to još dve kvalifikacije za starešine? U svakom slučaju, ovaj stih govori o životu u porodici i o odnosu prema autoritetu. Mislim da je ovo nastavak liste kvalifikacija i da se odnosi na potencijalno vođu.

1:7 „vladika” Ovaj termin *episkopon* obično se prevodi kao „vladika” ili „biskup”. Sadržaj pokazuje da se oni odnose na istu osobu (up. Titu 1:5,7 i Dap 20:17,28). Ovaj termin ima pozadinu u političko-administrativnoj strukturi grčkih gradova-država. Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

▣ **„kao Božji nastojnik”** Ovo se odnosi na nastojnika domaćinstva (up. 1. Kor 4:1; 9:17). Ovaj porodični termin je povezan sa kvalifikacijama iz Titu 1:6. Starešina kao porodičan čovek pokazuje

kako će voditi crkvu. Pet negativnih karakteristika je nabrojano u Titu 1:7, a šest pozitivnih u Titu 1:8. Vidite POSEBNA TEMA: POROCI I VRLINE U NOVOM ZAVETU kod 1. Tim 1:9.

SSP	ne samoživ
NSP	koji nije samovoljan
DK	ne koji sebi ugađa
DS	ne samovoljan
EC	ne samoljubiv

Ovo je složenica od reči *autus* (sam sebi) i *edomai* (zadovoljstvo). Opisuje osobu koja je samovoljna, tvrdoglava, arogantna i udovoljava sama sebi (up. 2. Pt 2:10).

▣ „**ni sklon gnevu**” Ovo je termin *orgē*, koji se odnosi na izliv besa. On je suprotnost terminima „blag” i „miroljubiv” iz liste kvalifikacija u 1. Tim 3:3. Ovo opisuje osobu koja lako plane ili je sklona drastičnim promenama raspoloženja.

SSP, DK, DS, EC	ne pijanica
NSP	ni pijanica

Čini se da je ovo aluzija na Pri 23:29-35 iz Septuaginte. Moramo istaći da Biblija kritikuje pijanstvo, ali ne traži potpunu apstinenciju (up. 1. Mojs 27:28; Ps 104:14,15; Prop 9:7; Pri 31:6-7). Potpuna apstinencija se zasniva na posvećenosti pojedinačnog vernika Gospodu Isusu i na ograničavanju ličnih sloboda iz ljubavi prema drugima u kulturi u kojoj neko služi (up. Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8-9; 10:23-33). Vidite POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI O ALKOHOLU (FERMENTACIJI) I ALKOHOLIZMU (ZAVISNOSTI) kod 1. Tim 3:3.

SSP	ne nasilnik
NSP	ni svadljivac
DK	ne bojac
DS, EC	ne ubojica

Doslovan prevod je „nije buntovnik”. Moguće je da se ovo odnosi na prekomerno konzumiranje alkohola ili na određene tipove ličnosti (up. 1. Tim 3:3).

SSP	ne sklon nepoštenom dobitku
NSP	ni pohlepan za nepoštenim dobitkom
DK	ne lakom na pogani dobitak
DS	ne lakom na gadan dobitak
EC	ne lakom na sraman dobitak

Isti problem vidimo kod lažnih učitelja u Titu 1:11. Vidite belešku kod 1. Tim 3:8.

1:8 „gostoljubiv” Doslovan prevod je „voli strance”. Gostione su u Pavlovo vreme bile na lošem glasu kao bordeli, stoga su hrišćani, posebno hrišćanske vođe, morali da prime putujuće misionare i siromašne iz svoje zajednice (up. 1. Tim 5:10; Rim 12:13; Jev 13:2; 1. Pt 4:9; 3. Jn 1:5).

▣ „**ljubitelj dobrote**” Oba ova termina iz Titu 1:8 su složenice reči *phileos* i *agathos*. Ovaj izraz se često koristio kao afirmacija u grčko-rimskoj kulturi. Pronađen je i u drugim tekstovima. Njegovu suprotnost vidimo u 2. Tim 3:3, kao karakteristiku lažnih učitelja.

SSP, NSP, EC   **razborit**
DK   **pošten**
DS   **pametnan**

U svojim raznim oblicima, ovaj termin je čest u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 2:9,15; 3:2; 2. Tim 1:7; Titu 1:8; 2:2,4,5,6,9,12,15). Odražava izbegavanje ekstrema. Podrazumeva izbalansiran život. Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

SSP, DK, DS, NSP, EC   **pravedan**

Ovi kvaliteti nisu navedeni u 1. Timotiju 3. Često tu međusobno povezani u grčkoj kulturi. Ovi termini odražavaju odnos između dužnosti prema Bogu i dužnosti prema ljudima.

▣ **„u stanju da se savlada”** Ovo opisuje Pavlovu propoved pred Feliksom i Drusilom u Dap 24:24 i dalje. Ovaj izraz je upotrebljen za Pavlove atletske napore u 1. Kor 9:25. Takođe je upotrebljen za kvalitet hrišćanske zrelosti u Titu 2:2 i 2. Pt 1:6. Imenica se pojavljuje u spisku darova Duha u Gal 5:23. Odražava nekog ko je, po Duhu, u stanju da kontroliše svoje strasti i uticaje palog sveta, iskušenja Sotone (demon) i palu, grešnu prirodu. Ovo opisuje vernika koji je pod kontrolom Hrista.

1:9

SSP   **prionuo uz verodostojnu Reč**
NSP   **koji se pri poučavanju čvrsto drži verne reči**
DK   **koji se drži verne reči po nauci**
DS, EC   **koji se drži pouzdane reči**

Ovo je particip prezenta srednji. Uloga vernika je da budu karika u lancu apostolskog, istorijskog hrišćanstva. Moraju prionuti i čvrsto se držati za Stari i Novi zavet, koji su samootkrivenje jedinog i istinitog Boga. On je njihov, i naš, jedini vodič za veru i život!

SSP   **ispravnim učenjem da bodri**
NSP   **služeći se zdravim učenjem**
DK   **savetovati sa zdravom naukom**
DS   **po zdravoj nauci svetovati**
EC   **opominjati u zdravoj nauci**

Crkvene vođe moraju prenositi apostolske istine onako kako su ih oni čuli, bez promene.

▣ **„da bi mogao podstaći druge služeći se zdravim učenjem”** Služitelj se mora kroz ličnu pripremu, duhovne darove i ljubav, osposobiti da radi i sa vernicima i sa nevernicima. Njegov zadatak uključuje poučavanje, propovedanje i življenje jevanđelja (tj. život u skladu sa jevanđeljem) i ispravljanje lažnih učenja (up. 2. Tim 4:2).

Za „zdravo učenje” vidite beleške kod 1. Tim 1:10.

▣ **„i ukoriti one koji tom učenju protivreče”** Sledećih nekoliko stihova (up. Titu 1:10-16) opisuje stavove i dela tih lažnih učitelja. Očigledan je jevrejski element (up. Titu 1:10,14).

NSP: TITU 1:10-16

¹⁰Jer ima mnogo nepokornih, onih koji govore beskorisne reči i onih koji obmanjuju um, naročito onih koji se drže obrezanja. ¹¹Njima treba zatvoriti usta, jer upravo oni potkopavaju veru čitavih porodica učeći ono što ne bi trebalo radi nepoštenog dobitka. ¹²Jedan od njih, baš njihov prorok, rekao je: „Krićani su uvek lažovi, opake zveri, besposlene izjelice.” ¹³Ovo svedočanstvo je istinito. Zato ih strogo ukoravaj, da budu zdravi u veri ¹⁴i da ne prihvataju judejske bajke i zapovesti ljudi koji se odvrćaju od istine. ¹⁵Čistima je sve čisto, a uprljanima i bezvernima ništa nije čisto, nego su im uprljani i um i savest. ¹⁶Oni tvrde da poznaju Boga, ali ga se odriču svojim delima, jer su mrski i neposlušni i nesposobni za bilo kakvo dobro delo.

1:10

SSP, NSP, DS, EC   **nepokornih**
DK   **neposlušnih**

Ovo je termin „biti pokoran” (*hupotassō*) sa alfa privativom (up. Titu 1:6). Ovo znači „oni koji nemaju autoritet nad sobom”. Ovo se u kontekstu odnosi na „one koji protivreče” iz Titu 1:9. Oni su opisani u Titu 3:9-11.

SSP   **naklapala i zavodnika**
NSP   **onih koji govore beskorisne reči i onih koji obmanjuju um**
DK   **praznogovorljivih, i umom prevarenih**
DS   **koji praznim brbljanjem pomućuju um**
EC   **koji mlate prazne reči i pomućuju um**

Ove dve reči upotrebljene su samo ovde u Novom zavetu. Osnovni problem Pastoralnih pisama su lažni učitelji (tako opisani u Titu 1:10) i njihovi obraćenici. Ono u čega verujemo i način na koji živimo, suštinski su značajni aspekti hrišćanstva.

▣ **„naročito onih koji se drže obrezanja”** Ovaj izraz nas podseća na Pavlove teološke protivnike na Saboru u Jerusalimu (Dap 15) i u crkvama Galatije (Gal 2:12 i dalje). Ne znamo kako su ovi rani jevrejski legalisti, koji su tvrdili da ljudi moraju prvo postati Jevreji i držati se Mojsijevog zakona da bi zatim mogli poverovati u Isusa i postati hrišćani, povezani sa lažni učiteljima iz poslanica Kološanima i Efescima i iz Pastoralnih pisama. Čini se da su ove kasnije jeresi kombinacija jevrejskog legalizma i grčke filozofske misli (gnosticizma). Vidite uvod u Prvu poslanicu Timotiju, pod C, lažni učitelji, i posebnu temu kod 1. Tim 1:8.

Zbog smrti apostola i naglog širenja hrišćanstva, razvile su se mnoge podgrupe po celom drevnom bliskoistočnom i sredozemnom svetu. Novi zavet daje uputstva kako da prepoznamo te lažne učitelje, posebno Matej 7 i Prva Jovanova, čiji fokus je prikladan stil života i ispravna doktrina.

1:11 „Njima treba zatvoriti usta” Ovo je infinitiv prezenta aktivni složenice „staviti na usta” (da bi se neko ućutkao ili da bi mu se začepila usta). Crkvene vođe moraju kontrolisati ko govori u kućnim crkvama. Isti princip važi i danas. Religijske i akademske slobode ne daju svima pravo da se obraćaju okupljenim Božjim ljudima!

▣ **„potkopavaju veru čitavih porodica”** Moguće je da se ovo odnosi na kućne crkve (up. Rim 16:5; 1. Kor 16:19; Kol 4:15; 1. Tim 3:15) ili na zloupotrebu udovica i onih sa kojima one pričaju (up. 2. Tim 3:6).

▣ **„radi nepoštenog dobitka”** Ovo pokazuje stvarnu prirodu lažnih učitelja (up. 1. Tim 1:7; 6:5,10; 2. Pt 2:3,14; Juda 1:16). Crkvene vođe iz 1. Timotiju 3 moraju biti slobodne od ovog iskušenja (up. 1. Tim

3:3,8; 6:9-10).

Lažne učitelje i okultne grupe lako možemo prepoznati po sledećim karakteristikama.

1. zloupotreba novca
2. zloupotreba seksualne slobode
3. tvrdnja da poseduju jedinstveno i direktno otkrivenje

Ukoliko vaš religijski vođa želi vaš novac ili vašu ženu i tvrdi da mu je Bog to rekao – bežite!

1:12 „Jedan od njih, baš njihov prorok” Epimenid sa Krita je živeo u šestom veku pre nove ere.

Činjenica da Pavle citira jednog njihovog pesnika, pokazuje grčki uticaj na ovo ostrvo i na jeres. Pavle citira grčke filozofe i pesnike najmanje tri puta u svojim tekstovima (up. Dap 17:28; 1. Kor 15:13; Titu 1:12). Njegov rodni grad Tars bio je poznat po svojim edukativnim ustanovama. Pavle je bio visoko obrazovan i po pitanjima grčke i po pitanjima hebrejske kulture.

Moguće je da je Pavle čuo za pesnika Epimenida zato što je on pisao o stanovnicima Krita ili zato što su ga Krićani smatrali za govornika kojeg nadahnjuju grčki bogovi. Bio je poznat kao jedan od najmudrijih stanovnika Krita.

▣ **„Krićani su uvek lažovi”** Ovo je heksameterska poetska forma. Krićani su verovali da je Zevs sahranjen na njihovom ostrvu i hvalili su se time. Termin „*cretinous*” značio je „lažov”. U ovom kontekstu čini se da se ova izjava odnosi na lažne učitelje, ne na crkve ili ljude u celini.

▣ **„besposlene izjelice”** Osnovno značenje ovog izraza je pohlepa (up. Fil 3:19).

1:13 „Zato ih strogo ukoravaj” Ovo doslovno znači „preseći nožem”. Ovo je imperativ prezenta aktivni. Ovaj snažan termin upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu. Dodatne stroge ukore možemo videti u 1. Tim 5:25; 2. Tim 4:2; Titu 2:15.

▣ **„da budu zdravi u veri”** Ovo pokazuje da je cilj disciplinovanja otkupljenje, a ne kažnjavanje (up. 1. Kor 5:5; Jev 12:5-13). U Titu 1:13 se zamenice odnose na lažne učitelje (up. 2. Tim 2:25-26). Termin „zdrav” je tema koja se ponavlja u Pastoralnim pismima, a odnosi se na nešto što je zdravo (up. 1. Tim 1:10; 2. Tim 1:13; 4:3; Titu 1:9,13; 2:1,2,8).

1:14 „judejske bajke” Moguće je da su ove bajke povezane sa jevrejskim nagađanjima o Mesijinom rodoslovu (up. Titu 3:9; 1. Tim 1:4; 2. Tim 4:4). Za dobru analizu različitih mogućih značenja „bajki” vidite G. B. Kerd (G. B. Caird), *Biblijski jezik i slike (The Language and Imagery of the Bible)*, str. 219-242.

▣ **„i zapovesti ljudi”** U kontekstu se čini da se ovo odnosi na jevrejske usmene tradicije, kasnije zabeležene u vavilonskom i palestinskom Talmudu (up. Isa 29:13; Mk 7:7-8; Kol 2:16-23).

▣ **„koji se odvrćaju od istine”** Ovo je particip prezenta srednji. Ovi lažni učitelji se neprekidno odvrćaju od jevanđelja. Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

1:15 „Čistima je sve čisto” Reč „sve” stoji na prvom mestu u grčkoj rečenici, da bi bila naglašena. Neki vernici teško shvataju istinu (up. 1. Tim 4:4; Mk 7:15-23; Lk 11:41; Rim 14:14,20; 1. Kor 10:23-33)! Moguće je da je ovo povezano sa asketizmom koji je toliko čest u grčkim religijskim filozofskim tradicijama (up. 1. Tim 4:3; Kol 2:20-22). Legalistički hrišćani često upravo u ovoj tački gube biblijski balans (up. Rim 14:1-15:13)!

▣ **„a uprljanima i bezvernima ništa nije čisto”** Prvi srodan verbal je particip perfekta pasivni, a drugi

je indikativ perfekta pasivni, koji govori o uspostavljenom stanju, čiji uzrok je spoljašnji uticaj, ovde verovatno loš. Ovakve osobe iskrivljaju sve i svakog radi lične koristi (npr. Dap 20:29).

1:16 „Oni tvrde da poznaju Boga” Reč „Bog” stoji na prvom mestu u grčkoj rečenici, da bi bila naglašena. Ovi lažni učitelji tvrde da su religiozni! Oni pobožnost mere ljudskim pravilima (up. Isa 29:13; Kol 2:16-23), ali su u suštini uprljani. Neki smatraju da je ovo još jedan dokaz postojanja jevrejskog elementa jeresi zato što je upotrebljen termin „Bog”, a ne Hrist. Za „tvrde da poznaju” vidite POSEBNA TEMA: PRIZNANJE kod 1. Tim 6:12.

▣ **„ali ga se odriču svojim delima”** Ovo je indikativ prezenta srednji. Stil života vernika pokazuje njihovo stvarno obraćenje (up. Mt 7:16,20; 1. Jn i Jak).

▣ **„mrski”** Ovaj termin se u Septuaginti često prevodi kao „gadost” (up. Otk 17:4) i često se povezuje sa idolopoklonstvom. Njegovo doslovno značenje je „smrdljiv” (up. Otk 21:8).

▣ **„neposlušni i nesposobni za bilo kakvo dobro delo”** Kakva šokantna izjava (up. 1. Kor 3:10-15; 2. Pt 1:8-11)!

Reč „neposlušni” upotrebljena je i u Titu 3:3 da opiše kako su vernici živeli pre nego što ih je promenila milost Boga/Hrista (3:4)!

Reč „nesposobni” doslovno znači „ne položiti test” (*dokimos* sa alfa privativom, up. 1. Kor 9:27; 2. Tim 3:8). Vidite POSEBNA TEMA: GRČKI TERMIN ZA „TESTIRANJE” kod 1. Tim 6:9.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto je lista kvalifikacija za vođe u 1. Tim 3:1-13 različita od liste u Titu 1?
2. Kako se ove liste koje odražavaju prvovekovnu grčko-rimsku kulturu odnose na moje vreme i moju crkvu?
3. Na koji način su učenja i životni stilovi lažnih učitelja uticali na ovu listu?
4. Sumirajte celokupnu listu u jednoj rečenici koja bi mogla da opiše hrišćansko vođu.
5. Da li ovo poglavlje govori o drugačijoj organizaciji crkve od 1. Timotiju?
6. Koji lažni učitelji su bili na Kritu? Da li su oni bili hrišćani ili ne?
7. Navedite stihove koji odražavaju jevrejski aspekt lažnih učitelja.
8. Navedite stihove koji odražavaju grčki filozofski aspekt lažnih učitelja.
9. Objasnite univerzalni princip iz stiha Titu 1:15.

TITU 2

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Poučavanje zdrave doktrine	Kvaliteti zdrave crkve	Pastor i stado	Zdrava doktrina	Neka specifična moralna uputstva
2:1-10	2:1-10	(2:1-3:11) 2:1-2 2:3-5 2:6-8 2:9-10	2:1-5 2:6-8 2:9-10	2:1-10
2:11-15	Pripremljen spasonosnom milošću 2:11-15	2:11-14 2:15-3:8a	2:11-14 2:15	Osnova hrišćanskog moralnog života 2:11-14 2:15

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI U STIHOVE 1-10

- A. Pavle savetuje različite grupe ljudi
  1. starije muškarce (Titu 2:1-2)
  2. starije žene (Titu 2:3, up. 1. Tim 2:9-15)
  3. mlađe žene (Titu 2:4-5)
  4. mlađe muškarce (Titu 2:6)
  5. Tita, Titu 2:7-8,15 (up. 1. Tim 4:12-13)
  6. robove (Titu 2:9-10)
- B. U Titu 2 su kvalifikacije za crkvene vođe iz Titu 1:5-9 i 1. Timotiju 3 proširene na vernike oba pola i svih uzrasta.
- C. Svrha pobožnog života hrišćana jasno je izražena u Titu 2:11-14. Svi ovi stihovi na grčkom čine jednu rečenicu.
- D. Poglavlje Titu 2 je potpuna suprotnost životnom stilu lažnih učitelja iz Titu 1:10-16.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: TITU 2:1-3

¹A ti govori ono što priliči zdravom učenju. ²Stariji muškarci neka budu umereni u svemu, dostojni poštovanja, mudri, zdravi u veri, ljubavi i istrajnosti. ³Isto tako, starije žene neka se ponašaju bogobožno, da ne kleveću, niti da robuju mnogom vinu, nego da poučavaju druge dobru,

2:1 „A ti” Zamenica u jednini „ti” je naglašena. Ovo pokazuje ogromnu razliku između lažnih učitelja i Tita, pravog vođe/učitelja (up. 1. Tim 6:11; 2. Tim 3:1,14).

▣ **„govori”** Ovo je imperativ prezenta aktivni (up. 1. Tim 4:13; 2. Tim 4:2). Moramo govoriti o jevanđelju i o njegovim implikacijama.

▣ **„ono što priliči zdravom učenju”** Zdravo učenje je tema koja se ponavlja (up. Titu 1:9,13; 2:1,2,8; 1. Tim 1:10; 2. Tim 1:13; 4:3). Primetite da se u ovom kontekstu zdravo učenje ne tiče doktrine, nego praktičnog stila života, hristolikog odnosa sa ljudima. Moramo odvojiti opravdanje i posvećenje!

2:2 „Stariji muškarci” Ovo je ista reč koja je prevedena kao „starešine” u Titu 1:5 i 1. Tim 5:1,17, ali ovaj kontekst traži različit prevod (up. Flm 9). U ovoj kulturi, on se odnosi na muškarce starije od šezdeset godina. Vidite POSEBNA TEMA: STAREŠINA kod 1. Tim 5:1.

SSP	umereni
NSP	umereni u svemu
DK, DS, EC	trezni

Doslovan prevod je „biti trezan” i moguće je da se odnosi na opijanje (up. Titu 1:6,7). Ovaj termin se takođe koristio i metaforički za mentalnu budnost ili živost (up. 1. Tim 3:2,11).

▣ **„mudri”** Ovaj termin je upotrebljen u Titu 2:2,4,5,6 i 12. Vidite belešku o „besprekoran” kod 1. Tim 3:2.

SSP, NSP	dostojni poštovanja
DK, DS	poštveni
EC	časni

Ovaj termin je upotrebljen nekoliko puta u Pastoralnim pismima (up. Titu 2:2,7; 1. Tim 2:2; 3:4,8,11; i njegov oblik u 2. Tim 2:2; 3:4). Po leksikonu Bauera (Bauer), Arndta (Arndt), Gingriča (Gingrich) i Denkera (Danker), može se prevesti kao „poštovanje, dostojanstvo, ozbiljnost, odavanje poštovanja, svetost, časnost” (up. str. 47).

Ovaj termin je povezan sa latinskim terminom „Augustus” (up. Dap 25:21,25; 27:11). On se upotrebljavao za veličanje ili slavljenje Cara, a vremenom je počeo da označava i prikladan način na koji se osoba oseća ili ponaša u njegovom prisustvu.

▣ **„zdravi”** Ovo je česta metaforična upotreba termina iz Titu 2:1, „zdrav”. Od hrišćana se očekuje da budu zdravi i stabilni u svojoj veri, u svojoj ljubavi i u svojoj istrajnosti (up. 1. Tim 6:11; 2. Tim 3:10), kao i u svojoj doktrini. Za Pavla su vera i način života bili neodvojivi — što je potpuna suprotnost lažnim učiteljima.

▣ **„istrajnosti”** Vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:16, u drugoj formi u 2. Tim 2:11.

NSP: TITU 2:3-5

³Isto tako, starije žene neka se ponašaju bogobožno, da ne kleveću, niti da robuju mnogom vinu, nego da poučavaju druge dobru, ⁴kako bi mogle učiti mlade žene da vole svoje muževe, da vole svoju decu, ⁵da budu mudre, čestite, uzorne domaćice, dobre, poslušne svojim muževima, kako se o Božjoj reči ne bi pogrdno govorilo.

2:3 „neka se ponašaju bogobožno” Ovo je složenica od termina *hieros*, ono što je sveto ili posvećeno (od *hierou*, za hram) i *prepei*, ono što je prikladno ili ispravno. Starije hrišćanske žene treba da se ponašaju pobožno i sveto (up. 1. Tim 2:10).

SSP	da ne budu klevetnice
NSP	da ne kleveću
DK, DS, EC	da ne budu opadljive

Termin koji je ovde upotrebljen (*diabolos*) isti je koji se koristi za Đavola, „klevetnik” (up. Jn 6:20; 1. Tim 3:6. Vidite POSEBNA TEMA: SOTONA kod 1. Tim 3:6). Međutim, u množini je i bez člana (up. 1. Tim 3:11; 2. Tim 3:3). Žan Kalvin (John Calvin) je rekao da je „pričljivost bolest žena, koja se pojačava sa godinama”.

Problem o kojem se ovde govori nije samo prepričavanje priča, nego verovatno i deljenje lažnih informacija (up. 1. Tim 5:13). Moguće je da su mlade udovice govorile u ime lažnih učitelja u domovima i kućnim crkvama Efesa (up. 2. Tim 3:5-7). Ne znamo da li se ovaj izraz (up. 1. Tim 3:11; 2. Tim 3:3) odnosi na isti problem.

▣ **„niti da robuju mnogom vinu”** Ovo je particip perfekta pasivni. Ovo je snažnija izjava nego Titu 1:7 ili 1. Tim 3:3,8. Sigurno je alkoholizam (vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:3) bio problem na Kritu, što pokazuje da se novozavetna pravila mogu pojačati ili ublažiti u određenim kulturama.

▣ **„nego da poučavaju druge dobru”** Zbog 1. Tim 2:12, ovo verovatno uključuje kućne učitelje ili mentore mladih žena. Stihovi 4-5 daju sadržaj tog poučavanja. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:3.

2:4 „učiti mlade žene” Korenski termin *sōphrōn* upotrebljen je u Titu 2:4,5,6, i 12. Njegovo osnovno značenje je „imati zdrav razum”. Ukazuje na samokontrolu i uravnotežen život.

▣ **„da vole svoje muževe, da vole svoju decu”** Ove dve grčke reči upotrebljene su samo ovde u Novom zavetu. Božja volja za udane žene jeste da one vole svoje muževe i svoju decu. Lažni učitelji su to dovodili u opasnost (up. Titu 1:11; 2. Tim 3:6).

2:5 Opis mladih žena kao poslušnih domaćica bio je očekivana norma u prvovekovnoj kulturi Sredozemlja (up. 1. Tim 2:10). Da li se ova poruka odnosi na sve udane žene, u svim kulturama i u svim dobima? Ovo nije lako pitanje! Savremeni hrišćani moraju ovo tumačiti sa određenim nivoom slobode i bez dogmatizma. Molim vas da pročitate *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, Fi (Fee) i Stjuart (Stuart) i *Jevanđelje i Duh (The Gospel and Spirit)*, Gordon Fi (Gordon Fee).

▣ **„mudre”** Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

▣ **„čestite”** Ovaj termin je upotrebljen samo ovde u Pastoralnim pismima. Pavle ga koristi za „čestitu devicu” (tj. Crkvu) u 2. Kor 11:2.

SSP	vredne u kući
------------	----------------------

NSP	uzorne domačice
DK, EC	dobre domačice
DS	dobre kućanice

Postoji problem oko ovog izraza u grčkim rukopisima (vidite BAGD, str. 561). Većina ranih unicitajalnih rukopisa (Ⲙ*, A, C, D*, F, G, I), većina ranih crkvenih Otaca i većina kasnijih rukopisa minuskula koristi opšti termin domačica (*oikourgōs*, „kuća” + „radnica”), ali neki drevni tekstovi (Ⲙ^c, D^c, H, L, P) koriste termin kućepaziteljka (*oikouros*, „kuća” + „paziti”), sličan terminu iz 1. Tim 5:14, *oikodesmoteu* (upravitelj domaćinstva, „kuća” + „gospodar”).

Ovaj termin, *oikourgōs*, veoma je redak (Bruce M. Metzger (Bruce M. Metzger), *Komentar grčkog Novog zaveta (Commentary on the Greek New Testament)*, str. 654. Jedan od osnovnih stubova tekstualnog kritizma jeste da je najčudniji termin ili izraz verovatno i originalan, zato što je verovatnije da su pisari vršili promene koristeći poznate termine.

▣ **„poslušne svojim muževima”** Termin „poslušnost” ili „potčinjavanje” potiče od vojnog termina koji se koristio za lanac komandovanja. Ovo je particip prezenta srednji (up. Ef 5:21 i dalje; Kol 3:18; 1. Tim 2:11-12; 1. Pt 3:1). Međutim, primetite da Pavle, u Ef 5:21, povezuje poslušnost i ispunjenost Duhom (up. Ef 5:18), a oboje navodi kao odgovornost svih hrišćana. Molim vas da pročitate beleške kod 1. Tim 2:11-12.

POSEBNA TEMA: POSLUŠNOST (*HYPOTASSŌ*)

Septuaginta koristi ovaj termin da prevede deset različitih hebrejskih reči. Njegovo osnovno hebrejsko značenje je „narediti” ili „pravo zapovedivanje”. Ovo značenje koristi i Septuaginta (LXX).

1. Bog zapoveduje (up. 3. Mojs 10:1; Jona 2:1; 4:6-8)
2. Mojsije zapoveduje (up. 2. Mojs 36:6; 5. Mojs 27:1)
3. carevi zapoveduju (up. 2. Dne 31:13)

U Novom zavetu se ovo značenje nastavlja u Dap 10:48, gde apostol zapoveda poslušnost. Međutim, Novi zavet razvija i nove konotacije.

1. razvija se dobrovoljni aspekt (često u srednjem glasu)
2. ovu samo-ograničavajuću akciju možemo videti u Isusovom potčinjavanju
  - a. Ocu (up. 1. Kor 15:25)
  - b. svojim zemaljskim roditeljima (up. Lk 2:51)
3. vernici se potčinjavaju elementima kulture da ne bi ugrozili širenje jevandjelja
  - a. drugi vernici (up. Ef 5:21)
  - b. verujuće žene (up. Kol 3:18; Ef 5:22-24; Titu 2:5; 1. Pt 3:1)
  - c. vernici paganskim vlastima (up. Rim 13:1-7; 1. Pt 2:13)

Vernici deluju zbog ljubavi, za Boga, za Hrista, za Carstvo i da bi pomogli drugima.

Kao i termin *agapaō* (ljubav), crkva je ovom terminu pripisala novo značenje u skladu sa potrebama Carstva i drugih ljudi. Ovaj termin je stekao novu plemenitost nesebičnosti, koja nije zasnovana na zapovesti, nego na novom odnosu sa samopožrtvovanim Bogom i Njegovim Mesijom. Vernici su poslušni i pokoravaju se radi dobra celine i radi blagoslova za Božju porodicu.

▣ **„kako se o Božjoj reči ne bi pogrdno govorilo”** Značajan je način na koji vernici žive. Ova tema se ponavlja u Pastoralnim pismima, „besprekornost” (up. Titu 2:8,10; 1. Tim 3:2,7,10; 5:8,14; 6:1; Titu 1:6-7,8,10). Životi i reči vernika moraju druge približiti Hristu. Istinito, razumno i zdravo učenje nikada ne deli opravdanje od posvećenja!

NSP: TITU 2:6-8

‘Isto tako, mlade muškarce podstiči da budu mudri, ⁷a u svemu i sam budi uzor u vršenju dobrih dela. U poučavanju pokaži neiskvarenost, ozbiljnost, ⁸zdrav govor kome se nema šta protivoriti, tako da se protivnik postidi jer nema ništa zlo da kaže o nama.

2:6

SSP, EC	razboriti
NSP	mudri
DK	pošteni
DS	pametni u svemu

Mlađim muškarcima daje samo jedno uputstvo („da budu mudri”, up. Titu 2:2,4,5). Ovo je jedini imperativ u Titu 2:2-6. Vidite belešku o ovom čestom grčkom terminu kod 1. Tim 3:1. On je često osnovno uputstvo za život mnogih grčkih filozofa (tj. „zlatna sredina”).

2:7 „u svemu” Gramatički nije jasno da li se „u svemu” iz Titu 2:7 odnosi na ovaj stih i stoga je još jedno uputstvo za mlade ljude ili je povezan sa naglašenim „ti” iz Titu 2:7, te se odnosi na Tita.

▣ **„budi uzor”** Ovo je particip prezenta srednji upotrebljen kao imperativ (up. 1. Tim 4:12). Za „uzor” (*tupos*) vidite POSEBNA TEMA: FORMA (*TUPOS*) kod 1. Tim 4:12.

▣ **„dobrih dela”** Ovo se često naglašava (up. Titu 1:16; 2:7,14; 3:1, 8, 14). Promena životnog stila je bila dokaz hrišćanske vere i sredstvo za privlačenje.

SSP, NSP	u poučavanju pokaži neiskvarenost
DK	u nauci celost
DS	u nauci (pokaži) čistotu
EC	u nauci - neiskvarenost

Čini se da ovo označava ispravan način poučavanja (suprotan od nečistih života i motiva lažnih učitelja), ne samo sadržaj Titovih propovedi i lekcija. Titova uloga je bila da prenese apostolske istine koje je primio od Pavla. Ako se ovo odnosi na sadržaj, moguće je da naglašava vaskrsenje (up. Rim 2:7; 1. Kor 15:42,53,54).

Grčki rukopisi sadrže nekoliko problema vezanih za ovaj izraz. *Tekstualni komentar grčkog Novog zaveta (A Textual Commentary on the Greek New Testament)*, Brusa M. Metzgera (Bruce M. Metzger) za termin *aphthorian* (neiskvarenost) kaže

1. ima dobru podršku u rukopisima (tj. $\aleph^*$, A, C, D*)
2. uklapa se u kontekst
3. objašnjava druge varijante
4. najneobičniji je od svih opcija

Najčešća opcija (tj. $\aleph^c$, D^c, L i većina kasnijih rukopisa minuskula) je *adiaphthorian* (iskrenost, str. 654).

2:8 „zdrav govor” Ovo je isti termin koji se koristi i u Titu 2:1 i 2 sa značenjem „zdrav” (metafora za suprotnost nezdravim porukama lažnih učitelja).

SSP	ispravnu
NSP	zdrav
DK	zdravu, nezazornu
DS, EC	zdravu i nezazornu

Vidite belešku kod Titu 2:2.

▣ „**kome se nema šta prigovoriti**” Ovo je uputstvo i za hrišćanske vođe i za sve vernike (up. Titu 1:6-7,8,10; 1. Tim 3:2,7,10; 5:8,14; 6:1). Vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:2.

▣ „**protivnik**” U ovom kontekstu, moguće je da se ovo odnosi na (1) lažne učitelje iz Titu 1:10-16 ili (2) nevernike iz društva koji su kritikovali hrišćanstvo zbog svog neznabožačkog neznanja. Životi vernika moraju učutkati obe grupe i privući ih ka jevandjelju.

NSP: TITU 2:9-10

⁹Robovi neka u svemu budu poslušni svojim gospodarima i neka im služe. Neka im ne protivreče, ¹⁰neka ih ne potkradaju, nego neka u potpunosti iskazuju vernost, kako bi u svemu ukrašavali učenje našeg Spasitelja, Boga.

2:9 „Robovi neka u svemu budu poslušni svojim gospodarima” Izraz „budu poslušni” je infinitiv prezenta srednji (up. Ef 6:5-9; Kol 3:22-24; 1. Tim 6:1-2). Glagol „podstići” se podrazumeva iz Titu 2:6. Kao i ženama, robovima se savetuje da radi Hrista imaju pobožan stav prema vlastima u toj kulturi. Ovo se ne tiče lične slobode, nego evangelizacije! Vidite POSEBNA TEMA: PAVLOV SAVET ROBOVIMA kod 1. Tim 6:1.

▣ „**u svemu**” Ovaj izraz se ponavlja na kraju desetog stiha. Značajno je da vernici shvate da njihovi životi, u svim oblastima, odražavaju Boga. Ovaj koncept je teološka paralela međusobnom potčinjavanju iz Ef 5:21 i potčinjavanju pobožnih žena iz Titu 5:22-6:9 (up. H. E. Bat (H. E. Butt) *Cigla prekrivena plišem (The Velvet Covered Brick)*).

▣ „**neka im služe**” Neizgovoreno, ali podrazumevano značenje ne uključuje samo služenje robovlasnicima, nego pre svega Bogu (up. Rim 12:1-2; Ef 6:7-8).

SSP	a ne protivreče
NSP	neka im ne protivreče
DK, DS	da ne odgovaraju
EC	da ne protivreče

Način na koji se vernici ponašaju u teškim situacijama je jasno, snažno svedočanstvo o njihovoj veri u Hrista (up. Ef 6:5-9).

2:10 „neka ih ne potkradaju” Ovo je verovatno bio čest problem kod robova (up. Ef 4:28).

▣ „**iskazuju**” Ovaj termin ima značenje „dati vidljiv i jasan dokaz za nešto“. Životi vernika moraju doneti slavu Bogu i biti dokaz moći jevandjelja da menja živote! Osnovno pitanje nije nečiji društveni status, nego stil života!

▣ „**Spasitelja, Boga**” Ovo je naziv kojeg je cezar često koristio za sebe i drugi za njega. Ovo je karakterističan izraz za Boga u Pastoralnim pismima (up. Titu 1:3-2:10; 3:4). Isti naziv se često koristi za Isusa (up. Titu 1:4; 2:13; 3:6). Vidite belešku kod 2. Tim 1:10.

KONTEKSTUALNI UVIDI U STIHOVE TITU 2:11-14

A. Ovo kratko poglavlje (Titu 2:11-14) navodi teološke razloge za pobožan život hrišćana.

- B. Ova analiza je veoma slična sa Titu 3:4-7 i 2. Tim 1:8-10.
- C. Stih Titu 2:11 odnosi se na Prvi Mesijin dolazak, Inkarnaciju (up. Titu 3:4; 2. Tim 1:10). Stih Titu 2:13 koristi isti termin „pokazati” da označi Hristov Drugi dolazak (up. 1. Tim 6:14; 2. Tim 4:1,8). Karakteristika Prvog dolaska bila je Božja milost; karakteristika Drugog biće Božja pravda!
- D. Stih Titu 2:12 je sažetak pobožnih karakteristika koje su nužne za vođe iz 1:5-9 i za sve hrišćane iz 2:1-10.
- E. Stih Titu 2:13 predstavlja jevanđelje kroz kategorije „već” (Božje carstvo je sadašnje) i „ne još” (Božje carstvo je buduće) koje su karakteristične za Pavla. Ova tenzija je deo većine Pavlovih rasprava o hrišćanskom životu.
- F. Da li se Titu 2:13 odnosi na Isusa (up. NASB, RSV, NEB, NIV) ili i na Boga Oca i na Isusa Sina (up. KJV, ASV, Mofatov prevod i 2. Pt 1:1)? Nekoliko stvari ukazuje na to da se ovo odnosi na Isusovu božansku prirodu koristeći nazive za rimske cezare:
1. samo jedan članak za obe imenice
  2. stih 14 se odnosi samo na Hrista
  3. termini „veliki” i „pojavljivanje” nikada se ne odnose na Boga Oca u Novom zavetu
  4. nekoliko drugih poglavlja kod Pavla, kao i kod drugih novozavetnih autora, pripisuje punu božansku prirodu Isusu
  5. većina ranih crkvenih otaca ovo tumači kao da se odnosi na Isusa, ipak moramo primetiti da ranije verzije češće tumače ovaj izraz kao da se odnosi na Gospoda (YHWH) i Isusa.
- G. Stih 14 opisuje crkvu starozavetnim terminima za Izrael. Na neki način, crkva je plod Božje želje za Izrael (up. Rim 2:28-29; Gal 6:16; 1. Pt 2:5,9; Otk 1:6). A ipak, Izrael ostaje objekat Božje jedinstvene ljubavi i brige (up. Rim 11).

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: TITU 2:11-14

¹¹Jer se pokazala Božja blagodat koja donosi spasenje svim ljudima. ¹²Poučila nas je da se odrekamo bezbožnosti i svetskih želja i da razborito, pravedno i odano Bogu živimo usred ovog sadašnjeg sveta, ¹³dok čekamo ostvarenje naše divne nade i slavno pojavljivanje velikog Boga i našeg Spasitelja, Hrista Isusa. ¹⁴Hristos je sebe dao za nas da bi nas izbavio od svakog bezakonja i očistio sebi narod koji je izabrao, koji revno čini dobra dela.

2:11 „Jer” Stihovi 11-14 povezani su sa 1-10 i daju teološku osnovu za pobožan život.

▣ **„pokazala Božja blagodat”** Ovo se odnosi na Isusovu inkarnaciju (up. 2. Tim 1:10; Titu 3:4-7). Isusov život, učenje i smrt, potpuno su otkrili Očevu ljubav, milost i blagodat. Kada vidimo Isusa, vidimo Boga (up. Jn 1:1-14; 14:8-11; Kol 1:15-19; Jev 1:1-3). Termin *epiphany* (pokazati se) upotrebljen je u Titu 2:13 za Hristov Drugi dolazak (up. Titu 2:11,13; 3:4; 2. Sol 2:8; 1. Tim 6:14; 2. Tim 1:10; 4:1,8). Vidite POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNI TERMINI ZA HRISTOV POVRATAK kod Titu 2:13.

▣ **„koja donosi spasenje svim ljudima”** Bog je poslao Hrista da umre za greh svih ljudi (vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:10), ali oni moraju lično odgovoriti pokajanjem, verom, poslušnošću i istrajnošću. Sledeća poglavlja ukazuju na univerzalan opseg Hristovog dela.

1. „svet” (Jn 1:29; 3:16; 6:33,51; 2. Kor 5:19; 1. Jn 2:2; 4:14)
2. „svi ljudi” (Rim 5:18; 1. Kor 15:22; 1. Tim 2:4-6; Jev 2:9; 2. Pt 3:9)

Vidite belešku kod 1. Tim 2:4 i posebnu temu kod 1. Tim 4:10.

Bog je stvorio ljude po svom obličju (up. 1. Mojs 1:26-27). U 1. Mojs 3:15 On obećava da će otkupiti sve ljude. Posebno spominje svoj globalan plan čak i u svom pozivu za Avrama (up. 1. Mojs 12:3) i za Izrael (up. 2. Mojs 19:5). Starozavetna obećanja za Izrael (Jevreji nasuprot neznabožaca) sada su postala univerzalna i odnose se na vernike i nevernike (up. Ef 2:11-3:13). Božji poziv spasenja je globalan, fokusiran na pojedince i podržan Duhom.

POSEBNA TEMA: PREDESTINACIJA (KALVINIZAM) NASUPROT LJUDSKE SLOBODNE VOLJE (ARMINIJANIZAM)

Stih Titu 2:11 uravnotežuje druge novozavetne tekstove o odabiru. Smatram da bi moglo biti teološki korisno da iznesem svoje komentare o Rim 8:29 i poglavlju 9, kao i o Efescima.

I. Rim 8:29

Pavle koristi „unapred znati” (*proginōskō*, „znati pre”) dva puta, ovde i u 11:2. U 11:2 se odnosi na Božju saveznu ljubav prema Izraelu pre početka vremena. Setite se da je termin „znati” ili „poznavati” na hebrejskom povezan sa intimnim, ličnim odnosom, ne sa činjenicama o nekome (up. 1. Mojs 4:1; Jer 1:5). Ovde je deo niza večnih događaja (up. Rim 8:29-30). Ovaj termin je povezan sa predestinacijom. Međutim, moramo naglasiti da Božje predznanje nije osnova odabira, zato što bi u tom slučaju odabir bio zasnovan na budućem odgovoru palog čovečanstva, tj. na ljudskim zaslugama. Ovaj termin je upotrebljen i u Dap 26:5; 1. Pt 1:2,20 i u 2. Pt 3:17.

A. „unapred znati” (*proginōskō*, „znati pre”)

Termini „unapred znati” i „unapred odrediti” su složenice sa prepozicijom „pre”, te je stoga najtačniji prevod „znati pre”, „postaviti granice pre” ili „označiti pre”. Najautoritativnija novozavetna poglavlja o predestinaciji su Rim 8:28-30; Ef 1:13-14; i Rim 9. Očigledno je da ovi tekstovi naglašavaju Božji suverenitet. On ima potpunu kontrolu nad svim stvarima. Postoji unapred određen božanski plan koji se sprovodi u vremenu. Međutim, ovaj plan nije nasumičan ili selektivan. On se ne zasniva samo na Božjem suverenitetu i predznanju, nego i na Njegovom nepromenljivom karakteru ljubavi, milosti i nezaslužene blagodati. Vidite POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEČAN PLAN OTKUPLJENJA.

Moramo voditi računa da naš zapadnjački (američki) individualizam ili naš evengelizacioni žar ne oboje ovu prelepu istinu. Takođe moramo biti oprezni da ne budemo uvučeni u istorijske, teološke konflikte između Augustina i Pelagija ili kalvinizma i arminijanizma.

B. „unapred odrediti” (*proorizō*, „postaviti granice pre”)

Predestinacija nije doktrina čiji cilj je da ograniči Božju ljubav, milost ili blagodat, niti da isključi neke ljude iz jevanđelja. Njen cilj je da osnaži vernike oblikujući njihov pogled na svet. Bog je Bog celog čovečanstva (up. Jn 1:12; 3:16; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9; 1. Jn 2:2; 4:14). Bog ima kontrolu nad svim stvarima. Ko ili šta nas može odvojiti od Njega (up. Rim 8:31-39)? Za Boga je celokupna istorija sadašnjost; ljudi su vezani za vreme. Naša perspektiva i mentalne sposobnosti su ograničene. Nema kontradikcije između Božjeg suvereniteta i slobodne volje čovečanstva. To je savezna struktura. Ovo je još jedan primer istine predstavljene kroz dijalektičku tenziju. Biblijske doktrine su predstavljene iz različitih perspektiva. Često deluju paradoksalno. Istina je ravnoteža između naizgled suprotstavljenih parova. Ne smemo ukloniti tenziju tako što ćemo odabrati jednu od istina. Ne smemo ni jednu biblijsku istinu izdvojiti samu po sebi.

Takođe je značajno dodati da cilj odabira nije samo nebo nakon smrti, nego i hristolikost sada (up. Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3; 5:23; 2. Sol 2:13; Titu 2:14; 1. Pt 1:15). Odabrani smo da budemo „sveti i besprekorni”. Bog odabire da nas promeni kako bi drugi mogli videti tu promenu i poverovati u Boga u Hristu. Predestinacija nije lična privilegija, nego savezna odgovornost. Ovo je osnovna istina ovog teksta. Ovo je cilj hrišćanstva. Svetost je Božja volja za svakog vernika. Božji odabir ima za cilj hristolikost (up. Ef 1:4), a ne poseban položaj. Božji lik, podaren čoveku prilikom stvaranja (up. 1. Mojs 1:26; 5:1,3; 9:6), mora biti obnovljen.

- C. „oblikovani po slici njegovog Sina”—Božji konačan cilj je obnova slike izgubljene u Padu. Vernici su unapred predodređeni za hristolikost (up. Ef 1:4).

II. Rimljanima 9

- A. Rimljanima 9 je jedno od najsnažnijih novozavetnih poglavlja o Božjem suverenitetu (uz Ef 1:3-14), dok poglavlje 10 jasno i neprekidno naglašava ljudsku slobodnu volju (up. „svako” Rim 9:4; „svako ko” 9:11,13; „svi” 9:12 [dva puta]). Pavle ne pokušava da ublaži ovu teološku tenziju. Oboje je istinito! Većina biblijskih doktrina predstavljena je kroz paradoksalne ili dijalektičke parove. Većina teoloških sistema su logičke polu-istine. Augustijanizam i kalvinizam, kao i semi-pelagijanizam i arminijanizam, sadrže elemente istine i greške. Biblijska tenzija između doktrina je bolja od izdvojenih, dogmatičnih, racionalnih, teoloških sistema koji pokušavaju da Bibliju uguraju u unapred smišljen obrazac tumačenja.

- B. Ista ova istina (iz Rim 9:23) izražena je i u Rim 8:29-30 i u Ef 1:4,11. Ovo poglavlje najsnažnije izražava Božji suverenitet u Novom zavetu. Nema sumnje da Bog ima potpunu kontrolu na tvorevinom i otkupljenjem. Ne smemo nikada ublažiti ili odbaciti ovu veliku istinu. Ipak, moramo je uravnotežiti sa Božjim izborom saveza kao oblika odnosa sa ljudskom tvorevinom, sačinjenom po Njegovom obličju. Istina je da su neki starozavetni savezi, kao 1. Mojsijeva 15, bezuslovni i potpuno nezavisni od ljudskog odgovora, ali drugi savezi su uslovljeni ljudskim odgovorom (npr. Eden, Noje, Mojsije, David). Bog ima plan otkupljenja za svoju tvorevinu; ni jedan čovek ne može uticati na taj plan. Bog je odabrao da dozvoli pojedincima da učestvuju u Njegovom planu. Ova prilika za učešće je teološka tenzija između suvereniteta (Rimljanima 9) i slobodne ljudske volje (Rimljanima 10).

Nije ispravno odabrati jednu biblijsku poruku, a zanemariti drugu. Razlog za ovu tenziju između doktrina jeste to što narodi Istoka istinu predstavljaju kroz parove među kojima postoji tenzija. Doktrine se moraju prihvatati u odnosu na druge doktrine. Istina je mozaik istina.

III. Efescima 1

- A. Odabir je prelepa doktrina. Ipak, ona nije poziv na favoritizam, nego poziv da budemo kanal, sredstvo ili put za otkupljenje drugih! U Starom zavetu se ovaj termin koristio pre svega za službu; u Novom zavetu se pre svega koristi za spasenje koje se ogleda u službi. Biblija nikada ne rešava prividnu kontradikciju između Božjeg suvereniteta i ljudske slobodne volje, nego potvrđuje oboje! Dobar primer biblijske tenzije je tekst o Božjem suverenom odabiru u Rimljanima 9 i o nužnom ljudskom odgovoru u Rimljanima 10 (up. 10:11,13).

Moguće je da je ključ za ovu teološku tenziju stih 1:4. Isus je Božji odabrani čovek i svi su potencijalno odabrani u Njemu (Karl Bart (Karl Barth)). Isus je Božje „da“ na potrebu palog čovečanstva (Karl Bart (Karl Barth)). Stih Ef 1:4 takođe pojašnjava ovo pitanje tvrdeći da cilj predestinacije nije samo nebo, nego i svetost (hristolikost). Često nas privlače dobrobiti jevanđelja, a zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (odabir) tiče se vremena, kao i večnosti!

Doktrine stoje u odnosu sa drugim istinama, ne kao odvojene, nepovezane istine. Dobra analogija je konstelacija nasuprot pojedinačne zvezde. Bog predstavlja istinu kroz žanrove Istoka, a ne Zapada. Ne smemo uklanjati tenziju koju stvaraju dijalektički (paradoksalni) parovi doktrinarnih istina (Božja transcendencija i Božja imanencija; sigurnost i istrajnost; Isus kao jednak sa Ocem i Isus kao potčinjen Ocu; hrišćanska sloboda i hrišćanska odgovornost prema saveznom partneru, itd.).

Teološki koncept „saveza” ujedinjuje Božji suverenitet (On uvek inicira i postavlja agendu) sa obaveznim početnim i neprekidnim ljudskim odgovorom vere. Nemojte da tražite dokaze samo za jednu stranu ovog paradoksa, a omalovažite drugu stranu! Budite oprezni da ne potvrđujete samo svoju omiljenu doktrinu ili teološki sistem.

- B. Izraz „jer nas je... izabrao” iz Ef 1:4 je indikativ aorista srednji, koji naglašava subjekat. Ovo ističe Očev izbor pre vremena. Božji odabir se ne sme tumačiti u islamskom smislu determinizma, niti u ultra-kalvinističkom smislu kao jedni nasuprot drugih, nego u saveznom smislu. Bog je obećao da će otkupiti palo čovečanstvo (up. 1. Mojs 3:15). Bog je pozvao i odabrao Avrama da bi odabrao sve ljude (up. 1. Mojs 12:3; 2. Mojs 19:5-6). Sam Bog je odabrao sve ljude koji će verovati u Hrista. Bog uvek ima inicijativu u spasenju (up. Jn 6:44,65). Ovaj tekst i Rimljanima 9 su biblijska osnova za doktrinu predestinacije koju naglašavaju Augustin i Kalvin.

Bog je odabrao vernike za spasenje (opravdanje), ali i za posvećenje (up. Kol 1: 10-12). Moguće je da se ovo odnosi na (1) našu poziciju u Hristu (up. 2. Kor 5:21) ili (2) Božju želju da svoj karakter reprodukuje kroz svoju decu (up. Ef 2:10; Rim 8:28-29; Gal 4:19). Bog za svoju decu želi i nebo u budućnosti i hristolikost sada!

Osnovni koncept Ef 1:4 je „u jedinstvu s njim”. Očevi blagoslovi, milost i spasenje teku kroz Hrista (up. Jn 14:6). Primetite da se ovaj gramatički oblik (lokativ sfere) ponavlja u Ef 1:3, „u Hristu”; 1:4, „u Njemu”; 1:7, „u Njemu”; 1:9, „u Njemu”; 1:10, „u Hristu”, „u Njemu”; 1:12, „u Hristu” i 1:13, „u Njemu” (dva puta). Isus je Božje „da“ palom čovečanstvu (Karl Bart (Karl Barth)). Isus je odabrani čovek i svi su potencijalno odabrani u Njemu. Svi Božji blagoslovi teku preko Hrista.

Izraz „pre postanka sveta” upotrebljen je i u Mt 25:34; Jn 17:24; 1. Pt 1:19-20 i Otk 13:8. Pokazuje da je otkupljujuće delovanje Trojedinog Boga započelo i pre 1. Mojs 1:1. Ljudi su ograničeni svojim shvatanjem vremena; za nas je sve prošlost, sadašnjost ili budućnost, ali ne i za Boga.

Cilj predestinacije je svetost, ne privilegija. Božji poziv nije namenjen samo nekolicini Adamove dece, nego svima! Ona je poziv da budemo ono što je Bog i nameravao da budemo, nalik Njemu samom (up. 1. Sol 5:23; 2. Sol 2:13); po Njegovom obličju (up. 1. Mojs 1:26-27). Tragično bi bilo da od predestinacije napravimo teološku istinu, a ne život u svetosti. Često naše teologije govore glasnije od biblijskog teksta.

Termin „besprekoran” (*amōmos*) ili „bez mane” korišten je za

1. Isusa (up. Jev 9:14; 1. Pt 1:19)
2. Zariju i Jelisavetu (up. Lk 1:6)
3. Pavla (up. Fil 3:6)
4. sve prave hrišćane (up. Fil 2:15; 1. Sol 3:13; 5:23)

Božja nepromenljiva volja za svakog hrišćana nije samo nebo u budućnosti, nego hristolikost sada (up. Rim 8:29-30; Gal 4:19; 1. Pt 1:2). Vernici imaju ulogu da Božje karakteristike odražavaju izgubljenom svetu radi evangelizacije.

Gramatički, izraz „u ljubavi” iz Titu 2:2 može da bude povezan ili sa Titu 2:4 ili 5.

Međutim, na drugim mestima u Efescima ovaj izraz se uvek koristi za ljubav ljudi prema Bogu (up. Ef 3:17; 4:2,15,16).

C. Izraz „unapred odredio” u Ef 1:5 je particip aorista aktivni. Ovaj grčki termin je složenica od „pre“ i „označiti“. Odnosi se na Božji predeterminisan plan otkupljenja (up. Lk 22:22; Dap 2:23; 4:28; 17:31; Rim 8:29-30). Predestinacija je jedna od nekoliko istina povezanih sa spasenjem čovečanstva. Ona je deo teološke šeme ili niza povezanih istina. Nikada nije planirano da se ona naglašava u izolaciji! Biblijska istina je predstavljena kroz niz paradoksalnih parova među kojima postoji tenzija. Denominacionalizam teži da ukloni biblijsku tenziju naglašavajući samo jednu od dijalektičkih istina (predestinaciju ili ljudsku slobodnu volju; sigurnost vernika ili istrajnost svetih; prvobitni greh ili voljni greh; bezgrešnost ili smanjivanje grešnosti; trenutno objavljeno posvećenje ili progresivno posvećenje; veru ili dela; hrišćansku slobodu ili hrišćansku odgovornost; transcendenciju ili imanenciju). Božji izbor nije zasnovan na predznanju ljudskog ponašanja, nego na Njegovom milostivom karakteru (up. Ef 1:7,9,11). On želi da svi (ne samo neki, posebno odabrani, kao kod gnostika ili savremenih ultra-kalvinista) budu spaseni (up. Jez 18:21-23,32; Jn 3:16-17; 1. Tim 2:4; 4:10; Titu 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Jn 2:2; 4:14). Božja milost (Božji karakter) je teološki ključ za ovo poglavlje (up. Ef 1:6a, 7c, 9b), kao što je Božja milost ključ i za drugo poglavlje o predestinaciji, Rim 9-11. Jedina nada palog čovečanstva je Božja milost i blagodat (up. Isa 53:6 i nekoliko drugih starozavetnih tekstova citiranih u Rim 3:9-18). Za tumačenje ovih prvih teoloških poglavlja važno je shvatiti da Pavle naglašava one stvari koje ni na koji način nisu povezane sa ljudskim ostvarenjima: predestinaciju (Efescima 1), milost (Efescima 2) i Božji večni plan otkupljenja (tajna, Ef 2:11- 3:13). Cilj je da uravnoteži poruku lažnih učitelja koji su naglašavali ljudske zasluge i ponos.

2:12 „Poučila nas je” Doslovno značenje je disciplinovanje ili obuka dece (up. 1. Tim 1:20; 2. Tim 2:25; 3:16). Milost je personifikovana kao roditelj koji voli (up. Jev 12:5 i dalje).

▣ **„bezbožnosti”** Ovo je igra reči između *asebeia* (bezbožnost, alfa privativ) i *eusebia* (pobožnost ili odanost Bogu, vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7). Moguće je da ovo odražava „dva puta“ iz starozavetne mudrosne literature (up. IsNav 24:14-15; Ps 1; Pri 4:10-19; Mt 7:13-14). Moramo se okrenuti od zla zato što je Isus dao svoj život da bi nas oslobodio od zla; moramo se okrenuti ka dobru zato što je Hrist postao uzor. Milost nas poučava i o pozitivnom i o negativnom!

▣ **„svetskih želja”** (up. Titu 3:3; 1. Tim 6:9; 2. Tim 2:22; 3:6; 4:3)

▣ **„razborito”** Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

▣ **„pravedno”** Vidite stihove 2,4,5,6 i sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

Pravednost je toliko važna tema da bi svaki proučavalac Biblije morao da je sam veoma podrobno prouči.

Božja narav je u Starom zavetu opisana kao „pravična” ili „pravedna” (GLAGOL, BDB 842, KB 1003; IMENICA u MUŠKOM RODU, BDB 841, KB 1004; IMENICA u ŽENSKOM RODU, BDB 842, KB 1006). Ovaj mesopotamijski izraz potiče od rečne trske koja je korištena kao građevinska alatka za proveravanje vodoravnosti zidova i ograda. Bog je izabrao da se ova reč koristi kao metaforičan opis Njegove prirode. On je prava ivica (ravnomer) za proveravanje svega. Ovaj termin potvrđuje Božju pravednost i Njegovo pravo da sudi.

Čovek je stvoren na sliku Božju (up. 1. Mojs 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Ljudski rod je stvoren za zajedništvo s Bogom (1. Mojs 3:8). Čitava tvorevina je pozornica na kojoj se odvija odnos između Boga i ljudi. Bog je želeo da ga Njegova najuzvišenija tvorevina – čovek – poznaje, voli, da mu služi i da mu bude slična! Čovekova odanost je stavljena na proveru (up. 1. Mojs 3), ali prvi ljudski par je pao na toj proveru i zbog toga je odnos između Boga i ljudskog roda narušen (up. Rim 5:12-21).

Bog je obećao da će popraviti i obnoviti to zajedništvo (up. 1. Mojs 3:15; vidite POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEĆAN PLAN OTKUPLJENJA). To je učinio svojom voljom i kroz svog Sina. Ljudi nisu u stanju da isprave svoj prekršaj (up. Rim 1:18-3:20).

Nakon pada, Božji prvi korak ka obnovi bio je savez zasnovan na Njegovom pozivu i na čovekovom pokajničkom, vernom i poslušnom odazivu (up. Jer 31:31-34; Jez 36:22-38). Ljudi su zbog Pada nesposobni za ispravna dela (up. Rim 3:21-31; Gal 3). Sam Bog je morao da preuzme potrebne korake i obnovi ljude koji su kršitelji saveza. To je učinio na sledeće načine:

1. proglasio je grešne ljude pravednima kroz Hristovo delo (sudska pravednost)
2. besplatno je dao ljudima pravednost kroz Hristovo delo (pripisana pravednost)
3. dao je Duha da živi u ljudima i u njima proizvodi pravednost (hristolikost, obnova Božjeg lika u čovečanstvu)
4. obnovio je zajedništvo iz Edenskog vrta (uporedite 1. Mojs 1-2 sa Otk 21-22).

Ali Bog očekuje da čovek pristane na ovaj savez. Bog proglašava (tj. besplatno daje, Rim 5:8; 6:23), On se postarao, ali ljudi moraju da se odazovu i da nastave da se odazivaju

1. pokajanjem
2. verom
3. poslušnim načinom života
4. istrajnošću

Dakle, pravednost nastaje zavetnim, obostranim delovanjem Boga i Njegovog najuzvišenijeg stvorenja. Zasnovana je na Božjoj naravi, na Hristovim delima i omogućuje je Sveti Duh, kome svaka osoba mora lično i neprestano da se odaziva na pravi način. Ovaj termin se zove „opravdanje verom”. On je otkriven u Jevanđeljima, ali ne na ovaj način. Najpodrobnije ga je definisao Pavle, koji je grčku reč „pravednost” upotrebio u njenim raznim oblicima preko sto puta.

Pošto je Pavle bio školovani rabin, on je reč *dikeosini* upotrebljavao u hebrejskom smislu, poput reči *cdk* u *Septuaginti*, a ne kao u grčkoj književnosti. Ova reč je u grčkim spisima označavala nekoga ko je bio ispravan po merilima nekog božanstva ili društva (Noje, Jov). Značenje ove reči je u hebrejskom uvek vezano za savez (vidite POSEBNA TEMA: SAVEZ). *Jahve* (YHWH) je pravičan, etičan, moralan Bog koji želi da Njegov narod odražava Njegovu narav. Otkupljeni ljudski rod postaje nova tvorevina (up. 2. Kor 5:17; Gal 6:15), što se ispoljava novim, pobožnim načinom života (up. Mt 5-7; Gal 5:22-24; Jak; 1 Jn). Pošto je uređenje Izraela bila bogovladavina (tj. *teokratija*), nije postojala jasna razlika između svetovnog (društvenih merila) i svetog (Božje volje). Ova razlika se vidi u prevodu te hebrejske i grčke reči: „pravda” (u odnosu na društvo) i „pravednost” (u odnosu na religiju).

Evandjelje (radosna vest) o Isusu glasi da je palo čovečanstvo vraćeno u zajedništvo s Bogom. Pavlov paradoks je da Bog proglašava krivce nedužnima kroz Hrista. To je postignuto kroz Očevu ljubav, milosrđe i milost, kroz Sinov život, smrt i vaskrsenje i kroz Duha, koji svedoči i privlači jevanđelju. Opravdanje je Božje besplatno delo, ali ono mora proizvesti pobožnost (Augustinov stav, u kom se ogledaju i naglasak reformatora da je jevanđelje besplatno i rimokatolički naglasak promenjenog života ljubavi i vernosti). Reformatori su smatrali da fraza „Božja pravednost” sadrži GENITIV koji vrši službu OBJEKTA (da je u pitanju čin kojim grešni ljudski rod postaje prihvatljiv Bogu – osveštanje kao promena položaja), dok su rimokatolici smatrali da taj GENITIV vrši službu SUBJEKTA, da je u pitanju proces kojim čovek postaje sličniji Bogu (postepeno iskustveno osveštavanje). U stvari, u pitanju su oba!

Smatram da je cela Biblija, od 1. Mojs 4 do Otkrivenja 20, zapis o tome kako Bog obnavlja zajedništvo iz Edena. Biblija počinje zajedništvom Boga i ljudi u zemaljskom okruženju (up. 1. Mojs 1-2), a tako se i završava (up. Otk 21-22). Božja slika i svrha biće obnovljene!

Evo nekih novozavetnih odlomaka koji podupiru ovu raspravu i prikazuju spomenuti skup grčkih reči:

1. Bog je pravedan (često povezano s Bogom kao sudijom)
  - a. Rim 3:26
  - b. 2. Sol 1:5-6
  - c. 2. Tim 4:8
  - d. Otk 16:5
2. Isus je pravedan
  - a. Dap 3:14; 7:52; 22:14 (zvanje Mesije)
  - b. Mt 27:19
  - c. 1. Jn 2:1,29; 3:7
3. Pravednost je Božja volja za tvorevinu
  - a. 3. Mojs 19:2
  - b. Mt 5:48 (up. 5:17-20)
4. Božja sredstva za pružanje i stvaranje pravednosti
  - a. Rim 3:21-31
  - b. Rim 4
  - c. Rim 5:6-11
  - d. Gal 3:6-14
5. Bog daje pravednost
  - a. Rim 3:24; 6:23
  - b. 1. Kor 1:30
  - c. Ef 2:8-9
6. Pravednost se prima verom
  - a. Rim 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
  - b. 1. Kor 5:21
7. Kroz Hristova dela
  - a. Rim 5:21-31
  - b. 2. Kor 5:21
  - c. Fil 2:6-11
8. Božja volja je da Njegovi sledbenici budu pravedni
  - a. Mt 5:3-48; 7:24-27
  - b. Rim 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. Kor 6:14
  - d. Tim 6:11
  - e. Tim 2:22; 3:16
  - f. Jn 3:7
  - g. Pt 2:24
9. Bog će pravedno suditi svetu
  - a. Dap 17:31
  - b. Tim 4:8

Pravednost je Božja osobina, besplatno data grešnom ljudskom rodu kroz Hrista. Ona je:

1. Božji proglas
2. Božji dar
3. Hristovo delo
4. način života

Međutim, istovremeno je u pitanju i proces kojim postajemo pravedni i kog treba čvrsto da se držimo. On će doći do vrhunca prilikom Hristovog Drugog dolaska. Zajedništvo s Bogom je obnovljeno u trenutku spasenja, ali napreduje tokom života dok ne postane susret licem u lice (up. 1. Jn 3:2) u trenutku smrti ili Hristovog povratka.

Evo jednog dobrog citata iz *Rečnik Pavla i njegovih pisama (Dictionary of Paul and His Letters)*, izdavač IVP: „Kalvin je, više nego Luter, naglašavao da su i odnosi uključeni u termin Božje pravednosti. Izgleda da je Luter smatrao da Božja pravednost obuhvata i proglašenje nedužnosti. Kalvin naglašava veličanstveno prenošenje Božje pravednosti na nas.” (str. 834).

Smatram da odnos vernika s Bogom ima tri strane:

1. jevanđelje je osoba (ovo naglašavaju istočna crkva i Kalvin)
2. jevanđelje je istina (ovo naglašavaju Augustin i Luter)
3. jevanđelje je promenjen život (ovo naglašava rimokatolička crkva)

Sve tri strane su istinite i moraju biti objedinjene da bi postojalo zdravo, snažno, biblijsko hrišćanstvo. Ako se jedna od njih prenaglasila ili zanemari, nastaju problemi.

Moramo poželeti dobrodošlicu Hristu!

Moramo verovati u jevanđelje!

Moramo stremiti hristolikosti!

▣ „**usred ovog sadašnjeg sveta**” Vidite posebnu temu kod 1. Tim 6:17.

2:13 „dok čekamo” Ovo je prezent srednji koji označava neprekidno lično iščekivanje Hristovog povratka.

▣ „**divne nade**” Ovo je još jedna referenca na Drugi dolazak.

▣ „**pojavljivanje**” Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNI TERMINI ZA HRISTOV POVRATAK

Eshatološko isticanje posebnog budućeg dana u kojem će ljudi sresti Isusa (kao Spasitelja i kao Sudiju) navodi se pod nekoliko oznaka.

1. „dan našeg Gospoda Isusa Hrista” (up. 1. Kor 1:8)
2. „Gospodnji dan” (up. 1. Kor 5:5; 1. Sol 5:2; 2. Sol 2:2)
3. „dan našeg Gospoda Isusa” (up. 2. Kor 1:14; rukopis $\times$ glasi „Gospoda Isusa” u 1. Kor 5:5)
4. „dan Isusa Hrista” (up. Fil 1:6)
5. „Hristov dan” (up. Fil 1:10; 2:16)
6. „Njegov dan (Sin čovečiji)” (up. Lk 17:24)
7. „dan kada se pojavi Sin čovečiji” (up. Lk 17:30)
8. „da se pojavi naš Gospod Isus Hristos” (up. 1. Kor 1:7)
9. „kad se s neba pojavi Gospod Isus” (up. 2. Sol 1:7)
10. „pred našim Gospodom Isusom u vreme njegovog dolaska“ (up. 1. Sol 2:19)

Novozavetni autori koriste najmanje četiri načina da označe Isusov povratak.

1. *Epiphaneia*, termin koji se odnosi na zaslepljujuću svetlost koja je teološki (iako ne i etimološki) povezana sa „slavom“. U 2. Tim 1:10; Titu 2:11 i 3:4 odnosi se na Prvi Isusov dolazak (tj. inkarnaciju) i na Njegov Drugi dolazak. Upotrebljen je u 2. Sol 2:8, stihu koji sadrži sva tri osnovna termina za Drugi dolazak: 1. Tim 6:14; 2. Tim 4:1,8; Titu 2:13.
2. *Parousia*, termin koji podrazumeva prisustvo i koji se prvobitno odnosio na kraljevsku posetu. Ovo je najčešće korišten termin (up. Mt 24:3,27,37,39; 1. Kor 15:23; 1. Sol 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2. Sol 2:1,8; Jak 5:7,8; 2. Pt 1:16; 3:4,12; 1. Jn 2:28).
3. *Apokalupsis* (ili *apocalypsis*), što znači otkrivanje radi pokazivanja. Ovo je ime poslednje novozavetne knjige (up. Lk 17:30; 1. Kor 1:7; 2. Sol 1:7; 1. Pt 1:7; 4:13).
4. *Phaneroō*, što znači izneti na svetlost ili jasno otkriti ili manifestovati. Termin se često koristi u Novom zavetu za brojne aspekte Božjeg otkrivenja. On se, kao i *epiphaneia*, može odnositi na Hristov Prvi dolazak (up. 1. Pt 1:20; 1. Jn 1:2; 3:5,8; 4:9) i na Njegov Drugi dolazak (up. Mt 24:30; Kol 3:4; 1. Pt 5:4; 1. Jn 2:28; 3:2).

5. Veoma čest termin za „dolazak”, *erchomai*, ponekad se koristi za Hristov povratak (up. Mt 16:27-28; 23:39; 24:30; 25:31; Dap 1:10-11; 1. Kor 11:26; Otk 1:7,8).
6. Koristi se i uz izraz „Gospodnji dan” (up. 1. Sol 5:2), što je starozavetni naziv za dan Božjih blagoslova (vaskrsenja) i suda.
Novi zavet je u celini pisan u okviru starozavetnog pogleda na svet, koji obuhvata
  - a. trenutno zlo, buntovno doba
  - b. buduće doba pravednosti
  - c. doba koje će započeti posredstvom Duha kroz Mesijino delovanje (Pomazanik)

Teološka pretpostavka progresivnog otkrivenja je nužna zato što novozavetni autori delimično menjaju očekivanja Izraela. Umesto vojnog, nacionalističkog (Izrael) dolaska Mesije, postoje dva dolaska. Prvi dolazak je inkarnacija božanstva kroz začecje i rađanje Isusa iz Nazareta. On je došao kao ne-vojni, ne-osuđujući „sluga koji strada“ iz Isaije 53; i kao ponizan jahač na magaretu (ne na ratnom konju ili carskoj kobili) iz Zah 9:9. Prvi dolazak je započeo novo mesijansko doba, Božje carstvo na planeti (vidite POSEBNA TEMA: BOŽJE CARSTVO). Na neki način, Carstvo je već ovde, ali na drugi način, ono je još uvek daleko. Stari zavet nije video, ili makar nije jasno video, ovu tenziju između dva Mesijina dolaska (vidite POSEBNA TEMA: MESIJA), tenziju koja se na neki način preklapa sa dva jevrejska doba (vidite: POSEBNA TEMA OVO DOBA I BUDUĆE DOBA). U stvarnosti, ovaj dvostruki dolazak naglašava Gospodnju (YHWH) posvećenost otkupljenju celokupnog čovečanstva (up. 1. Mojs 3:15; 12:3; 2. Mojs 19:5 i propovedi proroka, posebno Isaije i Jone).

Crkva ne čeka ispunjenje starozavetnih proroštava zato što se većina odnosi na Prvi dolazak (up. *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, str. 165-166). Vernici iščekuju veličanstveni dolazak vaskrslog Cara nad carevima i Gospodara nad gospodarima, očekivano istorijsko ispunjenje novog doba pravednosti na zemlji kao i na nebu (up. Mt 6:10). Starozavetne poruke nisu bile netačne, nego nepotpune (vidite POSEBNA TEMA: ZAŠTO STAROZAVETNA SAVEZNA OBEĆANJA DELUJU TOLIKO RAZLIČITA OD NOVOZAVETNIH SAVEZNIH OBEĆANJA). On će ponovo doći kao što su proroci predskazali, u moći i sa Gospodnjim autoritetom.

Naziv „Drugi dolazak” nije biblijski termin, ali je taj koncept pogled na svet i okvir celokupnog Novog zaveta. Bog će sve ispraviti. Zajedništvo između Boga i čovečanstva sačinjenog po Njegovom obličju biće obnovljeno. Zlu će se suditi i ono će biti uništeno. Božji plan neće propasti i ne može da propadne!

Rana crkva je slavila i na Šabat i prvog dana nedelje (tj. nedeljom, na dan vaskrsenja). Sinagoga je reagovala na jačanje hrišćanskog pokreta tako što je od svojih članova zahtevala da odbace Isusa kao Mesiju (tj. osamnaest blagoslova). Od tada (tj. 70. g.n.e.), hrišćani se okupljaju samo nedeljom.

▣ „slavno” Termin „slavno” može biti protumačen na dva načina: (1) „slavno pojavljivanje” (up. NKJV) ili (2) „pojavljivanje slave” (up. NASB, NRSV, TEV i NJB). Slava se često povezuje sa Božjim prisustvom u Starom zavetu (posebno Šekina, oblak slave, tokom perioda lutanja u divljini). Slava je hebrejski termin *kabod*, koji se odnosi na blistavu veličanstvenost. Dva grčka termina povezana sa Drugim dolaskom odnose se na svetlost ili blistavost: *epiphaneia*, (up. Mt 25:31) i *phanerōō* (up. Mt 24:30). Isus govori o svojoj slavi i o slavi svog Oca u Jn 17:1-5,22,24.

POSEBNA TEMA: SLAVA (DOXA)

Teško je odrediti značenje ovog biblijskog koncepta. LXX koristi reč *doxa* za prevod više od dvadeset hebrejskih reči. Koristi se na brojnim mestima u Novom zavetu, sa različitim značenjima. Odnosi se na Boga, Isusa, ljude i Mesijansko carstvo.

Najčešći starozavetni termin za slavu (*kabod*, BDB 458, KB 455-458) prvobitno se koristio u trgovini za tegove („biti težak”, KB 455). Tako su „teške” stvari i pojave bile ujedno i vredne ili dragocene. Takođe, slici Božje slave redovno se dodavala i slika svetlosti, jasnoće (up. 2. Mojs 19:16-18; 24:17; Isa 60:1-2). Samo Bog je vredan slave i divljenja (up. Ps 24:7-10; 66:2; 79:9). Toliko je slavan da ga buntovno čovečanstvo ne može gledati, te se On skriva iza oblaka, ruke ili dima (up. 2. Mojs 16:7,10; 33:17-23; Isa 6:5). I taj isti Gospod (YHWH) može se sresti samo kroz Hrista (up. Jn 1:18; 6:46; 12:45; 14:8-11; Kol 1:15; 1. Tim 6:16; Jev 1:3; 1. Jn 4:12).

Za detaljniju analizu reči *kabod*, vidite POSEBNA TEMA: SLAVA (STARI ZAVET). Slava vernika je u shvatanju jevanđelja i Božje slave, ne u njima samima (up. 1. Kor 1:29-31; Jer 9:23-24). Za širu raspravu vidite NIDOTTE, vol. 2, str. 577-587.

▣ **„velikog Boga i našeg Spasitelja, Hrista Isusa”** Isusu je ovde nedvosmisleno pripisan naziv Boga! Cezari su slične titule koristili za sebe (tj. Ptolomej I). Termini „pojavljanje” (koje se u kontekstu takođe odnosi na Hristov Drugi dolazak) i „veliki”, nikada se ne koriste za Gospoda (YHWH). Takođe, nije naveden član uz „Spasitelja”. Sintaksa koine grčkog podržava ovo kao naziv za Isusa zato što je naveden samo jedan član uz obe imenice, što ih međusobno povezuje (vidite NET Biblija). Isus ima božansku prirodu (up. Jn 1:1; 8:57-58; 20:28; Rim 9:5; Fil 2:6; 2. Sol 1:12; Jev 1:8; 2. Pt 1:1,11; 1. Jn 5:20). U Starom zavetu se očekivalo da Mesija (vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:1) bude božanski osnažena osoba, kao Sudije. Njegova božanska pridoda je sve iznenadila (vidite POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM kod 1. Tim 2:5)!

2:14 „sebe dao za nas” Ovo sledi teologiju iz Mk 10:45; 2. Kor 5:21; i Jev 9:14. Odnosi se na zastupničko, zamensko pomirenje (up. Isa 53; Gal 1:4; 1. Tim 2:5-6; Jev 9:12-15; 1. Pt 1:18-19). Bog Otac je „poslao”, ali je Sin „sebe dao”!

▣ **„da bi nas izbavio”** Termini „izbaviti” i „otkupiti” imaju starozavetne korene (NASB navodi Titu 2:14 kao starozavetni citat). Obe reči se odnose na osobu koja je otkupljena iz ropstva, kao što je Izrael izbavljen iz Egipta. Ovo takođe ukazuje na to da su vernici slobodni od moći greha u Hristu (up. Rim 6). Vidite POSEBNA TEMA: OTKUPLJENJE – IZBAVLJENJE kod 1. Tim 2:6.

▣ **„očistio”** Vidite posebnu temu o „pravednosti” kod Titu 2:13. Teološko pitanje je kako On čisti ljude? Da li je to besplatan dar kroz Hrista, po božanskoj odluci, ili je nužna istrajna vera, sa pokajanjem i poslušnošću? Da li je sve u Božjim rukama ili je nužan i ljudski odgovor? Za mene, pošto smatram da Biblija predstavlja istinu kroz paradoksalne parove, to je i besplatan dar svetog Boga i nužan inicijalni čin i stalno delovanje palog pojedinca (vidite posebnu temu kod Titu 2:11)! Ove dve strane ujedinjene su u konceptu „saveza” (vidite posebnu temu kod 2. Tim 2:1).

▣ **„narod koji je izabrao”** Ovo je starozavetna savezna terminologija (up. 2. Mojs 19:5; 5. Mojs 14:2; 1. Pt 2:5,9,10; Otk 1:6). Crkva je duhovni Izrael (up. Gal 6:16; Rim 2:29). Crkva ima ulogu da svim ljudima prenese jevanđelje (up. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Dap 1:8), deleći jevanđelje i živeći jevanđelje!

▣ **„koji revno čini dobra dela”** Cilj hrišćanstva nije samo nebo nakon smrti vernika, nego i hristolikost u sadašnjosti (up. Gal 4:19; Ef 1:4 2:10). Božje ljude karakteriše snažna želja za dobrim delima (up. Jak i 1. Jn).

NSP: TITU 2:15

¹⁵To govori, opominji i ukoravaj, jer za to imaš sva ovlašćenja. Neka te niko ne omalovažava.

2:15 „govori, opominji i ukoravaj” Ovo su tri imperativa prezenta aktivna: nastavi da govoriš (up. Titu 2:1), nastavi da opominješ i nastavi da ukoravaš (up. 2. Tim 3:16). Crkvene vođe moraju ohrabriti svete

i prepoznati lažne učitelje!

▣ „za to imaš sva ovlašćenja” Isus ima sva ovlašćenja/autoritet (*exousia*) na nebu i na zemlji (up. Mt 28:18). On je svoj autoritet preneo na svoje apostole (Pavle je poslednji, kao da se „pre vremena rodio“). Pavle je svoj autoritet (*epitaē*) preneo i Timotiju i Titu, kao svojim ličnim predstavnicima. Nakon smrti ovih direktnih svedoka, pisani Novi zavet (kao i Stari zavet) postao je autoritet „za sve buduće generacije vernika” (up. 2. Tim 3:15-17).

POSEBNA TEMA: AUTORITET (*EXOUSIA*)

I. Upotreba kod Luke – zanimljivo je primetiti način na koji Luka koristi reč *exousia* (autoritet, vlast, legalno pravo).

1. U Lk 4:6 Sotona tvrdi da može da Isusu da vlast.
2. U Lk 4:32,36 Jevreji su zadivljeni time što je Isus poučavao koristeći svoj lični autoritet.
3. U Lk 9:1 On je dao svoju vlast i autoritet svojim apostolima.
4. U Lk 10:19 On daje svoj autoritet sedamdesetorici misionara.
5. U Lk 20:2,8 postavlja se pitanje ko je Isusu dao vlast.
6. U Lk 22:53 zlo ima vlast da osudi i ubije Isusa.

Iako ne i Lukin, Matejev uvod u Veliko Poslanje (Mt 28:18), „meni je data sva vlast na nebu i na zemlji” sadrži veličanstvenu objavu Isusovog autoriteta.

Isus tvrdi da On ima autoritet na osnovu

1. Božjih reči izgovorenih Njemu na
  - a. Njegovom krštenju (Lk 3:21-22)
  - b. Njegovom preobraženju (Lk 9:35)
2. ispunjenih starozavetnih proroštava
  - a. Judino pleme (up. 1. Mojs 49:10)
  - b. Jesejeva porodica (up. 2. Sam 7)
  - c. rođenje u Vitlejemu (up. Mih 5:2)
  - d. rođen u vreme četvrtog carstva (Rim) iz Danila 2
  - e. pomagao je siromašnima, slepima i ljudima u nevolji (Isaija)
3. egzorcizmi koje je sprovodio otkrili su Njegovu moć i autoritet nad Sotonom i njegovim carstvom
4. Njegovo vraćanje mrtvih u život pokazalo je Njegovu moć nad fizičkim životom i smrću
5. sva Njegova čuda otkrivaju Njegovu moć i autoritet nad privremenim, prostornim i fizičkim
  - a. prirodom
  - b. hranom
  - c. isceljenjima
  - d. čitanjem uma
  - e. hvatanjem ribe

II. Pavle koristi reč „vlast” u odnosu na hrišćanske žene.

Pitanje autoriteta je takođe analizirano u 1. Kor 11 u vezi pokrivanja glave kod žena. Slede moje beleške o tom stihu.

1. Kor 11:10 „Zato... žena treba da ima vlast nad glavom“ (NASB: „simbol vlasti na svojoj glavi“) Upotreba reči vlast u 1. Korinćanima može da se tumači na više načina.

Ključno pitanje (u ovom kontekstu) jeste šta predstavlja „vlast“ (tj. autoritet, *exousia*).

Prvo, važno je da napomenemo da je *exousia* često povezana sa *dunamis* (moć). Oto Bets (Otto Betz) je autor zanimljivog članka o reči *exousia* u rečniku *Novi internacionalni rečnik novozavetne teologije (The New International Dictionary of New Testament*

Theology), vol. 2, str. 606-611. Navodimo pet primera.

„Za Novi zavet je karakteristično da su reči *exousia* i *dunamis* povezane sa Hristovim delovanjem, posledičnom novom raspodelom kosmičkih struktura moći i sa osnaživanjem vernika” (str. 609).

„*Exousia* vernika. Autoritet hrišćanskog vernika zasniva se na Hristovoj vlasti i nadmoći nad svim silama. Ona podrazumeva i slobodu i službu.” (str. 611)

„Sve mi je dozvoljeno (1. Kor 6:12; 10:23 *exestin*); Pavle je preuzeo ovu izjavu, koju su prvobitno iznosili sektaški entuzijasti u Korintu, te potvrdio njenu tačnost.” (str. 611)

„U praksi, međutim, ova teorijski neograničena sloboda se koristi uz svest o tome šta je korisno drugim individualnim hrišćanima i kongregaciji u celini s obzirom na činjenicu da se potpuno otkupljenje još uvek nije dogodilo (1. Kor 6:12; 10:23).” (str. 611)

„Sve je dozvoljeno [*exestin*], ali nije sve korisno. Sve je dozvoljeno [*exestin*], ali nije sve izgrađujuće. Neka niko ne gleda svoju korist, nego korist drugoga.” (1. Kor 10:23 i dalje)

Ovi citati su verovatno slogani libertinaca iz Korinta. Pavle im odgovara potvrđujući njihovu istinu, ali i pokazujući da to nije potpuna istina.” (str. 611)

Pavle često koristi ova dva termina u svojim pismima crkvi u Korintu.

1. *exousia*, 1. Kor 7:37; 9:4,5,6,12 (dva puta),18; 11:10; 2. Kor 13:10

2. *dunamis*, 1. Kor 1:18; 2:4,5; 4:19,20; 5:4; 15:24,43; 2. Kor 4:7; 6:7; 8:3 (dva puta); 12:9; 13:4 (dva puta)

Prava i vlast su osnovna pitanja i za legaliste i za libertince. Pavle pokušava da pronade finu ravnotežu između ova dva ekstrema. U ovom kontekstu se žene pozivaju da prihvate Božji red u tvorevini (tj. Hrist-muškarac-žena) radi širenja Carstva. Pavle potvrđuje prvobitnu uzajamnost (up. 1. Mojs 1:26-27; 2:18) u stihovima 1. Kor 11:11-12. Teološki je opasno

1. izolovati jedan stih iz konteksta
2. po pitanju odnosa muškaraca i žena/muževa i supruga primeniti rigidan sistematski denominacijski obrazac iz prvog veka na sve kulture i sve vekove
3. zanemariti Pavlovu ravnotežu između hrišćanske slobode i hrišćanske grupne savezne odgovornosti

Odakle hrišćanskim ženama sloboda da vode grupna slavljenja (tj. kućne crkve)? Sigurno ne iz sinagoge. Da li je to bio trend u kulturi prvovekovnog rimskog društva? Sigurno je da je ovo moguće i po mom mišljenju objašnjava brojne aspekte ovog poglavlja. Međutim, takođe je moguće da je izvor moć jevanđelja, obnova prvobitnog „Božjeg obličja“ izgubljenog u Padu. Sve oblasti ljudskog života i društva stižu neočekivane nove ravnopravnosti. Međutim, ova ravnopravnost može postati dozvola za ličnu zloupotrebu. Pavle govori o tom neprikladnom proširenju.

Knjiga F. F. Brusa (F. F. Bruce), *Odgovori na pitanja (Answers to Questions)*, znatno mi je pomogla da analiziram brojna kontroverzna pitanja povezana sa crkvenim tradicijama savremenog zapadnog hrišćanstva. Kao egzegeta, uvek sam mislio da se žene pokrivaju da bi pokazale Božju darovitost (ili ravnopravnost iz 1. Mojs 1:26,27), ne muževljev autoritet. Međutim, to tumačenje nisam nalazio u biblijskim resursima koje sam koristio, te sam stoga oklevao da ga navedem u komentarima, propovedima ili svojim lekcijama. Još uvek se sećam uzbuđenja i slobode koju sam osetio kada je F. F. Brus (F. F. Bruce) izneo isto mišljenje (vidite *Odgovori na pitanja (Answers to Questions)*, str. 95). Mislim da su svi vernici pozvani, punovremeni, nadareni služitelji Hrista (up. Ef 4:11-12)!

▣ „**Neka te niko ne omalovažava**” Ovo je negacija imperativa prezenta aktivnog (up. 1. Tim 4:12).

Moguće je da se ovo odnosi na

1. članove crkve zbog Titovih godina ili delegiranog autoriteta
2. sledbenike lažnih učitelja, možda i njihovog zastupnika

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li ovo poglavlje govori o Hristovom Prvom dolasku ili o Njegovom Drugom dolasku?
2. Zašto je stih 13 toliko značajan?
3. Navedite tri zadatka propovednika iz Titu 2:15.
  - a.
  - b.
  - c.
4. Da li je Titu 2:15 kraj poglavlja 2 ili početak teme iz poglavlja 3?

Copyright © 2013 Bible Lessons International

TITU 3

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLISKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Činite dobra dela	Dobra dela naslednika milosti	Pastor i stado	Hrišćansko ponašanje	Opšta uputstva za vernike
3:1-7	3:1-8	(2:1-3:11) 2:15-3:8a	3:1-8a	3:1-3 3:4-Ba
3:8--11	Izbegavajte rasprave 3:9-11	3:8b-11	3:8b-11	Lični savet Titu 3:8b-11
Lična uputstva i pozdravi	Poruke za kraj	Uputstva za kraj	Uputstva za kraj	Praktične preporuke, opraštanje i dobre želje
3:12-14	3:12-14 Opraštanje	3:12-14	3:12-14	3:12-14
3:15	3:15	3:15a 3:15b	3:15a 3:15b	3:15

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

- A. Ovo poglavlje sadrži teme iz cele knjige.
1. Hrišćanski karakter se ističe u Titu 1:16; 2:7,14; 3:1-2, 8.
  2. Hrišćanska doktrina je sumirana u Titu 2:11-14 i 3:4-7.
  3. Vernici moraju da žive ispravno zato što su postali ispravni pred Bogom. Naša uloga je da primimo porodične osobine svog Oca. Cilj hrišćanstva nije samo nebo nakon smrti, nego i hristolikost u sadašnjosti (up. Rim 8:28-29; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 1. Sol 3:13; 4:3). Svrha ovog novog života je da izgubljene privučemo jevanđelju (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8). Međutim, Pavle želi da jasno istakne da poziv na „pobožan život“ nije poziv na „dela koja opravdavaju“.
- B. Sve ličnosti Trojstva su aktivne u spasenju čovečanstva (vidite posebnu temu kod Titu 3:6)
1. ljubav Oca (Titu 3:4)
  2. obnova i krštenje Duha (Titu 3:5)
  3. posredstvo Sina (Titu 3:6)

- C. Titu 3:9-11 je nastavak Pavlovih upozorenja protiv lažnih učitelja i poziv na dobra dela, što je karakteristično za Pastoralne poslanice (up. Titu 1:10-16; 1. Tim 1:3-7).
- D. Stihovi Titu 3:12-15 su lični zaključak, ohrabrenje i uputstva za Tita.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: TITU 3:1-11

¹Podsećaj ih da budu poslušni i pokorni vlastima i vladarima, da budu spremni na svako dobro delo, ²da ni o kome ne govore loše, da ne budu ratoborni, nego da budu razumni, da budu sasvim blagi prema svim ljudima. ³Jer i mi smo nekad bili bezumni, nepokorni, zavedeni, robovi raznih želja i užitaka, živeli smo u zlu i zavisti, bili smo mrski, mrzeli smo jedni druge. ⁴Ali kad je naš Spasitelj, Bog, pokazao svoju dobrotu i ljubav prema čoveku, ⁵spasao nas je - ne zbog pravednih dela koja smo mi učinili, nego po svom milosrđu - kupanjem koje nas je dovelo u život i time što nas je obnovio Svetim Duhom. ⁶Taj Duh je obilno izlio na nas preko Isusa Hrista, našeg Spasitelja, ⁷da bismo, nakon što smo proglašeni pravednima na osnovu njegove blagodati, postali naslednici večnog života kome se nadamo. ⁸Istinито je to što je rečeno i želim da to postojano zastupaš, kako bi se oni koji su poverovali u Boga usredsredili na vršenje dobrih dela. To je dobro i korisno za ljude. ⁹Izbegavaj bezumna zapitkivanja i istraživanje rodoslovlja, svađe i sukobe oko Zakona, jer je to beskorisno i isprazno. ¹⁰Čoveka koji širi lažno učenje kloni se nakon prve i druge opomene, ¹¹znajući da je takav zastranio i da greši, i da je tako sam sebe osudio.

3:1 „Podsećaj ih” Ovo je imperativ prezenta aktivni, sa značenjem „nastavi da ih podsećaš”. Očigledno je da je ovo povezano sa 2:15. Titov zadatak je da ih podseća na ono što oni već znaju (up. 2. Tim 2:14; 2. Pt 1:12; 3:1-2; Juda 1:5). Vidite POSEBNA TEMA: POROCI I VRLINE U NOVOM ZAVETU kod 1. Tim 1:9.

▣ **„da budu poslušni”** Ovo je infinitiv prezenta srednji, sa značenjem „da nastave da se pokoravaju autoritetu“. To je bio vojni termin za lanac komade. Isti termin je upotrebljen za hrišćanske žene u Titu 2:5 i hrišćanske robove u Titu 2:9. Takođe je upotrebljen za sve hrišćane u Ef 5:20. U suštini, ovo je ispravan stav hrišćanskog života u svim oblastima. Vidite POSEBNA TEMA: POSLUŠNOST (*HUPOTASSŌ*) kod Titu 2:5.

▣ **„vlastima i vladarima”** Ova dva termina, *exousia* (vidite posebnu temu kod Titu 2:15) i *archē* (vidite sledeću posebnu temu), imala su širok opseg značenja u svetu Sredozemlja. Ipak, oni se međusobno semantički preklapaju u smislu autoriteta ili moći nad nekim.

1. *Exousia* se koristi za građansku vlast u Rim 13:1 i Titu 3:1. Teološka paralela su stihovi 1. Tim 2:2 i 1. Pt 2:13-17, iako se u njima ne koriste ova dva specifična grčka termina.
2. *Exousia* i *archē* se koriste za duhovni autoritet i vlast u Ef 2:2 i Kol 2:15. U Ef 3:10 i 6:12 ova dva termina su povezana sa „na nebesima“ što je jedinstveno za Poslanicu Efescima i odnosi se na duhovni svet aktivan u ljudskoj istoriji.
3. Neki Pavlovi tekstovi povezuju građanske i duhovne vlasti (tj. 1. Kor 15:24; Ef 1:21; i Kol 1:16).

Vidite POSEBNA TEMA: LJUDSKA VLAST kod 1. Tim 2:2.

POSEBNA TEMA: *ARCHĒ*

Grčki termin *archē* označava „početak” ili „poreklo” nečega.

1. početak stvorenog poretka (up. Jn 1:1; Jev 1:10)
2. početak jevanđelja (up. Mk 1:1; Fil 4:15; 2. Sol 2:13; Jev 2:3; 1. Jn 1:1)
3. prvi svedoci (up. Lk 1:2)
4. početni znakovi (čuda, up. Jn 2:11)
5. početni principi (up. Jev 5:12)
6. početna sigurnost zasnovana na istinama jevanđelja (up. Jev 3:14)
7. početak, Kol 1:18; Otk 3:14

Ovaj termin je počeo da se koristi za „vlast” ili „autoritet”

1. za ljudske vlasti
  - a. Lk 12:11
  - b. Lk 20:20
  - c. Rim 13:3; Titu 3:1
2. za anđeoske vlasti
  - a. Rim 8:38
  - b. 1. Kor 15:24
  - c. Ef 1:21; 3:10; 6:12
  - d. Kol 1:16; 2:10,15
  - e. Juda 1:6

Lažni učitelji iz Judine poslanice preziru svaki autoritet, i zemaljski i nebeski. Oni su antinomijanisti libertinci. Sebe i svoje želje stavljaju ispred Boga, anđela, građanskih vlasti i crkvenih vođa.

▣ „**da budu... pokorni**” Ovo je infinitiv prezenta aktivni. Ovo je složenica i igra reči od „biti poslušan” (*peithomai*) i „vladari” (*archē*). Upotrebljena je samo ovde i u Dap 27:21 u Novom zavetu. Koncept poslušnosti i pokornosti ponavlja se u Pavlovim savetima hrišćanskim ženama, deci i robovima u Ef 5:21-6:9 i Kol 3:18-25.

▣ „**spremni na svako dobro delo**” Moguće je da se ovaj izraz u ovom kontekstu odnosi na služenje vernika građanskim vlastima ili njihovo služenje drugim ljudima u njihovoj zajednici. Međutim, slični izrazi se pojavljuju u 2. Tim 2:21 i 3:17, gde se kontekst uopšteno odnosi na pobožan život (up. Titu 2:14; 2. Kor 9:8; Ef 2:10). Lažni učitelji iz Titu 1:16 nisu sposobni za dobra dela, svetovna ili sveta.

3:2 Ova rečenica navodi četiri stvari koje hrišćani treba da rade u odnosu sa svojim bližnjima. Hrišćani su bili manjina u svojim zajednicama. Njihovo ponašanje je bilo suštinski važno kao svedočanstvo. Takođe, moguće je da ova lista odražava dela lažnih učitelja koja pravi vernici ne smeju da čine. Ovo je dobar savet za savremene vernike uključene u političke aktivnosti. Ono što radimo je jednako važno kao i ono što govorimo! Ne postoji pitanje koje je važnije od jevanđelja!

SSP	da nikog ne vredaju
NSP	da ni o kome ne govore loše
DK, DS	ni na koga da ne hule
EC	da ne hule ni na koga

Doslovan prevod ovog termina je „huliti” (up. 1. Tim 1:13,20; 2. Tim 3:2; 1. Pt 4:4; 2. Pt 2:2,10,11,12). Obično se koristi za loš govor o Bogu (up. Mt 26:65). Pavle ga koristi da izrazi da hrišćansko ponašanje ne sme da bude takvo da se zbog njega loše govori o jevanđelju (up. Rim 14:16; 1. Kor 10:30 i ovde). Način života vernika je od suštinske važnosti za jevanđeosko svedočenje crkve.

▣ **„da ne budu ratoborni”** Kao i ostala tri termina, ovaj termin opisuje odnose vernika prema onima koji nisu vernici. Vidite belešku kod 1. Tim 3:3.

▣ **„blagi”** Vidite belešku kod 1. Tim 3:3.

SSP	da prema svim ljudima pokazuju svaku krotkost
NSP	da budu sasvim blagi prema svim ljudima
DK	svaku krotost da pokazuju svim ljudima
DS	svaku krotost da pokazuju prema svima ljudima
EC	pokazujući svaku blagost prema svima ljudima

Ponovo se ovaj izraz odnosi na ponašanje vernika prema nevernicima. U 2. Tim 2:25 se odnosi na naše ponašanje prema vernicima (up. 1. Tim 6:11).

Tema „svi” je karakteristična za Pastoralna pisma. Bog voli sve ljude; Isus je umro za sve ljude; hrišćani moraju biti pozitivni prema svim ljudima (up. 1. Tim 2:1,4,6; 4:10; Titu 2:11).

3:3 „Jer i mi smo nekad” Dela opisana u ovom stihu karakteristična su za palo čovečanstvo (1. Mojs 3; Rim 1:19-3:31), čak i za hrišćane pre nego što su spaseni (up. Rim 1:29-31; 2. Kor 6:9-11; Ef 2:3; 4:17-21; Gal 5:19-21).

▣ **„bezumni”** Ovo je negacija termina za „razmišljanje” ili „rezonovanje” (up. Lk 6:11; 24:25; Rim 1:14,21; Gal 3:1,3; 1. Tim 6:9; 2. Tim 3:9). Ovo je snažan termin za pogrešno i neprikladno razmišljanje.

▣ **„nepokorni”** Ovo je negacija termina „verujući”. Upotrebljena je za

1. cara Agripu u Dap 26:19
2. pagane u Rim 1:30; Ef 2:2; 5:6
3. Jevreje u Lk 1:17; Rim 11:30,32; Jev 4:6
4. lažne učitelje u Titu 1:16; 2. Tim 3:2

▣ **„zavedeni”** Ovo je particip prezenta aktivni, koji doslovno znači „prevareni” ili „zavedeni”. Prvobitno se odnosio na lutajuće planete (tj. planete koje ne slede očekivane putanje u konstelacijama) na noćnom nebu, te je koren reči „planeta”. Metaforički je počeo da se koristi za nešto što je pogrešno. Ovaj termin, kao i prethodna dva, upotrebljen je u Pavlovom opisu ljudskog greha u Rim 1:27 i 2. Sol 2:11. Takođe primetite njegovu upotrebu u 1. Tim 4:1-2; 2. Tim 3:13; 1. Pt 2:25; 2. Pt 2:18; 3:17; i Juda 11. Pasivni oblik ukazuje na delovanje spoljašnjeg činioca, u ovom slučaju Sotone ili demonskih sila.

▣ **„robovi”** Ovo je particip prezenta aktivni, koji doslovno znači „služiti kao rob” ljudskoj pohlepi (up. Rim 6:6,12).

▣ **„raznih”** Ovo je pridev „višebojan”, koji se koristio za dugu. Takođe se koristio za višestране stvari (tj. [1] u 1. Pt 1:6 i Jak 1:2 za brojna iskušenja koja očekuju vernike i [2] u 1. Pt 4:10 za raznoliku i višestranu prirodu Božje milosti).

▣ **„želja”** Ovo je složenica od „na” (*epi*) i „um ili duša” (*thumos*). Odnosi se na snažnu želju za nečim, često u negativnom smislu. Ovaj termin je takođe upotrebljen u Rim 1:24 da opiše palo čovečanstvo.

▣ **„užitaka”** Ova grčka reč je koren reči „hedonizam” (up. Lk 8:14; Jak 4:1-3). Lično zadovoljstvo može postati tiranin!

▣ „**živeli smo u zlu i zavisti**” Ovo je još jedan opis karakteristika palog čovečanstva iz Rim 1:29.

SSP	omrznuti i mrzeći jedan drugoga
NSP	bili smo mrski, mrzeli smo jedni druge
DK	mrski budući i mrzeći jedan na drugog
DS	mrski (drugima) i mrzeći jedan na drugoga
EC	omrznuti, mrzeći jedan drugoga

Ovde su upotrebljena dva sinonimna grčka termina za mržnju (pridev *stugētos* i particip *miseō*). Ova lista problema podseća na poglavlje Matej 7, „prepoznaćete ih po plodovima njihovim”! Ovaj kontekst opisuje vernike pre obraćenja, a nadamo se ne i posle. I dalje opisuje i lažne učitelje i njihove prevarene sledbenike.

3:4-7 Ovo je jedna duga rečenica na grčkom, koja definiše jevanđelje (kao i 2:11-14). Moguće je da je ovo citat iz himne, kreda ili pesme (vidite grčki Novi Zavet Nestle-Alanda, izdanja 26 i 27).

3:4 „Ali kad je... pokazao svoju dobrotu i ljubav” O, kako milost sve menja! Ova reč je koren reči „filantropija”, kao i dva grčka termina: „bratska ljubav” (*phileō*) i „čovečanstvo” (*anthropos*). Ova reč je upotrebljena samo ovde i u Dap 28:2 u Novom zavetu. Bog voli ljude stvorene po svom obličju (tj. 1. Mojs 1:26-27), čak i pale ljude (up. Rim 5:8).

▣ „**naš Spasitelj, Bog**” Ovo je opis Gospoda (YHWH, up. 2. Car 13:5; Ps 106:21; Isa 19:20; 43:3,11; 45:15,21; 49:26; 60:16; Lk 1:47). Moguće je da ovo odražava tadašnje nazive za cara (up. 1. Tim 1:1). Ovaj izraz je karakterističan za Pastoralna pisma. Primitite da je isti naziv upotrebljen za Isusa u Titu 3:6 (up. 1. Tim 1:1; 2:3; 4:10; Lk 2:11; Jn 4:42; Dap 5:31; 13:23; 2. Tim 1:10). Uporedite Titu 1:3-4; 2:10-13; 3:4-6. Jedan od načina da se izrazi jedinstvo Oca i Sina jeste upotreba istih naziva za njih! Srce samog Boga Stvoritelja želi spasenje, otkupljenje, oprostaj i obnovu pobunjenih bića koja je stvorio (up. Jn 3:16; Rim 5:8). Vidite belešku kod 2. Tim 1:10.

▣ „**pokazao**” Ovo se odnosi na Prvi Isusov dolazak. Isti termin je upotrebljen u Titu 2:13 za Drugi Isusov dolazak (up. 1. Tim 6:14). Vidite POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNI TERMINI ZA HRISTOV POVRATAK kod Titu 2:13. Božje obećano spasenje (tj. Mesija, vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:1) rođeno je u Vitlejemu (up. Titu 2:11).

3:5 „spasao nas je” Ovo je indikativ aorista aktivni, što ukazuje na prošlu dovršenu radnju. Ovo je osnovni glagol duge grčke rečenice, od Titu 3:4 do Titu 3:7. Vidite POSEBNA TEMA: SPASENJE (GLAGOLSKA VREMENA U GRČKOM) kod 2. Tim 1:9.

▣ „**ne zbog pravednih dela koja smo mi učinili**” Ovaj izraz stoji na prvom mestu u grčkoj rečenici, da bi bio naglašen. Spasenje nije zasnovano na ljudskom, nego na Božjem trudu (up. Titu 3:20,2-28; 4:4-5; Rim 9:11; Gal 2:16; Ef 2:8-9; Fil 3:9; 2. Tim 1:9). Ovo je teološka tenzija između „vera odvojena od dela” i „vera izražena delima” (up. Ef 2:8-10; Jak 2:14-26). Jevrejski gnostički lažni učitelji iz Pastoralnih poslanica naglašavali su ljudske zasluge!

▣ „**pravednih**” Vernici moraju da teže pravednosti (tj. hristolikosti) nakon spasenja (up. 1. Tim 6:11), ali palo čovečanstvo nikada ne može prići svetom Bogu po zaslugama svoje samopravednosti (up. Isa 64:6 i niz starozavetnih citata iz Rim 3:10-18). Vidite POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST kod Titu 2:12.

▣ „**nego po svom milosrđu**” Jedina nada palog čovečanstva je Božja ljubav i milostiva blagodat.

Njegov karakter i delovanje su stvorili priliku za oproštaj i obnovu (up. 1. Mojs 3:15; 12:3; 2. Mojs 19:5-6; Mal 3:6; Ef 2:4-7; 1. Pt 1:3). Vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:10.

▣ „**kupanjem koje nas je dovelo u život**” Doslovan prevod je „kupanjem obnove”. Termin kupanje (*loutron*) upotrebljen je samo dva puta u Novom zavetu (Ef 5:26 i ovde). Retko je korišten u Septuaginti. Može se odnositi na

1. mesto za kupanje
2. vodu za kupanje
3. čin kupanja

U 3. Mosijjevoj kupanje je bilo simbol čišćenja ili pročišćenja osobe ili stvari (up. Svici s Mrtvog mora). U Ef 5:26 se kupanje odnosi na ritualno pranje pre venčanja.

Termin „obnova” (*palingenesia*, NSP: „dovelo u život“) takođe je redak termin, upotrebljen samo u Mt 19:28 i ovde. On je složenica od „ponovo” (*palin*) i „roditi” (*genesis*). Stoga, odnosi se na novo rođenje kroz Hristovo dovršeno delo i po pozivu Duha. Prilika za novo rođenje je krštenje vodom, u kojem deluje Sveti Duh (up. Titu 3:5-6), sredstvo je Hristova smrt i vaskrsenje (up. Titu 3:6), a osnova svega je Očeva ljubav i blagodat (up. Titu 3:4). Ovo nije tekst koji podržava obnovu na krštenju. Krštenje je prilika za javnu objavu/priznanje (up. Dap 2:38) i simbol smrti, sahrane i vaskrsenja vernika sa Hristom kroz simboličan čin (up. Rim 6:3-9; Kol 2:12). Za ranu crkvu je krštenje bilo prilika da osoba javno objavi svoju veru („Isus je Gospod” up. Rim 10:13). Suština je delovanje Svetog Duha (tj. rađanje i obnova).

POSEBNA TEMA: KRŠTENJE

I. Krštenje u jevrejskom životu

A. Krštenje je bilo uobičajeno među Jevrejima u prvom i drugom veku.

1. priprema za slavljenje u hramu (tj. ritual pročišćenja)
2. samo-krštenje obraćenika

Ukoliko je neko sa paganskim poreklom želeo da postane punopravni Izraelac, morao je da ispuni tri zadatka:

- a. obrezanje, za muškarce
  - b. samo-krštenje potapanjem, u prisustvu tri svedoka
  - c. prinošenje žrtve u Hramu
3. čin pročišćenja (up. 3. Mojsijeva 15)

Čini se da je krštenje bilo često i ponavljano iskustvo u sektama prvovekovne Palestine, kao što su Eseni. Međutim, u tradicionalnom judaizmu bi za prave Avramove potomke bilo ponižavajuće da učestvuju u Jovanovom krštenju pokajanja, kao paganskom ritualu prihvatanja.

B. Neki starozavetni primeri ceremonijalnog pranja.

1. kao simbol duhovnog čišćenja (up. Isa 1:16)
2. kao redovan sveštenečki ritual (up. 2. Mojs 19:10; 3. Mojs 16)

Sva prvovekovna jevrejska krštenja bila su samo-krštenja. Samo je Jovan Krstitelj pozivao na krštenje u kojem će on biti procenitelj (up. Mt 3:7-12) i sproveditelj ovog čina pokajanja (up. Mt 3:6).

II. Krštenje u crkvi

A. Teološka svrha

1. oproštaj za greh – Dap 2:38; 22:16
2. primanje Svetog Duha – Dap 2:38 (Dap 10:44-48)
3. jedinstvo sa Hristom – Gal 3:26-27
4. članstvo u crkvi – 1. Kor 12:13
5. simbol duhovnog obraćenja – 1. Pt 3:20-21
6. simbol duhovne smrti i vaskrsenja – Rim 6:1-5

- B. Za ranu crkvu je krštenje bilo prilika za javnu objavu (ili priznanje). Ono nije bilo/nije mehanizam za sticanje spasenja, nego prilika za verbalnu potvrdu vere (tj. verovatno, „Isus je Gospod“). Setite se da rana crkva nije imala svoje građevine nego se okupljala u domovima, a često i na tajnim mestima zbog progona.
- C. Mnogi komentatori smatraju da je Prva Petrova propoved za krštenje. Iako je ovo moguće, nije sigurno. Istina je da Petar često koristi krštenje kao suštinski značajan čin vere (up. Dap 2:38,41;10:47). Ipak, ono nije bilo/nije sakrament, nego čin vere, koji simboliše smrt, sahranu i vaskrsenje i kojim se vernik poistovećuje sa iskustvom samog Hrista (up. Rim 6:7-9; Kol 2:12). Čin je simboličan, ne sakramentalan; čin je prilika za objavu, ne mehanizam spasenja.

III. Krštenje i pokajanje u Dap 2:38

Kertis Von (Curtis Vaughan), u svom komentaru Dela, str. 28, daje zanimljivu napomenu o Dap 2:38.

„Grčka reč „krstiti“ je u imperativu, u trećem licu; reč za „pokajati“ je u imperativu, u drugom licu. Ova promena iz direktne naredbe u drugom licu u indirektnije treće lice za „krstiti“ ukazuje na to da Petar pre svega traži pokajanje.”

Ovo je u skladu sa fokusom propovedi Jovana Krstitelja (up. Mt 3:2) i Isusa (up. Mt 4:17). Čini se da je pokajanje duhovna suština, a da je krštenje spoljašnji izraz ove duhovne promene. U Novom zavetu ne postoje nekršteni vernici! Za ranu crkvu krštenje je bilo javna objava vere. To je prilika za javno priznanje vere u Hrista, a ne mehanizam za spasenje! Važno je da primetimo da se krštenje ne spominje u Petrovoj drugoj propovedi, iako se pokajanje spominje (up. Dap 3:19; Lk 24:17). Krštenje je primer kojeg je dao Isus (up. Mt 3:13-18). Isus traži krštenje (up. Mt 28:19). Savremeno pitanje o tome da li je krštenje nužno za spasenje nije postavljeno u Novom zavetu; od svih vernika se očekuje da se krste. Međutim, moramo se paziti sakramentalnog mehanizma! Spasenje je pitanje vere, a ne pitanje pravog mesta, pravih reči ili pravog ritualnog čina!

▣ **„obnovio”** Ovo je takođe redak termin, upotrebljen samo dva puta u Novom zavetu, ovde i u Rim 12:2. Njegovo značenje je učiniti da neko ili nešto postane novo. Povezan termin je upotrebljen u Kol 3:10. Gramatički sinonim je „dovesti u život”. Za oba je upotrebljena samo jedna prepozicija (*dia*). Dakle, ovo nisu dva dela milosti, nego dva aspekta jednog dela. Ovo ukazuje na to da su oni jedan događaj kojeg sprovodi Sveti Duh. Ovo je slično sa Jn 3:5-8 i 1. Pt 1:23.

3:6 „izlio” Moguće je da se ovo odnosi na Oca (up. Titu 3:4) ili na Sveti Duh (up. Titu 3:5). Isti glagol, sa istim višeznačnim smislom, upotrebljen je u Dap 2:17-18,33; 10:45, iz Joil 2:28-30.

▣ **„preko Isusa Hrista, našeg Spasitelja”** Naziv „Spasitelj”, upotrebljen za Boga Oca u Titu 3:4, sada je upotrebljen za Boga Sina. Istu ovu dvostruku upotrebu naziva vidimo i u Titu 1:3 i 4; i 2:10 i 13.

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

Primetite delovanje sve tri ličnosti Trojstva u objedinjenim kontekstima. Tertulijan je prvi skovao termin „Trojstvo”, on nije biblijska reč, ali je koncept sveprisutan.

- A. Jevandjelja
1. Mt 3:16-17; 28:19 (i paralele)
  2. Jn 14:26
- B. Dela – Dap 2:32-33, 38-39
- C. Pavle
1. Rim 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
  2. 1. Kor 2:8-10; 12:4-6
  3. 2. Kor 1:21-22; 13:14

4. Gal 4:4-6
5. Ef. 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
6. 1. Sol 1:2-5
7. 2. Sol 2:13
8. Titu 3:4-6

D. Petar – 1. Pt 1:2

E. Juda – stihovi 20-21

Pluralitet u Bogu je naznačen u Starom zavetu.

A. Upotreba množine za Boga

1. ime *Elohim* je u množini (vidite POSEBNA TEMA: BOŽIJA IMENA), ali kada se koristi za Boga uvek ima glagol u jedini

2. „mi” u 1. Mojs 1:26-27; 3:22; 11:7

B. „Gospodnji Anđeo” (vidite POSEBNA TEMA: GOSPODNJI ANĐEO) bio je vidljivi božanski predstavnik

1. 1. Mojs 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16

2. 2. Mojs 3:2,4; 13:21; 14:19

3. Sud 2:1; 6:22-23; 13:3-22

4. Zah 3:1-2

C. Bog i Njegov Duh su odvojeni, 1. Mojs 1:1-2; Ps 104:30; Isa 63:9-11; Jez 37:13-14

D. Gospod (YHWH) i Mesija (*Adon*) su odvojeni, Ps 45:6-7; 110:1; Zah 2:8-11; 10:9-12

E. Mesija i Duh su odvojeni, Zah 12:10

F. Sve tri ličnosti se spominju u Isa 48:16; 61:1

Isusova božanska priroda i ličnost Duha su predstavljali probleme ranim, strogim, monoteističnim vernicima (vidite POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM).

1. Tertulijan – podredio je Sina Ocu

2. Origen – podredio je božansku prirodu Sina i Duha

3. Atije – poricao je božansko poreklo Sina i Duha

4. Monarhijanstvo – verovalo je u sukcesivnu hronološku manifestaciju jednog Boga kao Oca, zatim kao Sina, a zatim Duha

Trojstvo je istorijski razvijena formulacija na osnovu biblijskog materijala.

1. Isusovu punu božansku prirodu, ravnopravnu sa Ocem, potvrdio je Prvi vaseljenski sabor, 325. g.n.e. (up. Jn 1:1; Fil 2:6; Titu 2:13)

2. punu ličnost Duha, ravnopravnu Ocu i Sinu potvrdio je Carigradski sabor, 381. g.n.e.

3. doktrina Trojstva je potpuno izražena u Augustinovom delu *O Trojstvu (De Trinitate)*

Ovo je prava misterija. Ali Novi zavet potvrđuje jednu božansku suštinu (monoteizam) sa tri večne lične manifestacije (Otac, Sin i Duh).

3:7 „da bismo” Ovo je izražavanje svrhe (*hina*) kao i 3:8, 13 i 14.

SSP	opravdani njegovom milošću
NSP	nakon što smo proglašeni pravednima na osnovu njegove blagodati
DK	da se opravdamo blagodaću Njegovom
DS	opravdani blagodaću njegovom
EC	opravdani njegovom blagodaću

Ovo je particip aorista pasivni (up. Rim 1:16-17; 3:24) povezan sa rečju „pravednost”. Vidite belešku kod Titu 2:12. Pasivni oblik ukazuje na delovanje Duha. „Opravdanje verom” je pravna (legalna) metafora koju Pavle često koristi da bi naglasio Božju inicijativnu milost (up. 1. Tim 1:2,14; 2. Tim 1:2; Titu 1:4). „Opravdati” i „opravdanje”, česti termini u poslanicama Galatima i Rimljanima, samo dva puta se pojavljuju u drugim Pavlovim pismima (1. Kor 6:11 i ovde). Vernicima je oprosteno i prihvaćeni su zbog Njegove prirode i onoga što je On učinio, ne zbog njihove prirode i njihovih dela!

▣ **„postali naslednici”** Ovo je dobar primer za upotrebu porodičnih metafora da bi se opisali vernici (up. Rim 4:13; 8:14-17; Gal 3:29; 4:7; Jev 6:7; Jak 2:5).

▣ **„večnog života”** Vidite belešku kod Titu 1:2.

3:8 „Istinito je to što je rečeno” Ovo je česta tekstualna oznaka za Pavlovih pet teoloških afirmacija u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:15; 3:1; 4:9; 2. Tim 2:11). Tumači vode rasprave o tome na koje tačno stihove se ovo odnosi; većina pretpostavlja da se odnosi na Titu 3:4-7.

▣ **„želim da to postojano zastupaš”** Vidite belešku kod 1. Tim 1:7.

▣ **„kako bi se”** Ovo je još jedna *hina* (namerna rečenica), kao Titu 3:7, 13, i 14.

▣ **„oni koji su poverovali u Boga”** Ovo je particip perfekta aktivni, koji opisuje radnju iz prošlosti čiji rezultati su postali utvrđeno stanje stvari. Obično je Isus predmet vere u Novom zavetu, ali često nije jasno da li se višeznačna zamenica (On) odnosi na Oca ili na Sina. Vidite POSEBNA TEMA: VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU kod 1. Tim 1:16.

▣ **„usredsredili na vršenje dobrih dela”** Termin „usredsredili” je oblik glagola „prosudivati” ili „pažljivo razmotriti” i upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu. Infinitiv „vršiti” je reč koja se najčešće prevodi kao „upravlјati” (up. 1. Tim 3:4,5,12). Vernici moraju neprekidno da razmišljaju i da vode pobožne živote radi jevanđelja. Pavle ponovo potvrđuje da su ljudi opravdani pred Bogom nezavisno od svojih ličnih dobrih dela, ali i da je Božji cilj za svakog vernika da on vrši dobra dela (up. Ef 2:8-10 i Jak 2:14-23). Motivacija je zahvalnost za nezasluženu, nestečenu Božju milost; posledica je hristolikost, cilj je evangelizacija.

▣ **„za ljude”** Ponovo, univerzalan naglasak jeste da Bog voli sve ljude i želi da svi budu spaseni (Jn 3:16; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9). Ključ za privlačenje nevernika Bogu jesu promenjeni životi vernika (up. Mt 5:16; 1. Pt 2:12).

3:9 „Izbegavaj” Ovo je imperativ prezenta srednji, sa značenjem „nastavi da se držiš podalje od ili da izbegavaš” (up. 2. Tim 2:16).

▣ **„bezumna zapitkivanja”** Ovaj termin je naglašen time što je naveden prvi u grčkom tekstu (up. 1. Tim 6:4-5; 2. Tim 2:14,23). Timotij je Pavlov apostolski predstavnik. Njegova uloga nije da se raspravlja ili da pretpostavlja, nego da prenese apostolsku istinu sa autoritetom.

▣ **„rodoslovlja”** Lažni učitelji na Kritu bili su isti kao i lažni učitelji iz Efesa (up. 1. Tim 1:4). Verovatno su ovi rodoslovi bili jevrejski, povezani sa raspravama o Mesiji, a ne gnostički andeoski nivou (eoni).

▣ U Titu 3:9 je naveden niz imenica povezanih veznikom „i” (*kai*), što je moguće da se odnosi na odvojene aspekte ili jednu opštu tendenciju (tj. „bezumna zapitkivanja”, „rodoslovlja”, „svađe” i „sukobi”).

▣ **„oko Zakona”** Ovo pokazuje jevrejski element u ovom lažnom učenju (up. Titu 1:10,14; 1. Tim 1:3-7). Vidite PAVLOVI STAVOVI O MOSIJEVOM ZAKONU kod 1. Tim 1:8.

▣ „**jer je to beskorisno i isprazno**” Teološke debate i rasprave nisu uvek korisne za Hristovo telo. Tit, kao i Timotij, govori sa Pavlovim apostolskim autoritetom.

3:10 „kloni se” Ovo je još jedan imperativ prezenta srednji, kao i Titu 3:9. Isti termin, „odbiti, odbaciti ili ukloniti“, upotrebljen je u 1. Tim 4:7; 5:11 i u 2. Tim 2:23. Isti koncept je predstavljen u Rim 16:17; Gal 1:8-9; 2. Sol 3:6-14.

Pokušavajući da razgovaramo sa svađalački nastrojenim ljudima ne smemo da ni na koji način pokažemo svoje odobravanje ili potvrdu (up. 2. Jn 10)!

SSP	čoveka koji unosi razdor
NSP	čoveka koji širi lažno učenje
DK, DS, EC	čoveka jeretika

Ovo je grčki termin *hairetikos* (upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu), koren reči „jeretik“. Njegovo prvobitno značenje bilo je „zauzeti stranu” ili „odabrati za sebe”. U Novom zavetu se koristi

1. za „sekte” u Dap 5:17; 24:14
2. za „jeresi” u 1. Kor 11:19; Gal 5:20
3. za „učjenja” u 2. Pt 2:1

▣ „**nakon prve i druge opomene**” Ovo je u skladu sa drugim novozavetnim poglavljima o crkvenoj disciplini (up. Mt 18:15-17; Gal 6:1; 2. Sol 3:15; Jak 5:19). Moguće je da odražava 3. Mojs 19:17.

3:11 „znajući da je takav” Ovo je particip perfekta aktivni. Njihova dela jasno i neprekidno pokazuju ko su oni zaista (up. Matej 7).

▣ „**zastranio**” Ovo je indikativ perfekta pasivni. Ovaj oblik je upotrebljen samo ovde u Novom zavetu. Ovo je složenica od *ek* (od) i *strephō* (okrenuti se), te stoga znači „okrenuti se od“. Ovo je igra reči sa terminom sa značenjem „okrenuti se ka“ Hristu (obraćenje) iz Mt 18:3 (*epistrephō*). Ovaj termin odražava starozavetni termin za okretanje (*shub*) ka Bogu (Mt 13:15; Mk 4:12; Lk 22:32; Jn 12:40; Dap 3:19; 25:27; Jak 5:19-20). Ovi lažni učitelji se sada okreću od Boga (up. Titu 1:14, *apostrephō*) ka jeresi i lažnim učenjima.

Pasivni oblik ukazuje na spoljašnjeg vršioca radnje. U ovom kontekstu to je ili Sotona ili demonske sile. Za „Sotona“ vidite posebnu temu kod 1. Tim 3:6, a za „demonske sile” vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:2.

▣ „**i da greši**” Ovo je indikativ prezenta aktivni, koji ukazuje na uobičajene, kontinuirane karakteristike životnog stila (up. 1. Tim 5:20, takođe primetite i sadašnje vreme u 1. Jn 3:6,9).

▣ „**i da je tako sam sebe osudio**” Ovo je particip prezenta aktivni. Ovaj oblik je upotrebljen samo ovde u Novom zavetu. Naša dela i reči otkrivaju naša srca (up. 1. Tim 5:24; Matej 7).

NSP: TITU 3:12-14

¹²Kad ti pošaljem Artemu ili Tihika, gledaj da svakako dodeš kod mene u Nikopolj, jer sam odlučio da tamo prezimim. ¹³Zinu, poznavaoća Zakona, i Apola brižljivo opremi za put kako im ništa ne bi nedostajalo. ¹⁴A i naši ljudi neka se uče da čine dobra dela kad se pojavi preka potreba, da ne budu bez ploda.

3:12 „Artemu” Ova osoba nam je nepoznata, ali nije nepoznata Bogu.

▣ „**Tihika**” Spomenut je u Dap 20:4; Ef 6:21-22; Kol 4:7-8 i 2. Tim 4:12. On je nosio Pavlova pisma iz

zatvora. Plan je bio da oni dođu na Titovo mesto vođe na Kritu da bi se Tit mogao pridružiti Pavlu tokom zime.

Ovo pokazuje da je ovo pismo, iako je napisano Titu, imalo ulogu da informiše, pouči i ohrabri celokupnu kritsku crkvu. Ako će Tit otići kada primi pismo, mnoge Pavlove poruke Titu nemaju smisla, osim ukoliko je hrišćanima bilo jasno da se Pavle govoreći Titu obraća njima.

▣ „**gledaj da svakako dođeš kod mene**” Ovo je imperativ aorista aktivni. Pavle nije želeo da bude sam (up. 2. Tim 4:9,21). Mislim da je razlog to što je imao ozbiljne probleme sa očima, verovatno još od obraćenja na putu za Damask (up. Dap 9:3-9,12,17-18). Verujem da je moguće da je taj problem sa očima njegov „trn u telu” (up. 2. Kor 12:7). Primitite neobičnu izjavu u Gal 4:15. Takođe, u Gal 6:11 Pavle ukazuje na to da on sam piše velikim slovima. Pisao je nekoliko poslednjih rečenica u svojim pismima da potvrdi njihovu autentičnost (up. 2. Sol 2:2; 3:17; 1. Kor 16:21; Kol 4:18; Flm 19).

▣ „**Nikopolj**” Postoji nekoliko gradova pod ovim imenom, sa značenjem „grad pobeđe”. Ovo je verovatno priobalni grad u blizini mesta bitke kod Akcijuma.

3:13

SSP, NSP	brižljivo opremi za put
DK, DS	lepo opremi
EC	brižno opremi za put

Ovo je prilog *spoudaiōs*, sa značenjem „ozbiljno” ili „brižljivo” ili „marljivo” (up. Lk 7:4 i povezan termin u Fil 2:28). Upotrebljen je uz imperativ aorista aktivni *propempō*, što znači pripremiti sve što je potrebno za putovanje (up. 3. Jn 6; i Dap 15:3). Čini se da su Zina i Apolo kretali na misionarsko putovanje. Pavle traži sličnu pomoć od rimskih kućnih crkava u Rim 15:24.

▣ „**Zinu, poznavaoća Zakona**” Ne znamo da li je on jevrejski ili grčki poznavalac Zakona.

▣ „**Apola**” On je bio veoma rečit propovednik iz Aleksandrije kojem su Priskila i Akila pomogli da potpunije shvati jevanđelje (up. Dap 18:24,28; 19:1; 1. Kor 1:12; 3:5,6,22; 4:6; 16:12). Moguće je da su njih dvojica odnela Pavlovo pismo Titu.

3:14 „naši ljudi neka se uče da čine dobra dela” Ovo je imperativ prezenta aktivni (up. Titu 1:16; 2:7,14; 3:18), ohrabrivanje misionara za jevanđeosko delovanje (up. Titu 2:7,14; 3:8).

▣ „**da ne budu bez ploda**” Termin koji je preveden kao „bez ploda” ima više značenja. Mislim da je paralelan sa Pavlovim terminom „uzalud” (up. *eikē* in 1. Kor 15:2; Gal 3:4; 4:11 ili *kenos* u 1. Kor 15:10,58; 2. Kor 6:1; Gal 2:2; Fil 2:16; 1. Sol 2:1; 3:5), koji se odnosi na uspostavljanje delotvornih crkava, usmerenih na misiju i evangelizaciju. Pavle je osnivao crkve u odabranim oblastima da bi one proširile jevanđelje po celoj toj regiji. Ukoliko bi neka kongregacija, iz bilo kog razloga, zanemarila svoje „Veliko poslanje”, onda je ona uzaludno osnovana!

NSP: TITU 3:15a

¹⁵Pozdravljaju te svi koji su sa mnom. Pozdravi one koji nas vole u veri.

3:15 „Pozdravljaju te svi koji su sa mnom” Pavle obično, mada ne uvek (up. 1. Timotiju), završava svoja pisma sa pozdravima (1) od misionarskog tima koji je sa njim i (2) vernicima u crkvi ili mestu kojem se obraća.

▣ „u veri” Termin za veru može biti upotrebljen i za doktrinu, kao u Dap 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; Fil 1:27; Juda 3,20, ili kao oznaka za lični odnos osobe sa Bogom preko Hrista (up. Jn 1:12; 3:16). Takođe, može se upotrebiti i u starozavetnom smislu kao vernost ili pouzdanost. Vidite VERA, POVERENJE, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU kod 1. Tim 1:16. Ovaj izraz se odnosi na činjenicu da su na Kritu lažni učitelji odbacili Pavlov apostolski autoritet i učenje.

NSP: TITU 3:15b

¹⁵Neka blagodat bude sa svima vama.

▣ „Neka blagodat bude sa svima vama” Zamenica je u množini. Planirano je da ovo pismo bude čitano kućnim crkvama na Kritu, kao i sva Pastoralna pisma (up. 1. Tim 6:21; 2. Tim 4:22).

▣ Verzija KJV završava sa „Amin”, ali ova reč nije deo ranih grčkih rukopisa P61, $\aleph^*$, A, C ili D*. Moguće je da su kasniji pisci primetili njenu upotrebu u Rim 16:27; Gal 6:18; Fil 4:20; 2. Sol 3:18; 1. Tim 6:16; i 2. Tim 4:18, te je ovde dodali kao i u Rim 15:33; 16:20,24; 1. Kor 16:24; 2. Kor 13:14; Ef 6:24; Fil 4:23; 1. Sol 5:28; 1. Tim 6:21; 2. Tim 4:22 i Titu 3:15. UBS⁴ njenom izostavljanju daje oznaku „A” (sigurno).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto bi se hrišćani morali pokoravati građanskim vlastima? Šta ako na vlasti nisu hrišćani?
2. Šta je osnovna poruka u stihovima Titu 3:4-7?
3. Da li je krštenje nužno za spasenje? Zašto? Zašto nije?
4. Zašto se vernici moraju pokoravati građanskim vlastima?
5. Ko su jeretici?
6. Ukratko predstavite osnovne teološke objave iz Titu 3:5-7.
7. Šta podrazumevaju „dobra dela” iz Titu 3:8 i 14?
8. Da li su lažni učitelji Jevreji ili gnosticici? Zašto?

2. TIMOTIJU 1

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pozdrav 1:1-2	Pozdrav 1:1 1:2a 1:2b	Pozdrav 1:1 1:2a 1:2b	Uvod 1:1 1:2a 1:2b	Pozdrav i zahvale 1:1-2
Vernost jevanđelju 1:3-14	Timotijeva vera i nasljedstvo 1:3-7 Nemojte se stideti jevanđelja 1:8-12 Budite odani veri 1:13-18	Zahvale i molbe 1:3-7 Poziv na pokazivanje hrabrosti (1:8-2:13) 1:8-14	Zahvale i ohrabrenja 1:3-7 1:8-10 1:11-14	1:3-5 Darovi koje je Timotij primio 1:6-11 1:12 1:13-14 1:15-18
1:15-18		1:15-18	1:15-18	1:15-18

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podjelu tema sa navedenih pet prevoda. Podjela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 2. TIM 1:1-2

¹Pavle - Božjom voljom apostol Hrista Isusa, po obećanju života koji je u Hristu Isusu -

²Timotiju, voljenom sinu: Blagodati ti, milosrđe i mir od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Gospoda.

1:1 „Pavle” Savle iz Tarsa je prvi put nazvan imenom Pavle u Dap 13:9. Mogući razlog je to što je većina Jevreja iz dijaspore imala i hebrejsko ime (Savle) i grčko ime (Pavle). Ukoliko je to tačno, onda su mu to ime dali roditelji, ali zašto bi se onda „Pavle“ iznenada pojavilo u Delima 13? Moguće je (1) da su ga drugi iznenada počeli zvati tim imenom ili (2) da je on sam sebe počeo zvati imenom „mali“ ili

„najmanji“. Grčko ime *Paulos* imalo je značenje „mali“. Postoji nekoliko teorija o poreklu njegovog grčkog imena: (1) tradicija iz drugog veka, iz ne-kanonske knjige iz Soluna, „Pavle i Tekla“, tvrdi da je moguć razlog to što je Pavle bio nizak, debeo, krivonog, sa ogromnim obrvama i izbuljenim očima; (2) Pavle sam za sebe kaže da je najmanji od svih svetih, zato što je u prošlosti progonio crkvu (up. Dap 9:1-2; 1. Kor 15:9; Ef 3:8; 1. Tim 1:15). Neki misle da je to što je bio „najmanji“ razlog za ovo ime koje je sam sebi dao. Međutim, ovo se čini malo verovatnim u knjigama kao što je Poslanica Galatima, gde on naglašava svoju nezavisnost od jerusalimske dvanaestorice i svoju ravnopravnost sa njima (up. 2. Kor 11:5; 12:11; 15:10).

▣ **„apostol“** Koren ove reči je grčka reč „poslati“ (*apostellō*). Vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:1. Isus je odabrao dvanaesticu da na poseban način budu sa njim i njih je nazvao apostolima (up. Lk 6:13). Ovaj termin se često koristi da opiše da je Otac poslao Isusa (up. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48; Jn 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3, 8,18,21,23,25; 20:21). U jevrejskim izvorima, apostol je neko ko je poslan kao nečiji zvaničan predstavnik, kao „ambasador“ (up. 2. Kor 5:20).

▣ **„Hrista“** Ovo je grčki ekvivalent za hebrejski termin *messiah*, sa značenjem „pomazanik“. On podrazumeva „osobu koju je Bog pozvao i osposobio za određen zadatak“. U Starom zavetu se ovaj naziv koristi za tri grupe vođa – sveštenike, careve i proroke. Isus je ispunio sve ove tri uloge pomazanika (up. Jev 1:2-3). On je onaj za koga je obećano da će doći i započeti novo doba pravednosti. Vidite POSEBNA TEMA: MESIJA kod 1. Tim 1:1.

▣ **„Isusa“** Značenje ovog hebrejskog imena je „Gospod (YHWH) spasava“, „Gospod (YHWH) je spasenje“ ili „Gospod (YHWH) donosi spasenje“. Isto je kao i starozavetno ime „Jošua“. „Isus“ potiče od hebrejske reči za spasenje, *hosea*, dodane saveznom Božjem imenu, Gospod (YHWH). Bog je Mariji preneo ovo ime preko anđela (up. Mt 1:21).

POSEBNA TEMA: BOŽIJA IMENA

A. El (BDB 42, KB 48)

1. Nismo sigurni koje je izvorno značenje ove drevne zajedničke imenice za božanska bića, mada mnogi stručnjaci smatraju da potiče od akadskog korena koji znači „biti jak“ ili „biti moćan“ (up. 1. Mojs 17:1; 4. Mojs 23:19; 5. Mojs 7:21; Ps 50:1).
2. *El* je vrhovno božanstvo hananskog panteona (tekstovi iz *Ras Šamre*), poznat pod imenom „otac bogova“ i „gospodar neba“.
3. Imenica *El* se u Bibliji često nalazi u spoju sa drugim rečima. Ovi spojevi su bili jedan od načina da se izraze Božje osobine:
  - a. *El-Eljon* („Bog Svevišnji“, BDB 42 i 751 II), 1. Mojs 14:18-22; 5. Mojs 32:8; Is 14:14
  - b. *El-Roi* („Bog koji vidi“ ili „Bog koji se objavljuje“, BDB 42 i 909), 1. Mojs 16:13
  - c. *El-Šadaj* („Bog Svesilni“ ili „Bog Svemilosni“, „Bog Planine“, BDB 42 i 994), 1. Mojs 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; 2. Mojs 6:3
  - d. *El-Olam* („Bog Večni“, BDB 42 i 761), 1. Mojs 21:33. Ovo ime je teološki vezano za Božja obećanja Davidu, data u 2. Sam 7:13,16
  - e. *El-Berit* („Bog Saveza“, BDB 42 i 136), Sud 9:46
4. Naziv *El* upotrebljen je zajedno sa sledećim nazivima:
  - a. *Jahve*, Ps 85:8 i Is 42:5
  - b. *Elohim*, 1. Mojs 46:3 i Jov 5:8 – „Ja sam *El, Elohim* tvoga oca“
  - c. *Šadaj*, 1. Mojs 49:25
  - d. „ljubomora“, 2. Mojs 34:14; 5. Mojs 4:24; 5:9; 6:15
  - e. „milost“, 5. Mojs 4:31; Nem 9:31

- f „velik i strašan”, 5. Mojs 7:21; 10:17; Nem 1:5; 9:32; Dan 9:4
- g „znanje”, 1. Sam 2:3
- h „moj jaki zaklon”, 2. Sam 22:33
- i „moj osvjetnik”, 2. Sam 22:48
- j „svetac”, Is 5:16
- k „moć”, Is 10:21
- l „moje spasenje”, Is 12:2
- m „velik i moćan”, Jer 32:18
- n „odmazda”, Jer 51:56

5. U IsNav 22:22 dva puta je upotrebljen spoj svih najvažnijih starozavetnih naziva za Boga (*El, Elohim, Jahve*).

B. Eljon (BDB 751, KB 832)

1. Osnovno značenje ove reči je „visok”, „uzvišen”, „uzdignut” (up. 1. Mojs 40:17; 1. Car 9:8; 2. Car 18:17; Nem 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
2. Upotrebljena je u istoznačno s nekoliko drugih Božjih imena/zvanja:
  - a. *Elohim*, Ps 47:1-2; 73:11; 107:11
  - b. *Jahve* (YHWH), 1. Mojs 14:22; 2. Sam 22:14
  - c. *El-Šadaj*, Ps 91:1,9
  - d. *El*, 4. Mojs 24:16
  - e. *Elah*, ova reč je česta u Dan 2–6 i Jez 4–7, a u Dan 3:26, 4:2 i 5:18,21 povezana je s aramejskom rečju *illair*, što znači „Bog Svevišnji”.
3. Ovu reč su često koristili ne-Izraelci:
  - a. Melhisedek, 1. Mojs 14:18-22
  - b. Valaam, 4. Mojs 24:16
  - c. Mojsije, kad je govorio o narodima u 5. Mojs 32:8
  - d. Lukino Jevanđelje u Novom zavetu, pisano neznabošcima, koristi podudarnu grčku reč *ipsistos* (up. Lk 1:32,35,76; 6:35 i 8:28; Dap 7:48 i 16:17)

C. Elohim (MNOŽINA), Eloah (JEDNINA), koja se najčešće koristi u poeziji (BDB 43, KB 52)

1. Ova reč nije pronađena van Starog zaveta.
2. Reč *elohim* može da označava Izraelovog Boga ili bogove drugih naroda (2. Mojs 12:12; 20:3). Avram potiče iz mnogobožacke porodice (up. IsNav 24:2).
3. Može da se odnosi i na izraelske sudije (2. Mojs 21:6; Ps 82:6).
4. Reč *elohim* se koristi i za druga duhovna bića (za anđele i demone), 5. Mojs 32:8 (*Septuaginta*), Ps 8:5; Jov 1:6; 38:7.
5. Ovo je prvi naziv za Boga u Bibliji (up. 1. Mojs 1:1) i samo on se koristi sve do 1. Mojs 2:4, gde je ovaj naziv spojen s imenom *Jahve* (YHWH). U teološkom smislu, ovo ime označava Boga kao stvoritelja, staratelja i održavatelja sveukupnog života na ovoj planeti (up. Ps 104). Reči *elohim* i *el* su istoznačne (up. 5. Mojs 35:15-19). Reč *elohim* se koristila naizmenično s imenom *Jahve* (kao u Ps 14 – *elohim* u stihovima 1, 2 i 5, *Jahve* (YHWH) u stihovima 2 i 6, čak i reč *adon* u 4. stihu).
6. Iako je reč *elohim* u MNOŽINI i iako se koristila da označi druge bogove, mnogo puta je upotrebljena da označi Izraelovog Boga, ali tada je obično prati GLAGOL U JEDNINI da se naglasi da se odnosi na jednog Boga (vidite POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM).
7. Zar nije čudno što je ovaj česti naziv za Boga jednobožackog Izraela imenica u MNOŽINI! Nismo sigurni zbog čega je tako, ali evo nekoliko teorija o tome:
  - a. U hebrejskom jeziku se obilno koristi MNOŽINA, često da bi se nešto naglasilo. S ovim je tesno povezana kasnija gramatička pojava iz hebrejskog jezika koja se zove „množina veličanstva”, u kojoj se MNOŽINA koristi da uveća neki pojam.
  - b. Možda se odnosi na sabor anđela s kojim se Bog sreće na nebu i koji izvršavaju zadatke koje im poveri (up. 1. Car 22:19-23; Jov 1:6; Ps 82:1; 89:5,7).

- c. Možda je u pitanju nagoveštaj novozavetnog učenja o jednom Trojedinom Bogu. U 1. Mojs 1:1 Bog stvara, u 1. Mojs 1:2 Božji Duh lebdi, a iz Novog zaveta saznajemo da je Isus Očev izvršilac stvaranja (up. Jn 1:3,10; Rim 11:36; 1. Kor 8:6; Kol 1:15; Jev 1:2; 2:10).

D. *Jahve* (YHWH, BDB 217, KB 394)

1. Ovo ime označava Boga koji sklapa saveze, Boga kao spasitelja i kao otkupitelja! Ljudi krše saveze, ali Bog je veran svojoj reči, svojim obećanjima, svom savezu (up. Ps 103). Ovo ime je prvi put upotrebljeno u 1. Mojs 2:4, u sprezi s rečju *Elohim*. 1. Mojs 1–2 ne sadrži dva izveštaja o stvaranju, nego dva naglasaka:
  - a. Bog kao tvorac (fizičkog) svemira (Ps 104)
  - b. Bog koji posebno stvara ljudski rod (Ps 103)

1. Mojs 2:4–3:24 je početak posebnog otkrivenja o povlašćenom položaju ljudskog roda i njegovoj posebnoj svrsi i o problemu greha i pobune koji su povezani s čovekovim jedinstvenim položajem.
2. U 1. Mojs 4:26 čitamo: „*ljudi* počеше da prizivaju Jahveovo (YHWH) ime”, ali u 2. Mojs 6:3 se podrazumeva da je zametak zavetnog naroda (praoci Izraelaca i njihove porodice) poznao Boga samo pod imenom *El-Šadaj*. Ime *Jahve* (YHWH) objašnjeno je samo jednom, u 2. Mojs 3:13-16 (posebno u 14. stihu). Ipak, Mojsijeve knjige često tumače reči na osnovu popularnih igara reči, a ne na osnovu korena (1. Mojs 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju ovog imena (preuzeto iz rečnika *IDB*, tom 2, str. 409-11):
  - a. od arapskog korena koji znači „pokazati žarku ljubav”
  - b. od arapskog korena koji znači „oduvati” (*Jahve* (YHWH) kao Bog oluje)
  - c. od ugaritskog (hananskog) korena koji znači „govoriti”
  - d. na osnovu jednog feničanskog natpisa u kom je upotrebljen UZROČNI PARTICIP koji znači „onaj koji sve održava” ili „onaj koji uspostavlja”
  - e. od *Qal* oblika hebrejskog glagola „biti”: „onaj koji jeste” ili „onaj koji postoji” (ili u budućem vremenu: „onaj koji će biti”)
  - f. od *Hiphil* oblika hebrejskog glagola „biti”: „Onaj koji uzrokuje da bude”
  - g. od hebrejskog korena „živeti” (npr. 1. Mojs 3:20), što bi značilo „jedini i večno živ”
  - h. na osnovu 2. Mojs 3:13-16 – igra reči pomoću IMPERFEKTA koji je upotrebljen u značenju PERFEKTA: „nastaviću da budem ono što sam i nekad bio” ili „nastaviću da budem ono što sam uvek bio”, vidite: Džejms Vots (J. Wash Watts), *Pregled sintakse u hebrejskom Starom zavetu (A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament)*, str. 67.

Ime *Jahve* (YHWH) često je izraženo u skraćenom obliku, koji bi možda mogao biti njegov izvorni oblik

  - (1) *Jah* (npr. Halelu-jah, 2. Mojs 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
  - (2) *Jahu* (završetak imena „jah”, u srpskom „ja”, npr. Isaija)
  - (3) *Jo* (početak imena „jo”, npr. Jošua, Joil)
3. U kasnijem judaizmu ovo ime je postalo toliko sveto (sveto četvoroslovlje ili *tetragramaton*) da su Jevreji prestali da ga izgovaraju kako ne bi prekršili zapovest iz 2. Mojs 20:7 i 5. Mojs 5:11 i 6:13. Zamenili su ga imenicom *adon* ili *adonaj* (moj gospod) – što znači „vlasnik”, „gospodar”, „muž”, „Gospod”. Kada bi čitajući starozavetne tekstove naišli na ime *Jahve* (YHWH), izgovarali bi reč „Gospod”. Zato se u prevodima umesto reči *Jahve* (YHWH) koristi Gospod (u engleskim prevodima se piše svim velikim slovima, GOSPOD, tj. engleski: „LORD”).
4. Ime *Jahve* (YHWH) je, kao i reč *El*, često spojeno s drugim rečima da bi se naglasile određene osobine Izraelovog zavetnog Boga. Pošto postoje brojne mogućnosti, ovde navodim samo neke:
  - a. *Jahve-Jire'* – *Jahve* će se postarati, (BDB 217 i 906), 1. Mojs 22:14

b.	<i>Jahve-Rofeha – Jahve je tvoj lekar, (BDB 217 i 950, PARTICIP Qal), 2. Mojs 15:26</i>
c.	<i>Jahve-Nissi – Jahve je moj barjak, (BDB 217 i 651), 2. Mojs 17:15</i>
d.	<i>Jahve-Mekaddišhem – Jahve koji vas čini svetima, (BDB 217 i 872, PARTICIP piela), 2. Mojs 31:13</i>
e.	<i>Jahve-Šalom – Jahve je mir, (BDB 217 i 1022), Sud 6:24</i>
f.	<i>Jahve-Cevaot – Jahve nad vojskama, (BDB 217 i 878), 1. Sam 1:3,11; 4:4; 15:2, česta upotreba u Prorocima</i>
g.	<i>Jahve-Roi – Jahve je moj pastir, (BDB 217 i 944, PARTICIP Qal), Ps 23:1</i>
h.	<i>Jahve-Cidkenu – Jahve je naša pravednost, (BDB 217 i 841), Jer 23:6</i>
i.	<i>Jahve-Šamah – tamo je Jahve, (BDB 217 i 1027), Jez 48:35</i>

▣ **„Božjom voljom”** Ista ova uvodna izjava upotrebljena je u 1. Kor 1:1; 2. Kor 1:1; Ef 1:1; i Kol 1:1. Pavle je uveren da ga je Bog odabrao da bude apostol. Ovaj poseban poziv je primio u vreme svog obraćenja na putu za Damask (up. Dap 9:1-22; 23:3-16; 26:9-18). Pavle često naglašava da mu je Bog dao autoritet i poziv da bi potvrdio da su njegovi tekstovi od samog Boga (tj. nadahnuti, up. 2. Tim 3:16; 1. Kor 2:9-13; 1. Sol 2:13).

SSP	u skladu s obećanjem života
NSP	po obećanju života
DK	za obećanje života
DS	da propoveda obećani život
EC	na osnovu obećanja života

Pavle tvrdi da su i njegovo spasenje i poziv i priprema za službu zasnovani na Božjim obećanjima o pravom životu, večnom životu u Hristu (up. 2. Tim 1:1,2,9,13). Pavle aludira na ovaj koncept da je Bog taj koji ima i koji daje život, nekoliko puta u Pastoralnim pismima (up. 2. Tim 1:1; 1. Tim 6:15-16,19; Titu 1:2).

1:2 „Timotiju, voljenom sinu” Pavle je metaforički Timotijev duhovni otac u jevanđelju (up. 2. Tim 2:1; Tim. 1:2; Titu 1:4). Ovaj uvodni tekst pokazuje njihovu međusobnu ljubav. Vidite POSEBNA TEMA: TIMOTIJ kod 1. Tim 1:1.

- ▣ **„Blagodat ti, milosrđe i mir”** Primitite sličnosti i razlike u Pavlovim uvodnim pozdravima
1. „Blagodat i mir od Boga, našeg Oca, i od Gospoda Isusa Hrista” (up. Rim 1:7; 1. Kor 1:3; 2. Kor 1:2; Gal 1:3; Ef 1:2; Fil 1:2; 1. Sol 1:2; Flm 1:3)
  2. „Blagodat vam i mir od Boga, našeg Oca” (up. Kol 1:2)
  3. „Blagodat vam i mir” (up. 1. Sol 1:1)
  4. „Blagodat ti, milosrđe i mir od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Gospoda“ (up. 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2)
  5. „Blagodat ti i mir od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Spasitelja” (up. Titu 1:4)

Primitite da postoje razlike, ali su neki elementi uvek prisutni.

1. „Blagodat” započinje sve pozdrave. Ovo je hrišćanski oblik pozdrava koji je usmeren na Božji karakter.
2. „Mir” nastaje kada se ljudi uzdaju u pouzdanog Boga.
3. „Milosrđe” je još jedan način da se opiše Božji karakter i ovu reč koristi samo Pavle u svojim tekstovima, samo u 1. i 2. Timotiju. Ovaj termin je korišten u Septuaginti kao prevod hebrejskog termina *hesed* (tj. savezna odanost). Bog je milosrdan i pouzdan.
4. Otac i Sin se spominju u svim pozdravima (u 1. Sol su navedeni u prethodnom izrazu). Uvek su gramatički povezani. To je bio jedan od načina na koji su novozavetni pisci potvrđivali božansku prirodu Isusa iz Nazareta. Isto to su postizali i tako što su govoreći o Isusu koristili starozavetne

nazive za Gospoda (tj. Gospod i Spasitelj).

▣ „**od Boga, Oca, i od Hrista Isusa, našeg Gospoda**” Uvodni izraz koji sledi „blagodat, milosrđe i mir“ ima jednu prepoziciju (*apo*) te povezuje Oca i Sina u jednu gramatičku celinu (up. 1. Tim 1:2; Titu 1:4 i 2. Tim 1:2). Ovo je tehnika koju Pavle koristi da objavi Isusovu božansku prirodu.

„Otac” se ne koristi u smislu biološkog oca ili hronološkog niza, nego u smislu intimnog porodičnog odnosa. Bog koristi porodične pojmove da se otkrije čovečanstvu (up. Osija 2-3, gde je Bog opisan kao strastven, veran ljubavnik i Osija 11, gde je opisan kao otac i majka).

Bog Otkrivenja nije Prvi pokretač ili Prvi uzrok iz grčke filozofije, nego Otac Hrista Isusa. Biblija nije ljudska, razumska filozofija, nego božansko samo-otkrivenje, otkrivenje koje ne mogu otkriti sami ljudi. Vidite POSEBNA TEMA: OTAC kod 1. Tim 1:2.

▣ „**Gospoda**” Bog je otkrio svoje savezno ime — Gospod (YHWH) — Mojsiju u 2. Mojs 3:14. Ono potiče od hebrejskog glagola „biti”. Kasnije su se Jevreji plašili da izgovaraju ovo sveto ime dok su čitali Svete spise, da ga ne bi uzalud upotreбили i prekršili jednu od Deset zapovesti (up. 2. Mojs 20:7; 5. Mojs 5:11). Stoga, zamenili su ovo ime rečju *Adon*, koja je imala značenje: „muž, vlasnik, gospodar, Gospod”. Zbog toga se ime YHWH prevodi kao Gospod. Vidite POSEBNA TEMA: BOŽANSKA IMENA kod 2. Tim 1:1.

Koristeći naziv „Gospod” (*kurios*) za Isusa, novozavetni autori ističu Njegovu božansku prirodu. Ova potvrda je postala formula krštenja u ranoj crkvi: „Isus je Gospod” (up. Rim 10:9-13; Fil 2:6-11).

NSP: 2. TIM 1:3-14

³Zahvaljujem za tebe Bogu, kome su služili moji praočevi, a kome i ja služim čiste savesti, i uvek te se sećam u svojim usrdnim molitvama. Noć i dan ⁴čeznem da te vidim, sećajući se tvojih suza, da bih se ispunio radošću. ⁵Sećam se tvoje nelicemerne vere, vere koju je najpre imala tvoja baka Loida i tvoja majka Evnikija, a koju, uveren sam, imaš i ti. ⁶Zato te podsećam da rasplamsaš Božji dar koji si primio kad sam položio ruke na tebe. ⁷Jer Bog nam nije dao duh koji nas čini plašljivima, nego Duh koji nam daje snagu, ljubav i razboritost. ⁸Zato nemoj da se stidiš svedočanstva o našem Gospodu, niti mene, koji sam u zatvoru zbog njega, nego budi spreman da i ti trpiš zlo za dobru vest, oslanjajući se na Božju snagu. ⁹On nas je spasao i pozvao nas svetim pozivom, ne zbog naših dela, već zbog svoje namere i blagodati, koja nam je još u davno doba data u Hristu Isusu, ¹⁰a objavljena je sada kad se pojavio naš Spasitelj, Hristos Isus, koji je ukinuo smrt, a obasjao život i neraspadljivost posredstvom dobre vesti, ¹¹za koju sam ja postavljen kao propovednik i apostol i učitelj. ¹²Zbog toga i trpim sve ovo, ali se ne stidim, jer znam onoga kome verujem i uveren sam da on može čuvati ono što sam mu poverio do onog dana. ¹³Neka ti uzor budu zdrave reči koje si čuo od mene u veri i ljubavi, koje su u Hristu Isusu. ¹⁴Ovo blago koje ti je povereno čuvaj pomoću Svetog Duha koji prebiva u nama.

1:3 „Zahvaljujem za tebe Bogu” Na Sredozemlju su drevna pisma često na svom početku uključivala molitvu zahvalnicu. Pavle najčešće sledi ovaj obrazac (up. Rim 1:8; 1. Kor 1:4; Ef 1:15-16; Fil 1:3-4; Kol 1:3-4; 1. Sol 1:2; 2. Sol 1:3; Flm 4).

▣ „**kome su služili moji praočevi, a kome i ja služim**” Pavle nije smatrao da je hrišćanstvo odvojena ili nova vera u odnosu na Stari zavet (up. Dap 24:14; 26:5-6,22; Rim 4; 2. Kor 11:22; i Fil 3:5). U Gal 6:15-16 on koristi starozavetni naziv „Izrael Božji” za crkvu. U Rim 2:28-29 tvrdi da su pravi Avramovi potomci oni koji veruju, a ne potomci po etničkom poreklu. (up. Rim 9:6). Nema Jevreja ili Grka (up. Rim 3:22; 1. Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11)!

▣ „**čiste savesti**” Vidite belešku kod 1. Tim 1:5.

▣ „**sećam**” Pavle se priseća Timotijevog života, porodice i poziva na službu. On koristi termin *mneia* na četiri načina u 2. Tim 1:3-6.

1. u 2. Tim 1:3 Pavle se neprekidno seća Timotija u svojim molitvama
2. u 2. Tim 1:4 koristi particip da podseti Timotija na njihovo razdvajanje u suzama
3. u 2. Tim 1:5 koristi složenicu (*hupo + mneia*) da podseti Timotija na iskrenu veru njegove porodice
4. u 2. Tim 1:6 koristi složenicu, glagolski oblik ovog termina (*ana + mneia*) da podseti Timotija na njegov poziv i pripremu za službu

Teološki je korisno i podsticajno da se prisetimo svojih života i vidimo da je Božja ruka bila deo svih faza (porodična vera, lična vera, poziv i dar za službu, pobožni prijatelji i mentori).

1:4 Pavle i Timotij su imali prelep odnos u služenju Hristu. Njihovo prijateljstvo ih je ohrabrialo i osnaživalo za službu (up. 2. Tim 4:9,21).

1:5 „nelicemerne vere” Doslovan prevod je „nelicemerna” (NASB: „iskrena”). Upotrebljen je u smislu „čista vera” (up. 1. Tim 1:5).

▣ „**imaš i ti**” Na osnovu konteksta (i 3:15, kao i Dap 16:1) ne znamo da li se ovo odnosi na judaizam (Timotijevu baku, moguće i majku) ili na hrišćanstvo (Timotijevo obraćenje). Očigledno je da se odnosi na veru u Gospoda (YHWH) i Njegov plan otkupljenja (vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:10).

SSP	a uveren sam da je sada i u tebi
NSP	a koju, uveren sam, imaš i ti
DK, DS, EC	a uveren sam da je i u tebi

Ovo je indikativ perfekta pasivni. Ovaj izraz na grčkom je snažna potvrda trajnog pouzdanja u delovanje Duha u Timotijevom životu i službi (up. Fil 1:6).

1:6 „rasplamsaš” Ovo je indikativ prezenta aktivni, koji ukazuje na stalnu potrebu da se plamen podstakne ili rasplamsa. Postoji i voljni deo darovitosti (vidite POSEBNA TEMA: SAVEZ kod 2. Tim 2:1)! Ovo ne znači da je Timotij dozvolio da se plamen Božjeg poziva i dara ugasi, nego da u teškim situacijama, kao što je njegov trenutni zadatak, može biti osnažen prošlim Božjim pozivom i darom.

▣ „**Božji dar**” Koren termina „dar” (*charisma*), potiče od reči „milost” (*charis*). Moguće je da se ovo odnosi na Svetog Duha, ili verovatnije u ovom kontekstu, na njegov dar za službu. Svaki vernik ima natprirodan dar ili darove za službu (1. Kor 12:7,11,18). Pavle je prepoznao Timotijev dar, kao i njegova kućna crkva (up. 1. Tim 4:14).

▣ „**kad sam položio ruke na tebe**” Ovo nije dokaz za „apostolsko nasledstvo”. Vidite belešku kod 1. Tim 4:14. Polaganje ruku se u Bibliji koristi u raznim situacijama. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:14.

1:7 „Bog nam nije dao duh koji” Drevni grčki novozavetni tekstovi pisani su svim velikim štampanim slovima (unicijali), te tumačenje određuje koje reči će danas biti pisane početnim velikim slovom. Grčki tekst ne sadrži određeni član. Takođe postoje novozavetne paralele za malo „d” (up. Rim 8:15; 1. Kor 2:12), međutim, u oba konteksta se spominje Sveti Duh. Većina savremenih engleskih prevoda koristi reč „duh” sa neodređenim članom (tj. KJV, ASV, NKJV, NASB, RSV, NRSV, NEB, REB i NIV). Međutim, drugi pretpostavljaju da se ovo odnosi na Svetog Duha (up. TEV, NJB i Vilijamov prevod Novog zaveta). Moguće je i da je ovo namerna višeznačnost (up. NEB i NJB). Bog je svakom verniku podario najveći dar, Duha, kao i duhovni dar (ili darove) za službu, ali i smelu i

snažnu želju da služi, da deli, da deluje i da bude nalik Hristu.

Knjiga Roberta B. Girdlstonea (Robert B. Girdlestone), *Sinonimi Starog zaveta (Synonyms of the Old Testament)*, sadrži zanimljivu analizu upotrebe termina „duh“ u Novom zavetu (str. 61-63).

1. zli duhovi
2. ljudski duh
3. Sveti Duh
4. stvari koje Duh stvara u i kroz ljudski duh
  - a. „niste primili duh ropstva“, nego „duh posinjenja“, Rim 8:15
  - b. „duh blagosti“, 1. Kor 4:21
  - c. „duh vere“, 2. Kor 4:13
  - d. „Duh mudrosti i razumevanja nebeskih objava“, Ef 1:17
  - e. „nije dao duh koji nas čini plašljivima“, nego „Duh koji nam daje snagu, ljubav i razboritost“, 2. Tim 1:17
  - f. „izjava nadahnuta istinom“ ili „izjava nadahnuta zabludom“, 1. Jn 4:6

SSP	duha plašljivosti
NSP	duh koji nas čini plašljivima
DK, DS	duha straha
EC	plašljivog duha

Božji darovi imaju jedan negativan i tri pozitivna aspekta.

SSP, DS, EC	razboritosti
NSP	razboritost
DK	čistote

Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

1:8-14 Ovo je jedna rečenica na grčkom.

1:8 „stidiš“ Ovo je ključna poruka prvog poglavlja (up. 2. Tim 1:8,12,16; vidite i Mk 8:38; Rim 1:16). Ovde je njen gramatički oblik subjunktiv aorista pasivni (odložni); to ne ukazuje na to da se Timotij stideo, nego je upozorenje da ne počne da se stidi.

Moguće je da Pavle aludira na starozavetni koncept po kojem greh donosi probleme, a pravednost donosi blagoslove (up. 5. Mojs 27-28; Jov, Ps 73). Pavle nije stradao zbog greha, nego zbog Hrista.

▣ **„svedočanstva o našem Gospodu, niti mene, koji sam u zatvoru zbog njega“** Pavle savetuje Timotija da nastavi da propoveda o Hristovom stradanju (up. 1. Mojs 3:15; Isa 53; Dap 3:18; 26:23) i da razume da je Pavle duhovni zatvorenik jevanđelja, a fizički je zatvorenik zbog jevanđelja! Propovedajte dobru vest bez obzira na cenu ili posledice (up. Gal 4:17; 2. Kor 4:7-12; 6:3-10; 11:23-29)!

▣ **„budi spreman da i ti“** Zbog Pavlove teologije o poistovećivanju vernika sa Hristom u smrti (up. Rim 6; Gal 2:20) i stradanju (up. Rim 8:17; 2. Kor 1:5; Fil 3:10; i u 1. Pt 4:13), Pavle često formira nove grčke reči koristeći prepoziciju *syn* sa značenjem „zajedničko učešće u“

1. stradati sa (1:8 i 2:3)
2. umreti sa (2:11)
3. živeti sa (2:11)
4. vladati sa (2:12)

▣ **„trpiš zlo za dobru vest“** Ovo je imperativ aorista aktivni (up. 2. Tim 2:3, 9; 4:5; Rim 8:17; 1. Pt

3:14; 4:12-19). Suština ovog izraza je „za dobru vest”, ne zbog našeg sopstvenog zla (up. 1. Pt 2:15-16). Savremeni hrišćani moraju uvideti da je stradanje zbog jevanđelja pravilo, a ne izuzetak (up. Mt 5:10-12; Jn 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Dap 14:22; Rim 5:3-4; 2. Kor 4:16-18; 6:4-10; 11:23-28; Fil 1:29; 1. Sol 3:3; 2. Tim 3:12; Jak 1:2-4).

POSEBNA TEMA: ZAŠTO HRIŠĆANI STRADAJU?

1. Zbog ličnog greha (privremena kazna). Ovo ne znači da su svi problemi i loše situacije posledice greha (up. Jov; Ps 73; Lk 14:1-5; Nem 9; Jn 9; Dap 5:1-11; 1. Kor 11:29-30; Gal 6:7).
2. Da razviju hristolikost (Jev 5:8). Čak je i Isus, iz ljudske perspektive, morao da sazri, te to moraju i Njegovi sledbenici (up. Rim 5:3-4, 8:28-29; 2. Kor 12:7-10; Fil 3:10; Jev 12:5-12; Jak 1:2-4; 1. Pt 1:7).
3. Da bi razvili snažno, delotvorno svedočenje (up. Mt 5:10-12; Jn 15:18-22; 1. Pt 2:18-21, 3:13-17).
4. Kao znak bolova rađanja novog doba (up. Mt 24:6; Mk 13:8).

Dve knjige koje su mi pomogle da se suočim sa nepravdnošću i zlom ovog palog sveta su Hana Vajthol Smit (Hannah Whithall Smith), *Tajna srećnog života za hrišćane (The Christian's Secret of a Happy Life)* i Džon V. Venam (John W. Wenham), *Božja dobrota (The Goodness of God)*.

Vernici moraju zapamtiti da problemi i patnje nisu uvek znak Božjeg gneva ili odbacivanja. U palom svetu se loše stvari dešavaju i vernim sledbenicima (up. 1. Pt 4:12-19). Znaci Božje ljubavi su Božja obećanja i Hristova smrt radi nas (up. Rim 5:8). Pismo mora biti snažnije od privremenih okolnosti!

1:9 „On nas je spasao i pozvao nas” Ovo su dva participa aorista aktivna, povezana sa „i” (*kai*). U Rim 8:29-30 „pozvao“ dolazi pre „spasao“, te se odnosi na Božji suverenitet (odabir), ali se ovde poziv odnosi na službu (poziv na poziv, up. 2. Tim 1:6-8 i posebnu temu kod 2. Tim 1:9). Ovo je novozavetni ekvivalent saveznog starozavetnog jezika za Izrael. Vernici u Isusu su savezni Božji narod.

POSEBNA TEMA: SPASENJE (GLAGOLSKA VREMENA U GRČKOM)

Spasenje nije produkt, nego svakodnevni odnos sa Bogom u Hristu. Ono se ne završava kada neko poveruje u Hrista; nego tada tek počinje (vrata, a zatim put, up. Mt 7:13-14)! Ono nije osiguranje od požara, niti karta do neba, nego život koji je sve bliži hristolikosti (up. Rim 8:28-29; 2. Kor 3:18; 7:1; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3,7; 5:23; 1. Pt 1:15). U Americi kažemo da što duže dve osobe žive zajedno, sve više počinju da liče jedna na drugu. To je cilj spasenja!

SPASENJE KAO DOVRŠENA RADNJA (aorist)

- Dap 15:11
- Rim 8:24
- 2. Tim 1:9
- Titu 3:5
- Rim 13:11 (spaja aorist i orijentaciju na budućnost)

SPASENJE KAO STANJE POSTOJANJA (perfekat)

- Ef 2:5,8

SPASENJE KAO TRAJAN PROCES (prezent)

- 1. Kor 1:18; 15:2
- 2. Kor 2:15
- 1. Pt 3:21

SPASENJE KOJE SE OSTVARUJE U BUDUĆNOSTI (buduće vreme ili u kontekstu)

- Rim 5:9,10; 10:9,13
- 1. Kor 3:15; 5:5

- Fil 1:28
- 1. Sol 5:8-9
- Jev 1:14; 9:28
- 1. Pt 1:5

Dakle, spasenje započinje prvobitnom odlukom vere (up. Jn 1:12; 3:16; Rim 10:9-13), ali iz nje mora proisteći životni stil vere (up. Rim 8:29; Gal 2:19-20; Ef 1:4; 2:10), te će ono jednog dana postati stvarnost (up. 1. Jn 3:2). Ova poslednja faza je proslavljenje (up. Rim 8:28-30). Ovo možemo prikazati na sledeći način

1. inicijalno spasenje – opravdanje (spasenje od kazne za greh)
2. progresivno spasenje – posvećenje (spasenje od moći greha)
3. konačno spasenje – proslavljenje (spasenje od prisustva greha)

▣ „svetim pozivom” Moguće je da se ovo odnosi na Boga kao svetog, ali zbog konteksta se verovatno odnosi na Božju volju da savezni narod bude svet. Božja volja je oduvek bila da ljudi koje je sačinio „po svom obličju“ (up. 1. Mojs 1:26-27) odražavaju Njegovo obličje svetu (up. 1. Mojs 12:3; 2. Mojs 19:5-6)! Mesijino delo je obnovilo Božje obličje izgubljeno pobunom Adama i Eve u 1. Mojs 3. Cilj hrišćanstva je hristolikost (up. Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4).

POSEBNA TEMA: POZVANI

Bog uvek ima inicijativu i On poziva, odabire i privlači vernike sebi (up. Jn 6:44,65; 15:16; 1. Kor 1:1-2; Ef 1:4-5,11). Termin „poziv” koristi se sa nekoliko teoloških značenja.

- A. U starom zavetu je „pozivanje imena” uvek imalo konotaciju slavljenja (up. 1. Mojs 4:26; 12:8; 21:33; 26:25; 2. Mojs 34:5).
- B. Božja milost poziva grešnike na spasenje (tj. 2. Mojs 34:6-7) kroz dovršeno Hristovo delo i podstrek Duha (tj. *klētos*, up. Rim 1:6-7; 9:24, teološki slično sa 1. Kor 1:1-2 i 2. Tim 1:9; 2. Pt 1:10).
- C. Grešnici pozivaju Gospodnje ime da bi bili spaseni (tj. *epikaleō*, up. Dap 2:21; 22:16; Rim 10:9-13). Ova izjava je jevrejski idiom slavljenja.
- D. Vernici pozivaju Njegovo ime u kriznim i teškim vremenima (tj. Dap 7:59).
- E. Vernici su pozvani da žive hristolikim životima (tj. *klēsis*, up. 1. Kor 1:26; 7:20; Ef 4:1; Fil 3:14; 2. Sol 1:11; 2. Tim 1:9).
- F. Vernici su pozvani da služe (up. Dap 13:2; 1. Kor 12:4-7; Ef 4:1).

▣ „ne zbog naših dela” Ovo je osnovna poruka Pavlove propovedi judaizerima iz Dela 15 i Poslanice Galatima. Lažni učitelji iz Pastoralnih pisama takođe podržavaju jevrejsku ideju pravednosti po delima. Odbacivanje ove pravednosti po delima je česta tema u Pavlovim tekstovima (up. Rim 3:20; 27- 28; 4:4-5; 8; 9:11; Gal 2:16; 3:11; Ef 2:8-9; Fil 3:9; 2. Tim 1:9; Titu 3:5).

▣ „zbog svoje namere i blagodati” Božja volja i karakter ne mogu biti odvojeni. On pomaže palom čovečanstvu zbog svoje prirode (up. Ef 1:4-5, 11). Jevanđelje odražava srce Oca, brižna dela Sina i moć Duha. Spasenje je Božja ideja, Božja inicijacija i Božji dar!

▣ „koja nam je još u davno doba data u Hristu Isusu” Jevanđelje nije „plan B”. Ono je oduvek bilo Božji plan da otkupi palo čovečanstvo, čovečanstvo stvoreno po Njegovom obličju i za zajedništvo sa Njim. Kao što 1. Mojs 3 beleži pobunu čovečanstva, isto tako beleži i Božje obećanje i plan (up. 1. Mojs 3:15; Rim 16:25- 26; Ef 2:11-3:13, vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:10).

Ovaj unapred određen plan sa Hristom često se spominje u apostolskim propovedima u Delima (up. Dap 2:23; 3:18; 4:28; 13:29, kao i u rečima samog Isusa, Mk 10:45; Lk 22:20). Moguće je da se o njemu govori i u Titu 1:2 (vidite belešku kod Titu 1:2) i Otk 13:8.

Izrael je bio samo prva faza u Božjem planu otkupljenja sveta (up. 1. Mojs 12:3; 2. Mojs 19:5-6). Mesija

je oduvek bio jedina nada za grešno čovečanstvo!

1:10 „objavljena je” Ovde se termin *epiphany* odnosi na Prvi Hristov dolazak (up. 1. Tim 6:14; Titu 2:11), ali se u 2. Tim 4:1 i Titu 2:13 ista reč koristi za Njegov Drugi dolazak. Vidite POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNI TERMINI ZA HRISTOV POVRATAK kod Titu 2:13.

▣ **„naš Spasitelj, Hristos Isus”** Spasitelj je starozavetni naziv za Gospoda (YHWH, up. Ps 106:21; Isa 43:3,11,15,21; 49:26; 60:16; 63:8; Os 13:4; Lk 1:47). U Novom zavetu on se koristi za Isusa kao Božjeg Mesiju (up. Lk 2:11; Jn 4:42; 13:23; Ef 5:23; Fil 3:20; 1. Jn 4:14).

Samo u Pastoralnim pismima se oba naziva koriste neposredno jedan za drugim, i za Boga Oca i za Boga Sina.

A. Bog

1. Bog naš Spasitelj (1. Tim 1:1)
2. Bog naš Spasitelj (1. Tim 2:3)
3. Spasitelj svih ljudi (1. Tim 4:10)
4. Bog naš Spasitelj (Titu 1:3)
5. Bog naš Spasitelj (Titu 2:10)
6. Bog naš Spasitelj (Titu 3:4)

B. Hrist

1. naš spasitelj Hristos Isus (2. Tim 1:10)
2. Hrist Isus naš Spasitelj (Titu 1:4)
3. naš veliki Bog i Spasitelj, Hrist Isus (Titu 2:13)
4. Isus Hrist naš Spasitelj (Titu 3:6)
5. naš Gospod i Spasitelj Isus Hrist (1. Pt 1:11)
6. naš Gospod i Spasitelj Isus Hrist (2. Pt 2:20)
7. naš Gospod i Spasitelj Isus Hrist (2. Pt 3:18)

Pastoralne poslanice, pisane od sredine do kraja šezdesetih godina, takođe su bile reakcija na to što su rimski carevi za sebe tvrdili da su Bog i Spasitelj (kao i na upotrebu ovih naziva u tajnim religijama). Za hrišćane su ovi nazivi bili rezervisani samo za Gospoda (YHWH) i Njegovog Mesiju.

▣ **„koji je ukinuo smrt”** Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: UKINUTI/PONIŠTITI (*KATARGEŌ*)

Ova reč (*katargeō*) je jedna od Pavlovih omiljenih reči. On ju je upotrebio najmanje dvadeset i pet puta, ali ima veoma široko semantičko polje.

A. Osnovni etimološki koren je *argos* sa značenjem

1. pasivan
2. besposlen
3. neiskorišten
4. beskoristan
5. nedelotvoran

B. Složenica sa *kata* korištena je da izrazi

1. pasivnost
2. beskorisnost
3. nešto što je otkazano
4. nešto što se prekida
5. nešto što je bilo sasvim nekorisno

C. Jednom je upotrebljen u Jevanđelju po Luki da opiše besplodno, dakle beskorisno, drvo (up. Lk 13:7)

D. Pavle ga koristi u figurativnom smislu na dva osnovna načina

1. Božje nedelotvorne stvari koje su loše po čovečanstvo
  - a. ljudska grešna priroda – Rim 6:6
  - b. Mojsijev zakon u odnosu na Božje obećanje o potomstvu – Rim 4:14; Gal 3:17; 5:4,11; Ef 2:15
  - c. duhovne sile – 1. Kor 15:24
  - d. „bezakonik” – 2. Sol 2:8
  - e. fizička smrt – 1. Kor 15:26; 2. Tim 1:10 (Jev 2:14)
2. Božju zamenu starog (saveza, doba) za novo
  - a. stvari povezane sa Mojsijevim zakonom – Rim 3:3,31; 4:14; 2. Kor 3:7,11,13,14
  - b. brak kao analogija za zakon – Rim 7:2,6
  - c. stvari ovog doba – 1. Kor 13:8,10,11
  - d. ovo telo – 1. Kor 6:13
  - e. vođe ovog doba – 1. Kor 1:28; 2:6

Ova reč je prevedena na toliko mnogo različitih načina, ali njeno osnovno značenje jeste učiniti nešto beskorisnim, ništavnim, nedelotvornim, nemoćnim, ali ne potpuno u smislu uništenja ili anihilacije.

▣ **„obasjao život i neraspadljivost”** Termin „život” je nekoliko puta upotrebljen u Pastoralnim pismima i može imati sledeća značenja

1. večni život (1. Tim 1:16; 6:12; Titu 1:2; 3:7)
2. pravi život (1. Tim 6:19)
3. život – sadašnji i budući (1. Tim 4:8)
4. obećanje života u Hristu (2. Tim 1:1)
5. život i neraspadljivost u Hristu (2. Tim 1:10)

U Pastoralnim pismima su upotrebljena dva bliska termina da izraze večno, novo doba života:

1. „raspadljivost” sa alfa privativom (2. Tim 1:10; Titu 2:7; Rim 2:7; 1. Kor 15:52-54)
2. „smrtnost” sa alfa privativom (1. Tim 6:16 i 1. Kor 15:53-54)

Ovo nije grčki koncept po kom svi ljudi imaju večnu, prapostojeću „dušu“. Besmrtnost vernika započinje sa njihovim ličnim pokajanjem i verom u Hrista. Samo je Bog izvor besmrtnosti (up. 1. Tim 1:17; 6:16). On besplatno daruje besmrtnost u Hristu (i samo u Hristu).

▣ **„posredstvom dobre vesti”** Prvobitno značenje ovog grčkog termina bilo je „nagrada za donošenje dobrih vesti“. Samo u okviru hrišćanstva je stekao značenje Božje prelepe poruke oprostaja i prihvatanja kroz Isusov život, učenje, smrt i vaskrsenje. Kasnije je ovo postao termin za knjige o Isusovom životu (tj. četiri Jevanđelja). Isus je dobra vest o Božjoj ljubavi i brizi o grešnicima.

1:11 „za koju sam ja postavljen” Ovo je indikativ aorista pasivni. U ovom stihu Pavle potvrđuje svoje darove, dobijene od Boga, i zadatke vezane za jevanđelje (up. 1. Tim 2:7).

▣ **„propovednik”** Ovo je više zadatak nego dar (up. TEV). Propovedništvo se nikada ne navodi kao dar, nego u smislu suštinskog aspekta svih darova za vođe (up. Ef 4:11), koji svi uključuju objavu. Ova imenica potiče od glagola *kērussō*, sa značenjem javno objaviti ili izjaviti. Vremenom je počela da se koristi u tehničkom smislu, za sadržaj apostolskih propovedi (*kērygma*), posebno u obliku u kojem je zabeležen u propovedima Petra i Pavla u Delima apostolskim. Vidite POSEBNA TEMA: KERIGMA RANE CRKVE kod 2. Tim 3:15.

▣ **„apostol”** „Apostol” potiče od jedne od grčkih reči sa značenjem „poslati“ (*apostellō*). Isus je odabrao svojih dvanaest učenika za poseban odnos sa Njim i njih je nazvao „apostoli“ (up. Lk 6:13). Glagolski oblik se često koristi da označi da je Otac poslao Isusa (up. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48; Jn 4:34;

5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,3,18,21,23,25; 20:21). U jevrejskim pisanim izvorima, termin se koristi za nekoga ko je poslan kao nečiji zvaničan predstavnik, kao „ambasador“.

Ovaj termin ima posebno autoritativno značenje. Koristi se za one koji su poznavali Hrista tokom Njegovog fizičkog života i službe (up. Dap 1:21-26). Pavle tvrdi da je i on video Gospoda u svojoj viziji i pozivu koji je primio na putu za Damask (up. Dap 9). Ovi ljudi su pozvani na poseban način i Duh im je omogućio da beleže i objašnjavaju događaje, učenja i čuda iz Isusovog zemaljskog života.

Termin je počeo da se koristi za jedan od darova u crkvi (up. 1. Kor 12:28; Ef 4:11). Nije definisana njihova tačna uloga; moguće je da je ona bila osnivanje crkava u novim oblastima ili regionalno vođstvo (up. Dap 14:4,14; 18:5; 1. Kor 4:9; Gal 1:19; Fil 2:25; 1. Sol 2:6).

▣ **„učitelj”** Ova uloga je navedena kao duhovni dar u Dap 13:1; Rim 12:6-7; 1. Kor 12:28; i Jak 3. Povezano je sa darom vladike iz Ef 4:11 i 1. Tim 3:2; 2. Tim 2:24. Kada se koristi kao odvojen dar, moguće je da se odnosi na obuku novih obraćenika, ali kada je povezana sa vladikama, moguće je da se odnosi na obuku vernika u doktrini (up. 2. Tim 2:15; 3:16-17).

KJV i NKJV dodaju termin „neznabošcima”. Ova reč nije deo grčkih unicitjalnih rukopisa $\aleph^*$ i A, ali jeste deo rukopisa $\aleph^2$, C, D, F, G i drugih drevnih tekstova. Deo je 1. Tim 2:7, te je verovatno dodatak ranih pisara. UBS⁴ njenom izostavljanju daje oznaku „B” (skoro sigurno).

1:12 „Zbog toga i trpim sve ovo” Ovo je sigurno povezano sa 2. Tim 1:8. Sam Pavle je platio cenu duhovnog vođstva (up. 2. Kor 4:7-12; 6:3-10; 11:24-28).

▣ **„ali se ne stidim”** Ovo se odnosi na Pavlov savet Timotiju u 2. Tim 1:8 i stihu 16. Pavlovi problemi su na neki način bili dokaz njegovog uspeha u objavljivanju jevanđelja (up. Gal 6:17)!

▣ **„jer znam onoga”** Primitite da je naglasak na ličnom odnosu, ne na okolnostima.

▣ **„kome verujem”** Ovo je indikativ perfekta aktivni, koji doslovno znači „poverovao sam, te i dalje verujem”. Odnosi se na Pavlovo iskustvo spasenja na putu za Damask (up. Dap 9). Za „verovati” vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:16.

▣ **„uveren sam”** Ovo je indikativ perfekta pasivni. Odnosi se na Pavlovo pouzdanje u Boga i od Boga, čak i u sred progona i zatvoreništva koje je doživeo.

POSEBNA TEMA: SIGURNOST

A. Mogu li hrišćani znati da su spaseni (up. 1. Jn 5:13)? Prva Jovanova sadrži tri testa ili dokaza.

1. doktrinarni (uverenja, 1. Jn 5:1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:11-12)
2. životni stil (poslušnost, 1. Jn 5:2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
3. društveni (ljubav, 1. Jn 5:2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12, 16-21)

B. Sigurnost je postala denominacijsko pitanje.

1. Žan Kalvin (John Calvin) je zasnovao sigurnost na Božjem odabiru. On je rekao da nikada ne možemo biti sigurni tokom ovog života.
2. Džon Vesli (John Wesley) zasniva sigurnost na religijskom iskustvu. On je verovao da svi imamo sposobnost da u svom životu izbegnemo svestan greh.
3. Rimokatolici i Hristova crkva zasnivaju sigurnost na autoritetu crkve. Možemo imati sigurnost ukoliko pripadamo pravoj grupi.
4. Jevanđelisti uglavnom zasnivaju sigurnost na biblijskim obećanjima koja su povezana sa plodovima Duha (up. Gal 5:22-23) u životu vernika (tj. svakodnevna hristolikost)

C. Primarna sigurnost palog čovečanstva povezana je sa karakterom Trojedinog Boga.

1. Ljubav Boga Oca
  - a. Jn 3:16; 10:28-29
  - b. Rim 8:31-39
  - c. Ef 2:5,8-9
  - d. Fil 1:6
  - e. 1. Pt 1:3-5
  - f. 1. Jn 4:7-21
2. Dela Boga Sina
  - a. smrt umesto nas
    - 1) Dap 2:23
    - 2) Rim 5:6-11
    - 3) 2. Kor 5:21
    - 4) 1. Jn 2:2; 4:9-10
  - b. molitva prvosveštenika (Jn 17:12)
  - c. neprekidno zastupanje
    - 1) Rim 8:34
    - 2) Jev 7:25
    - 3) 1. Jn 2:1
3. Služba Boga Duha
  - a. prizivanje (Jn 6:44,65)
  - b. stavljanje pečata
    - 1) 2. Kor 1:22; 5:5
    - 2) Ef 1:13-14; 4:3
  - c. svedočenje
    - 1) Rim 8:16-17
    - 2) 1. Jn 5:7-13
- D. Međutim, ljudi moraju odgovoriti na Božju saveznu ponudu (i inicijalno i neprekidno).
  1. vernici se moraju okrenuti od greha (pokajanje) ka Bogu kroz Isusa (vera)
    - a. Mk 1:15
    - b. Dap 3:16,19; 20:21
  2. vernici moraju prihvatiti Božju ponudu u Hristu (vidite POSEBNA TEMA: ŠTA ZNAČI „PRIMITI“, „VEROVATI“, „OBJAVITI/PRIZNATI“, „PRIZVATI“?)
    - a. Jn 1:12; 3:16
    - b. Rim 5:1 (i po analogiji 10:9-13)
    - c. Ef 2:5,8-9
  3. vernici moraju nastaviti život u veri (vidite POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST)
    - a. Mk 13:13
    - b. 1. Kor 15:2
    - c. Gal 6:9
    - d. Jev 3:14
    - e. 2. Pt 1:10
    - f. Juda stihovi 20-21
    - g. Otk 2:2-3,7,10,17,19,25-26; 3:5,10,11,21
- E. Sigurnost je teška zato što
  1. često vernici traže određena iskustva koja nisu obećana u Bibliji
  2. često vernici ne shvataju jevanđelje u potpunosti
  3. često vernici nastavljaju da svesno greše (up. 1. Kor 3:10-15; 9:27; 1. Tim 1:19-20; 2. Tim 4:10; 2. Pt 1:8-11)
  4. određeni tipovi ličnosti (npr. perfekcionista) ne mogu shvatiti Božje bezuslovno prihvatanje i ljubav
  5. u Bibliji imamo primere lažnih priznanja (up. Mt 13:3-23; 7:21-23; Mk 4:14-20; 2. Pt

- ▣ „**može čuvati**” Izraz „može” je prelep deskriptivan prikaz Boga (up. Rim 16:25; Ef 3:20 i Juda 1:24). Bog ne samo da može, nego je i spreman da zaštiti našu objavu vere u Hrista (up. 1. Pt 1:4-5) i naš veran stil života! Bog ne inicira, ne stvara i ne ostvaruje samo spasenje, nego i hrišćanski život.

- ▣ „**ono što sam mu poverio**” Bog čuva objave vernika (up. 1. Pt 1:4-5). Međutim, vernici moraju čuvati svoju odgovornost za jevanđelje (vidite belešku kod 1. Tim 1:18, up. 1. Tim 6:20; 2 Tim . 1:14). Hrišćanstvo je savez sa dobrobitima i privilegijama, ali takođe i sa zahtevima i odgovornostima!

- ▣ „**do onog dana**” Ovo je starozavetni način da se označi kraj vremena (up. 2. Tim 1:18). Stari zavet jasno otkriva jednu ključnu Božju intervenciju u ljudskoj istoriji. Međutim, na osnovu progresivnog otkrivenja iz Novog zaveta, vernici sada znaju da postoje dva dolaska, inkarnacija (inauguracija Božjeg carstva) i Drugi dolazak (konzumacija Božjeg carstva).

POSEBNA TEMA: TOG DANA

Ovaj izraz, „tog dana” ili „na taj dan” je način da proroci iz osmog veka označe Božju posetu (prisustvo) i radi suđenja i radi obnove.

Osija		Amos		Mihej	
<u>pozitivno</u>	<u>negativno</u>	<u>pozitivno</u>	<u>negativno</u>	<u>pozitivno</u>	<u>negativno</u>
1:11	1:5		1:14 (2)		2:4
	2:3		2:16		3:6
2:15			3:14	4:6	
			5:18 (2)		
			5:20		
2:16			6:3		5:10
2:21	3:18 (2)		8:3		7:4
	5:9		8:9 (2)	7:11 (2)	
	7:5		8:10	7:12	
	9:5	9:11	8:13		
	10:14				

Ovaj obrazac je tipičan za proroke. Bog će u pravo vreme reagovati protiv greha, ali On nudi i vreme pokajanja i oprostaja za one koji promene svoja srca i svoja dela (tj. prime novo srce, novi um i novi duh, up. Jez 36:22-27)! Božji plan otkupljenja i obnove biće ostvaren! On će imati ljude koji odražavaju Njegov karakter. Svrha stvaranja (zajedništvo između Boga i čovečanstva) biće ispunjena!

1:13

SSP, EC

drži se primera

NSP

neka ti uzor budu

DK

imaj u pameti

DS

za primer uzmi

Ovo je veoma čest termin „imati” (*echō*), ali ima široko semantičko polje, kao što se vidi iz raznolikosti prevoda. Oblik je imperativ prezenta aktivni. Timotij mora da nastavi da se drži apostolskih istina koje mu je preneo Pavle (up. 2. Tim 1:14; Titu 1:9).

- ▣ „**uzor**” Termin „standard” na grčkom je značio „nacrt” i koristio se za arhitektonske crteže (tj. projekte). Pavle je Timotiju dao opšti teološki plan.

▣ „**zdrave reči**” Ovo je tema koja se ponavlja u Pastoralnim pismima i odnosi se na zdravo učenje (up. 1. Tim 1:10; 4:6; 6:3; 2. Tim 1:13; 4:3,4; Titu 1:9,13; 2:1,2). Očigledno je da ovaj stih govori o prisustvu lažnih učitelja i problemima koje su oni prouzrokovali.

▣ „**u veri i ljubavi**” Ovo se odnosi na način na koji vođe čuvaju, prenose i brane istinu jevanđelja (up. 1. Kor 13).

1:14 „čuvaj pomoću Svetog Duha” Ovo je imperativ aorista aktivni. Primitite da je uloga vernika da čuvaju, ali to čine pomoću Svetog Duha!

▣ „**koji prebiva u nama**” Ovo je particip prezenta aktivni. Postoji fluidnost između dela Duha i Sina. Dž Kembel Morgan (G. Campbell Morgan) je rekao da je najbolje ime za Duha „drugi Isus“. Sledi prikaz poređenja dela i naziva za Sina i Duha:

1. Duh kao „Isusov Duh” ili slično (up. Rim 8:9; 1. Kor 15:45; 2. Kor 3:17; Gal 4:6; 1. Pt 1:11).
2. Isti nazivi za Isusa i Duha
  - a. „Istina”
    - (1) Isus (Jn 14:6)
    - (2) Duh (Jn 14:17; 16:13)
  - b. „zastupnik”
    - (1) Isus (1. Jn 2:1)
    - (2) Duh (Jn 14:16; 16:7)
3. Prebivaju u vernicima
  - a. Isus (Mt 28:20; Jn 14:20,23; 15:4-5; Rim 8:10; 2. Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27)
  - b. Duh (Jn 14:16-17; Rim 8:9,11; 1. Kor 3:16; 6:19; 2. Tim 1:14)
  - c. Otac (Jn 14:23; 2. Kor 6:16)

POSEBNA TEMA: DUH SVETI KAO LIČNOST

„Duh Božji” (tj. *ruach*) je u Starom zavetu predstavljen kao sila koja ostvaruje Gospodnji (YHWH) plan, ali se retko nagoveštava Njegova ličnost (tj. starozavetni monoteizam, vidite POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM). Međutim, u Novom zavetu je u potpunosti otkrivena ličnost Duha:

1. možemo ga huliti (up. Mt 12:31; Mk 3:29)
2. On poučava (up. Lk 12:12; Jn 14:26)
3. On svedoči (up. Jn 15:26)
4. On uverava, vodi (up. Jn 16:7-15)
5. za Njega se kaže „On” (tj. *hos*, up. Ef 1:14)
6. možemo ga žalostiti (up. Ef 4:30)
7. možemo ga gasiti (up. 1. Sol 5:19)
8. možemo mu se odupirati (up. Dap 7:51)
9. On teši vernike (up. Jn 14:26; 15:26; 16:7)
10. On proslavlja Sina (up. Jn 16:14)

Tekstovi o Trojstvu (ovde su navedena tri od mnogih, vidite POSEBNA TEMA: TROJSTVO) govore o tri ličnosti.

1. Mt 28:19
2. 2. Kor 13:14
3. 1. Pt 1:2

Iako je grčka reč za „duh” (*pneuma*) srednjeg roda, Novi zavet često koristi zamenice u muškom rodu kada govori o Duhu (up. Jn 16:8,13-14).

Duh je povezan sa ljudskim delima.

1. Dap 15:28
2. Rim 8:26

3. 1. Kor 12:11

4. Ef 4:30

Na samom početku Dela, naglašena je uloga Duha (kao i u Jovanovom Jevanđelju). Pedesetnica nije bila početak delovanja Duha, nego novo poglavlje. Isus je oduvek imao Duha. Njegovo krštenje nije bilo početak delovanja Duha, nego novo poglavlje. Duh je delotvorno sredstvo za sprovođenje Očevog plana obnove celog čovečanstva po Njegovom obličju (vidite POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEČAN PLAN OTKUPLJENJA)!

SSP	dobro koje ti je povereno
NSP	blago koje ti je povereno
DK	dobri amanet
DS	povereno (ti) blago
EC	povereno ti dobro

Ovo se odnosi na nešto što je nekome povereno na čuvanje. Moguće je da je ovo igra reči sa terminom *pistis*, koji se prevodi kao vera, poverenje ili pouzdanje. Vernici su poverili (vidite belešku kod 1. Tim 1:18) svoju veru Bogu (up. 2. Tim 1:12). Bog im je zauzvratio poverio poruku jevanđelja (up. 1. Tim 6:20). Vernici su nastojnici poruke jevanđelja. Jednog dana ćemo pred njim odgovarati (up. 2. Kor 5:10) za to kako smo brinuli o ovom depozitu istine!

POSEBNA TEMA: ORTODOKSIJA PASTORALNIH PISAMA

Do vremena pisanja Pastoralnih pisama (tj. 1. Timotiju, Titu, 2. Timotiju), sredinom šezdesetih (Pavlu je odrubljena glava 67. g.n.e.), istine jevanđelja su već razvijene u doktrinarnom smislu. Primitite na koje načine Pavle opisuje ovu „razvijenu kerigmu (*kerygma*)” (vidite POSEBNA TEMA: KERIGMA RANE CRKVE), koja je bila odbrana crkve od lažnih učitelja.

1. „zdravo učenje”
  - a. 1. Tim 1:10
  - b. 2. Tim 4:3
  - c. Titu 1:9; 2:1
2. „istinita izjava”
  - a. Tim 1:15; 3:1; 4:8-9
  - b. Tim 2:11-13
  - c. Titu 1:9; 3:5-8
3. „učenje”
  - a. 1. Tim 4:16; 6:1
  - b. 2. Tim 3:10
  - c. Titu 2:7
4. „dobro učenje”
  - a. 1. Tim 4:6
5. „učenje u skladu sa odanošću Bogu”
  - a. 1. Tim 6:3
  - b. Titu 1:1
6. „zdrave reči”
  - a. 1. Tim 6:3
  - b. 2. Tim 1:13
7. „ono što je povereno”
  - a. 1. Tim 6:20
  - b. 2. Tim 1:12,14 (tj. „povereno blago”)
8. „vera”
  - a. 1. Tim 1:5,19; 3:9,13; 4:1,6; 5:8; 6:10,12,21

b. 2. Tim 3:10; 4:7

c. Titu 1:13; 2:2

Ova doktrinarna formulacija jevanđelja

1. mora biti čuvana – 1. Tim 6:20; 2. Tim 1:14
2. mora biti sačuvana – 2. Tim 4:7
3. moramo je se čvrsto držati – Titu 1:9
4. mora biti poverena vernim ljudima – 2. Tim 2:2

Jevanđelje (kerigma) povereno je svim vernicima. Moramo ga čuvati, sačuvati i preneti netaknutog!

NSP: 2. TIM 1:15-18

¹⁵Znaš da su se svi u Aziji odvratili od mene - među njima i Figel i Ermogen. ¹⁶Neka Gospod ukaže milosrđe Onisiforovom domu, jer me je često jačao i nije se stideo mojih okova.

¹⁷Naprotiv, kad je bio u Rimu, brižljivo me je tražio i našao. ¹⁸Neka mu Gospod ukaže milosrđe u onaj dan. A ti dobro znaš koje je sve službe obavljao u Efesu.

1:15 „svi u Aziji” Ovo je hiperbola. Pavle naglašava da su se mnogi ili da se većina uplašila i prekinula kontakt sa njim.

▣ **„odvratili od mene”** Pavla su neki njegovi pomoćnici (up. 2. Tim 4:10,16) napustili kada je zatvoren (up. 2. Tim 1:8,16), ali to ne znači i da su napustili svoju veru u Hrista. Ovo je verovatno vezano sa Pavlovo suđenje u Rimu.

▣ **„Figel i Ermogen”** Ništa ne znamo o Figelu ili Ermogenu.

1:16-18 Stihovi 16-18 su produžena molitva (optativ aorista aktivni).

1:16 „Onisiforovom” Ovo je jedan vernik koji nije napustio Pavla (up. 2. Tim 4:19), kao ni njegova porodica (ili kućna crkva). Nije definisano na koji način (emotivno, finansijski), ovaj čovek je pomagao Pavlu dok je bio u zatvoru i istovremeno je obavljao nužnu službu u Efesu (up. 2. Tim 1:18).

1:18 „Gospod... Gospod” Hebrejski pravi jasnu razliku između reči Gospod – Jahve (YHWH) i Gospod - Adon (up. Ps 110:1). Na grčkom se oba naziva prevode terminom *kurios*. Čini se da se ova molitva obraća Mesiji i da se odnosi na „Gospodnji dan“, starozavetni idiom za kraj vremena (dan blagoslova ili kazne). Vidite POSEBNA TEMA: BOŽANSKA IMENA kod 2. Tim 1:2.

Nama ova molitva deluje čudno. Neki tumači pretpostavljaju da je Onisifor umro, te da je ovo jedina molitva u Bibliji u ime mrtve osobe. Pavle traži od Boga da ukaže milosrđe njegovom „domu“ (tj. porodici ili kućnoj crkvi), zbog njegove verne službe (up. 5. Mojs 7:9; 5:10 i isti koncept u 1. Kor 7:14).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li je Pavle smatrao da je hrišćanstvo odvojeno od starozavetne vere ili da je njen nastavak?
2. Koja je svrha polaganja ruku?
3. Navedite teološki značajne teme u 2. Tim 1:9.
4. Kako je Isus ukinuo smrt?

5. Kako je reč „čuvati” upotrebljena na različite načine u 2. Tim 1:12 i 2. Tim 1:14?
6. Zašto su Pavla napustili njegovi saradnici? Da li to znači da oni više nisu bili vernici?

Copyright © 2013 Bible Lessons International

2. TIMOTIJU 2

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Dobar vojnik Isusa Hrista	Budite snažni u milosti	Poziv na pokazivanje hrabrosti (1:8-2:13)	Odani sluga Hrista Isusa	Kako da se Timotij suoči sa teškoćama
2:1-7	2:1-13	2:1-7	2:1-7	2:1-2 2:3-7
2:8-13		2:8-13	2:8-13	2:8-13
Radnik sa priznanjem	Radnici sa priznanjem i bez priznanja	Pastor i stado	Radnik sa priznanjem	Borba protiv neposredne opasnosti od lažnih učitelja
2:14-26	2:14-26	2:14-19	2:14-19	2:14-18 2:19
		2:20-3:9	2:20-26	2:20-21 2:22-26

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 2. TIM 2:1-7

¹A ti, sine moj, jačaj u blagodati koja je u Hristu Isusu. ²Ono što si čuo od mene i što su potvrdili mnogi svedoci poveri vernim ljudima, koji će zatim biti osposobljeni da poučavaju druge. ³Kao dobar vojnik Hrista Isusa i ti budi spreman da trpiš zlo. ⁴Nijedan vojnik se ne upušta u poslove svakodnevnog života, jer želi da ugodi onome koji ga je uzeo za vojnika. ⁵I kad se neko takmiči u igrama, ne dobija venac ako se nije takmičio po pravilima. ⁶Ratar koji naporno radi treba prvi da uživa u plodovima. ⁷Razmišljaj o ovome što govorim. Gospod će ti stvarno dati mudrost u svemu.

2:1 „A ti” Čini se da je ovo povezano sa 2. Tim 1:15-18, gde Pavle poredi one koji su ga napustili sa onima koji su ostali verni.

▣ **„sine moj”** Ovo se odnosi na Pavla kao Timotijevog oca u jevanđelju (up. 2. Tim 1:2; 1. Tim 1:2; Titu 1:4).

▣ „jačaj” Ovo može biti

1. imperativ prezenta pasivni, „nastavi da jačaš” (*Slike rečima u Novom zavetu (Word Pictures in the New Testament)*, A. T. Robertson (A. T. Robertson); *Gramatička analiza grčkog Novog zaveta (A Grammatical Analysis of the Greek NT)*, Zervik (Zerwick) i Grovenor (Grosvenor); i *Analitički grčki Novi zavet (Analytical Greek New Testament)*, Barbara (Barbara) i Timoti Friberg (Timothy Friberg)
2. imperativ prezenta srednji, „nastavi da budeš jak” (*Revidiran grčki analitički leksikon (The Analytical Greek Lexicon Revised)*, Harold K. Multon (Harold K. Moulton) i prevod Čarlsa B. Viliijamsa (Charles B. Williams).

Da li vernik učestvuje u jačanju ili ga Bog jača? Ovo je tenzija između Božjeg suvereniteta i ljudske slobodne volje. U Novom zavetu je oboje uključeno u spasenje i u hrišćanski život. Bog je u saveznom odnosu sa palim čovečanstvom. Postoje i prava i odgovornosti, zahtevi i privilegije! Milost (tj. božanska inicijativa) uvek je prioritet, ali je ljudski odgovor nužan!

POSEBNA TEMA: SAVEZ

Nije lako definisati starozavetni termin *berith* (BDB 136, KB 157), „savez”. Ne postoji odgovarajući glagol na hebrejskom. Bezuspešni su bili svi pokušaji da se definicija odredi na osnovu etimologije ili srodnih reči. Moguće je da je najpribližnije značenje „iseći” (BDB 144), što označava žrtvovanje životinja koje je bilo deo sklapanja saveza (up. 1. Mojs 15:10,17). Međutim, zbog očiglednog značaja ovog koncepta, proučavaoci su morali da analiziraju upotrebu ove reči kako bi odredili njeno funkcionalno značenje.

Savez je sredstvo koje jedini istiniti Bog (vidite POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM) koristi u odnosu sa svojom ljudskom tvorevinom. Koncept saveza, sporazuma ili ugovora je suštinski značajan za shvatanje biblijskog otkrivenja. Tenzija između Božjeg suvereniteta i ljudske slobodne volje je jasno prisutna u konceptu saveza. Neki savezi se zasnivaju samo na Božjem karakteru i delima.

1. stvaranje (up. 1. Mojs 1-2)
2. očuvanje i obećanje Noju (up. 1. Mojs 6-9)
3. poziv za Avrama (up. 1. Mojs 12)
4. savez sa Avramom (up. 1. Mojs 15)

Međutim, sama priroda saveza zahteva odgovor

1. po veri je Adam morao da poslušava Boga i da ne jede plod sa drveta u Edenskom vrtu
2. po veri je Noje morao da napravi ogroman brod daleko od vode i da okupi životinje
3. po veri je Avram morao da napusti svoju porodicu, da sledi Boga i da veruje da će imati potomke
4. po veri je Mojsije izveo Izraelce iz Egipta i odveo na Sinajsku goru i primio specifična uputstva za religijski i društveni život sa obećanjima o blagoslovima i kletvama (up. 3. Mojs 26; 5. Mojs 27-28)

Ista tenzija koja uključuje odnos Boga i čovečanstva prisutna je i u „novom savezu” (up. Jer 31:31-34; Jev 7:22; 8:6,8,13; 9:15; 12:24). Ovu tenziju možemo jasno videti kada uporedimo Jez 18:31 i Jez 36:27-38 (delovanje Gospoda (YHWH)). Da li se savez zasniva na Božjem milostivom činu ili na nužnom ljudskom odgovoru? Ovo je goruće pitanje između starog i novog saveza. Oba imaju isti cilj:

1. obnovu zajedništva sa Gospodom (YHWH) koje je izgubljeno u 1. Mojs 3
2. izgradnju pravednih ljudi koji odražavaju Božji karakter.

Novi savez iz Jer 31:31-34 rešava ovu tenziju time što uklanja ljudske zasluge kao način za sticanje prihvatanja. Božji zakon postaje unutrašnja želja, a ne spoljašnji set pravila. Cilj pobožnih, pravednih ljudi ostaje isti, ali se metodologija menja. Palo čovečanstvo je dokazalo da nije u stanju da odražava Božji lik. Problem nije bio u Božjem savezu, nego u ljudskoj grešnosti i slabosti (up. 1. Mojs 3; Rim 7; Gal 3).

Ista tenzija između starozavetnih bezuslovnih i uslovnih saveza ostaje i u Novom zavetu. Spasenje je potpuno besplatno zbog dovršenog dela Isusa Hrista, ali zahteva pokajanje i veru (i u početku i neprekidno, vidite POSEBNA TEMA: VEROVATI (NOVI ZAVET)). Isus za svoj novi odnos sa

verniciima kaže da je „novi savez” (up. Mt 26:28; Mk 14:24; Lk 22:20; 1. Kor 11:25). To je istovremeno i zvanična objava (sudska) i poziv na sličnost Hristu (up. Mt 5:48; Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; 7:1; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3,7; 5:23; 1. Pt 1:15), indikativna objava prihvatanja (Rim 4) i imperativan poziv na svetost (Mt 5:48)! Vernici nisu spaseni zbog svojih zasluga, nego da bi bili poslušni (up. Ef 2:8-10; 2. Kor 3:5-6). Pobožan život je dokaz spasenja, a ne sredstvo za njegovo postizanje (tj. Jak i 1. Jn). Međutim, večan život ima vidljive osobine! Ovu tenziju možemo jasno videti u novozavetnim upozorenjima (vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA).

2:2 „Ono što si čuo od mene” Timotijev zadatak je da prenese Pavlova apostolska učenja, ne svoje lične stavove ili teorije (up. 2. Tim 1:13, vidite posebnu temu kod 2. Tim 1:14).

▣ **„što su potvrdili mnogi svedoci”** Ovaj izraz može da se odnosi na

1. propoved ordinacije Timotija (up. 2. Tim 1:6; 1. Tim 4:14)
2. ono što je Timotije čuo kao Pavlovo učenje, takođe je čuo i od drugih proroka/učitelja
3. Timotij je čuo da Pavle propoveda/poučava iste istine mnogo puta

▣ **„poveri”** Ovo je imperativ aorista srednji. Ovo je ista reč koja je upotrebljena u 2. Tim 1:12,14 i 1. Tim 1:18. Vidite belešku kod 2. Tim 1:12 i 1. Tim 1:18.

SSP pouzdanim ljudima
NSP, DK, DS, EC vernim ljudima

Ovo je grčka imenica *pistis*, koja se prevodi kao „vera”, „poverenje” ili „pouzdanje”. Ovde je upotrebljena kao pridev, *pistos*, u starozavetnom smislu za pouzdanost, vernost i razumnost potencijalnih crkvenih vođa. Ovo je princip delegacije i umnožavanja. Isus je proveo svoje vreme sa nekoliko odabranih, da bi mnoge dosegnuo kroz njih. Dve predivne knjige koje razvijaju ovaj koncept su *Veliki plan evangelizacije (The Master Plan of Evangelism)* i *Veliki plan učenja (The Master Plan of Discipleship)*, čiji autor je Robert E. Koleman (Robert E. Coleman).

▣ **„koji će zatim biti osposobljeni”** sposobnost/osposobljenost hrišćanskih propovednika/učitelja potiče od

1. samog Boga, up. 2. Kor 2:17; 3:5-6
2. toga što su primili apostolsku istinu i poverovali u nju

Sposobnost se ne zasniva na nečijoj inteligenciji ili obrazovanju ili tipu ličnosti. Moramo verno prenositi Božju reč/istinu!

2:3 „spreman da trpiš” Ovo je imperativ aorista aktivni. Ovo je tema koja se ponavlja (up. 2. Tim 1:8,12; 2:3,9; 4:5). Vidite belešku kod 2. Tim 1:8. Često izgubljeni susedi, građanske vlasti ili kultura reaguju na službu.

▣ **„Kao dobar vojnik”** Pavle često opisuje hrišćanski život koristeći vojne (up. stih 4) ili sportske (up. stih 3) metafore (up. Rim 13:12; 2. Kor 6:7; 9:7; 10:4; Ef 6:11-17; Fil 2:25; Flm 2; 1. Tim 1:18; 6:12; 2. Tim 4:7).

2:4 „Nijedan vojnik... kad se neko takmiči... Ratar” Pavle koristi primer tri zanimanja da ohrabri Timotija.

▣ **„se ne upušta u poslove svakodnevnog života”** Ovo je particip prezenta srednji koji naglašava neprekidno delovanje subjekta. To ne znači da su poslovi svakodnevnog života loši, samo da oni ne smeju biti prioritet ili vrhovna vrednost (up. 2. Pt 2:20). Vođe moraju uvek biti fokusirane na službu!

2:5 „ako” Ovo je kondicionalna rečenica trećeg tipa, koja označava potencijalnu buduću radnju.

▣ **„takmičio po pravilima”** Ovaj izraz je korišten za profesionalne, punovremene sportiste. Ukoliko bi takmičar prekršio pravilo, bio bi diskvalifikovan (up. 1. Kor 9:24-27).

2:6 „Ratar koji naporno radi” Pavle koristi tri primera teškog rada:

1. vojnik koji se bori za svog zapovednika
2. sportista koji se takmiči po pravilima da bi stekao nagradu
3. ratari koji naporno rade da bi njihovi usevi doneli plodove

Svaki od ovih poslova podrazumeva posvećenost, trud, strpljenje i muku! Svi primaju nagradu koju zaslužuju (up. Pri 27:18).

2:7 „Razmišljaj o ovome što govorim” Ovo je imperativ prezenta aktivni, što ukazuje na značenje: „nastavi da pažljivo razmišljaš o ovome“. Primetite neprekidnu igru između ljudske odgovornosti i milostivog Božjeg dara.

▣ **„Gospod će ti stvarno dati mudrost u svemu”** Gospod, posredstvom Svetog Duha, daće svojim ljudima mudrost (up. Jn 14:16; 16:13). Moguće je da ovo odražava novi savez iz Jer 31:31-34 (posebno 2. Tim 2:33-34).

Ovo se sigurno ne odnosi na specifično, potpuno znanje u svim oblastima života, nego puno i celovito poznavanje jevanđelja i njegovih implikacija. Duh vernicima daje sve znanje koje im je potrebno da bi živeli životima koji su Bogu ugodni.

NSP: 2. TIM 2:8-13

⁸Ne zaboravi da je Isus Hristos vaskrsnut iz mrtvih i da je bio od Davidovog potomstva - to je dobra vest koju propovedam. ⁹Zbog nje trpim zlo tako da sam čak dospao u okove, kao neki zločinac. Ali Božja reč nije okovana. ¹⁰Zato sve podnosim radi izabranih, da i oni dobiju spasenje koje je u Hristu Isusu i večnu slavu. ¹¹Istinite su ove reči: Ako s njim umremo, s njim ćemo i živeti. ¹²Ako istrajemo, s njim ćemo i carovati. Ako ga se odrekremo, i on će se odreći nas. ¹³Ako budemo neverni, on ostaje veran, jer ne može da se odrekne samog sebe.

2:8 „Ne zaboravi” Ovo je imperativ prezenta aktivni. Pavle se nekoliko puta poziva na Timotijevo sećanje (up. 2. Tim 1:3,4,5,6; 2:8,14). Ovde naglašava doktrine povezane sa hristologijom.

▣ **„Isus Hristos vaskrsnut iz mrtvih”** Ovo je particip perfekta pasivni, koji ukazuje na to da je Otac vratio Isusa iz mrtvih i da je On i dalje Onaj koji je vaskrsao. Isusovo vaskrsenje je znak da je Otac u potpunosti prihvatio Sinovljevo zemaljsko delovanje, učenje i žrtvu za greh. Isusovo vaskrsenje je jedan od osnovnih stubova hrišćanstva (up. 1. Kor 15).

Isusovo vaskrsenje je i integralni deo ranih propovedi (kerigme, vidite posebnu temu kod 2. Tim 3:15) Petra i Pavla u Delima, gde vidimo osnovne istine jevanđelja koje je rana crkva ponavljala:

1. Mesija mora da strada
2. Isus je ispunio starozavetno proroštvo
3. Isus je započeo novo doba Duha
4. Isus je umro za grešnike, što je oduvek bilo Božji plan
5. Isus je vaskrsao iz mrtvih i uznesen je na nebo, pored Božje desnice
6. Isus će ponovo doći
7. biće spaseni svi koji se sa pokajanjem i verom pouzdaju u Njega

Napomena (2,d) na 365. strani Jerusalimske Biblije (1966) sadrži dobar komentar: „ideja vaskrsenja bila je posebno teška za grčki način razmišljanja, Dap 17:37; 1. Kor 15:12”.

2:9 „trpim zlo” Ovo je karakteristično za prvovekovno propovedanje jevanđelja. Pavle je znao da će trpeti i pozivao Timotija da mu se pridruži (up. 2. Tim 1:8; 2:3; 4:5).

▣ **„tako da sam čak dospao u okove, kao neki zločinac”** Pavle je zatočen zbog propovedanja jevanđelja i očekivao je skoro pogubljenje (up. 2. Tim 4:6). Služenje Bogu u palom svetu ima svoju cenu (up. 2. Kor 4:7-15; 6:1- 10; 11:23-30)!

▣ **„Božja reč nije okovana”** Ovaj tekst sam nazvao „Pavle je okovan, ali jevanđelje je slobodno” na osnovu ovog stiha. Samo naša tišina može ograničiti „Božju reč“!

▣ **„Davidovog potomstva”** Ovo govori o Njegovoj pravoj ljudskoj prirodi (up. Mt 1:1; Rim 1:3) i o ispunjenju proroštva (up. 2. Sam 7:14 i dalje).

▣ **„dobra vest koju propovedam”** Ovo su reči samog Pavla iz Rim 2:16; 16:25. Ovo se odnosi na njegovo apostolsko propovedanje jevanđelja.

2:10 „podnosim” Ovo se odnosi na „voljno, aktivno, postojano podnošenje“. Pavlov izbor je da nastavi da nosi teret širenja jevanđelja radi drugih.

▣ **„radi izabranih”** Bog poznaje svoje ljude (up. Titu 1:1; Otk 13:8). Čini se da se ovo odnosi i na one koji su odgovorili i na one koji još uvek nisu odgovorili (up. Rim 11:25-26) na jevanđelje.

▣ **„da i oni dobiju spasenje”** Ovo spasenje i večni život možemo steći samo preko Hrista (up. 1. Sol 5:9; 2. Sol 2:13-14).

▣ **„i večnu slavu”** Novozavetno spasenje možemo opisati kroz stvari od kojih smo oslobođeni i kroz stvari koje smo stekli.

A. Oslobođeni od

1. greha
2. Sotone i demonskih sila
3. greške
4. samozavaravanja

B. Stekli

1. mir sa Bogom sada
2. svrhu života sada
3. dar za službu sada
4. Duhom ispunjen i vođen život sada
5. buduće ostvarenje
6. budući dom na nebu
7. buduću slavu sa Hristom
8. buduću vlast sa Hristom
9. buduće telo kao Hristovo

▣ **„slavu”** Ova slava se odnosi na konačno spasenje, za koje se kaže da je „proslavljanje” u Rim 8:28-30. Vidite belešku kod 1. Tim 1:17.

2:11 „Ako” Ovo je poslednja od pet „istinitih izjava” iz Pastoralnih pisama (up. 1. Tim 1:15; 3:1; 4:9; Titu 3:8). Čini se da je ova (2. Tim 2:11-13) citat iz kreda ili himne.

1. niz četiri rečenice sa „ako” (kondicionalna rečenica prvog tipa, up. 2. Tim 2:11,12,13 dva

- puta)
2. prve dve su pozitivne; poslednje dve su negativne
  3. treća i četvrta imaju po još jedan red

▣ **„s njim umremo”** Ovo je jedna od nekoliko složenica sa *syn* u 2. Timotiju. Govori o biblijskoj metafori krštenja potapanjem (up. Rim 6:1-11; Gal 2:20). Ova forma upotrebljena je samo ovde, u Mk 14:31 i 2. Kor 7:3.

▣ **„s njim ćemo i živeti”** Ovo je još jedna retka složenica sa *syn* (up. Rim 6:8; 2. Kor 7:3). Ona se odnosi na pouzdanje vernika u trajno zajedništvo sa Isusom, ne samo sada po veri, nego i licem u lice jednog dana (i svakog dana).

Prve tri rečenice sa „ako” završavaju sa glagolima u budućem vremenu, što ukazuje na eshatološko vreme (tj. poslednje dane). Kroz ceo Novi zavet se provlači ova ista već-ali-ne-još tenzija. Isus je započeo (inaugurisao) Božje carstvo, ali ono nije dovršeno. Vernici doživljavaju brojne aspekte Carstva već sada, ali su drugi aspekti vezani za Drugi dolazak.

▣ **„Ako istrajemo”** Ova gramatička konstrukcija (kondicionalna rečenica prvog tipa) pretpostavlja da će vernici istrajati. Vidite POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST kod 1. Tim 4:16.

2:12 „s njim ćemo i carovati” Ovo je još jedna složenica sa *syn*, upotrebljena ovde i u 1. Kor 4:8. Pavle često koristi ove složenice. Ne znamo na koje vreme, mesto i učesnike se ovo odnosi.

POSEBNA TEMA: VLADAVINA U BOŽJEM CARSTVU

Koncept vladavine sa Hristom deo je šire teološke kategorije „Božje carstvo“. Ovaj koncept je nastavak starozavetnog koncepta Boga kao pravog izraelskog Cara (up. 1. Sam 8:7). On je vladao simbolički (1. Sam 8:7; 10:17-19) kroz potomke Judinog plemena (up. 1. Mojs 49:10) i Jesejevu porodicu (up. 2. Sam 7).

Isus je obećano ispunjenje starozavetnog proroštva o Mesiji. On je započeo Božje carstvo svojom inkarnacijom u Vitlejemu. Božje carstvo je osnovni stub Isusovih propovedi. Carstvo je konačno u potpunosti prisutno u Njemu (up. Mt 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 10:9,11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

Međutim, Carstvo je takođe i buduće (eshatološko). Ono je bilo prisutno, ali još ne i dovršeno (up. Mt 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Lk 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16,18). Isus je prvo došao kao sluga koji strada (up. Isa 52:13-53:12); ponizno (up. Zah 9:9), ali On će se vratiti kao Car nad carevima (up. Mt 2:2; 21:5; 27:11-14). Koncept „vladavine“ sigurno je deo ove teologije „Carstva“. Bog je dao Carstvo Isusovim sledbenicima (vidite Lk 12:32).

Koncept vladavine sa Hristom ima nekoliko aspekata i pitanja.

1. Da li se poglavlja koja tvrde da je Bog vernicima dao „Carstvo“ kroz Hrista odnose na „vladavinu“ (up. Mt 5:3,10; Lk 12:32)?
2. Da li se Isusove reči upućene prvim učenicima u prvovekovnom jevrejskom kontekstu odnose na sve vernike (up. Mt 19:28; Lk 22:28-30)?
3. Da li se Pavlovo isticanje vladavine u ovom životu sada suprotstavlja navedenim tekstovima ili ih nadopunjuje (up. Rim 5:17; 1. Kor 4:8)?
4. Kako su povezani stradanje i vladavina (up. Rim 8:17; 2. Tim 2:11-12; 1. Pt 4:13; Otk 1:9)?
5. Tema koja se ponavlja u Otkrivenju je učešće u proslavljenj Hristovoj vladavini. Da li je ta vladavina
  - a. zemaljska, Otk 5:10
  - b. hiljadugodišnja, Otk 20:4-6
  - c. večna, Otk 2:26; 3:21; 22:5 i Dan 7:14,18,27

▣ **„Ako ga se odrekemo, i on će se odreći nas”** Ovo je snažno upozorenje (vidite POSEBNA TEMA:

APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1)! Ne zaboravite da je to bilo vreme proгона, mučenja i smrti (up. Mt 10:32-33; Lk 9:26; 1. Tim 5:8; Titu 1:16; 2. Pt 2:1; Juda 4).

2:13 „Ako budemo neverni, on ostaje veran” Ova rečenica je neočekivana. Uslov je i dalje kondicionalna rečenica prvog tipa (za koju se očekuje da je istinita); a očekivali bismo treći tip (potencijalna radnja).

U kom smislu je vernik neveran? Da li se ovo odnosi na

1. pokleknuće pod progonom ili suđenjem
2. praćenje lažnih učitelja
3. stil života koji nije pobožan

Moguće je da ovo odražava starozavetni koncept Božje vernosti i pored neprekidne nevernosti Izraela (up. Mal 3:6). Konačna nada vernika je nepromenljivi Božji karakter i obećanja. Gospodnja (YHWH) vernost je i opisni naziv (5. Mojs 7:9; Isa 49:7; 1. Kor 1:9; 10:13; 2. Kor 1:18; 1. Sol 5:24; 2. Sol 3:3) i karakteristika (Ps 36:5; 40:10; 89:1,2,5,8; 92:2; 119:90; Jev 6:17-18; 1. Pt 4:19) koja je u potpunosti otkrivena u Hristu (Jev 6:13-20). To što neki napuštaju veru (vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1) ne znači nužno da i Bog napušta njih (vidite POSEBNA TEMA: SIGURNOST kod 2. Tim 1:12)! Slobodna volja deluje na svim nivoima. Božja milost i vernost nisu u opasnosti zbog lažnih učitelja i nevernosti njihovih sledbenika!

▣ „ne može da se odrekne samog sebe” Ovo potvrđuje da je Božji karakter nepromenljiv (tj. Ps 102:27; Mal 3:6), isto tako, Isus je nepromenljiv (up. Jev 13:8). Upravo ova nepromenljivost božanske prirode milosti i blagodati je osnova za nadu, pouzdanje i sigurnost vernika!

NSP: 2. TIM 2:14-19

¹⁴Podsećaj druge na to, zaklinjući ih pred Bogom, da se ne prepiru oko reči, jer to ničemu ne koristi, nego je na propast onima koji slušaju. ¹⁵Daj sve od sebe da stekneš Božje priznanje, da budeš radnik koji nema čega da se stidi, koji se ispravno služi rečju istine. ¹⁶Izbegavaj isprazne razgovore koji skrnave ono što je sveto, jer će oni koji tako govore sve više tonuti u bezbožnost ¹⁷i njihova reč će se širiti kao gangrena. Među njima su Imenej i Filit. ¹⁸Ti ljudi su odstupili od istine, govoreći da je vaskrsenje već bilo, pa nekima potkopavaju veru. ¹⁹Ali Božji čvrsti temelj nepomično stoji i na njemu je ovaj pečat: „Gospod poznaje one koji su njegovi” i: „Svi koji prizivaju Gospodnje ime neka se odreknu nepravde.”

2:14 „Podsećaj druge” Ovo je imperativ prezenta aktivni. Vidite belešku kod 2. Tim 1:3 o sećanju.

▣ „na to” Moguće je da se ovo odnosi na 2. Tim 2:11-13 ili 14-19. Lažni učitelji su opisani u 2. Tim 2:14, 16, i 23, kao i u 1. Tim 1:4,6; 6:4,20.

SSP	opominjući ih pred Bogom
NSP, EC	zaklinjući ih pred Bogom
DK	posvedoči pred Gospodom
DS	zaklinji ih pred Bogom

Postoje razlike u grčkim rukopisima između „Bog” (rukopisi ⳨, C, F, G, I) i „Gospod” (rukopisi A, D). Sličan izraz sa rečju „Bog” upotrebljen je u 2. Tim 4:1 i 1. Tim 5:4,21 (vidite Metzger (Metzger), str. 647), stoga je original verovatno *Theos*. UBS⁴ ovoj opciji daje oznaku „B” (skoro sigurno). Kao i brojne druge slične razlike, ova nema značajan teološki uticaj.

Ovo je složenica termina *dia* i *marturomai*, sa značenjem „ozbiljno i značajno objaviti” (up. Lk 16:28; Dap 2:40; 8:25; 10:42; 18:5; 20:21,24; 23:11; 28:23; 1. Tim 5:21; 2. Tim 2:14; 4:1).

Timotij treba da koristi svoj autoritet kao Pavlov apostolski predstavnik i kao Božji predstavnik da bi se

suprotstavio lažnim učiteljima svojom pobožnošću, a ne teološkim raspravama (up. 2. Tim 2:14-26).

▣ **„da se ne prepiru oko reči”** Ovde se pojavljuje frakcionaški element (up. 2. Tim 2:16; 1. Tim 1:3-4; 4:7; 6:4,5,20; Titu 3:9).

Timotij je upozoren da se ne upušta u teološke rasprave sa ovim lažnim učiteljima iz nekoliko razloga

1. to je beskorisno budući da su njihovi umovi zatvoreni i zaslepljeni (up. 2. Tim 2:14; 1. Tim 4:2; 6:5; Titu 3:11)
2. drugi vernici koji čuju ove rasprave mogu pokleknuti (up. 2. Tim 2:14,18; 1. Tim 6:20-21)
3. širi se bezbožnost (up. 2. Tim 2:16,19; 1. Tim 6:3)
4. širi se kao gangrena (up. 2. Tim 2:17)

▣ **„nego je na propast onima koji slušaju”** Reč „propast” je grčki termin koji je koren reči „katastrofa”. Njegovo doslovno značenje je „srušiti” (up. 2. Pt 2:6) ili „oboriti” (up. Mt 21:12).

2:15 „Daj sve od sebe” Ovo je imperativ aorista aktivni sa infinitivom aorista aktivnim. Ovo je poziv na odlučan čin volje (up. Rim 6:13; Ef 4:3).

▣ **„priznanje”** Ovo je metalurgijski termin koji je postao idiom za „testiranje radi prihvatanja”, metafora za potvrđivanje autentičnosti nečega (up. 1. Kor 11:19; 2. Kor 10:18). Vidite POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA TESTIRANJE I NJIHOVE KONOTACIJE kod 1. Tim 6:9.

▣ **„Božje”** Bog je onaj koji mora odobriti naše učenje, propovedanje i stil života.

▣ **„radnik koji nema čega da se stidi”** Vernici će se stideti poučavanja Biblije bez Duha i ne-hristolikog svakodnevnog života kada stanu pred svog Gospoda (up. 2. Kor 5:10). Pavle se brinuo oko stida pred Gospodom, ali ne i oko stida pred ljudima (up. 2. Tim 1:8,12,16).

▣ **„ispravno služi”** Ovo je particip prezenta aktivni sa značenjem „preseći pravo”. Upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu. Često se koristio za izgradnju puteva, oranje brazde ili klesanje kamena (up. Pri 3:6; 11:5 u Septuaginti). Metaforički se ovaj termin koristio za sečenje prave linije. Božja reč je prav (pravedan) put to istine. Reč „ispravan” ili „prav” je starozavetni građevinski termin čija osnova je reč za „rečnu trsku” koja je korištena za proveru da li su zidovi i ulice horizontalno pravi. Gospod (YHWH) koristi ovaj termin da opiše svoj karakter. Prevodi se kao „ispravan” ili „prav” (i svi povezani oblici, vidite posebnu temu kod Titu 2:12). Bog je pravilo ili standard po kojem se sve ostalo meri. Apostolske istine odražavaju Božji karakter; apostolski stil života odražava Božji karakter! Lažni učitelji ne uspevaju ni jedno ni drugo!

▣ **„rečju istine”** U Ef 1:13; Kol 1:5 i Jak 1:18 ovo se odnosi na jevanđelje. Ovde se odnosi na apostolske istine koje je Pavle propovedao i preneo Timotiju. Istine koje zreli vernici prihvataju i žive po njima. Za dobru knjigu o razvoju apostolskih propovedi, učenja i pisama u Novom zavetu, vidite *Rođenje Novog zaveta*, Vilijam L. Bevins (William L. Bevins), izdavač: Union Baptist University, Carson City, TN. Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

2:16 „Izbegavaj isprazne razgovore koji skrnave ono što je sveto” Ovo je imperativ prezenta srednji. Ovo je značajna tema u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 6:20; Titu 3:9).

▣ **„sve više tonuti”** Vernici moraju da idu pravim putem do pravednosti i istine (up. 2. Tim 2:15), ali lažni učitelji i njihovi sledbenici kreiraju put ka bezbožnosti i samozavaravanju (up. 2. Tim 3:9,15).

2:17

SSP	njihovo učenje će izjedati kao rak-rana
NSP	njihova reč će se širiti kao gangrena
DK	reč njihova kao živina toči
DS	reč njihova razjedaće oko sebe kao rak
EC	njihova reč izjedaće kao rak-rana

Kakav živopisan idiom o posledicama lažnog učenja! Jeres se širi kao rak koji brzo raste, čak i među vernicima, a posledice su strašne kao ova metafora (up. 1. Tim 6:20-21).

▣ „**Imenej**” Vidite belešku kod 1. Tim 1:20.

▣ **Filit**” Ovo je jedino mesto u Novom zavetu na kojem se spominje ova osoba.

2:18 „odstupili od istine” Doslovan prevod je „promašiti metu”, što je metafora iz streljaštva (up. 1. Tim 1:19; 4:1; 5:8; 6:10,21). Opšta reč za greh (*hamartia*) označava promašivanje mete. Ovo je povezano sa porukom iz ovog poglavlja o pravom putu (up. 2. Tim 2:15-16). Bog je „prav” (tj. na osnovu hebrejske trgovačke metafore o korišćenju rečne trske, vidite posebnu temu kod Titu 2:12), što znači „ispravan“ ili „pravedan“. Njegovi ljudi moraju odražavati Njegov karakter, ali ovi lažni učitelji i njihovi sledbenici time što su odstupili od apostolske istine jasno pokazuju da su napustili pravi put (tj. „Put”, što je razni naziv za crkvu). Vidite POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1.

▣ „**govoreći da je vaskrsenje već bilo**” Ovo je infinitiv perfekta aktivni (up. 1. Kor 15:12). Moguća tumačenja su

1. grčki dualizam, koji je odbacivao fizički aspekt večnosti
2. ideja grčke filozofije o božanskoj iskri u svakoj osobi koja se sjedinjuje s Bogom nakon smrti
3. sadukejsko poricanje fizičkog postojanja nakon smrti
4. vaskrsenje je samo za Hrista
5. vaskrsenje se već desilo (up. 2. Sol 2:1-2)
6. vernikovo vaskrsenje u novi život nakon spasenja (up. Jn 5:25; Rim 6:1-11; Kol 2:12-13)

UBS⁴ navodi određeni član u zagradi, kako bi ukazao na mogućnost da on nije bio deo originalnog teksta, po rukopisima $\aleph$, F, G i gruzijska verzija (5. vek), kao i po grčkom tekstu kojeg je koristio Kiril Aleksandrijski (444. g.n.e.).

Iako postoje ovakve razlike u rukopisima, pravi tekst nije izgubljen, nego je jedna od opcija. Nadahnuti tekst apostola još uvek je dostupan savremenim čitaocima. Ne nedostaje ni jedna istina, značenje ili doktrina.

Čini se da je ovo bila teološka tvrdnja gnosticizma. Ovo beleže i pobijaju

1. Polikarp (69-155. g.n.e.), Filibljanima 3:5
2. Justin Mučenik (ubijen 162-168. g.n.e.) – Dijalog sa Trifonom 80
3. Irinej (Protiv jeresi je napisao 180. g.n.e.) – Protiv jeresi I.23.5; I.31.2
4. Tertulijan (160-220. g.n.e.)
  - a. Protiv jeretika 33:7
  - b. O vaskrsenju tela 19

SSP	pa nekima uništavaju veru
NSP	pa nekima potkopavaju veru
DK	i smetaju veru nekih
DS	i (tako) uništavaju veru nekih
EC	i tako ruše nečiju veru

Ovo je indikativ prezenta aktivni od glagola „srušiti“ (up. Jn 2:15) ili „oboriti“, koji je počeo da se metaforički koristi za „potkopati“ ili „pokvariti“ (up. Titu 1:11 i posledice u 1. Tim 1:19; 6:21). Ne znamo šta ovo tačno znači ili podrazumeva u odnosu na otpadništvo (vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:1), ali je sigurno da je to duhovna propast! Istinite su reči iz Mateja 7, „prepoznaćete ih po plodovima njihovim“ (up. 2. Tim 2:19)!

Termin „vera“ može imati tri značenja

1. osoba koju prihvatamo
2. istine o toj osobi u koje verujemo
3. život nalik životu te osobe kojim živimo

2:19 „Božji čvrsti temelj“ Ovo je jedna od Pavlovih omiljenih metafora - Božji ljudi kao građevina izgrađena na Hristu kao temelju (up. 1. Kor 3:10 i dalje; Ef 2:20 i dalje; 1. Tim 3:15). U ovom kontekstu odnosi se na to da Božja istina ostaje sigurna i čvrsta u poređenju sa istinama lažnih učitelja. Božji karakter i Božja vernost obećanjima su nada vernika.

POSEBNA TEMA: OSOBINE IZRAELOVOG BOGA (STARI ZAVET)

1. saosećajan (BDB 933, KB 1216) – 2. Mojs 34:6; 5. Mojs 4:31; 2. Dne 30:9; Ps 86:15; 103:8; 111:4; Nem 9:17,31; Joil 2:13; Jona 4:2
2. milostiv (BDB 337, KB 333) – 2. Mojs 34:6; 1. Dne 30:9; Ps 86:15; 103:8; 111:4; Nem 9:17,31; Joil 2:13; Jona 4:2
3. spor na gnev (BDB74 KONSTRUKT BDB 60) – 2. Mojs 34:6; Ps 86:15; 103:8; Nem 9:17; Joil 2:13; Jona 4:2
4. pun dobrote i istine (BDB 912 I KONSTRUKT BDB 338) – 2. Mojs 34:6-7; Ps 86:15; 103:8; Nem 9:17; Joil 2:13; Jona 4:2
5. odan (BDB 54, vidite POSEBNA TEMA: VERA, POUZDANJE I VERNOST U STAROM ZAVETU) – 2. Mojs 34:6; Ps 86:15
6. spreman da oprost (BDB 699) – Nem 9:17
7. ne ostavlja (BDB 736 I) – Nem 9:17,31
8. žao mu je zbog greha (BDB 636, KB 688, *Niphal* PARTICIP + BDB 948) – Joil 2:13; Jona 4:2
9. veliki Bog (BDB 42, 152) – Nem 1:5; 9:32
10. veliki Bog koji uliva strah (BDB 152, 431) – Nem 1:5; 4:14; 9:32
11. drži se saveza (BDB 1036, 136) – Nem 1:5; 9:32
12. postojano voli (BDB 338) – Nem 1:5; 9:32 (vidite POSEBNA TEMA: LJUBAV/DOBROTA (*HESED*))

One sve opisuju Božja osećanja prema Njegovom narodu, Izraelu. Njegov karakter se ne menja (up. Mal 3:6), dakle, one se odnose i na odane sledbenike (npr. 2. Kor 1:3).

▣ „**stoji**“ Ovo je indikativ perfekta aktivni. *Priručnik za Pavlova pisma Timotiju i Titu (A Handbook on Paul's Letters to Timothy and Titus)*, Savez biblijskih društava (United Bible Societies), str. 210, navodi četiri mogućnosti za značenje ovog „temelja“.

1. sam Hrist, ugaoni kamen (up. Isa 28:16; Rim 9:33; 1. Kor 3:10-12)
2. poruka o Hristu (up. Ef 2:20)
3. crkva, Hristovo telo
4. istina (zdravo učenje)

POSEBNA TEMA: „KAMEN“ (BDB 6, KB 7) I „UGAONI KAMEN“ (BDB 819, KB 944)

- I. Starozavetna upotreba
  - A. Koncept kamena kao tvrde i trajne stvari koja je dobra osnova, korišten je da opiše Gospoda (up. Jov 38:6; Ps 18:2, dve reči za „kamen“, BDB 700, 849).

- B. On je razvijen u naziv za Mesiju (up. 1. Mojs 49:24; Ps 118:22; Isa 28:16).
- C. Termin „kamen” ili „stena” počeo je da se koristi za Gospodnju kaznu preko Mesije (up. Isa 8:16 [BDB 6 konstrukt BDB 103]; Dan 2:34-35,44-45 [BDB 1078]).
- D. Ovo se razvilo u metaforu građevine (posebno Isa 28:16).
  - 1. kamen temeljac, koji se prvi postavljao, bio je pouzdan i na osnovu njega su se postavljale oznake za uglove, „ugaoni kamenovi“, za nastavak gradnje
  - 2. moguće je i da se odnosi na poslednji kamen koji se postavlja i koji drži zidove na mestu (up. Zah 4:7; Ef 2:20,21), „završni kamen”, po hebrejskom terminu *rosh* (tj. glava)
  - 3. moguće je da se odnosi i na „centralni kamen”, koji se nalazi u središtu luka za vrata i drži težinu celog zida

II. Novozavetna upotreba

- A. Isus nekoliko puta citira Psalm 118 u odnosu na sebe (up. Mt 21:41-46; Mk 12:10-11; Lk 20:17)
- B. Pavle koristi Psalm 118 za Gospodnje (YHWH) odbacivanje nevernog, buntovnog Izraela (up. Rim 9:33)
- C. Pavle koristi koncept „ugaonog kamena” u Ef 2:20-22 za Hrista
- D. Petar koristi ovaj koncept za Isusa u 1. Pt 2:1-10. Isus je ugaoni kamen, a vernici su živo kamenje (tj. vernici kao hram, up. 1. Kor 6:19), čiji temelj je On (tj. Isus je novi hram, up. Mk 14:58; Mt 12:6; Jn 2:19-20). Jevreji su odbacili samu osnovu svoje nade kada su odbacili Isusa kao Mesiju.

III. Teološke tvrdnje

- A. Gospod je dozvolio Davidu/Solomonu da izgradi hram. On im je rekao da će ih blagosloviti i biti sa njima ako se budu pridržavali saveza (up. 2 Sam 7), ali i da će hram biti srušen ako ga budu kršili (up. 1. Car 9:1-9)!
- B. Rabinski judaizam bio je fokusiran na forme i rituale, te je odbacivao lični aspekt vere (up. Jer 31:31-34; Jez 36:22-38). Bog želi svakodnevan, ličan i pobožan odnos sa onima koje je stvorio po svom obličju (up. 1. Mojs 1:26-27). Stihovi Lk 20:17-18 sadrže zastrašujuće reči osude judaizma, kao i Mt 5:20.
- C. Isus koristi koncept hrama da predstavi svoje fizičko telo (up. Jn 2:19-22). Ovo se nastavlja i proširuje u koncept lične vere u Isusa kao Mesiju kao ključa za odnos sa Gospodom (tj. Jn 14:6; 1. Jn 5:10-12).
- D. Cilj spasenja je obnova oštećenog Božjeg lika u ljudskim bićima (1. Mojs 1:26-27 i 1. Mojs 3) da bi odnos sa Bogom postao moguć. Cilj hrišćanstva je hristolikost sada. Vernici moraju postati živo kamenje (tj. mali hramovi izgrađeni na/po Hristovom obrascu).
- E. Isus je osnova naše vere i završni kamen naše vere (tj. Alfa i Omega). Ali i kamen spoticanja i stena posrtanja (Isa 28:16). Ako Njega propustimo, propuštamo sve. Ovde nema kompromisa!

▣ „na njemu je ovaj pečat” Moguće je da je ovo aluzija na

- 1. drevni običaj ispisivanja namene te građevine na ugaonom kamenu
- 2. zvaničan voštani pečat vlasništva (up. Jn 3:33; 6:27; Rim 4:11; 15:28; 1. Kor 9:2; 2. Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30; Otk 7:3-8)

POSEBNA TEMA: PEČAT

Moguće je da je pečat bio drevni način za pokazivanje

- 1. istine (up. Jn 3:33)
- 2. vlasništva (up. Jn 6:27; 2. Tim 2:19; Otk 7:2-3; 9:4)

3. sigurnosti ili zaštite (up. 1. Mojs 4:15; Mt 27:66; Rim 4:11; 15:28; 2. Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30; Otk 20:3)

4. može biti i znak potvrde Božjeg obećanja o daru (up. Rim 4:11 i 1. Kor 9:2)

Svrha pečata u Otk 7:2-4; 9:4 jeste identifikacija Božjih ljudi da Njegov gnev ne bi uticao na njih. Sotonin pečat identifikuje njegove ljude, koje čeka Božji gnev. U Otkrivenju se „velika nevolja” (tj. *thlipsis*) uvek odnosi na progon vernika od strane nevernika, dok se gnev/bes (tj. *orgē* ili *thumos*) uvek odnosi na Božju kaznu za nevernike da bi se oni pokajali i okrenuli ka veri u Hrista. Ovu pozitivnu nameru kazne možemo videti u saveznim kletvama/blagoslovima iz 3. Mojs 26; 5. Mojs 27-28;30; Ps 1.

▣ „**Gospod poznaje one koji su njegovi**” Moguće je da je ovo aluzija na 4. Mojs 16:5 iz Septuaginte, istorijsko okruženje sa podelama i frakcijama, kao i Jn 10:14,27.

▣ „**Svi koji prizivaju Gospodnje ime**” Moguće je da je ovo namerna nejasnoća. Da li se termin „Gospod” odnosi na Gospoda (YHWH) ili na Isusa? U Starom zavetu je prizivanje Gospoda (YHWH) bila metafora za slavljenje. Novozavetni autor primenjuje ovaj način korištenja „imena” kao načina da se

1. potvrdi Isusova božanska priroda
2. On prizna kao Spasitelj i Gospodar
3. ukaže na to da prizvati Njega znači svakodnevno oponašati Njegova dela i karakter u svom životu (kao i u slavljenju)

Ovo je imperativ prezenta aktivni, koji se odnosi na one koji neprekidno održavaju odnos sa Isusom. Na hebrejskom je ime bilo način da se opiše nečiji karakter. Ukoliko vernici prizivaju Isusovo ime da bi bili spaseni i odražavaju Njegovo ime kao sledbenici, onda oni moraju da veruju i da žive kao što je On verovao i živeo!

POSEBNA TEMA: GOSPODNJE „IME” (NOVI ZAVET)

Ovo je čest novozavetni izraz za lično prisustvo i aktivnu moć Trojedinog Boga u crkvi. Ovo nije magična formula, nego pozivanje na Božji karakter prikazan u Isusu.

Često se ovaj izraz odnosi na Isusa kao Gospoda (up. Fil 2:11)

1. prilikom objave lične vere u Isusa (up. Rim 10:9-13; Dap 2:21,38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; 1. Kor 1:13,15; Jak 2:7)
2. prilikom egzorcizma (up. Mt 7:22; Mark 9:38; Lk 9:49; 10:17; Dap 19:13)
3. prilikom isceljenja (up. Dap 3:6,16; 4:10; 9:34; Jak 5:14)
4. prilikom čina službe (up. Mt 10:42; 18:5; Lk 9:48)
5. u vreme crkvene discipline (up. Mt 18:15-20)
6. tokom propovedi neznabošcima (up. Lk 24:47; Dap 9:15; 15:17; Rim 1:5)
7. u molitvi (up. Jn 14:13-14; 15:7,16; 16:23; 1. Kor 1:2)
8. kao način da se označi hrišćanstvo (up. Dap 26:9; 1. Kor 1:10; 2. Tim 2:19; Jak 2:7; 1. Pt 4:14)

Šta god da mi činimo dok objavljujemo, služimo, pomažemo, isceljujemo, isterujemo duhove, itd., sve to činimo u Njegovom karakteru, sa Njegovom moći i Njegovim darovima—u Njegovo ime (tj. Fil 2:9-10)!

▣ „**neka se odreknu nepravdnosti**” Ovo je imperativ aorista aktivni. Može biti i aluzija na 4. Mojs 16:26-27 u Septuaginti. U kontekstu se ovo očigledno odnosi na vezu sa bezbožnim lažnim učiteljima i njihovim sledbenicima (tj. „zemljane posude... za nečasnu upotrebu”, 2. Tim 2:20; 3:5).

NSP: 2. TIM 2:20-26

²⁰U velikom domu nema samo zlatnih i srebrnih posuda, nego i drvenih i zemljanih. Jedne su za časnu upotrebu, a druge za nečasnu. ²¹Zato ako se neko drži podalje od ovih koje su za nečasnu upotrebu, biće posuda za časnu upotrebu, posvećena, korisna svom vlasniku, spremna za svako dobro delo. ²²Zato, beži od mladalačkih želja, a teži za pravednošću, verom, ljubavlju, mirom, zajedno sa onima koji iz čistog srca prizivaju Gospoda. ²³Kloni se ludih i besmislenih zapitkivanja, znajući da iz njih proizlaze svađe. ²⁴A Gospodnji sluga ne sme da se svađa, nego treba da bude blag prema svima, sposoban da poučava, da se obuzdava kad trpi zlo, ²⁵da s blagošću poučava one koji su buntovni, ne bi li im Bog dao da se pokaju, pa da dobro upoznaju istinu ²⁶i da se urazume i izvuku iz Đavolove zamke, u koju ih je on žive uhvatio da vrše njegovu volju.

2:20 „velikom domu” Neposredan kontekst snažno ukazuje na to da je ovo metafora za crkvu (up. Jn 14:2).

▣ „Jedne su za časnu upotrebu, a druge za nečasnu” Neki ovo vide kao opis različitih veština, ličnosti i darova (up. Rim 9:19-24; 1. Kor 12:12-31) vernika, ali drugi misle da se odnosi na one koji prave probleme u 2. Tim 2:22-23.

2:21 „ako se neko drži podalje” Ovo je kondicionalna rečenica trećeg tipa koja označava potencijalnu buduću radnju, ali uz određen nivo neizvesnosti povezan sa ličnim voljnim delima. Termin „drži podalje” (NASB: „pročisti”) je subjektiv aorista aktivni, moguće povezan sa obraćenjem ili okretanjem od lažnih učitelja. Složenica *ek + kathairō* upotrebljena je samo ovde i u 1. Kor 5:7. Vernici mogu da odluče o svom učešću i korisnosti u delovanju Carstva.

▣ „posvećena” Ovo je particip perfekta pasivni, što ukazuje na nekoliko stvari:

1. posvećeni su u prošlosti, a to stanje i dalje traje (perfekat)
2. Bog ih je posvetio (pasivni oblik)

Primitite da prvo ide odluka da se očiste, a zatim izjava o Božjem delovanju.

Posvećenje je i božanski i ljudski čin. Ova šema je karakteristična za savezan odnos između Boga i ljudi. On uvek ima inicijativu i postavlja agendu, ali ljudi moraju odgovoriti na pravi način i nastaviti da odgovaraju.

POSEBNA TEMA: SVETOST/POSVEĆENJE U NOVOM ZAVETU

Novi zavet poučava da su grešnici opravdani i posvećeni istog trenutka kada se okrenu ka Isusu sa pokajanjem i verom (up. Mk 1:15; Dap 3:16,19; 20:21). Ovo je njihov novi položaj u Hristu. Njegova pravednost im je pripisana (up. 1. Mojs 15:6; Rim 4). Proglašeni su pravednima i svetima (Božji sudski čin).

Novi zavet isto tako podstiče vernike na svetost ili posvećenje. To je istovremeno teološka pozicija po dovršenom delu Isusa Hrista i poziv na hristolikost u stavovima i delima u svakodnevnom životu. Kao što je spasenje besplatan dar i životni stil u kojem plaćamo svime što imamo, isto to je i posvećenje.

Inicijalni odgovor

Dap 26:18
Rim 15:16
1. Kor 1:2-3; 6:11
2. Sol 2:13
Jev 2:11; 10:10,14; 13:12
2. Pt 1:2

Progresivna hristolikost

Rim 6:19
2. Kor 7:1
Ef 1:4; 2:10
1. Sol 3:13; 4:3-4,7; 5:2
1. Tim 2:15
2. Tim 2:21

▣ **„korisna svom vlasniku”** Ovo je grčki termin na osnovu kojeg je nastala reč „despot”. Odnosi se na robovlasnika (up. stih 24) koji ima potpunu vlast nad drugom osobom (up. 1. Tim 6:1-2; Titu 2:9; 1. Pt 2:18).

Vernici koji čiste sami sebe korisni su Bogu. Lažni učitelji nisu korisni!

▣ **„spremna za svako dobro delo”** Ovo je još jedan perfekat srednji ili particip pasivni. Ovaj glagol je upotrebljen samo ovde i u citatu iz Isaije u 1. Kor 2:9 (tj. Isa 64:4 i 65:17). Bog nas ne prihvata zbog naših dobrih dela, niti nas ona približavaju Bogu (tj. Ef 2:8-9), ali kada ga upoznamo u Hristu, ona su očekivani rezultat (up. Ef 2:10; Jak 2:14-26)! Mi smo ljudi stvoreni za hristolikost, obnovu Božjeg lika izgubljenog u Padu iz 1. Mojs 3. Pobožan život vernika potvrđuje njegovo spasenje i druge privlači Hristu. Vidite POSEBNA TEMA: POROCI I VRLINE U NOVOM ZAVETU kod 1. Tim 1:9.

2:22

SSP, EC	beži... idi za
NSP	beži... teži
DK	beži... drži se
DS	beži... trudi se

Ovo su dva imperativa prezenta aktivna. Vernici moraju trajno da predstavljaju Božji karakter (up. 1. Tim 6:11).

▣ **„od mladalačkih želja”** Svaka životna faza ima svoja specifična iskušenja (up. Prop 3:1-8; 11:10; 12:1-8).

▣ **„pravednošću, verom, ljubavlju, mirom”** Ovo sve su karakteristike Trojedinog Boga (vidite posebnu temu kod 2. Tim 2:19) koje Njegovi ljudi moraju razviti i prikazati (up. 1. Tim 1:5,14). Za „pravednost” vidite posebnu temu kod Titu 2:13.

▣ **„onima koji iz čistog srca prizivaju Gospoda”** Ovo je particip prezenta aktivni, što ukazuje na trajnu radnju. U Joil 2:32, Dap 2:21 i Rim 10:9-13, čini se da se ovaj izraz odnosi na inicijalni odgovor, ali se u ovom kontekstu odnosi na zrele vernike. Naša svesna i trajna veza sa zrelim vernicima je tajna vernog, radosnog i mirnog hrišćanskog života. Vidite POSEBNA TEMA: SRCE kod 1. Tim 1:5.

2:23 „Kloni se” Timotiju je naređeno da nastavi da se kloni besmislenih rasprava i nagađanja lažnih učitelja (imperativ prezenta srednji [odložni]).

▣ **„ludih”** Moguće je da ovaj termin odražava hebrejsku/aramejsku reč za „besmisleno zlo“ (tj. *raca*, up. Mt 5:22).

▣ **„besmislenih”** Ovo je termin koji se koristi za poučavanje dece sa alfa privativom. Pavle često koristi ovaj termin bez negacije u raznim formama u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:20; 2. Tim 2:25; 3:16; Titu 2:12). Ovi lažni učitelji nemaju smisla i nisu obučeni; to je njihova svesna volja! Oni samo žele da se raspravljaju i nagađaju o perifernim stvarima (up. 1. Tim 1:4; 4:7; 6:4; 2. Tim 2:14; 4:4; Titu 1:14; 3:9). U Pastoralnim pismima se neprekidno kritikuje ova vrsta arogantnih rasprava.

2:24-25 Ovo je niz stvari koje vernici mogu učiniti da pomognu onima koji su „buntovni“ da se vrate Gospodu:

1. da se ne svađaju (up. 1. Tim 3:3; Titu 3:9)
2. da budu blagi prema svima (up. Titu 3:2)
3. sposobni da poučavaju (up. 1. Tim 3:2; Titu 1:7)
4. da se obuzdavaju kada trpe zlo (drugi, ali paralelni termini u 1. Tim 3:3; 6:11; 2. Tim 3:10; Titu 2:2)
5. da s blagošću poučavaju (up. 1. Tim 3:3; Titu 3:2)

Očigledno je da Pavle ukazuje na kvalitete koji su nužni za vođe (up. 1. Tim 3), kao i na karakteristike svih pobožnih vernika (up. Titu 3:1-3).

2:25 „one koji su buntovni” Ovo je particip prezenta srednji (tj. oni koji svesno nastavljaju da se suprotstavljaju apostolskoj istini i etici). Primetite da se čak i oni posmatraju kao potencijalni vernici. Kako se ponašamo prema onima koji se suprotstavljaju jevanđelju govori nešto značajno i o jevanđelju i o nama!

▣ **„ne bi li im Bog dao da se pokaju”** Deo „ne bi li” nije u grčkom tekstu, ali subjektiv aorista aktivni ukazuje na to da je ovo kondicionalna rečenica trećeg tipa.

Teološko pitanje povezano sa ovim izrazom je Božji suverenitet u spasenju nasuprot slobodnoj ljudskoj volji. Da li su vera i pokajanje (up. Mk 1:15; Dap 3:16,19; 20:21) ljudski odgovor ili Božji dar? Neki stihovi snažno ukazuju na to da su Božji dar (up. Dap 5:31; 11:18; Rim 2:4).

Budući da verujem da je celokupno Pismo nadahnuto (up. 2. Tim 3:16), verujem i da moramo uporediti sve tekstove povezane sa bilo kojom određenom teološkom temom i da ne smemo pokleknuti i početi da koristimo izdvojene tekstove. Očigledno je da je tačno da jedini istiniti Bog ima kontrolu nad svim stvarima! Međutim, On je odlučio da Njegov odnos sa Njegovom najvišom tvorevinom bude kroz savez. Bog uvek ima inicijativu i On postavlja agendu, ali čovečanstvo mora odgovoriti i nastaviti da odgovara. Ovo pitanje nikada nije ili-ili. Uvek je odgovor i jedno-i drugo. Vidite POSEBNA TEMA: SAVEZ kod 2. Tim 2:1

POSEBNA TEMA: POKAJANJE U STAROM ZAVETU

Ovaj koncept je suštinski značajan, ali ga je teško definisati. Većina nas ga definiše u odnosu na svoju denominacijsku pripadnost. Međutim, često se određena teološka definicija nameće za nekoliko hebrejskih (i grčkih) reči, koje ne moraju da se uklapaju u nju. Moramo se setiti da su novozavetni autori (osim Luke) mislili na hebrejskom koristeći koine grčki, te su hebrejski termini naša osnova. U ovom slučaju to su sledeća dva.

1. *nacham* (BDB 636, KB 688)
2. *shub* (BDB 996, KB 1427)

Prvi, *nacham*, za koji se čini da je prvobitno označavao dubok udah, koristi se sa nekoliko značenja.

- a. „odmor” ili „uteha” (npr. 1. Mojs 5:29; 24:67; 27:42; 37:35; 38:12; 50:2; često se koristi u imenima, up. 2. Car 15:14; 1. Dne 4:19; Nem 1:1; 7:7; Naum 1:1)
- b. „žaljenje” (npr. 1. Mojs 6:6,7)
- c. „promena stavova” (npr. 2. Mojs 13:17; 32:12,14; 4. Mojs 23:19)
- d. „saosećanje” (npr. 5. Mojs 32:36)

Primetite da sva ova značenja podrazumevaju snažne emocije! Ovo je suština: snažne emocije koje nas pokreću da nešto učinimo drugačije. Ta promena je često usmerena ka drugim ljudima, ali takođe i ka Bogu. Ova promena stavova i dela ka Bogu daje ovom terminu toliko veliki teološki značaj.

Međutim, ovde moramo biti pažljivi. Za Boga je rečeno da se „kaje” ili da se „sažalio” (up. 1. Mojs 6:6,7; 2. Mojs 32:14; Sud 2:18; 1. Sam 15:11,35; Ps 106:45), ali to ne znači da On tuguje zbog greha ili greške, nego je to književni način za pokazivanje Božjeg saosećanja i brige (up. 4. Mojs 23:19; 1.

Sam 15:29; Ps 110:4; Jer 4:27-28; Jez 24:14). Zaslužena kazna za greh i pobunu se ukida ako se grešnik zaista okrene od svog greha i okrene ka Bogu. To je promena fokusa života.

Ovaj termin ima široko semantičko polje. Kontekst je nužan za utvrđivanje značenja.

Drugi termin, *shub*, znači „okrenuti se” (okrenuti se od, okrenuti se nazad, okrenuti se ka).

GLAGOL *shub* (BDB 996, KB 1427) znači „okrenuti se nazad” ili „vratiti se”. Može se koristiti za:

1. okretanje od Boga, 4. Mojs 14:43; IsNav 22:16,18,23,29; Sud 2:19; 8:33; 1. Sam 15:11; 1. Car 9:6; Jer 3:19; 8:4
2. okretanje ka Bogu, 1. Car 8:33,48; 2. Dne 7:14; 15:4; 30:9; Ps 51:13; 116:7; Isa 6:10; 10:21,22; 31:6; Jer 3:7,12,14,22; 4:1; 5:3; Os 3:5; 5:4; 6:1; 7:10,16; 11:5; 14:1,2; Amos 4:6,8-11 (posebno vidite Jer 7 i Amos 4)
3. Gospod (YHWH) je prvobitno rekao Isaiji da se Juda neće/ne može pokajati (up. Isa 6:10), ali ih On, ne prvi put, poziva da mu se vrate.

Pokajanje nije toliko emocija koliko je stav prema Bogu. To je preokretanje života, od sebe ka Njemu. To podrazumeva spremnost na promenu. Nije potpuni kraj greha, nego svakodnevno odustajanje od svesne pobune! To je preokretanje samo-usmerenih posledica pada iz 1. Mojs 3. Govori o Božjoj slici u ljudima i njihovoj sličnosti sa Bogom (1. Mojs 1:26-27), iako je ona oštećena, obnovljena je! Ponovo je postalo moguće zajedništvo između Boga i palog čovečanstva.

U Starom zavetu pokajanje pre svega znači „promena ponašanja”, dok se u Novom zavetu „pokajanje” pre svega odnosi na „promenu stavova” (vidite POSEBNA TEMA: POKAJANJE U NOVOM ZAVETU). Oboje je nužan deo pravog biblijskog pokajanja. Takođe je nužno shvatiti da je pokajanje i inicijalni čin i neprekidan proces. Ovaj inicijalan čin možemo videti u Mk 1:15; Dap 3:16 i 19; 20:21, dok neprekidan proces možemo videti u 1. Jn 1:9; Otk 2 i 3. Pokajanje nije opcija (up. Lk 13:3,5)!

Ako je tačno da su dva savezna zahteva „pokajanje” i „vera” (npr. Mt 3:2; 4:17; Mk 1:4,15; 2:17; Lk 3:3,8; 5:32; 13:3,5; 15:7; 17:3), tada se *nacham* odnosi na snažna osećanja koja se bude kada osoba shvati svoj greh i okrene se od njega, dok se *shub* odnosi na okretanje od greha ka Bogu (jedan primer za ova dva duhovna čina je u Amos 4:6-11, „vi se niste vratili meni” [pet puta] i Amos 5:4,6,14, „tražite me... tražite Gospoda... tražite dobro, a ne zlo”).

Prvi važan primer moći pokajanja je Davidov greh sa Vitsavejom (up. 2. Sam 12; Ps 32,51). Taj greh je imao posledice za Davida, njegovu porodicu i Izrael, ali se David vratio u zajedništvo sa Bogom!

Čak se i pokvareni Manasija pokajao i oprošteno mu je (up. 2. Dne 33:12-13).

Oba ova termina su paralelno upotrebljena u Ps 90:13. Moramo prepoznati greh i svesno i lično se okrenuti od njega, kao i poželeti da tražimo Boga i Njegovu pravednost (up. Is 1:16-20). Pokajanje ima kognitivni aspekt, lični aspekt i moralni aspekt. Sva tri su nužna da bi se započeo novi odnos sa Bogom, ali i da bi se taj odnos održao. Snažna emocija kajanja postaje trajna posvećenost Bogu i za Boga!

▣ „**pa da dobro poznaju istinu**” Put do istine (*alētheia*) i potpunog znanja (*epignōsis*) nisu (1) jevrejski rodoslovi, niti (2) gnostička nagađanja, nego jevanđelje Isusa Hrista (up. 2. Tim 3:7; 1. Tim 2:4; Titu 1:1). Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

2:26 „da se urazume” Ovo je subjektiv aorista aktivni u složenici (*ana + nēphō*) termina *nēphalios* („biti trezan”) koji je metaforički upotrebljen za „biti oprezan” (up. 1. Tim 3:2,11; Titu 2:2).

▣ „**u koju ih je on žive uhvatio**” Ovo je particip perfekta pasivni složenice od termina „uhvatiti” i „živ” koja se koristila za hvatanje životinja. Ovde se koristi za ratne zarobljenike. Pasivni oblik i neposredan kontekst ukazuju na Sotonu kao vršioca radnje, a na lažne učitelje i njihove sledbenike kao zatvorenike! Kao što jevanđelje hvata ljude (up. Lk 5:10), tako ih hvata i Zli (up. 1. Tim 3:7).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Koja je osnovna uloga vladike?
2. Zašto je stradanje deo hrišćanstva?
3. Zašto je vaskrsenje tako suštinski značajno za hrišćansku veru?
4. Na šta se odnosi stih 12b? Šta to znači?
5. Kako da se Timotij odnosi prema lažnim učiteljima?
6. Zašto je stih 15 toliko značajan za sve hrišćane?
7. Da li Bog ljudima daruje pokajanje? Ukoliko da, da li ga daruje nekima ili svima?
8. Za koga se kaže da je uhvatio lažne učitelje i njihove sledbenike? Kako oni mogu da pobjegnu?

Copyright © 2013 Bible Lessons International

2. TIMOTIJU 3

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Karakter ljudi u poslednjim danima	Opasna vremena i opasni ljudi	Pastor i stado (2:14-4:5) 2:20-3:9	Poslednji dani	Opasnosti poslednjih dana
3:1-9	3:1-9		3:1-9	3:1-5 3:6-9
Poslednja zapovest Timotiju (3:10-4:8) 3:10-17	Božji čovek i Božja reč 3:10-17	3:10-4:5	Poslednja uputstva (3:10-4:8) 3:10-4:5	3:10-13 3:14-17

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 2. TIM 3:1-9

¹A ovo znaj: u poslednjim danima nastaće naročito teška vremena. ²Jer ljudi će biti sebični, pohlepni za novcem, umišljeni, oholi, hulnici, neposlušni roditeljima, nezahvalni, neverni, ³bezosećajni prema drugima, nespremni za bilo kakav dogovor, klevetnici, neobuzdani, okrutni, bez ljubavi prema dobroti, ⁴izdajnici, tvrdoglavi, ponosni, koji više vole užitke nego Boga, ⁵i naizgled će biti pobožni, ali neće pobožno živeti. Takvih se kloni. ⁶Jer od njih dolaze oni koji se lukavo uvlače u kuće i zarobljuju slabe žene opterećene gresima, vođene raznim željama, ⁷koje uvek uče, ali nikako da dobro upoznaju istinu. ⁸I kao što su se Janije i Jamvrije protivili Mojsiju, tako se i ovi protive istini. To su ljudi potpuno pokvarenog uma, kojima nema mesta među pravim vernicima. ⁹Ali neće više napredovati, jer će njihova ludost biti očigledna svima, kao što je bila očigledna i ludost one dvojice.

3:1 „u poslednjim danima” Nekoliko naziva se koristi za ovaj period vremena.

1. poslednji dani, 4. Mojs 24:14; 5. Mojs 8:16; Dan 2:28; 10:14
2. u poslednjim danima, Jer 23:20; 30:24; 49:39; Jez 38:8,16; Os 3:5; Joil 2:28 (Dap 2:17); Jn 6:39,40,44,54; 11:24; 12:48; 2. Tim 3:1; Jak 5:3
3. u poslednje vreme, 1. Pt 1:5

4. na kraju vremena, 1. Pt 1:20
5. tokom poslednjih dana, 2. Pt 3:3
6. poslednji čas, 1. Jn 2:18

A na kraju poslednjih dana je „Gospodnji dan“ (tj. „svršetak“, Mt 13:39,40; 24:3; 28:20; Jev 9:26). Jevreji iz među-biblijskog perioda videli su dva doba: tadašnje zlo doba pobune i greha (započeto u vreme 1. Mojs 3) i buduće doba pravednosti koje će započeti dolaskom Mesije u sili Duha. Stari zavet naglašava dolazak Mesije kao sudije i Njegovu moć da započne novo doba.

Međutim, nije jasno video prvi Isusov dolazak, kao (1) Sluga koji strada iz Isaije 53; (2) Onaj koji je ponizan i dolazi na magaretu iz Zah 9:9; i (3) Onaj koga su proboli iz Zah 12:10. Na osnovu novozavetnog progresivnog otkrivenja znamo da je Bog planirao dva dolaska Mesije. Period između inkarnacije (Prvog dolaska) i Drugog dolaska uključuje preklapanje dva jevrejska doba. Ovo se u Novom zavetu opisuje izrazom „poslednji dani“. U ovom periodu smo već više od dve hiljade godina. Vidite POSEBNA TEMA: OVO DOBA I BUDUĆE DOBA kod 1. Tim 6:17. Poslednji dani su u toku sada (up. Dap 2:16-17; Jev 1:2; 1. Pt 1:20; 4:7; 1. Jn 2:18).

▣ „**nastaće naročito teška vremena**” Ovo se odnosi na „porođajne bolove” novog doba (up. Mt 24; Mk 8:13; Lk 21; Rim 8:22; 1. Tim 4:1).

Vođene su brojne rasprave među tumačima i teolozima o stanju ljudskog društva kada se Gospod vrati. Neki misle da moć jevanđelja i delovanje Duha menjaju društvo na bolje (postmilenijsizam). Drugi misle da Stari i Novi zavet predskazuju katastrofalan kraj ljudske istorije (premilenijsizam i amilenijsizam).

Pavlove reči o „bezakoniku” iz 2. Sol 2 prikazuju porast zla i pobune, kao i 1. Tim 4 i 2. Tim 3. Isus će doći da obnovi red i pravednost.

3:2 „sebični” Za sličnu listu o pobuni vidite Rim 1:28-32. Ova određena karakteristika je suština ljudske pobune. Ovo je složenica (upotrebljena samo ovde u Novom zavetu) od reči ljubav (*philos*) i reči samo (*auto*), (up. Fil 2:21).

▣ „**pohlepni za novcem**” Vidite belešku kod 1. Tim 3:3 i 6:10.

▣ „**umišljeni**” Ovo opisuje ljudsko hvalisanje ili samopouzdanje (up. Rim 1:30; Jak 4:16; 1. Jn 2:16)

▣ „**oholi**” Ovo opisuje nekoga ko za sebe misli da je superioran i to izražava svojim rečima i delima (up. Lk 1:51; Rim 1:30; Jak 4:6; 1. Pt 5:5). Grčki termin je *huperēphanos*. Vidite POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPOTREBA SLOŽENICA SA „HUPER” kod 1. Tim 1:14.

SSP, EC	hvalisavi
NSP	hulnici
DK, DS	hvališe

Doslovan prevod je „hulnici”. Nije sigurno da li oni govore protiv

1. Boga/Hrista (up. 1. Tim 1:13,20; 6:1; Otk 16:11;21)
2. anđela (up. 2. Pt 2:10-12)
3. drugih ljudi (up. 1. Tim 6:4; Titu 3:2; 1. Pt 4:4)

▣ „**neposlušni roditeljima**” Moguće je da je ovo povezano sa Deset zapovesti (up. 2. Mojs 20:12). Za Jevreje su snažne porodične veze značile stabilno društvo („da ti se produže dani na zemlji”). Samoživost uvek šteti međuljudskim odnosima u domu, u crkvi, na poslu, itd.

▣ „**nezahvalni**” Ovo je negacija termina za „milost“. Nekoliko reči sa ove liste je negirano korišćenjem

alfa privativa. Ovi ljudi su nezahvalni, samoživci, problematični.

▣ „**neverni**” Ovo je negacija termina *hosios*, koji označava nekoga ko poštuje sve Božje zakone, te je stoga pobožan ili posvećen (up. Titu 1:8) i čist (up. 1. Tim 2:8). Termin *hosios* je upotrebljen za Isusa u Dap 2:27; 13:35 (citat iz Ps 16). U Jev 7:26 je on karakteristika Isusa, našeg Prvosveštenika. Pavle ga koristi da opiše svoja dela vernicima u Solunu (up. 1. Sol 2:10).

3:3

SSP	bezosećajni
NSP	bezosećajni prema drugima
DK	neprimirljivi
DS, EC	bez ljubavi

Ovo je negacija grčkog termina za prirodnu naklonost (up. Rim 1:31). Odnosi se na osobu koja ne oseća ljudsku ili porodičnu ljubav.

SSP, EC	nepomirljivi
NSP	nespremni za bilo kakav dogovor
DK	opadači
DS	neprimirljivi

Ovo je negacija grčkog termina za sklapanje sporazuma ili dogovora (up. Rim 1:31). Odnosi se na ljude koji nisu spremni da kreiraju ili obnove odnos.

▣ „**klevetnici**” (NASB: „oni koji zlobno ogovaraju”) Ovo je grčki termin za klevetnike (*diaboloí*), koji se koristi i za Sotonu (hebrejski) ili Đavola (grčki). Vidite belešku kod 1. Tim 3:11.

SSP, EC	neuzdržljivi
NSP	neobuzdani
DK	besni
DS	razuzdani

Ovo je negacija grčkog termina *kratos*, koji označava „snagu, moć, silu“. Upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu. Ovi ljudi nemaju samokontrolu (up. Mt 23:25; 1. Kor 7:5).

▣ „**okrutni**” Ovo je negacija grčkog termina „blag, ukroćen ili nežan“. NJB prevod je „divljaci“. Upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu.

▣ „**bez ljubavi prema dobroti**” Ovo je negacija grčke složenice od *philos* i *agathos* (tj. onaj koji voli dobro, up. Titu 1:8). Upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu. Ovi ljudi su neprijatelji svega što je dobro i svih vrlina.

3:4 „izdajnici” Ovo je grčka složenica „predati” koja se idiomatski služi za „izdajnike“ (up. Lk 6:16; Dap 7:52).

▣ „**tvrdoglavi**” Ovaj grčki termin je složenica od *pros* i *piptō*. Koristio se kao idiom za osobu koja ne razmišlja, te se ponaša iracionalno (up. Dap 19:36).

SSP	uobraženi
NSP	ponosni
DK	neuzdržnici
DS, EC	naduveni

Ovo je particip perfekta pasivni, što ukazuje na stanje nastalo delovanjem spoljašnjeg vršioca radnje, ovde Zlog. Ovo je idiom koji je povezan sa varkom zbog zaslepljenosti dimom (up. 1. Tim 3:6; 6:4).

▣ „**koji više vole užitke nego Boga**” Pavle koristi nekoliko složenica sa *philos*:

1. sebični (2. Tim 3:2)
2. pohlepni za novcem (2. Tim 3:2)
3. bez ljubavi prema dobroti (2. Tim 3:3)
4. vole užitke (2. Tim 3:4)
5. vole Boga (2. Tim 3:4)

Umesto da se fokusiraju na Boga i Njegovu volju, ovi ljudi se fokusiraju na sebe i svoju volju (up. Fil 3:19).

3:5 „naizgled će biti pobožni, ali neće pobožno živeti” Ovo je particip perfekta srednji (up. Isa 29:13; Rim 2:20; Titu 1:16). Ovo je trajno stanje voljne samoživosti.

Institucionalizovana religija može biti okrutan gospodar! Za „pobožnost” vidite posebnu temu kod 1. Tim 4:7.

▣ „**Takvih se kloni**” Ovo je imperativ prezenta srednji (up. 2. Sol 3:6). Timotij mora da svojom voljom i neprekidno izbegava ovakve ljude. Ovo se očigledno odnosi na lažne učitelje i njihove sledbenike (up. 2. Tim 2:19,20).

3:6 „oni koji se lukavo uvlače u kuće” Doslovno značenje je „prikradaju” (up. Mt 7:15; Juda 1:4).

Ovaj termin je upotrebljen samo ovde u Novom zavetu. Ovi lažni učitelji su zloupotrebljavali neoprezne i neuke domaćice.

▣ „**zarobljuju**” Ovo je particip prezenta. Doslovan prevod je „zarobiti kopljem” (up. Ef 4:8; Otk 13:10). Lažni proroci nastavljaju da koriste strategije zavaravanja porodice preko žena, koje su ostajale kod kuće tokom radnog vremena.

SSP, DK, DS, EC	ženice
NSP	slabe žene

Ovo je *gunaikaria* što je umanjena reči *gunē* (žena). Nije sigurno koje je tačno značenje, ali čini se da ima negativnu konotaciju (up. BAGD 168). Stihovi 2. Tim 3:6 i 2. Tim 3:7 opisuju ove „ženice“.

Upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu.

Nije sigurno da li su ovo žene iz crkve ili žene iz zajednice (vidite Titu 3:3 i 1. Tim 5:6).

▣ „**opterećene gresima**” Ovo je particip perfekta pasivni. Čini se da je ovo povezano sa problemom sa „mlađim“ udovicama koje privlači zlo (up. 1. Tim 5:6).

▣ „**vođene raznim željama**” Ovo je particip prezenta pasivni. Ovo ukazuje na to da su ove žene neprekidno vođene lošim željama (up. Titu 3:3).

3:7 Neposredan kontekst i neutralna množina upotrebljena dva puta u 2. Tim 3:6 i dva puta u 2. Tim 3:7, potvrđuju da se 2. Tim 3:6 odnosi na „slabe žene“. Kakav tragičan opis greha i manipulacije!

Uopšteno govoreći, karakteristike lažnih učitelja svih doba su

1. seksualna zloupotreba
2. finansijska zloupotreba
3. zloupotreba otkrivenja (Bog se samo meni obraća!)

3:8 „Janije i Jamvrije” Ovo su tradicionalna imena Faraonovih vračara iz 2. Mojs 7:11,22; 8:7,18; 9:11. Njihova imena se ne spominju u Starom zavetu, nego su sačuvana u rabinskom judaizmu, posebno u Jonatanovom Targumu. Pavle često koristi rabinske tradicije (up. 1. Kor 10:4).

▣ **„tako se i ovi protive istini”** Ovo je indikativ prezenta srednji. Ovi lažni učitelji imaju problem sa autoritetom i nastavljaju da se suprotstavljaju apostolskom učenju. Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

SSP, DK, DS	ljudi izopačenog uma
NSP	ljudi potpuno pokvarenog uma
EC	ljudi izopačena uma

Ovo je particip perfekta pasivni složenice od *kata* i *patheirō*, koja označava nekoga koje izopačen delovanjem spoljašnjeg agenta (tj. Sotone ili demonskih sila) i ostao je takav, te je počeo da voljno odbacuje istinu (up. 1. Tim 6:5 Titu 1:15).

SSP	neprekaljeni u veri
NSP	nema mesta među pravim vernicima
DK	nevešti u veri
DS, EC	nepouzđani u veri

Ovo je negacija termina *dokimazō*, koji označava testiranje radi prihvatanja. Oni su pali na testu vere (up. Rim 1:28; 1. Kor 9:27; 2. Kor 13:5-7; Titu 1:16; Jev 6:8). Ovo je strašan opis sloma vere! Vidite POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA TESTIRANJE I NJIHOVE KONOTACIJE kod 1. Tim 6:9; takođe vidite i POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA (*APHISTĒMI*) kod 1. Tim 4:1.

3:9 „neće više napredovati” Moguće je da se ovo odnosi na lažne učitelje i njihove sledbenike zato što je isti glagol upotrebljen za njih u 2. Tim 2:16 i 3:13. Njegovo osnovno značenje je napredovati u nečemu (tj. 2:16 u pobožnosti i 3:13 u varanju drugih i sebe).

▣ **„jer će njihova ludost biti očigledna svima”** „Prepoznaćete ih po plodovima njihovim” (up. Mt 7:20; 1. Tim 5:24). Večni život ima vidljive karakteristike, kao i lažna vera.

NSP: 2. TIM 3:10-17

¹⁰A ti si dobro upoznao moje učenje, moj način života, moj životni cilj, moju veru, moje dugo trpljenje, moju ljubav, moju istrajnost, ¹¹moja progonstva, moje patnje, ono što mi se dogodilo u Antiohiji, u Ikoniji, u Listri, progonstva kakva sam podneo. Ali Gospod me je iz svega izbavio. ¹²A i svi koji žele da žive odano Bogu u jedinstvu sa Hristom Isusom, biće progonjeni. ¹³A zli ljudi i varalice napredovaće od zla na gore. Zavodiće druge, a i sami će biti zavedeni. ¹⁴Ali ti ostani u onome što si naučio i u šta si se uverio, budući da znaš ko te je svemu tome poučio ¹⁵i da od ranog detinjstva poznaješ svete spise koji te mogu učiniti mudrim kako bi dobio spasenje po veri koja je u Hristu Isusu. ¹⁶Sve je Pismo nadahnuto od Boga i korisno za poučavanje, za ukoravanje, za popravljavanje, za vaspitavanje u pravednosti, ¹⁷da Božji čovek bude sasvim sposoban i potpuno opremljen za svako dobro delo.

3:10-11 Deseti stih je suprotnost životima i prioritetima lažnih učitelja. Pavle nabroja stvari koje su zajedničke za njega i Timotija u službi:

1. Pavlovo apostolsko učenje (up. 1. Tim 4:6)
2. Pavlov način života
3. Pavlov životni cilj
4. Pavlova vera (up. 1. Tim 6:11)
5. Pavlovo dugo trpljenje
6. Pavlova ljubav (up. 1. Tim 6:11)
7. Pavlova istrajnost (up. 1. Tim 6:11)
8. Pavlova progonstva
9. Pavlove patnje (up. 1. Kor 4:10-13; 2. Kor 4:7-11; 6:3-10; 11:23-28)

Svi glagoli u 2. Tim 3:10-11 su u aoristu. Pavle se priseća svojih misionarskih putovanja i kako ga je Gospod izbavio u svim prilikama. On ovo ohrabrenje deli sa Timotijem kao podsetnik.

3:11 „u Antiohiji, u Ikoniji, u Listri” Iz Dap 13 i 14 znamo da je ovo bila oblast iz koje je Timotij.

3:12 Ovaj stih je iznenađujuć za savremene vernike sa Zapada. Naša kultura je pošteđena brojnih progona vezanih za hrišćanstvo. Međutim, odsustvo progona sa sobom nosi i odsustvo moći i pobožnosti! Isus je usavršen stvarima koje je pretrpeo (up. Jev 5:8). Savremeni zapadnjaci beže upravo od onih stvari koje Bog koristi da razvije hristolikost kod svoje dece! Zdravlje, bogatstvo i prosperitet su karakteristike naše razmažene i prezaštićene kulture.

Primetite da tekst kaže „svi”! Progon je normalan za Božju decu koja žele da žive za Njega u palom svetu; da, normalan (up. Mt 5:10-12; Jn 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Dap 14:22; Rim 5:3-4; 8:17; 2. Kor 4:16-18; Fil 1:29; 2. Tim 1:8; 2:3; 3:12; 1. Sol 3:3; Jak 1:2-4; 1. Pt 4:12-19)!

Ne treba da tražimo progon, ali moramo živeti spremni na njega. Ako svakodnevno umiremo (up. 2. Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1. Jn 3:16) za Hrista, fizička smrt nas više ne plaši!

3:13 „zli ljudi i varalice” Ovi lažni učitelji bili su varalice, kao i lažni vračari (up. 2. Tim 3:8).

▣ „napredovaće” Ovo je isti glagol kao u 2. Tim 2:16.

▣ „Zavodiće” Ovo je particip prezenta aktivni. Oni su zavodili druge kao što je zlo zavelo njih.

▣ „biti zavedeni” Ovo je particip prezenta pasivni. Druge zavode oni koji su i sami zavedeni grehom, samoživošću i Sotonom!

3:14 „ostani u onome što si naučio” Ovo je suprotno od 2. Tim 3:13 i nastavlja ohrabrenje iz 2. Tim 3:10-12. Ovo je imperativ prezenta aktivni (up. 2. Tim 2:13; Titu 1:9).

3:15 „od ranog detinjstva” Ovo pokazuje Timotejevu religijsku obuku u domu (up. 2. Tim 1:5). Ne znamo da li se ovo odnosi na judaizam ili na hrišćanstvo.

▣ „svete spise” Bilo bi moguće da se ovo ne odnosi samo na Stari zavet, ali nam 16. stih pokazuje da se odnosi upravo na njega.

▣ „koji te mogu učiniti mudrim kako bi dobio spasenje po veri” Ovo pokazuje osnovnu ulogu Pisma u otkupljenju čovečanstva. Takođe nam pokazuje mehanizam otkupljenja – ljudski odgovor vere u Božjeg Mesiju. Ovo je suština apostolskih propovedi (kerigme). Međutim, 17. stih pokazuje da Pismo (u ovom tekstu se sigurno odnosi na Stari zavet, zato što Novi zavet tada nije bio dovršen, niti je bio u upotrebi) ima još jednu ulogu — osposobljavanje svetih za životni stil hristolikosti. Pavle često koristi

Stari zavet da vernike podstakne na pobožan život. Stari zavet ne služi za „opravdanje“ (up. Gal 3), ali služi za „posvećenje“. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 1:8.

POSEBNA TEMA: KERIGMA RANE CRKVE

Postoje brojni stavovi o hrišćanstvu. Naše doba je doba religijskog pluraliteta, kao i prvi vek. Ja lično u potpunosti uključujem i prihvatam sve grupe koje tvrde da poznaju i veruju u Isusa Hrista. Možemo da se ne slažemo oko ovoga ili onoga, ali suština hrišćanstva je Isus. Ipak, postoje grupe koje tvrde da su hrišćani, ali nam se čini da u stvari samo podsećaju na hrišćane. Kako da ih razlikujemo?

Postoje dva načina:

- A. Korisna knjiga o verovanjima savremenih kultova (na osnovu njihovih tekstova) je *Carstvo kultova (The Kingdom of the Cults)*, Voltera Martina (Walter Martin).
- B. Propovedi rane crkve, posebno propovedi apostola Petra i Pavla iz Dela apostolskih, daju nam osnovni nacrt načina na koji su nadahnuti prvovekovni autori predstavljali hrišćanstvo različitim grupama. Grčka reč kerigma (*kerygma*) obuhvata ove rane „objave“ ili „propovedi“ (koje Dela sažimaju). Slede osnovne istine jevanđelja o Isusu iz Dela:
  1. ispunjava brojna starozavetna proroštva – Dap 2:17-21,30-31,34; 3:18-19,24; 10:43; 13:17-23,27; 33:33-37,40-41; 26: 6-7,22-23
  2. poslao ga je Gospod kao što je i obećao – Dap 2:23; 3:26
  3. činio je čuda da bi potvrdio svoju poruku i pokazao Božju samilost – Dap 2:22; 3:16; 10:38
  4. izdan je, izneveren – Dap 3:13-14; 4:11
  5. razapet je – Dap 2:23; 3:14-15; 4:10; 10:39; 13:28; 26:23
  6. vaskrsao je – Dap 2:24,31-32; 3:15,26; 4:10; 10:40; 13:30; 17:31; 26;23
  7. uzvišen da sedi Bogu zdesna – Dap 2:33-36; 3:13,21
  8. doći će ponovo – Dap 3:20-21
  9. postavljen za Sudiju – Dap 10:42; 17:31
  10. poslao je Svetog Duha – Dap 2:17-18,33,38-39; 10:44-47
  11. Spasitelj svih koji poveruju – Dap 13:38-39
  12. niko drugi nije Spasitelj – Dap 4:12; 10:34-36

Ovo su neki odgovori na ove apostolske stubove istine:

1. pokajanje – Dap 2:38; 3:19; 17:30; 26:20
2. vera – Dap 2:21; 10:43; 13:38-39
3. krštenje – Dap 2:38; 10:47-48
4. primanje Duha – Dap 2:38; 10:47
5. svi su pozvani – Dap 2:39; 3:25; 26:23

Ovaj obrazac je bio osnovna objava rane crkve, iako različiti novozavetni autori izostavljaju neke delove ili naglašavaju neke druge u svojim propovedima. Celokupno Markovo Jevanđelje blisko sledi Petrov pristup kerigmi. Tradicionalno se smatra da je Marko u svom Jevanđelju predstavio Petrove propovedi iz Rima. I Matej i Luka slede Markovu osnovnu strukturu.

3:16 „Sve je Pismo” Ne sadrži član. Moguće prevod je „svako Pismo” (NET Biblija), ali neki to mogu protumačiti kao da su oni izolovane istine (propozicije). Najveći problem savremenog tumačenja Biblije je tumačenje izdvajanjem delova teksta (engl. „proof-text” metod), što zanemaruje književni kontekst i nameru nadahnutog autora.

▣ **„nadahnuo od Boga”** Doslovan prevod je „Bogom izdahnuo”. Ne znamo kako, ali je jako jasno ko i zašto! U 2. Pt 1:21 fokus nadahnuća je Duh, ali ovde je to Otac. I Duh i Otac su aktivni u ovoj oblasti! Ovo je toliko važna istina da želim da dodam svoje komentare na 2. Pt 1:20-21 (vidite www.freebiblecommentary.org).

1:20 „Pisma” Ovo je jedan od nekoliko stihova u Novom zavetu koji govore o Božjem samootkrivenju kroz starozavetne i novozavetne tekstove (tj. Sveto Pismo).

1. Mt 5:17-19
2. 1. Kor 2:9-13
3. 1. Sol 2:13
4. 2. Tim 3:16
5. Pt 1:23-25
6. Pt 1:20-21
7. Pt 3:15-16

Suština svih ovih stihova jeste da je Pismo od Boga i o Bogu, a ne ljudskog porekla. Bog je nadahnuo pisce (up. 2. Pt 1:20-21) i njihove tekstove (up. 2. Tim 3:16).

▣ **„ni iz nečijeg ličnog kazivanja”** Ovaj izraz sigurno govori o tenziji koju u crkvama stvaraju lažni učitelji. Moguće je da su oni citirali Pismo, a zatim ga tumačili onako kako im odgovara (ovo je takođe često i danas).

Teško je iz konteksta odrediti da li se izraz odnosi na (1) pisce Starog zaveta, ili na (2) tadašnje lažne učitelje. U prvom slučaju, govori o teološkom konceptu nadahnuća (up. 2. Tim 3:16). Čini se da naredni stihovi potvrđuju ovo tumačenje. Ukoliko je druga opcija tačna, ona govori o teološkom konceptu iluminacije (tj. da Duh vodi vernike prilikom tumačenja Biblije).

Moramo naglasiti da je jevanđeoski koncept vernika kao „sveštenstva“ obično pogrešno shvaćen kao Duhom dana sposobnost da sami tumačimo Bibliju. Međutim, biblijski, ovaj izraz se odnosi na crkvu kao na sprovoditelja Velikog poslanja, up. 1. Pt 2:5,9; Otk 1:6. Primitite da se u Starom zavetu (up. 2. Mojs 19:6) i u Novom zavetu o „sveštenstvu“ vernika govori u množini (tj. grupno), ne o pojedincima.

1:21 „kako ih je Sveti Duh vodio” Doslovan prevod je „nosio”, upotrebljen kao particip prezenta pasivni. Ovo dodatno naglašava istinu da je Biblija poruka od Boga, ne od ljudi! Istina je da je Biblija pisana ljudskim rečima, ali ljude je na jedinstven način vodio Duh. Biblija ne sadrži sve postojeće istine, zato što ni jedan čovek ne bi mogao shvatiti taj nivo stvarnosti, ali ona je pouzdana, prikladna istina o Bogu, o grehu, o spasenju, o pobožnom životu i o večnosti.

Nadahnuće dolazi kroz razne metode.

1. teofanije
2. Urim i Tumin/žreb
3. snovi
4. vizije
5. trans
6. anđeli
7. simbolička dela
8. posebni događaji i tumačenja

Ostaje pitanje (1) da li Bog daje sadržaj, a ljudski autor daje formu, ili (2) Bog daje oboje?

▣ **„korisno za...”** Božja reč (Pismo) opisivana je sa dva termina:

1. nadahnuta od Boga
2. korisna
  - a. za (*pros*) poučavanje
(1) pozitivno, 2. Pt 3:10; 1. Tim 5:17
(2) negativno, 2. Pt 4:3

- b. za (*pros*) ukoravanje
- c. za (*pros*) popravljanje
- d. za (*pros*) vaspitavanje (disciplinovanje dece, up. Jev 12:5,7,8,11) u pravednosti
- e. da (*hina*) Božji čovek bude sasvim sposoban, 2. Pt 3:17
- f. potpuno opremljen za (*pros*) svako dobro delo, 2. Pt 3:17

Ovaj termin „Pismo” uvek se odnosi na Stari zavet. Stari zavet ima ulogu „posvećenja“, ali ne i „opravdanja“ (up. Galatima 3). Spasenje (opravdanje) stiže se u Hristu po veri (up. 2. Pt 1:14). Ova dva stiha su dva aspekta Velikog poslanja.

1. stvarajte učenike (Mt 28:19)
2. poučavajte ih (Mt 28:20)

Oni su neodvojivi! Zrelost (hristolikost) je cilj!

▣ „u pravednosti” Vidite posebnu temu kod Titu 2:12.

3:17 „da” Ovo je namerna rečenica (tj. *hina*) čiji tačan prevod je „da bi/kako bi”.

▣ „sposoban” Ovaj termin je upotrebljen samo ovde u Novom zavetu. Njegovo značenje je „potpun, sposoban, vešt ili sasvim prikladan”.

▣ „opremljen” „sposoban” (*artios*) i „opremljen” (*exartizo*) su bliski glagoli, korišteni da označe da je neko pripremljen za zadatak koji mu je dodeljen (up. Ef 4:12). Odnosi se na darovanu, funkcionalnu zrelost (tj. hristolikost), od Duha kroz Pismo (2. Tim 3:16). Spasenje se stiže Hristovim delom i ljudskim odgovorom vere/pouzdanja (up. 2. Tim 3:15).

▣ „za svako dobro delo” Kada nas Bog pozove za nešto (up. Ef 2:0), On nas za to i osposobi (up. 2. Tim 2:21)!

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Na šta se odnosi izraz „poslednji dani”?
2. O kojim lažnim učiteljima Pavle govori? Opišite njihova verovanja.
3. Navedite devet stvari koje Pavle traži od Timotija da se seti u stihovima 10-11.
4. Šta stihovi 15-17 kažu o nadahnuću?
5. Kako je Živa Reč — Isus, povezana sa pisanom Rečju — Biblijom?

2. TIMOTIJU 4

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Poslednja zapovest Timotiju (3:10-4:8)	Propovedajte reč	Pastor i stado (2:144:5) 3:10-4:5	Poslednja uputstva (3:10-4:8) 3:10-4:5	Značajna zapovest
4:1-5	4:1-5 Pavlov oproštajni govor	Saveti za kraj		4:1-5 Pavle na kraju svog života
4:6-8 Lična uputstva 4:9-15	4:6-8 Napušteni apostol 4:9-16	4:6-8 4:9-15	4:6-8 Lične reči 4:9-13 4:14-15 4:16-18	4:6-8 Konačan savet 4:9-15
4:16-18	Gospod je veran 4:17-18	4:16-18		4:16-18
Pozdravi za kraj 4:19-22	Dođi pre zime 4:19-21 Oproštaj 4:22	4:19-21 4:22	Pozdravi za kraj 4:19-21a 4:21b 4:22a 4:22b	Oproštaj i dobre želje za kraj 4:19-21a 4:21b 4:22

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

NSP: 2. TIM 4:1-5

¹Zaklinjem te pred Bogom i Hristom Isusom, koji je određen da sudi živima i mrtvima, zaklinjem te njegovim pojavljivanjem i njegovim carstvom: ²propovedaj reč Božju i čini to sa osećajem revnosti - u povoljno vreme i u teško vreme - ukori, prekori, opomeni, a pri tom budi vrlo strpljiv i vešt u poučavanju. ³Jer će doći vreme kad ljudi neće podnositi zdravo učenje, nego će po sopstvenim željama nakupiti sebi učitelje koji će im govoriti ono što godi njihovim ušima. ⁴I odvrtiće uši od istine, a okrenuće se izmišljenim pričama. ⁵A ti budi trezven u svemu, trpi zlo, propovedaj dobru vest, potpuno izvrši svoju službu.

4:1 „Zaklinjem te” Pavle nastavlja da opisuje Timotijev zadatak i da ga podstiče na akciju (up. 1. Tim 5:21; 6:13; 2. Tim 2:14; 4:1). Ne zaboravite da je ovo Pavlovo poslednje pismo pre nego što je mučenički ubijen (krajem 67. ili početkom 68. g.n.e.)!

▣ **„pred Bogom i Hristom Isusom”** Otac i Sin su povezani gramatičkom formom koja naglašava njihovu ravnopravnost (vidite POSEBNA TEMA: TROJSTVO kod Titu 3:6). Crkvene vođe žive i služe pred Bogom i Hristom Isusom.

▣ **„koji je određen da sudi”** Ovo je starozavetni naziv i uloga Gospoda (YHWH), ovde upotrebljena za Isusa. Ovo pokazuje Njegovu božansku prirodu (up. Mt 25:31 i dalje; Dap 10:42; 17:31; Rim 2:16; 1. Pt 4:5); kao što je Otac odabrao Hrista da stvara (up. Jn 1:3; 1. Kor 8:6; Kol 1:16; Jev 1:2), On će ga isto tako odabrati i da sudi.

▣ **„živima i mrtvima”** Ovo se odnosi na Isusovo suđenje svim svesnim bićima (up. Fil 2:10). Isti izraz upotrebljen je u Dap 10:42 i u 1. Pt 4:5. Neki će biti živi u vreme Drugog dolaska (up. 1. Sol 4:13-18); neki su sa Gospodom (up. 2. Kor 5:8); a neki (zli) su u Hadu (up. Otk 20:13; Mt 11:23; Lk 16:23).

POSEBNA TEMA: MRTVI, GDE SU ONI? (ŠEOL/HAD, GEHENA, TARTARUS)

I. Stari zavet

A. Svaki preminuli odlazi u Šeol (*Sheol* - imenica nesigurne etimologije BDB 982, KB 1368). Šeol je eufemizam za smrt, za grob. Sreće se najviše u mudrosnoj literaturi i kod proroka Isaije. U njemu čovek nastavlja svoje svesno postojanje, ali kao sena, bez radosti (up. Jov 10:21-22; 38:17).

B. Osobine Šeola:

1. povezan je sa Božjim sudom (vatrom), 5. Mojs 32:22
2. zatvor sa vratima, Jov 38:17; Ps 9:13; 107:18
3. zemlja iz koje nema povratka, Jov 7:9 (akadska reč za smrt)
4. zemlja/mesto tame, Jov 10:21-22; 17:13; 18:18
5. mesto tišine, Ps 28:1; 31:17; 94:17; 115:17; Isa 47:5
6. deo je kazne i pre Sudnjeg dana, Ps 18:4-5
7. povezan je sa uništenjem, (*abaddon*, vidite POSEBNA TEMA: *Abaddon... Apollyon*) koje takođe pripada Bogu, Jov 26:6; Ps 139:8; Amos 9:2.
8. deo je „jame“ (groba), Ps 16:10; Isa 14:15; Jez 31:15-17
9. zli će živi dospeti ovde, 4. Mojs 16:30,33; Ps 55: 15
10. ogromne čeljusti čudovišta su poput Šeola, 4. Mojs 16:30; Isa 5:14; 14:9; Avak 2:5
11. ljudi u njemu su *Repha'im* (tj. „duhovi mrtvih“), Jov 26:5; Pri 2:18; 21:16; 26:14 Isa 14:9-11)
12. međutim, Gospod je čak i tu prisutan, Jov 26:6; Ps 139:8; Pri 15:11

II. Novi zavet

A. Jevrejski Šeol je na grčkom preveden kao Had (nevidljivi svet)

B. Osobine Hada (sličan je Šeolu)

1. odnosi se na smrt, Mt 16:18
2. povezan je sa smrću, Otk 1:18; 6:8; 20:13-14
3. mesto trajne kazne (Gehena), Mt 11:23 (starozavetni citat), Lk 10:15; 16:23-24
4. analogija groba, Lk 16:23

C. Moguća podela Hada prema učenju rabina

1. Raj, mesto za pravednike (drugo ime je nebo, 2. Kor 12:4; Otk 2:7), Lk 23:43

2. *Tartarus*, mesto za nepravde, mesto duboko ispod Hada, 2. Pet 2:4. Tu prebivaju i zli anđeli (up. 1. Mojs 6; I Enohova). Povezan je sa „ambisom”, Lk 8:31; Rim 10:7; Otk 9:1-2,11; 11:7; 17:18; 20:1,3

D. Gehena

1. potiče od starozavetnog izraza „dolina sinova Hinoma” (jug Jerusalima). Tu su Feničani slavili Moloha (BDB 574, KB 591), svog boga vatre, prinoseći mu bebe kao žrtvu (up. 2. Car 16:3; 21:6; 2. Dne 28:3; 33:6), što 3. Mojs 18:21; 20:2-5 najstrožije zabranjuje.
  2. prorok Jeremija ovo ogavno idolopokloničko mesto vidi kao poprište Gospodnjeg (YHWH) suda (Jer 7:32; 19:6-7). To je mesto najstrašnijeg i konačnog suda (I Enoh 90:26-27; Sibila 1:103).
  3. jevrejski naraštaj Isusovog vremena je bio toliko užasnut ovom paganskom praksom, da su celo to područje ostavili za gradsko đubrište. Mnoge Isusove metafore dolaze upravo sa ovog mesta (vatra, dim, crvi, smrad, Mk 9:44,46). Jedino je Gospod koristio imenicu Gehena (osim Jak 3:6).
  4. Isusovo korišćenje imenice Gehena:
    - a) tamo je vatra, Mt 5:22; 18:9; Mk 9:43
    - b) večno mesto, Mk 9:48 (Mt 25:46)
    - c) mesto uništenja (tela i duše), Mt 10:28
    - d) odgovara Šeolu, Mt 5:29-30; 18:9
    - e) u njemu su zli, „sinovi pakla”, Mt 23:15
    - f) tamo se ide posle suda, Mt 23:33; Lk 12:5
    - g) koncept Gehene odgovara „drugoj smrti” (Otk 2:11; 20:6,14), a to je „ognjeno jezero” (Mt 13:42,50; Otk 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Moguće je da ovo „jezero” bude trajno konačište svih nevernih ljudi (kao Šeol) i palih anđela (kao *Tartarus*, 2. Pet 2:4, Juda 6, „ambis”, Lk 8:31; Otk 9:1-10; 20:1,3).
    - h) ovo mesto nije stvoreno za ljude već za Sotonu i njegove demone, Mt 25:41.
- #### E. Pošto su očigledna preklapanja pojmova Šeol, Had, Gehena:
1. svi ljudi odlaze u Šeol/Had
  2. njihovo iskustvo tog podzemnog sveta (dobrog ili lošeg) biva do kraja pojačano nakon Sudnjeg dana, ali mesto za zle ostaje isto (zato neki bolji zapadni prevodi, kao KJV, Had prevode sa „grob”, a Gehena sa „pakao”).
  3. jedino novozavetno mesto koje spominje mučenje pre Suda je parabola iz Lk 16:19-31 (Lazar i bogataš). Šeol je mesto gde se i sada kažnjava (5. Mojs 32:22; Ps 18:1-5). Ali, ne možemo da gradimo čitavu doktrinu na osnovu jedne priče.

III. Stanje između smrti i vaskrsenja

- #### A. Novi zavet ne naučava „besmrtnost duše”, što je jedan od drevnih pogleda na život posle smrti:
1. ljudske duše postoje pre telesnog rođenja
  2. ljudske duše su večne i pre i posle fizičke, telesne smrti
  3. telo je zatvor duše, a smrt je njeno oslobođenje, prelazak na pređašnje stanje postojanja
- #### B. Novi zavet nagoveštava vantelesno stanje duše između smrti i vaskrsenja:
1. Isus govori o razlici duše i tela, Mt 10:28
  2. Avram je dobio novo telo, Mk 12:26-27; Lk 16:23
  3. Mojsije i Ilija su bili u telu o preobraženju, Mt 17
  4. Pavle tvrdi da će o drugom Hristovom dolasku duše usnulih u Hristu dobiti nova tela, 2. Sol 4:13-18.
  5. Pavle tvrdi da će svi hrišćani da dobiju nova, duhovna tela na dan vaskrsenja, 1. Kor 15:23,52.

6. Pavle tvrdi da hrišćani po smrti ne idu u Had, već Gospodu Isusu, 2. Kor 5:6,8; Fil 1:23. Jer, Isus je pobedio smrt i poveo pravednike sa sobom na nebo, 1. Pet 3:18-22.

IV. Nebo

A. Termin sa trostrukim značenjem u Svetom pismu:

1. područje stvarnosti iznad zemlje, atmosfera, 1. Mojs 1:1,8; Isa 42:5; 45:18
2. zvezdano nebo, 1. Mojs 1:14; 5. Mojs 10:14; Ps 148:4; Jev 4:14; 7:26
3. Božji tron, 5. Mojs 10: 14; 1. Car 8:27; Ps 148:4; Ef 4: 10; Jev 9:24 (treće nebo, 2. Kor 12:2).

B. Sveto pismo ne otkriva mnogo o životu posle smrti. To je najverovatnije zbog naše ogrehovaljenosti, ljudske nemoći da pojmi tu stvarnost (1. Kor 2:9).

C. Nebo je i mesto (Jn 14:2-3), i stanje, zajedništvo (2. Kor 5:6,8). Možda je ono obnovljeni Edenski vrt (1. Mojs 1-2; Otk 21-22). Zemlja će se očistiti i obnoviti (Dap 3:21; Rim 8:21; 2. Pet 3:10). Božji lik (1. Mojs 1:26-27) je obnovljen u Hristu. Zato je edenska bliskost zajedništva ponovo moguća.

Ipak, sve ovo može da bude metafora bez doslovnih ispunjenja (nebo kao ogromni kockasti grad, Otk 21:9-27). 1. Kor 15 nam opisuje razliku između fizičkog i duhovnog tela u slici semena koja postaje izrasla biljka. A 1. Kor 2:9 (citat Isa 64:4; 65:17) je veliko obećanje i velika nada! Znamo da ćemo videti Gospoda i da ćemo tada postati kao On (1. Jn 3:2).

V. Korisni tekstovi

- A. Viljem Hendriksen (William Hendriksen), *Biblija o životu nakon smrti (The Bible On the Life Hereafter)*
- B. Moris Ravlings (Maurice Rawlings), *S druge strane vrata smrti (Beyond Death's Door)*

▣ **„njegovim pojavljivanjem”** Doslovan prevod je „epifanija“. Ova reč prenosi ideju „svetlosti, blistavosti, veličanstvenosti ili slave“. Moguće je da odražava starozavetni koncept Božjeg prisustva u Šekini, oblaku slave, u vreme perioda lutanja u divljini iz istorije Izraela nakon Izlaska. Ovo je reč koja se u Pastoralnim pismima upotrebljava za Drugi dolazak (up. 1. Tim 6:14; 2. Tim 1:10; 4:1,8; Titu 2:11,13; 3:4; 2. Sol 2:8). Vidite posebnu temu kod Titu 2:13.

Pavle savetuje Timotija da određene stvari radi u odnosu na stvarnost Dana suda/Dana vaskrsenja. Drugi dolazak je ohrabrenje za vernike u svim dobima, iako će on postati stvarnost samo za jednu generaciju. Vernici moraju da žive svakog dana kao da je on poslednji ili kao da bi to mogao biti!

▣ **„njegovim carstvom”** Ovo se odnosi na vladavinu Boga u srcima vernika koja će se proširiti na celokupnu tvorevinu (up. Mt 6:10). I ovde se Božje carstvo pripisuje Sinu. Isus Hrist je predstavljen kroz tri eshatološke uloge: (1) Sudija; (2) Onaj koji treba da dođe; i (3) Car.

POSEBNA TEMA: BOŽJE CARSTVO

U Starom zavetu je Gospod (YHWH) Car Izraela (up. 1. Sam 8:7; Ps 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Isa 43:15; 44:6), a Mesija je Savršeni Car (up. Ps 2:6; Isa 9:6-7; 11:1-5). Sa Isusovim rođenjem u Vitlejemu (između 6. i 4. g.p.n.e.) Božje carstvo je ušlo u ljudsku istoriju sa novom snagom i sa otkupljenjem („novi savez“), up. Jer 31:31-34; Jez 36:27-36).

1. Jovan Krstitelj je objavljivao dolazak Carstva (up. Mt 3:2; Mk 1:15).
2. Isus je jasno poučavao da je Carstvo prisutno u Njemu i u Njegovom učenju (up. Mt 4:17,23; 10:7; 12:28; Lk 10:9,11; 11:20; 17:21; 21:31-32). A ipak, Carstvo je i buduće (up. Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16,18).

U sinoptičkim paralelama kod Marka i Luke vidimo izraz „Carstvo Božje“. Ovo je česta tema Isusovih učenja koja uključuje sadašnju vladavinu Boga u ljudskim srcima, koja će jednog dana obuhvatiti celu planetu. Ovo odražava i Isusova molitva iz Mt 6:10. Matej, pišući Jevrejima, bira izraz

koji ne sadrži Božje ime (tj. Carstvo nebesko“), dok Marko i Luka, pišući neznabošcima, koriste opšti naziv i Božje ime.

Ovo je jedan od ključnih izraza u Sinoptičkim Jevanđeljima. Isusova prva i poslednja propoved, kao i većina Njegovih parabola, govori o ovoj temi. Odnosi se na Božju vladavinu u ljudskim srcima! Iznenađujuće je što Jovan ovaj izraz koristi samo dva puta (i nikada u Isusovim parabolama). U Jovanovom Jevanđelju ključna metafora je „večni život“.

Tenzija u ovom izrazu proističe iz dva Hristova dolaska. Stari zavet se fokusirao samo na jedan dolazak Božjeg Mesije – vojni i sudski dolazak, u slavi—ali Novi zavet pokazuje da je On prvo došao kao Sluga koji strada iz Isaije 53 i kao ponizan car iz Zah 9:9. Dva jevrejska doba (vidite POSEBNA TEMA: OVO DOBA I BUDUĆE DOBA), doba pokvarenosti i novo doba pravednosti se preklapaju. Isus sada vlada u srcima vernika, a jednog dana će vladati nad celokupnom tvorevinom. On će doći kao što je Stari zavet predskazao (up. Otk 19)! Vernici žive u stanju između „već“ i „ne još“ vezanom za Božje carstvo (up. Gordon Fi (Gordon Fee) i Daglas Stjuart (Douglas Stuart), *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, str. 131-134).

4:2 „propovedaj reč Božju” Ovo je prvi u nizu od devet imperativa aorista. Naša poruka (*logos*) je Isus (up. Kol 4:3). On je jevanđelje! On je „Reč” (Jn 1:1).

▣ **„u povoljno vreme i u teško vreme”** Ovo je imperativ aorista aktivni. Doslovno značenje je „sezonski” (*eukairōs*) i „ne-sezonski” (*akairōs*). Ovo opisuje „Veliko poslanje” hrišćanstva (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8). Kada ne znate šta da radite, širite jevanđelje! To je uvek prikladno!

▣ **„ukori”** Doslovan prevod je „proveriti da bi se potvrdilo” (up. 1. Tim 5:20; Titu 1:13; 2:15).

▣ **„prekori”** Ovo je još jedan imperativ aorista aktivni (up. Lk 17:3; 23:40).

▣ **„opomeni”** Ovo je još jedan imperativ aorista aktivni. Ovo je isti koren kao i „ohrabri”. Ukoriti ili opomenuti bez ohrabrenja i strpljenja nije hrišćanski (up. 2. Tim 3:10; 1. Tim 1:16).

▣ **„vrlo strpljiv”** Vidite belešku kod 1. Tim 1:16.

4:3 „Jer će doći vreme” Ovo odražava Pavlovo vreme, a na neki način i svako vreme, posebno poslednje dane (up. 2. Tim 3:1; 1. Tim 4:1-2).

▣ **„ljudi neće podnositi zdravo učenje”** Brojne reči koje su upotrebljene u Pastoralnim pismima vidimo i u Lukinim tekstovima. Moguće je da je Luka bio Pavlov pisar za ova pisma. Luka često koristi termin „zdravo” (up. Lk 5:31; 7:10; 15:27, itd.). To je veoma čest opis doktrine i vere u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 4:6; 6:3; 2. Tim 1:13; 4:8; Titu 1:9,13; 2:1,2,8).

▣ **„ono što godi njihovim ušima”** Ovaj izraz se odnosi na lažne učitelje (up. 2. Tim 4:4) i njihove sledbenike. Oni čuju samo ono što žele da čuju!

▣ **„nakupiti sebi učitelje”** Oni žele da čuju samo

1. one koji se slažu sa njima (up. Jer 5:31)
2. one koji govore nove i problematične stvari
3. brojne različite učitelje (uvek neki novi seminar)

4:4 „odvrtiće... okrenuće” Prvi termin je upotrebljen za odvratanje od istine u Titu 1:14 (up. 2. Sol 2:11), a u 2. Tim 1:15 za napuštanje.

Drugi termin se često koristi u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:6; 5:15; 6:20; 2. Tim 4:4). Oba ova termina se odnose na starozavetni koncept pravednosti kao ravnala (ili prave ivice); svi termini za greh su odstupanje od standarda. Ovi lažni učitelji se okreću od zdrave doktrine i ka mitovima!

▣ „od istine” Vidite POSEBNA TEMA: ISTINA U PAVLOVIM TEKSTOVIMA kod 1. Tim 2:4.

▣ „izmišljenim pričama” Ovaj koncept se često koristi u Pastoralnim pismima (up. 1. Tim 1:4; 4:7; Titu 1:14; 3:9; 2. Pt 1:16). Moguće je da se odnosi na

1. gnostičke eone (anđeoske nivoe između vrhovnog dobrog boga i nižih duhovnih bića koja su stvorila materiju)
2. jevrejske mesijanske rodoslove
3. neka ne-kanonska „Jevanđelja”

Za dobru analizu različitih značenja termina prevedenog kao „izmišljene priče“ i njihovih konotacija, vidite G. B. Kerd (G. B. Caird), *Biblijski jezik i slike (The Language and Imagery of the Bible)*, str. 219-242.

4:5 Ovo je još jedan kontrast između dela Timotija i lažnih učitelja.

SSP	u svemu budi trezven
NSP, EC	budi trezven u svemu
DK	budi trezan u svačemu
DS	budi trezan u svemu

Ovo je imperativ prezenta aktivni. Ovo se ne odnosi na uzdržavanje od vina, nego na umerenost u svemu. Vidite belešku kod 1. Tim 3:2.

SSP, EC	zlopiti se
NSP, DK	trpi zlo
DS	trpi

Ovaj paragraf sadrži niz od tri imperativa aorista aktivna. Ovaj termin je upotrebljen tri puta u 2. Timotiju (up. 2. Tim 1:8; 2:3,9; 4:5). Odnosi se na progon i trpljenje zbog jevanđeoske službe.

▣ „propovedaj dobru vest” Ovo je drugi imperativ aorista aktivni u ovom paragrafu. Imenica „propovednik/prenosilac dobre vesti” upotrebljena je samo tri puta u Novom zavetu.

1. Filipovih sedam ćerki (up. Dap 21:8)
2. dar lokalnih crkvenih vođa (up. Ef 4:11)
3. ovde

Termin „jevanđelje” (*euangelion*) doslovno znači „dobra vest”; jevanđelista ili prenosilac dobre vesti (*euangelistēs*) jeste onaj koji deli jevanđelje.

Prenošenje dobre vesti je duhovni dar crkve (up. Ef 4:11) i odgovornost svakog vernika (up. 1. Pt 3:15; Kol 4:6). Nije dovoljno da vernici samo potvrde Isusovo poslanje (up. Mt 28:18-20; Lk 24:47; Dap 1:8), oni ga moraju i svakodnevno živeti!

▣ „potpuno izvrši svoju službu” Ovo je treći imperativ aorista aktivni. Jevanđeoska služba bez širenja dobre vesti nije potpuna služba (up. Kol 4:17). Širenje dobre vesti je u srcu Boga, ono je svrha Hristove žrtve i inicijalni zadatak Duha.

NSP: 2. TIM 4:6-8

⁶Jer se ja već izlivam kao žrtva levanica i približilo se vreme mog oslobođenja. ⁷Dobro sam se borio, trku sam do kraja istrčao, veru sam sačuvao. ⁸Od sada se za mene čuva venac pravednosti, kojim će me Gospod, pravedni sudija, nagraditi u onaj dan - i ne samo mene nego i sve koji željno čekaju da se on pojavi.

4:6 „izlivam“ Ovo je indikativ prezenta pasivni. Izraz je upotrebljen u Fil 2:17 za starozavetnu žrtvu levanicu (up. 2. Mojs 29:40; 4. Mojs 15:4-7,9-10; 28:7,10,14,15,24). Pavle je svoj život video kao žrtvu za Hrista.

▣ **„približilo se vreme mog oslobođenja“** Ovo je indikativ perfekta aktivni. Ovaj termin *analysis* („analiza“) upotrebljen je samo ovde u Novom zavetu, ali je glagol nekoliko puta upotrebljen za odvezivanje brodova (up. Lk 12:36). Metaforički je upotrebljen za smrt u Fil 1:23. Ovo je poslednje pismo koje je Pavle napisao pre nego što mu je odrubljena glava, između 67. i 68. g.n.e. (Neron je izvršio samoubistvo 68. g.n.e.).

4:7 „Dobro sam se borio“ Ovo je prvi od tri indikativa perfekta srednjeg. Pavle koristi sportske (1. Kor 9:27; Fil 3:13-14) i vojne (up. Ef 6:10-18) metafore da opiše svoju službu. On sam učinio je sve ono što savetuje Timotiju da učini (up. 1. Tim 1:18; 6:12).

▣ **„trku sam do kraja istrčao“** Ovo je drugi indikativ perfekta aktivni. Pavle je znao da će uskoro umreti. Ispunio je proroštvo Ananija iz Dap 9:15 (up. Dap 26:32). Propovedao je svim navedenim grupama, a sada i cezaru.

▣ **„veru sam sačuvao“** Ovo je još jedan indikativ perfekta aktivni. Odnosi se na

1. doktrinu
2. vernost
3. sportsku metaforu za pridržavanje pravila (up. 1. Kor 9:27)

4:8 „venac pravednosti“ Ovo je ili (1) ne naša sopstvena, nego Hristova pripisana pravednost, i/ili (2) hristolik život vernika. Termin se odnosi na pobednički venac sportiste. Ime „Stefan“ potiče od ove grčke reči. Nekoliko venaca je pripisano vernicima u Novom zavetu:

1. neraspadljiv venac (1. Kor 9:25)
2. venac pravednosti (2. Tim 4:8)
3. venac života (Jak 1:12; Otk 2:10)
4. venac slave (1. Pt 5:4)
5. zlatne krune (Otk 4:4)

Vidite POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST kod Titu 2:12.

▣ **„kojim će me Gospod, pravedni sudija“** Moguće je da se termin „Gospod“ odnosi na Gospoda (YHWH) zbog toga što se za Njega kaže da je Sudija (up. 1. Mojs 18:25; Ps 5:6; 94:2; Joil 3:12; Jev 12:23; Jak 4:12) ili na Isusa, zato što je ovo suđenje povezano sa Njegovim dolaskom (up. 2. Tim 1:10; 4:1,8; 1. Tim 6:14; Titu 2:13). Gospod (YHWH) je Isusa proglasio za sudiju (up. Mt 25:31-46; Dap 17:31; 2. Kor 5:10; Vidite belešku kod 2. Tim 4:1).

▣ **„nagraditi u onaj dan“** Ovo se odnosi na poslednje dane (eshatologija, up. 2. Tim 1:18; 4:1). Čini se da je Pavle verovao da će vernici nakon smrti biti sa Gospodom (up. 2. Kor 5:8), ali da će nagrade i puno zajedništvo dobiti na Dan vaskrsenja (up. 1. Sol 4:13-18).

▣ **„sve koji željno čekaju da se on pojavi“** Ovo se odnosi na željno iščekivanje Gospodnjeg Drugog dolaska. Nema više straha. Samo radost! To je znak pravog hrišćanstva!

NSP: 2. TIM 4:9-15

⁹Učini sve što možeš da što pre dođeš kod mene. ¹⁰Jer me je Dimas ostavio zato što je zavoleo sadašnji svet i otišao je u Solun. Kriskent je otišao u Galatiju, a Tit u Dalmaciju. ¹¹Samo je Luka sa mnom. Uzmi Marka i dovedi ga sa sobom, jer mi je koristan za službu. ¹²A Tihika sam poslao u Efes. ¹³Kad pođeš, ponesi ogrtač koji sam ostavio u Troadi kod Karpa, i svitke, a naročito pergamente. ¹⁴Aleksandar kovač naneo mi je mnogo zla. Gospod će mu platiti prema njegovim delima. ¹⁵I ti ga se čuvaj, jer se žestoko protivio našim rečima.

4:9 „Učini sve što možeš da što pre dođeš kod mene” Pavle je bio usamljen (up. 2. Tim 4:21; Titu 3:12) i verovatno je imao probleme sa vidom (up. 2. Kor 12:7), zbog čega mu je bilo teško da bude sam.

4:10 „Jer me je Dimas ostavio” Istorijски kontekst – Pavle je u zatvoru, uskoro će biti pogubljen – može objasniti Dimasovo ponašanje. Nije sigurno da li je njegovo napuštanje Pavla povezano sa njegovom verom u Hrista.

4:10 „zato što je zavoleo” Ovde je upotrebljen glagol *agapaō* (particip aorista aktivni). Glagoli *agapaō* i *phileō* koriste se kao sinonimi u Novom zavetu (vidite Jn 3:35; 5:20; 11:3,5).

▣ „sadašnji svet” Doslovan prevod je „sadašnje doba”. Vidite posebnu temu kod 1. Tim 6:17. Dimas je odabrao trenutno umesto večnog. Privlačnost sveta je veoma snažna, ali je prolazna (up. 1. Jn 2:15-17).

▣ „otišao je u Solun” Uporedite Flm 24 with Dap 20:4. Aristarh je bio iz Soluna, a moguće i Dimas.

▣ „Kriskent je otišao u Galatiju” U grčkim rukopisima postoje razlike vezane za Kriskentovu destinaciju.

1. Mala Azija (zapadna Turska), rimska provincija Galatija (up. rukopisi A, D, F, G)
2. južna Francuska, tada pod imenom Galija (Galatija, up. rukopisi K, C)
3. Galileja u Palestini (up. Vulgata, koptski i armenski prevodi)

Četvrto izdanje Grčkog Novog zaveta Saveza biblijskih društava (UBS⁴) reči „Galatija” (#1) daje oznaku „B”, što znači „skoro sigurno”. Ukoliko je tačna druga opcija, ona bi podržala činjenicu da je Pavle posetio istočno Sredozemlje.

▣ „Tit u Dalmaciju” On je bio jedan od Pavlovih vernih apostolskih delegata (up. Kor 3:2; 7:6; 12-12; 8:6,16,23; 12:18; Gal 2:1,3; Titu 1:4). Dalmacija je bila rimska provincija u južnom delu Ilirika (up. Rim 15:19, nekadašnja Jugoslavija). Pavle je tu propovedao u Dap 20:1. Nalazi se severno od Makedonije. Ovaj zadatak je poslednje što Novi zavet govori o Titu.

4:11 „Luka” On je bio lekar neznabožac (up. Kol 4:14; Flm 1:24 i poglavlja u Delima pisana u prvom licu množine). Moguće je da je termin preveden kao „lekar” jednostavno imao značenje „obrazovan”. On je jedini autor u Novom zavetu koji nije bio Jevrej (tj. Jevanđelje po Luki, Dela apostolska, a moguće je i da je bio pisar za Pastoralna pisma).

▣ „Marka” Ovo je Jovan Marko, u čijoj kući je verovatno održana Poslednja večera (up. Dap 12:12). On je pratio Pavla i Varnavu na prvom misionarskom putovanju, ali ih je iz nekih razloga napustio (up. Dap 15:38). Pavle i Varnava se nisu složili oko Markovog uključivanja u drugo misionarsko putovanje, te su nastala dva odvojena misionarska tima (up. Dap 15:36-41). Pavle i Jovan Marko su se kasnije pomirili (up. Kol 4:10).

4:12 „Tihika” Pavle je proveo najviše vremena u efeskoj crkvi i gradu i tu je uložio najviše truda.

Timotij je bio u Efesu kada je Pavle pisao Prvu poslanicu Timotiju. Pavle je imao pouzdanja u Tihika (up. Dap 20:4; Kol 4:7; Ef 6:21; Titu 3:12). On je verovatno Timotiju odneo Drugu poslanicu Timotiju i bio njegova zamena.

4:13 „ogrtac” Ovo je bio veliki i težak deo odeće, koji se koristio i kao kaput i kao vreća za spavanje zimi.

▣ **„Troadi”** Ovo je bila luka na obali sadašnje zapadne Turske. Tu je Pavle dobio „makedonsku viziju“ zabeleženu u Dap 16:6-10. Čini se da je Pavle tu radio neko vreme.

▣ **„svitke, a naročito pergamente”** Čak je i Pavle imao potrebu da uči i čita. Reč „pergamenti” se odnosi na štavljene životinjske kože koje su se koristile za pisanje. Ime su dobile po Pergamu, mestu gde su prvi put napravljene. Ovo je bio veoma skup, ali trajan materijal za pisanje. Verovatno se odnose na starozavetne tekstove. Moguće je da se „svici“ odnose na pisma ili legalne dokumente. Međutim, ovo su sve pretpostavke.

4:14 „Aleksandar” Ovo je bilo često ime, te nismo sigurni da li je ovo

1. ista osoba koja se spominje u Dap 19:33-34
2. lažni učitelj koji se spominje u 1. Tim 1:20, sa Imenejem
3. neki drugi, nepoznati Aleksandar

Ovo je još jedan primer suprotstavljanja jevanđelju, izvan ili unutar crkve.

▣ **„Gospod će mu platiti prema njegovim delima”** Ovo je duhovni princip. Bog je etičan i moralan, a to je i Njegova tvorevina. Ljudi se mere po Božjim standardima. Žanjemo ono što smo sejali. Ovo je istina i za vernike (iako ne utiče na spasenje) i za nevernike (up. Jov 34:11; Ps 28:4; 62:12; Pri 24:12; Prop 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; 1. Kor 3:8; Gal 6:7-10; 2. Tim 4:14; 1. Pt 1:17; Otk 2:23; 20:12; 22:12).

▣ **„ti ga se čuvaj”** Ovo je imperativ prezenta srednji. Neprekidno se čuvajte. Zlo je prisutno i zlobno! Dolazi i iz iznutra i od spolja!

NSP: 2. TIM 4:16-18

¹⁶Prilikom moje prve odbrane niko nije došao da mi pruži podršku, nego su me svi ostavili - neka im se to ne uračuna u krivicu ¹⁷ali je Gospod stajao uz mene i ojačao me, da bi se preko mene potpuno izvršilo propovedanje dobre vesti i da bi je čuli svi narodi. I bio sam izbačen iz lavljih čeljusti. ¹⁸Gospod će me izbaviti od svakog zla i spašće me za svoje nebesko carstvo. Njemu neka je slava u svu večnost. Amin.

4:16 „Prilikom moje prve odbrane” Ovaj grčki termin, *apologia*, koren je reči „apologija“. Korišten je za pravnu odbranu (up. Dap 19:33; 22:1; 26:1,2,24). Pavle brani, objašnjava i objavljuje jevanđelje u nekoliko pravnih okvira, i u Palestini i u Rimu (up. Dap 9:15).

▣ **„niko nije došao da mi pruži podršku, nego su me svi ostavili”** Ovo je moguće objašnjenje za 2. Tim 4:10. Kao što je strah ušao u srca Isusovih sledbenika nakon što je On uhapšen, isto tako su se i Pavlovi pomoćnici uplašili i počeli da ga napuštaju (tj. Dimas).

Po rimskom sudskom sistemu u Pavlovom vremenu, vršeno je preliminarno ispitivanje optužbe pre formalnog suđenja. Čini se da u ovoj pravnoj proceduri niko nije svedočio u Pavlovu korist.

U grčkim rukopisima postoje razlike vezane za vreme glagola.

1. imperfekat – rukopisi A, C, D²⁻³, F, G, L
2. aorist – rukopisi 8, D* (u tekstu UBS⁴)

Tekstualni komentar Brusa Metzgera (Bruce Metzger), str. 649, navodi da se ista ova nejasnoća javlja i u 2. Tim 4:10,13, i 20.

▣ „neka im se to ne uračuna u krivicu” Pavle odražava Isusove reči sa krsta (up. Lk 23:34) i Stefanove reči iz Dap 7:60, Ali vidite i izjavu o odgovornosti u 2. Tim 4:14.

4:17 „ali je Gospod stajao uz mene” Isus je obećao da će biti sa nama u Mt 28:20. Isti glagol je upotrebljen za natprirodno ohrabivanje Pavla u Dap 23:11 i 27:23 (takođe vidite i Dap 18:9).

▣ „i ojačao me” Pavle često govori o tome da ga je Hrist ojačao (up. Ef 3:16; Fil 4:13; Kol 1:11; 1. Tim 1:12; 2. Tim 2:1).

▣ „da bi se preko mene potpuno izvršilo propovedanje” Pavle je poslan kao apostol neznabošcima (up. Dap 9:15; 22:21; 23:11; 26:17; Rim 1:5; 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:7; Ef 3:1-8; 1. Tim 2:7).

▣ „bio sam izbavljen iz lavljih čeljusti” Pavle, kao rimski građanin, nije mogao biti usmrćen bacanjem divljim zverima, a moguće je i da je ovo starozavetni idiom za (1) Božje spasenje vernika od njihovih neprijatelja, ili (2) Božje spasenje vernika od smrti. Pročitajte Ps 7:2; 22:21 i 35:17. Moguće je da je Pavlovo prvo suđenje završeno bez presude.

Nekoliko puta se ljudi opisuju kao životinje u Novom zavetu.

1. Mt 10:16
  - a. vernici – ovce, zmijske i golubovi
  - b. nevernici – vukovi
2. Lk 13:32 – Irod kao lisica
3. Mt 15:26-27; Fil 3:2; 2. Pt 2:22; Otk 22:15 – neznabošci, lažni učitelji i nevernici kao psi

4:18 „Gospod” Moguće je da se ovo u ovom stihu (i u 2. Tim 4:14) odnosi na Gospoda (YHWH), a da se u stihu 17 (i 2. Tim 4:1) odnosi na Isusa. Najverovatnije se odnosi na Isusa u svim slučajevima u poglavlju 4.

SSP, DK	izbaviti od svakog zlog dela
NSP	izbaviti od svakog zla
DS	izbaviti (i) od svakog zla dela
EC	izbaviti od svakog zla dela

Pavle je znao da je Gospod sa njim, u njemu i na njegovoj strani. Takođe je shvatio da ljudsko protivljenje potiče od sotonskih ili demonskih sila (up. Ef 6:10-19). Objavu jevanđelja uvek prati protivljenje zla!

Ovaj izraz je još šokantniji i paradoksalniji s obzirom na to da je Pavle za kratko vreme pogubljen!

▣ „spasće me za svoje nebesko carstvo” Vidite POSEBNA TEMA: OVO DOBA I BUDUĆE DOBA kod 2. Tim 3:1.

▣ „Njemu neka je slava u svu večnost” Pavle često ubacuje pohvalne doksologije (tj. dva dobra primera: Rim 11:36; Ef 3:14-21).

▣ „Amin” Vidite posebnu temu kod Titu 2:12.

NSP: 2. TIM 4:19-21

¹⁹Pozdravi Prisku i Akilu i Onisiforov dom. ²⁰Erast je ostao u Korintu, a Trofima sam ostavio bolesnog u Miletu. ²¹Učini sve što možeš da dođeš pre zime. Pozdravljaju te Euvul, Pud, Lin, Klaudija i sva braća.

4:19 „Prisku i Akilu” Ova žena (čije ime je i Priskila) često se navodi prva, u Dap 18:18,26; Rim 16:3 i ovde; njen muž je naveden prvi u Dap 18:2 i 1. Kor 16:19. Zbog toga što je navedena prva, a što je veoma neobično, moguće je da je pripadala rimskim visokim slojevima. Moguće je i da je imala snažniju ličnost od njega. Oni su bili šatordžije (ili kožari) kao Pavle i njegovi dobri prijatelji i saradnici u širenju jevanđelja.

▣ „**Onisiforov**” Vidite belešku kod 2. Tim 1:16-18.

4:20 „Erast” Isto ime se spominje i u Dap 19:22 i u Rim 16:23, ali se verovatno ne odnosi na istu osobu.

▣ „**Trofima sam ostavio bolesnog**” Ovaj čovek se spominje u Dap 20:4; 21:29, a moguće i u 2. Kor 8:19-22.

Toliko mnogo pitanja želimo da postavimo novozavetnim piscima. Jedna tema o kojoj svi vernici misle jeste fizičko isceljenje. U Delima (up. Dap 19:12; 28:7-9) Pavle može da leči, ali čini se da to ne može ovde i u 2. Kor 12:7-10 i Fil 2:25-30. Zašto su samo neki izlečeni, a ne svi, i da li postoji vremenski period za isceljenja koji je sada završen?

Ja čvrsto verujem u natprirodnog, saosećajnog Oca, koji nas je isceljivao i još uvek isceljuje i fizički i duhovno, ali zašto je ovaj aspekt isceljivanja naizgled prisutan, a zatim očigledno odsutan? Ne mislim da je to povezano sa ljudskom verom, jer je Pavle sigurno imao veru (up. 2. Kor 12). Verujem da su isceljenja i čuda potvrđivala istinitost i pouzdanost jevanđelja, što još uvek čine u delovima sveta gde se ono objavljuje. Međutim, verujem da Bog želi da mi živimo po veri, a ne po onome što vidimo. Takođe, često se fizičke bolesti dozvoljavaju u životima vernika

1. kao privremena kazna za greh;
2. kao posledica života u palom svetu
3. kao sredstvo za duhovni rast vernika.

Moj problem je to što nikad ne znam koje od toga je u pitanju! Moja molitva da se u svakom slučaju ostvari Božja volja nije nedostatak vere, nego iskren pokušaj da pustim milostivom, saosećajnom Bogu da u svakom životu sprovede svoju volju.

▣ „**u Miletu**” Ovo je bila luka na zapadu Male Azije (zapadna Turska), južno od Efesa.

4:21 „Učini sve što možeš da dođeš pre zime” Pavle je bio usamljen i moguće je da je imao probleme sa vidom. Brodovi nisu prevozili putnike po zimi, te niko ne bi mogao doći do njega kada započnu zimske oluje (up. Titu 3:21).

▣ Ne znamo ništa o ovim vernicima iz drugih delova Novog zaveta. Ali Bog zna!

Po ranoj crkvenoj tradiciji (tj. po Irinejevoj listi rimskih biskupa) čovek po imenu „Lin“ bio je vođa crkve u Rimu od kraja šezdesetih do kraja sedamdesetih.

NSP: 2. TIM 4:22

²²Neka Gospod bude s tvojim duhom. Neka njegova blagodat bude s vama.

4:22 Ovo je verovatno pisao sam Pavle da potvrdi autentičnost pisma (up. 2. Sol 2:2; 3:17).

▣ „**Gospod**” NKJV koristi „Gospod Isus Hrist”, po rukopisima α^2 , C, D, K, L, P, većini kasnijih

rukopisa minuskula i njihovih verzija. Ista ova puna forma upotrebljena je u KJV, 2. Tim 4:1. UBS⁴ kraćem tekstu daje oznaku „B” (skoro sigurno), po rukopisima κ^* , F, G i starim latinskim i koptskim prevodima.

Očigledno je da se kod ovog naziva dogodila neka nejasnoća među pisarima. Rukopis A koristi „Gospod Isus”, kao i neki starolatinski prevodi i verzije Vulgate. U suštini, poslednja rečenica ima osam različitih oblika u grčkim rukopisima (Metzgerov (Metzger) tekstualni komentar, str. 651).

▣ „**bude s tvojim duhom**” Zamenica je u jednini i odnosi se na Timotija (up. Flm 1:25). Ovde je termin „duh” napisan malim slovom zato što se odnosi na Timotija.

POSEBNA TEMA: DUH (PNEUMA) U NOVOM ZAVETU

Grčki termin „duh” koristi se na nekoliko načina u Novom zavetu. Sledi nekoliko reprezentativnih klasifikacija i primera.

A. za Trojedinog Boga (vidite POSEBNA TEMA: TROJSTVO)

1. za Oca (up. Jn 4:24)
2. za Sina (up. Rim 8:9-10; 2. Kor 3:17; Gal 4:6; 1. Pt 1:11)
3. za Svetog Duha (up. Mk 1:11; Mt 3:16; 10:20; Jn 3:5,6,8; 7:39; 14:17; Dap 2:4; 5:9; 8:29,35; Rim 1:4; 8:11,16; 1. Kor 2:4,10,11,13,14; 12:7)

B. za ljudsku životnu silu

1. za Isusa (up. Mk 8:12; Jn 11:33,38; 13:21)
2. za čovečanstvo (up. Mt 22:43; Dap 7:59; 17:16; 20:22; Rim 1:9; 8:16; 1. Kor 2:11; 5:3-5; 7:34; 15:45; 16:18; 2. Kor 2:13; 7:13; Fil 4:23; Kol 2:5)
3. stvari koje Duh stvara u ljudskom duhu i kroz ljudski duh
  - a. niste primili duh ropstva, nego duh posinjenja, Rim 8:15
  - b. duh blagosti, 1. Kor 4:21
  - c. duh vere”, 2. Kor 4:13
  - d. duh mudrosti i razumevanja nebeskih objava, Ef 1:17
  - e. nije nam dao duh koji nas čini plašljivima, nego duh koji nam daje snagu, ljubav i razboritost, 2. Tim 1:17
  - f. izjava nadahnuta istinom ili izjava nadahnuta zabludom, 1. Jn 4:6

C. za duhovni svet

1. duhovna bića
  - a. dobra (tj. anđeli, up. Dap 23:8-9; Jev 1:14)
  - b. zla (tj. demoni, up. Mt 8:16; 10:1; 12:43,45; Dap 5:16; 8:7; 16:16; 19:12-21; Ef 6:12)
  - c. duhovi (up. Lk 24:37)
2. duhovno razlučivanje (up. Mt 5:3; 26:41; Jn 3:6; 4:23; Dap 18:25; 19:21; Rim 2:29; 7:6; 8:4,10; 12:11; 1. Kor 14:37)
3. duhovne stvari (up. Jn 6:63; Rim 2:29; 8:2,5,9,15; 15:27; 1. Kor 9:11; 14:12)
4. duhovni darovi (up. 1. Kor 12:1; 14:1)
5. nadahnuće Duha (up. Mt 22:43; Lk 2:27; Ef 1:17)
6. duhovno telo (up. 1. Kor 15:44-45)

D. karakteristike

1. stav sveta (up. Rim 8:15; 11:8; 1. Kor 2:12)
2. razmišljanje ljudi (up. Dap 6:10; Rim 8:6; 1. Kor 4:2)

E. fizički svet

1. vetar (up. Mt 7:25,27; Jn 3:8; Dap 2:2)
2. dah (up. Dap 17:25; 2. Sol 2:8)

Očigledno je da se ovaj termin mora tumačiti u odnosu na neposredan kontekst. Postoje razne nijanse značenja koje se mogu odnositi na (1) fizički svet; (2) nevidljivi svet; (3) kao i na bića iz ovog fizičkog sveta ili iz duhovnog sveta.

Sveti Duh je deo Trojedinog Boga koji je najaktivniji u ovom periodu istorije. Novo doba Duha je došlo. Sve što je dobro, sveto, ispravno i istinito povezano je sa Njim. Njegovo prisustvo, darovi i služba ključni su u širenju jevanđelja i uspehu Božjeg carstva (up. Jn 14 i 16). On ne privlači pažnju na sebe, nego na Hrista (up. Jn 16:13-14). On ubeđuje, uverava, privlači, krsti i vodi vernike ka zrelosti (up. Jn 16:8-11).

▣ „**Neka njegova blagodat bude s vama**” Zamenica je u množini. Iako se sva Pastoralna pisma obraćaju pojedincima, planirano je da se javno čitaju u kućnim crkvama (up. 1. Tim 6:21; Titu 3:15).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Ko je prenosilac dobre vesti?
2. Da li je uloga svakog hrišćanina da verbalno svedoči?
3. Da li stihovi 5-8 ukazuju na to da je Pavle znao da će umreti?
4. Šta se dogodilo sa Dimasom?
5. Zašto Pavle nije mogao da izleći Trofim?
6. Zašto je poslednja rečenica u pismu u množini?

SAŽETE DEFINICIJE POJMOVA GRAMATIKE GRČKOG JEZIKA

Koine grčki jezik, često nazivan i jelinistički grčki, bio je zajednički jezik mediteranskog sveta od vremena Aleksandra Velikog (336-323. g.n.e.). Korišten je oko osam vekova (300. g.p.n.e. - 500. g.n.e.). To nije bio samo pojednostavljen klasični jezik, već po mnogo čemu novi oblik grčkog. Bio je drugi govorni jezik drevnog istoka i sredozemnog sveta.

Osim toga, novozavetni grčki je imao još neke posebnosti. Oni koji su se služili njime, osim Lk i pisca poslanice Jevrejima, najverovatnije su kao maternji govorili aramejski jezik. To je razlog zbog kojeg su njihova dela pod uticajem idioma i jezičkih oblika aramejskog. Takođe, oni su čitali i citirali Septuagintu (grčki prevod Starog zaveta) takođe na koine grčkom. S druge strane, Septuagintu su takođe prevodili jevrejski intelektualci čiji maternji jezik nije bio grčki.

Sve ovo bi trebalo da nas trajno podseća da ne možemo gurati Novi zavet u krute gramatičke strukture. On je po tome poseban, koliko god da ima zajedničkog sa (1) Septuagintom; (2) jevrejskim delima, poput onih Josifa Flavija; (3) papirusima pronađenim u Egiptu. Kako onda da pristupimo gramatičkoj analizi Novog zaveta?

Gramatički oblici koine grčkog i novozavetnog koine grčkog su fluidni. Naime, gramatika je u mnogo čemu pojednostavljena, te je kontekst najvažniji da bismo je razumeli. Reči imaju svoje značenje samo u širem kontekstu, pa se stoga gramatička struktura jedino može shvatiti u (1) svetlu posebnosti piščevog stila i (2) neposrednom kontekstu. Zato i ne možemo da postavimo konačne definicije gramatičkih oblika i struktura.

Koine grčki je bio prevashodno govorni jezik. Najčešći ključ njegovog tumačenja je u vrsti i obliku verbalna. Naime, u većini ključnih rečenica glagol stoji na početku kao dominantna gramatička forma. Zato u analizi grčkih glagola moramo da pazimo na tri stvari: (1) osnovni naglasak vremena, stanja, modaliteta (morfologija); osnovno značenje glagola (leksika); (3) tok priče - kontekst (sintaksa).

I. VREME

- A. Glagolsko vreme pokazuje da li je neka radnja završena ili nije, da li je svršena (perfekat) ili nesvršena (imperfekt).
  - 1. Svršeni glagoli se usredsređuju na posledicu neke radnje. Nešto se dogodilo i - to je sve. Nemamo više podataka o događaju. Ne znamo ništa o početku, razvoju i vrhuncu događaja.
  - 2. Nesvršeni glagoli se usredsređuju na tok određene radnje. Ponekad se opisuju kao glagoli linearnog delovanja, trajni, progresivni i sl.
- B. Vremena se slažu po tome kako pisac vidi tok neke radnje.
  - 1. Desilo se - AORIST
  - 2. Desilo se i posledice toga traju - PERFEKT
  - 3. Desilo se i posledice su trajale, ali ne sada - PLUSKVAMPERFEKT
  - 4. Dešava se - PREZENT
  - 5. Dešavalo se - IMPERFEKT
  - 6. Desiće se - FUTUR

Hajde da na glagolu „spasiti” pogledamo kako i koliko poznavanje glagolskih vremena može da nam pomogne u tumačenju. Naime, ovaj glagol srećemo u svim ključnim vremenima koja naglašavaju da je naše spasenje i proces i kulminacija:

1. AORIST, „smo spaseni” (Rim 8:24)
2. PERFEKT, „ste spaseni... ste spaseni” (Ef 2:5,8)
3. PREZENT, „se spasavamo... se i spasavate” (1. Kor 1:18; 15:2)
4. FUTUR, „ćemo se spasti... bićeš spasen” (Rim 5:9,10; 10:9).

C. Kada se u tumačenju usredsredimo na glagolska vremena, shvatamo zašto pisac biblijskog teksta nešto piše. Rekli smo da je aorist vreme kojim se nešto najjednostavnije iskazuje. Aorist je bio uobičajen „nespecifičan”, „neobeleženi” glagolski oblik. Koristio se na najrazličitije načine i njegovo značenje je moglo da se dokuči samo iz konteksta. Jednostavno, nešto se dogodilo. U tom smislu prošlo vreme izražava samo INDIKATIVNI MODALITET. Ali ako je upotrebljeno neko drugo vreme onda se nešto drugo naglašava. Šta to?

1. PERFEKT: Vreme koje izražava dovršenu radnju sa velikim posledicama. U nekom smislu perfekat spaja AORIST i PREZENT. Pisac se tada najčešće fokusira na posledice radnje ili na njenu dovršenost, puninu (Ef 2:5,8 - spaseni smo u jednom trenutku u prošlosti i još uvek smo spaseni, trajno).
2. PLUSKVAMPERFEKT: (davno svršeno vreme): PERFEKT u osnovi, ali opisuje posledice radnje koje jenjavaju, prestaju (Jn 18:16 - „Petar ostade napolju”).
3. PREZENT: Nedovršena radnja koja se trenutno odvija. Glagol se fokusira na trenutak zbivanja, na neposredni događaj (1. Jn 3:6,9 - „Ko god živi u njemu, više ne greši... Ko god je rođen od Boga, ne čini greh”).
4. IMPERFEKT: Odnos ovog glagolskog vremena prema PREZENTU odgovara odnosu PERFEKTA prema PLUSKVAMPERFEKTU. Naime, IMPERFEKT opisuje nedovršenu radnju koja se odigrava, ali koja sada prestaje; radnju koja je otpočeta u prošlosti (Mt 3:5 - „Tada izlazaše k njemu Jerusalimljani (Čarnić); „K njemu su dolazili...” SSP).
5. FUTUR: Glagolsko vreme koje radnju smešta u budućnost. Futur se usredsređuje na moguću aktivnost i daje utisak njene neizbežnosti (Mt 5:4-9 - „Blaženi su... oni će...” EC)

II. STANJE

- A. Glagolsko stanje opisuje odnos glagolskog vremena i subjekta radnje.
- B. AKTIV je uobičajeno, očekivano i nenaglašeno stanje koje jednostavno opisuje da subjekt nešto radi.
- C. PASIV opisuje radnju koju je subjekt primio, prima na sebe od nekoga sa strane. Taj „neko” se u novozavetnom grčkom izražava predlozima i padežima:
  1. Predlog *hupo* opisuje neposredno, direktno delovanje u GENITIVU (Mt 1:22; Dap 22:30).
  2. Predlog *dia* opisuje neposredno delovanje takođe u GENITIVU (Mt 1:22).
  3. Predlog *ev* opisuje posredno delovanje u INSTRUMENTALU.
  4. U nekim slučajevima spoljašnji činilac delovanja može da bude i neposredan i posredan, a iskazan je samo u INSTRUMENTALU.
- D. MEDIJ (srednje glagolsko stanje, različito od aktiva i pasiva, karakteristično za grčki jezik) opisuje radnju koju čini sam subjekt. Naziva se i glagolskim stanjem od „izrazitog ličnog

interesa” i naglašava subjekt ili čitavu rečenicu. U mnogim jezicima ne postoje ovi rečenički oblici, pa zato postoje mnoga značenja u grčkom.

Uostalom, to se i vidi iz različitih prevoda. Primeri:

1. POVRATNI (refleksiv): direktna radnja subjekta na sebi (Mt 27:5 - „obesi se”).
2. INTENZIVNI: direktna radnja subjekta u svoju korist (2. Kor 11:14 - „jer se i sam Satana prurušava u anđela svetlosti”).
3. RECIPROČNI: pokazuje odnos dva subjekta (Mt 26:4 - „dogovoriše se...”).

III. MODALITET

- A. Koine grčki poznaje četiri glagolska modaliteta. Modalitet pokazuje odnos glagola prema stvarnosti, ili barem odnos glagola prema piščevoj zamisli. Dele se u dve grupe: INDIKATIV, oblik koji iskazuje određenu stvarnost; i oblici koji iskazuju moguću stvarnost: KONJUKTIV, IMPERATIV i OPTATIV.
- B. INDIKATIV je najkorišćeniji glagolski modalitet koji iskazuje radnju koja se dešava ili se desila, u stvarnosti ili prema piščevoj zamisli. To je jedini grčki modalitet kojim se iskazuje određeno vreme, ali i taj aspekt u tumačenju nije u prvom planu.
- C. KONJUKTIV najčešće govori o budućoj radnji koja se još nije zbilila, ali najverovatnije hoće. Veoma je sličan FUTUR INDIKATIVU, samo što KONJUKTIV ima određenu dozu neizvesnosti - „moglo bi”, „trebalo bi” i sl.
- D. OPTATIV iskazuje moguću teoretsku želju. U tom smislu je korak ispred KONJUKTIVA. Mogućnost OPTATIVA uvek ima određene uslove. Kao takav, ovaj glagolski modalitet je redak u Novom zavetu, a najčešći je u rečima apostola Pavla - „Bože sačuvaj” - upotrebljen petnaest puta (Rim 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; 1. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Srećemo ga još u Lk 1:38, 20:16, Dap 8:20, 1 Sol 3:11.
- E. IMPERATIV glagolu daje zapovedni oblik, kao realnu mogućnost ili kao želju onoga koji zapoveda. IMPERATIV ukazuje na voljnu poslušnost jer je stvar izbora. Postoji i posebna upotreba imperativa u molitvi, kada se nešto traži u ime nekoga (3. lice). U Novom zavetu ovakav imperativ uvek prati PREZENT i AORIST.
- F. PARTICIP je, prema nekim lingvistima, još jedan glagolski modalitet. Uobičajen je za novozavetni grčki i obično ga prepoznajemo po pridevu. Uvek stoji naspram glavnog glagola i kao takav se prevodi na različite načine. Zato je dobro da u proučavanju Svetog pisma koristimo što više prevoda. Bejkerova (Baker) *Biblija u dvadeset i šest prevoda (The Bible in Twenty Six Translations)* može biti veoma korisna u ovom procesu.
- G. AORIST AKTIV INDIKATIV je još jedan uobičajen način iskazivanja radnje. Svako drugo vreme, modalitet ili stanje ima određenu poruku za tumačenje koju je prvobitni autor želeo da prenese.

IV. Za sve koji se ne snalaze najbolje u novozavetnom grčkom predložimo sledeće izvore dobrih podataka:

- A. Barbara (Barbara) i Timoti Friberg (Timothy Friberg). *Analitički grčki Novi zavet (Analytical Greek New Testament)*, Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Alfred Maršal (Alfred Marshall), *Interlinearni grčko-engleski prevod Novog zaveta (Interlinear Greek-English New Testament)*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.

- C. William D. Mauns (William D. Mounce), *Analitički leksikon grčkog Novog zaveta (The Analytical Lexicon to the Greek New Testament)*. Grand Rapids: Zondervan 1993.
- D. Rej Samers (Ray Summers), *Osnove novozavetnog grčkog (Essentials of New Testament Greek)*. Nashville: Broadman, 1950.
- E. Mudijev Biblijski institut (Moody Bible Institute) iz Čikaga nudi akademski akreditovane programe za učenje koine grčkog.

V. IMENICE

- A. I u koine grčkom imenice se određuju prema padežima koji ih stavljaju u određeni položaj prema glagolu i ostalim rečima u rečenici. Opet, posebnost biblijskog grčkog je u tome što padeži stoje u odnosu sa predlozima. Dakle, ako padeži pokazuju odnose reči i rečenici, predlozi jasno odvajaju te odnose.
- B. Koine grčki jezik ima osam padeža:
  1. NOMINATIV (ko ili šta?) imenuje subjekt. Koristi se i kao predikatna imenica i pridev zajedno sa glagolom „biti”, „postati”.
  2. GENITIV (koga, čega?) opisuje subjekt, njegove osobine i kvalitete. Odgovara na pitanja „kakav”?
  3. ABLATIV (ablativni genitiv) je u suštini Genitiv, ali opisuje odvajanje s obzirom na vreme, mesto, izvor i stepen odvajanja.
  4. DATIV (kome, čemu?) opisuje lični interes, kako u pozitivnom tako i u negativnom smislu. I to najčešće kao indirektni objekt.
  5. LOKATIV (gde, o kome, o čemu?), poseban oblik DATIVA koji opisuje poziciju, mesto u prostoru, vreme i logičke granice.
  6. INSTRUMENTAL (s kim, čime?) je takođe oblik DATIVA i LOKATIVA, opisuje sredstvo delovanja.
  7. AKUZATIV (koga, šta?) opisuje završetak radnje i njena ograničenja. Najčešće se koristi kao direktan objekt.
  8. VOKATIV se koristi za direktno oslovljavanje.

VI. VEZNICI

- A. Grčki je veoma precizan jezik upravo zahvaljujući veznicima. Oni povezuju misli (članove, rečenice i paragrafe). Tipični su za grčki i njihovo odsustvo (asindenton) je uvek egzegetski značajno. Veznici najviše iskazuju piščeve namere i često su ključni za značenje napisanog.
- B. Sledi popis veznika i njihovo značenje (U ovome sam se najviše oslanjao na Priručnu gramatiku grčkog Novog zaveta (*A Manual Grammar of the Greek New Testament*), čiji autori su H. E. Dana (H. E. Dana) i Džulijus K. Manti (Julius K. Mantey).
  1. Vremenski veznici
    - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (subj.) - „kad”
    - b. *heōs* - „dok”
    - c. *hotan, epan* (subj.) - „svaki put kad”
    - d. *heōs, achri, mechri* (subj.) - „dok”
    - e. *priv* (infin.) - „pre”
    - d. *hōs* - „od kad”, „kad”, „kao”
  2. Logični veznici
    - a. Svrha
      - (1) *hina* (subj.), *hopōs* (subj.), *hōs* - „da bi”, „da”

- (2) *hōste* (vezni akuzativ infinitiva) - „da”
- (3) *pros* (vezni akuzativ infinitiva) ili *eis* (vezni akuzativ infinitiva) - „da”
- b. Ishod (postoji bliska veza između gramatičkih formi za svrhu i ishod)
  - (1) *hōste* (infinitiv, najčešći) - „da bi”, „stoga”
  - (2) *hiva* (subj.) - „radi”
  - (3) *ara* - „kako bi”
- c. Uzrok ili razlog
  - (1) *gar* (uzrok/posledica ili razlog/zaključak) - „za”, „zbog”
  - (2) *dioti, hotiy* - „zbog”
  - (3) *epei, epeidē, hōs* - „od kad”
  - (4) *dia* (sa akuzativom) and (sa veznim infinitivom) - „zbog”
- d. Deduktivni
  - (1) *ara, poinun, hōste* - „stoga”
  - (2) *dio* (najsnažnija deduktivna veza) - „zbog čega”, „shodno tome”, „dakle”
  - (3) *oun* - „stoga”, „kako bi”, „tada”, „zbog toga”
  - (4) *toinoun* - „prema tome”
- e. Suprotan
  - (1) *alla* (snažna suprotnost) - „ali”, „osim”
  - (2) *de* - „ali”, „međutim”, „ipak”, „s druge strane”
  - (3) *kai* - „ali”
  - (4) *mentoi, oun* - „međutim”
  - (5) *plēn* - „uprkos tome” (Najčešće kod Lk)
  - (6) *oun* - „međutim”
- f. Poređenje
  - (1) *hōs, kathōs* (uvodi komparaciju)
  - (2) *kata* (u složenicama, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
  - (3) *hosos* (u Poslanici Jevrejima)
  - (4) *ē* - „od”
- g. Nastavak ili niz
  - (1) *de* - „i”, „sada”
  - (2) *kai* - „i”
  - (3) *tei* - „i”
  - (4) *hina, oun* - „da”
  - (5) *oun* - „da” (kod Jovana)
- 3. Emfatička upotreba
  - a. *alla* - „izvesno”, „pa da”, „zapravo”
  - b. *ara* - „zaista”, „sigurno”, „stvarno”
  - c. *gar* - „ali stvarno”, „sigurno”, „zaista”
  - d. *de* - „zaista”
  - e. *ean* - „čak i ako”
  - f. *kai* - „čak i ako”, „zaista”, „stvarno”
  - g. *mentoi* - „zaista”
  - h. *oun* - „stvarno”, „u svakom slučaju”

VII. USLOVNE (KONDITIONALNE) REČENICE

- A. USLOVNA REČENICA sadrži u sebi jednu ili više uslovnih klauzula. Ovaj gramatički oblik doprinosi boljem tumačenju jer objašnjava zašto se dešava radnja (glagol). U grčkom postoje četiri tipa uslovne rečenice koji se kreću od pretpostavke šta je pišćeva namera, šta je ostvarivo od onoga što piše, do toga što je tek njegova želja.

- B. USLOVNA REČENICA PRVE KLASE - i pored „ako” - iskazuje radnju ili stanje koje se podrazumeva kao stvarnost sa stanovišta pisca, stanje koje odgovara ciljevima njegovog pisanja. U nekim kontekstima „ako” može da se prevede i kao „jer”, „pošto” (Mt 4:3; Rim 8:31). Opet, to ne znači da sve rečenice PRVE KLASE odgovaraju stvarnosti. Biblijski pisci na ovaj način ponekad ističu poentu, naglašavaju argument ili ukazuju na neku zabludu (Mt 12:27).
- C. USLOVNA REČENICA DRUGE KLASE se naziva i rečenica „uprkos činjenicama”. Naime, njome se izriče nešto neistinito da bi se nešto drugo istaklo. Primeri:
1. „Farisej koji je pozvao Isusa gledao je ovo i mislio u sebi: - Da je ovaj čovek stvarno prorok, on bi znao ko je i kakva je ova žena koja ga dodiruje, znao bi da je pokvarena.” (Lk 7:39 Birviš)
  2. „Kad biste zaista verovali Mojsiju, verovali biste i meni, jer on je o meni pisao.” (Jn 5:46 Birviš)
  3. „Da ja možda ne uveravam ljude ili Boga da sam u pravu? Ili se možda trudim da ugodim ljudima? Kada bih ugađao ljudima, ne bih bio Hristov sluga.” (Gal 1:10 Živković)
- D. USLOVNA REČENICA TREĆE KLASE izražava moguću buduću radnju. U njoj uvek provejava neizvesnost, mogućnost. Tu je „ako” u svom punom značenju. Primeri: 1. Jn : 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- E. USLOVNA REČENICA ČETVRTE KLASE izražava radnju koja je najdalje od stvarnosti i kao takva je retka u Novom zavetu. Zapravo, skoro da i ne postoji primer koji zadovoljava ovaj gramatički oblik. 1 Pet 3:14 je njen delimičan oblik u svom prvom delu, dok je Dap 8:21 takođe njen delimičan oblik u drugom, zaključnom delu.

VIII. ZABRANE

- A. PREZENT IMPERATIV SA PREFIKSOM *MĒ* često, mada ne i uvek, poziva na prestanak radnje koja je već otpočela i koja traje. Primeri: „Ne zgrčite sebi blaga na zemlji...” (Mt 6:19 Birviš); „Ne brinite za svoj život...” (Mt 6:25 Birviš); „Ne predajte svoje udove da služe kao oruđe nepravde” (Rim 6:13 Živković); „I ne žalostite Božjeg Svetog Duha” (Ef 4:30 Živković); „Ne opijajte se vinom” (Ef 5:18).
- B. AORIST KONJUKTIV SA PREFIKSOM *MĒ* naglašava: I ne počinjite to i to! Primeri: „Nemojte misliti da sam došao da ukinem...” (Mt 5:17 Birviš); „Ne brinite se...” (Mt 6:31 Birviš); „Ne stidi se da svedočiš...” (2. Tim 1:8 Živković)
- C. DVOSTRUKA NEGACIJA u KONJUKTIVU je veoma emfatična - „Nikada, baš nikada”, „ni pod koju cenu”. Primeri: „Zaista, zaista vam kažem: ko pazi na moju reč neće umreti doveka.” (Jn 8:51 Birviš); „...neću jesti meso doveka...” (Rim 8:13 Živković)

IX. ČLANOVI

- A. Grčki koine jezik ima određeni član (poput „the” u engleskom jeziku). Kao što sam naziv kaže, on pokazuje, skreće pažnju na neku reč, ime ili izraz. Pisci Novog zaveta ga različito koriste. Takođe, određeni član se koristi kao:
1. Kontrast, tj. kao pokazna zamenica.
  2. Znak za prethodno spomenuti subjekt.

3. Znak za prepoznavanje subjekta u rečenici sa vezivnim glagolom. Primer: „Bog je Duh” (Jn 4:24 Birviš); „Bog je svetlost” (1. Jn 1:5 Živković); „Bog je ljubav” (1. Jn 4:8,16)
- B. Grčki jezik ne poznaje kategoriju neodređenog člana (poput „a”, „an” u engleskom jeziku). Tako da odsustvo određenog člana znači:
  1. Usredsređivanje na nečije osobine ili kvalitet.
  2. Usredsređivanje na kategoriju nečega.
- C. pisci Novog zaveta na najrazličitije načine koriste određeni član u svojim delima.

X. NAČIN NAGLAŠAVANJA U NOVOZAVETNOM GRČKOM JEZIKU

- A. pisci Novog zaveta na različite načine koriste naglaske u svojim tekstovima. Luka je u tome najdosledniji, baš kao i pisac poslanice Jevrejima.
- B. Već smo rekli da je AORIST AKTIV INDIKATIV uobičajeni glagolski oblik kojim se ništa posebno ne ističe. Ali zato svako drugo vreme, stanje i modalitet nešto naglašavaju. Ovo svakako ne znači da se AORIST AKTIV INDIKATIV ne koristi i da bi se istaklo nešto značajno (primer: Rim 6:10 [dva puta]).
- C. Redosled reči u koine grčkom jeziku:
  1. Koine grčki je veoma inflektivan jezik koji ne zavisi od redosleda reči u rečenici. pisci su mogli da slažu reči drugačije od očekivanog, kako bi istaknuli:
    - a. nešto što su želeli da naglase čitaocima
    - b. nešto što je iznenađujuće za čitaoce
    - c. nešto što duboko osećaju u sebi
  2. Pitanje uobičajenog redosleda reči u rečenici je još uvek nedorečeno kada je u pitanju novozavetni grčki. Ipak, evo nekih odrednica:
    - a. za povezane glagole:
      - (1) glagol
      - (2) subjekt
      - (3) dodatak
    - b. za prenosne glagole:
      - (1) glagol
      - (2) subjekt
      - (3) objekt
      - (4) indirektni objekt
      - (5) dolazni glagol
    - c. za imenične fraze
      - (1) imenica
      - (2) modifikator
      - (3) predložna fraza
  3. U tom smislu redosled reči u rečenici može da bude od neizrecivog značaja za tumačenje. Primeri:
    - a. „...pružiše desnice Varnavi i meni u znak zajedništva” (Gal 2:9). Fraza
    - b. „desnice... zajedništva” je podeljena i stoji na početku rečenice kao naglasak.
    - c. „sa Hristom” (Gal 2:19) stoji na početku rečenice jer je njegova smrt ključna istina.
    - d. „...mnogo puta i na mnogo načina” (Jev 1:1) stoji na početku rečenice. Bog je tako objavljivao sebe, i to nije činjenica otkrivenja već iskazani kontrast.

- D. Uobičajeno je da se naglasci donekle iskazuju na sledeće načine:
1. Ponavljanje zamenice koja je već sadržana u glagolskom promenljivom obliku. Primer: „Ja... sa vama... u sve dane” (Mt 28:20).
  2. Odsustvo očekivanog veznika ili drugih vezivnih reči, fraza i sl. koje skreću pažnju.
Primer:
    - a. Blaženstva, Mt 5:3, lista vrlina
    - b. Rim 9:1, novi odeljak
    - c. 2. Kor 12:20, lista greha
    - d. Jn 14:1, nova tema
  3. Ponavljanje reči ili izraza u datom kontekstu. Primer: „da hvalimo slavu njegove blagodati” (Ef 1:6,12,14). Ovom frazom se ističe delovanje svake božanske osobe svete Trojice.
  4. Igra rečima, idiomima po zvučnosti:
    - a. Eufemizam (reč kojom se zamenjuje neki tabu), kao „spavati” za smrt (Jn 11:11-14), ili „noge” za muške genitalije (Ruta 3:7-8; 1. Sam 24:3).
    - b. Perifraze (opisni govor). Primer: Božje ime se zamenjuje izrazima „Carstvo nebesko” (Mt 3:21) ili „glas sa neba” (Mt 3:17).
    - c. govorne figure:
      - (1) nemoguća preterivanja (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
      - (2) preblag govor (Mt 3:5; Dap 2:36)
      - (3) poosobljavanje (1. Kor 15:55)
      - (4) ironija (Gal 5:12)
      - (5) poetski odeljci (Fil 2:6-11)
      - (6) igra reči po zvučnosti:
        - (a) crkva
          - (i) crkva (Ef 3:21)
          - (ii) poziv (Ef 4:1,4)
          - (iii) pozvani (4:1,4)
        - (b) sloboda
          - (i) slobodna žena (Gal 4:31)
          - (ii) sloboda (Gal 5:1)
          - (iii) slobodan (Gal 5:1)
    - d. Idiomi - način izražavanja poseban za određenu kulturu:
      - (1) slikovita upotreba imenice „hrana” (Jn 4:31-34)
      - (2) slikovita upotreba imenice „hram” (Jn 2:19; Mt 26:61)
      - (3) jevrejski idiom osećanja „mržnja” (Post 29:31; 5. Mojs 21:15; Lk 14:36; Jn 12:25; Rim 9:13)
      - (4) „sav” u poređenju sa „mnogi”. Uporedite Isa 53:6 sa 53:11-12 Ovi pojmovi su sinonimi, kako to vidimo u Rim 5:18-19.
      - (5) Upotreba pune fraze umesto jedne reči. Primer: „Gospod Isus Hrist”.
      - (6) Posebna upotreba reči *autos*:
        - (a) Kada je sa članom (kao pridev), prevodi se „isto”.
        - (b) Kada je bez člana (kao predikat) prevodi se kao reflektivna zamenica „sebi”, „sebe”.
- E. Oni koji ne čitaju Novi zavet na izvornom jeziku mogu na nekoliko načina da prepoznaju naglaske:
1. Koristite analitičke leksikone i uporedne tekstove (grčko-srpski).
  2. Upoređujte različite prevode Novog zaveta, posebno one za koje znate da pripadaju različitim pristupima veštini prevođenja. Primer: uporedi doslovne (KJV, NKJV, ASV,

NASB, RSV, NRSV) sa dinamičnim prevodima (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Bejkerova (Baker) *Biblija u dvadeset i šest prevoda (The Bible in Twenty Six Translations)* može biti veoma korisna u ovom procesu.

3. Koristite *Naglašenu Bibliju (The Emphasized Bible)*, Jozef Brajant Roterham (Joseph Bryant Rotherham), Kregel, 1994.
4. Koristite veoma doslovan prevod
  - a. *Američka standardna verzija (The American Standard Version)* iz 1901.
  - b. *Jungov doslovan prevod Biblije (Young's Literal Translation of the Bible)*, Robert Jung (Robert Young), Guardian Press, 1976.

Sva ova priča oko gramatike deluje vrlo zamorno, ali je neophodna za dobro i zdravo tumačenje. Sve ove sažete definicije, osvrti i primeri su navedeni da biste se ohrabрили i opremili kao osoba koja ne čita Novi zavet na izvornom koine grčkom i da biste koristili sve rečeno. Nema sumnje da je ovaj osvrt na gramatiku krajnje pojednostavljen, ali je dobra polazna osnova za dublje i sadržajnije razumevanje sintakse Novog zaveta. Nipošto nemojte koristiti ovaj dodatak na krut, dogmatičan način. Štaviše, ove osnove vam pomažu da razumete komentare Novog zaveta i drugu teološku pomoćnu literaturu o Novom zavetu.

Uvek moramo da proveravamo svoje stavove i tumačenja u svetlu podataka koje pronalazimo u biblijskim tekstovima. Gramatika je moćno sredstvo u tom smislu, ali ne i jedino. Tu su istorijski kontekst, savremena upotreba reči i uporedni odeljci.

Copyright © 2013 Bible Lessons International

TEKSTUALNI KRITICIZAM

O ovoj temi razgovaramo onako kako smo pristupili biblijskom tekstu u ovom komentaru. Sledimo sledeću šemu:

- I. Izvori biblijskog teksta:
  - A. Stari zavet
  - B. Novi zavet
- II. Sažeta objašnjenja problema teorije „nižeg kriticisma”, koja se takođe naziva i teorijom tekstualnog kriticisma.
- III. Predloženi izvori za dalja proučavanja.

- I. Izvori biblijskog teksta
  - A. Stari zavet
    1. Mazoretski tekst (MT) - Jevrejski konsonantski tekst koji je uredio rabi Akviba (100. g.p.n.e.). Tek u VI veku pre nove ere, počelo se sa dodavanjem vokala, akcenata, marginalnih napomena, interpunkcije, da bi se taj proces okončao u IX veku u okviru tadašnje jevrejske teološke škole Masoreta. Tekst koji je nastao je isti kao i u Mišni, Talmudu, Targumu, Pešiti i Vulgati.
    2. Septuaginta (LXX) - Prema predanju, Septuagintu su prevela sedamdesetorica jevrejskih pismoznanačica. Prevod je rađen sedamdeset dana za potrebe biblioteke u Aleksandriji, a pod sponzorstvom kralja Ptolomeja II. (285-246. god.). Ovo predanje potiče iz „Aristejevog pisma”. LXX se delimično oslanja na nekoliko jevrejskih tekstualnih tradicija rabija Akvibe (MT).
    3. Svici s Mrtvog mora (DSS) - Nastali su u eri Rimljana (200. g.p.n.e. - 70. g.n.e.) rukom članova jevrejske seke zvane Eseni. Jevrejski rukopisi nađeni na nekoliko različitih lokacija oko Mrtvog mora pokazuju da iza MT i LXX prevoda stoji nekoliko drevnih različitih prepisa.
    4. Evo nekoliko primera iz kojih vidimo kako upoređivanje ovih tekstova pomaže u tumačenju Starog zaveta:
      - a. LXX pomaže prevodiocima i teolozima da bolje shvate MT:
        - (1) LXX prevod Isa 52:14 - „kako su se mnogi užasnuli nad njim”
        - (2) MT prevod istog teksta - „kao što su se mnogi čudili gledajući ga”
        - (3) LXX prepoznaje promenu zamenica u Isa 52:15:
          - (a) LXX - „ipak, puci mnogi diviće se njemu”
          - (b) MT - „tako će on zapanjiti mnoge narode”
      - b. DSS ovde pomaže prevodiocima i teolozima da razumeju MT:
        - (1) DSS prevod Isa 21:8 - „I povika lav sa stražarnice...”
        - (2) MT prevod istog teksta - „zatim se oglasio kao lav...”
      - c. Oba prevoda - LXX i DSS – „rasvetljuju” Isa 53:11
        - (1) LXX i DSS - „Zbog patnje svoje duše, on će videti plodove truda svoga
        - (2) MT - „Videće trud duše svoje...”
  - B. Novi zavet
    1. Postoji preko 5.300 grčkih rukopisa celovitog ili delimičnog teksta Novog zaveta. Oko 85 je napisano na papirusu, a 268 velikim slovima (unicijalni - velikoslovni). Tek oko IX veka razvijeno je pisanje malim slovima. U formi knjige postoji oko 2.700 kopija, a postoji i oko 2.100 primeraka delova Pisma koji su se koristili na bogoslužjenjima (lekcionari).
    2. Oko 85 rukopisa sadrži delove Novog zaveta napisane na papirusu koji se

čuvaju u muzejima. Neki od njih potiču iz III veka, a većina iz IV i V veka. Nijedan od tih rukopisa nema čitav Novi zavet. Dakle, iako su to najstariji poznati prepisi to samo po sebi ne znači da imaju najmanje varijanti. Mnogi od njih su prepisani u brojnim primercima za lokalnu upotrebu, a u procesu prepisivanja nije se baš previše pazilo. Upravo to je i donelo brojne tekstualne varijante.

3. *Codex Sinaiticus*, poznat po prvom slovu jevrejskog alfabeta א - alef, tj. 01 - pronašao je Tišendorf (Tischendorf) u manastiru svete Katarine na brdu Sinaj. Smatra se da potiče iz IV veka. Kodeks sadrži LXX prevod Starog zaveta i grčki Novi zavet i poznat je po tzv. aleksandrijskom tipu teksta.
4. *Codex Aleksandrinus*, poznat kao „A” rukopis, ili 02, potiče iz V veka. Ime je dobio po mestu pronalaska - Aleksandrija, Egipat.
5. *Codex Vaticanus*, poznat pod oznakom „B” ili 03. Njegov nastanak datira sredinom IV veka. Pronađen je u Rimu, u vatikanskoj biblioteci. I njegov tekst je „aleksandrijski”.
6. *Codex Efraemi*, poznat kao „C” rukopis, ili 04. Potiče iz V veka i delimično je uništen.
7. *Bezin codex*, poznat kao „D” ili 05. Potiče iz V ili VI veka i tipičan je primer onoga što se u teologiji zove „zapadni tekst”. Sadrži mnoge dodatke, a čuveni prevod Svetog Pisma na engleski, „Kralj Džejms” (*King James Version* - KJV), najviše se oslanjao na njega.
8. *Svici s Mrtvog mora* (MSS) se po određenim osobinama dele u tri grupe, a ponekad i četiri:
  - a. Aleksandrijski tekstovi iz Egipta:
    - (1) P⁷⁵, P66 (oko 200. god.), sadrže Jevanđelja.
    - (2) P⁴⁶ (oko 225. god.), sadrži Pavlova pisma.
    - (3) P⁷² (oko 225. - 250. god.), sadrži Petra i Judu.
    - (4) *Vaticanus* (oko 325. god.) sadrži čitav Stari zavet i Novi zavet.
    - (5) Origen je citirao Pismo prema ovim tekstovima.
    - (6) Drugi rukopisi ovog tipa su א, C, L, W, 33.
  - b. Zapadni tekstovi iz zapadne Afrike:
    - (1) Iz ove grupe tekstova citiraju crkveni oci Tertulijan i Kiprijan, kao i iz grupe starih latinskih prevoda:
    - (2) Koristio ih je Irinej.
    - (3) Koristio ih je Tacijan, kao i stare sirijske prevode.
    - (4) Bezin kodeks (D) prati jezičku strukturu ove grupe tekstova.
  - c. Istočni, vizantijski tekstovi iz Konstantinopolja:
    - (1) Ova grupa se prepoznaje u više od 80% MSS tekstova.
    - (2) Koristili su ih Teodor, Hrizostom i kapodikejski crkveni oci u Antiohiji Sirijskoj.
    - (3) Kodeks „A”, ali samo u Jevanđeljima.
    - (4) Kodeks „E” (VIII vek) ceo Novi zavet.
  - d. Kesarijski tekstovi poreklom iz Palestine:
    - (1) Najviše ih koristi jevanđelista Marko.
    - (2) Najpoznatiji rukopisi ove vrste su P⁴⁵ i W.

II. Sažeta objašnjenja problema i teorija tekstualnog kritičizma

A. Odakle toliko različitih rukopisa?

1. Nesmotrenost ili slučajnost (najveći deo neslaganja):

a. Previdi tokom prepisivanja u obliku preskakanja reči zbog sličnosti.

Naime, prepisivači su zbog toga ispuštali određene reči (*homoioteleuton*).

- (1) Preskakanje reči sa dva ista slova u nizu (*haplografi*).
  - (2) Ispuštanje fraza koje se ponavljaju u nizu (*ditografi*).
  - b. Čujna greška prepisivača kod diktiranja (*itacizam*). Ponekad je reč o izostavljanju reči, a ponekad o grešci, jer mnoge grčke reči zvuče slično.
  - c. Izvorni grčki tekstovi nisu bili podeljeni na poglavlja i stihove. Imali su tek po koji znak interpunkcije. Najgore je to što se pisalo bez razmaka između reči.
2. Svesne greške:
    - a. Prepisivači su doterivali, poboljšavali gramatičke oblike kopija.
    - b. Prepisivači su usklađivali tekst sa drugim kanonskim tekstovima (harmonizacija).
    - c. Spajanje dva slična teksta u jedan duži (konflacija).
    - d. Ispravljjanje uočenih grešaka u tekstu koji se prepisivao (1. Kor 11:27; 1. Jn 5:7-8).
    - e. Prepisivači su na margine rukopisa zapisivali određene istorijske podatke, ili ispravna tumačenja, da bi naredni prepisivač sve to uvrstio u tekst. (Jn 5:4).
- B. Osnovna pravila tekstualnog kriticizma (logične vodilje u određivanju izvornog teksta u obilju postojećih tekstualnih varijanti):
1. Najneobičniji i gramatički najneusklađeniji tekst je najverovatnije najizvorniji.
  2. Najkraći tekst je najverovatnije originalan.
  3. Što je tekst stariji, to mu pripada više pažnje jer je bliži izvorniku.
  4. MSS tekstovi sa različitim lokacija su izvorni.
  5. Dobri su oni tekstovi koji su doktrinarno slabiji u odnosu na teme koje su bile u žiži pažnje tokom nastanka samih rukopisa. Recimo, tema Trojstva u 1. Jn 5:7-8.
  6. Dobar je tekst koji najbolje objašnjava nastanak drugih varijanti tekstoava.
  7. Tekstovi koji nam pomažu da vidimo ravnotežu u problematičnim tekstovima:
    - a. J. Harold Grinli (J. Harold Greenlee): *Uvod u tekstualni kriticizam Novog zaveta (Introduction to New Testament Textual Criticism)*, str. 68:
 „Nijedna hrišćanska doktrina nije zasnovana na spornim tekstovima, pa bi svi koji proučavaju Novi zavet morali da se čuvaju od kušnje da svojim tekstovima pripisuju veći teološki ili doktrinarni značaj nego nadahnutom originalu”.
    - b. W. A. Krisvel (W. A. Criswell) je u jednom razgovoru za Birmingemske novosti (*The Birmingham News*) rekao Gregu Garisonu (Greg Garrison) da ne veruje kako je svaka reč u Bibliji nadahnuta. „Barem ne svaka reč koja je do nas došla nakon vekova prevođenja.” Krisvel (Criswell) je rekao: „Verujem u tekstualni kriticizam. Mislim da je druga polovina Jevanđelja po Marku 16 jeres, nije nadahnuta, samo je dodata... Kada uporedite sve rukopise očigledno je da takav završetak Markovog Jevanđelja ne postoji. To je nečiji dodatak...”
 Patrijarh američkih južnih baptista takođe tvrdi da je takva „interpolacija” očigledna u Jevanđelju po Jovanu 5, gde je opisan Isus kod banje Vitezde. Krisvel (Criswell) spominje i dva različita opisa Judinog samoubistva (Mt 27 i Dap 1). „To je jednostavno različito viđenje samoubistva.” - kaže - „Ako je nešto u Bibliji, za to postoji objašnjenje. A dva zapisa o Judinom samoubistvu jesu u Bibliji. Zato je tekstualni kriticizam predivna nauka. Ona nije ni kratkoročna ni prolazna, već dinamična i sveobuhvatna...”
- C. Rukopisni problemi (tekstualni kriticizam). Naslovi koje predlažem za dalja proučavanja:

1. *Biblijski kriticizam: istorijski, književni i tekstualni (Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual)*, R. H. Harison (R. H. Harison)
2. *Tekst Novog zaveta: njegovo prenošenje, iskrivljavanje i obnova (The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration)*, Brus M. Metzger (Bruce M. Metzger)
3. *Uvod u tekstualni kriticizam Novog zaveta (Introduction to New Testament Textual Criticism)*, J. H. Grinli (J. H. Greenlee).

REČNIK

A priori. Ovo je u suštini sinonim sa rečju „pretpostavka”. Podrazumeva zaključivanje na osnovu ranije prihvaćenih definicija, principa ili stavova za koje se pretpostavlja da su istiniti. Ovo su stvari koje se prihvataju bez preispitivanja ili analize.

Adopcionizam. Ovo je jedno od ranih viđenja Isusovog odnosa sa Bogom. U suštini, adopcionizam tvrdi da je Isus bio normalno ljudsko biće u svakom smislu, a Bog ga je na poseban način usvojio (latinska reč za usvojenje je *adoptio*) u trenutku Njegovog krštenja (up. Mt 3:17; Mk 1:11) ili Njegovog vaskrsenja (up. Rim 1:4). Isus je živeo toliko primernim životom da ga je Bog, u nekom trenutku (krštenja, vaskrsenja), usvojio kao svog „sina” (up. Rim 1:4; Fil 2:9). Ovo viđenje je prihvatila mala grupa u ranoj crkvi i u osmom veku. Umesto Boga koji postaje čovek (inkarnacija), ovde je to preokrenuto i sada čovek postaje Bog!

Teško je objasniti kako je moguće da zbog primerenog života Bog nagradi ili uzvisi Isusa, Božjeg Sina, božanstvo koje je postojalo pre svega. Ako je On već bio Bog, kako može biti nagrađen? Ako je imao božansku slavu od pre početka vremena, kako je mogao biti još više slavljen? Iako nam je teško da to shvatimo, Bog jeste na neki način uzvisio Isusa na poseban način zato što je On savršeno ispunio Očevu volju.

Ajzegeza. Ona je suprotnost egzegezi. Ako je egzegeza „iznošenje” namere originalnog autora, ovaj termin podrazumeva „unošenje” strane ideje ili mišljenja.

Alegorija. Ovo je vrsta tumačenja Biblije koja se prvobitno razvila unutar aleksandrijskog judaizma. Popularizovao ga je Filon Aleksandrijski. Njegova osnova je želja da Pismo bude relevantno za nečiju kulturu ili filozofski sistem, uz zanemarivanje istorijskog okruženja i/ili književnog konteksta u Bibliji. Traži skrivena ili duhovna značenja iza svakog teksta u Pismu. Moramo priznati da Isus koristi alegoriju da prenese istinu u Mateju 13, kao i Pavle u Galaćanima 4. Međutim, ovo je neka vrsta tipologije, nije u potpunosti alegorija.

Aleksandrijska škola. Ovaj metod tumačenja Biblije je razvijen u Aleksandriji, u Egiptu, u drugom veku nove ere. Zasnovan je na osnovnim principima tumačenja Filona, Platonovog sledbenika. Često se naziva i alegorijski metod. Do reformacije je bio najzastupljeniji metod u crkvama. Njegovi najpoznatiji zastupnici bili su Origen (Origen) i Augustin (Augustine). Vidite Moses Silva (Moises Silva), *Da li je crkva pogrešno shvatila Bibliju? (Has The Church Misread The Bible?)*, Academic, 1987.

Aleksandrijski rukopis. Ovaj grčki rukopis iz petog veka, iz egipatske Aleksandrije, sadrži Stari zavet, Apokriife i veći deo Novog zaveta. To je jedan od najsačuvanijih grčkih Novih zaveta (osim delova Mateja, Jovana i Druge Poslanice Korinćanima). Kada se stihovi ovog rukopisa, koji nosi oznaku „A”, podudaraju sa stihovima rukopisa sa oznakom „B” (*Vaticanus*), većina stručnjaka smatra da su ti stihovi u velikoj meri originalni.

Analitički leksikon. Ovo je vrsta alata za istraživanje koji nam omogućava da identifikujemo sve grčke oblike u Novom zavetu. To je kompilacija formi i osnovnih definicija, poređanih po grčkom alfabetu. Zajedno sa doslovnim prevodom, omogućava vernicima koji ne govore grčki da analiziraju novozavetne grčke gramatičke i sintaksne forme.

Analogija Pisma. Ovaj izraz se koristi da opiše shvatanje da je Bog nadahnuo sve u Bibliji, te je stoga sve u njoj komplementarno, a ne kontradiktorno.

Antiohijska škola. Ovaj metod tumačenja Biblije razvijen je u Antiohiji, u Siriji, u trećem veku, kao reakcija na alegorijski metod iz egipatske Aleksandrije. Ovaj metod je fokusiran na istorijsko značenje Biblije. Tumači Bibliju kao uobičajenu, ljudsku literaturu. Ova škola je postala deo kontroverze oko pitanja da li je Hrist imao dve prirode (nestorijanstvo) ili jednu prirodu (u potpunosti Bog i u potpunosti čovek). Rimokatolička crkva je ovu školu proglasila za jeres, te je preseljena u Persiju, ali je škola imala mali uticaj. Njeni osnovni hermeneutički principi kasnije su postali principi tumačenja klasičnih protestantskih reformatora (Lutera i Kalvina).

Antitetičan. Ovo je jedan od tri opisna termina koji se koriste da opišu odnose između stihova u hebrejskoj poeziji. Odnosi se na stihove koji imaju suprotna značenja (up. Pri 10:1, 15:1).

Antropomorfizam. Ovaj termin označava da nešto „ima karakteristike koje su povezane sa ljudskim bićima” i opisuje naš religijski jezik o Bogu. Potiče od grčke reči za čovečanstvo. To znači da mi govorimo o Bogu kao da je On čovek. Bog se opisuje u fizičkim, sociološkim i psihološkim terminima koji se inače odnose na ljudska bića (up. 1. Mojs 3:8; 1. Car 22:19-23). Ovo je naravno samo analogija. Međutim, mi ljudi ne posedujemo druge kategorije ili termine koje bismo mogli koristiti. Stoga je naše znanje o Bogu ograničeno, iako je tačno.

Apokaliptična literatura. Ovo je bio prvenstveno, možda čak i jedinstveno, jevrejski žanr. To je bio kriptičan način pisanja koji je korišten u vreme kada su Jevreji bili pod tuđom okupacijom i vlašću. Polazi od pretpostavke da lični Bog otkupljenja kreira svetske događaje i upravlja njima, a ima posebno interesovanje i posebnu brigu za Izrael. Ova literatura obećava konačnu pobedu koja će biti ostvarena posebnim Božjim trudom.

Ona je veoma simbolična i maštovita, sa brojnim kriptičnim terminima. Često izražava istinu kroz boje, brojeve, vizije, snove, anđeoske meditacije, tajne kodirane reči, te često pravi oštru podelu između dobra i zla.

Neki primeri ovog žanra su (1) u Starom zavetu, Jezekilj (poglavljja 36-48), Danilo (poglavljja 7-12), Zaharija; i (2) u Novom zavetu, Matej 24; Marko 13; 2. Solunjanima 2 i Otkrivenje.

Apologeta (apologetika). Potiče od grčke reči za „pravnu odbranu”. Ovo je posebna disciplina unutar teologije koja teži da pruži dokaze i racionalne argumente u korist hrišćanske vere.

Arijanizam. Arije je bio biskup u crkvi u egipatskoj Aleksandriji na kraju trećeg i početku četvrtog veka. Prihvatao je Isusovu preegzistenciju, ali ne i božansku prirodu (On nije isto što i Otac), moguće na osnovu Pri 8:22-31. Suprotstavio mu se aleksandrijski biskup koji je (318. g.n.e.) započeo kontroverzu koja je trajala godinama. Arijanizam je postao zvaničan stav Istočne crkve. Nikejski sabor je osudio Arija 325. g.n.e. i potvrdio ravnopravnost i božansku prirodu Sina.

Aristotel. On je bio jedan od filozofa drevne Grčke, Platonov učenik i učitelj Aleksandra Velikog. Čak i danas, njegov rad utiče na mnoge oblasti savremenih studija. To je zbog toga što je on naglašavao znanje koje se stiče posmatranjem i klasifikacijom. To je jedan od stubova na kojima se zasniva naučni metod.

Autografi. Originalni biblijski tekstovi nose ovo ime. Svi ti prvobitni, rukom pisani rukopisi su izgubljeni. Samo kopije kopija su sačuvane. Ovo je izvor brojnih tekstualnih razlika u hebrejskim i grčkim rukopisima i u drevnim verzijama.

Bezae. Ovo je grčki i latinski rukopis iz šestog veka nove ere. Nosi oznaku „D”. Sadrži Jevanđelja i Dela i neke opšte poslanice. Za njega su karakteristični brojni dodaci prepisivača. On je osnova za *Primljeni tekst (Textus Receptus)*, osnovnu grčku tradiciju rukopisa na kojoj se zasniva *Biblija Kralja Džejmsa (King James Version)*.

Biblijski autoritet. Ovaj termin se koristi u veoma određenom smislu. Definiše se kao shvatanje onoga što je prvobitni autor rekao u svoje vreme i primenu te istine u naše vreme. Biblijski autoritet se obično definiše kao prihvatanje same Biblije kao jedinog autoritativnog vodiča. Međutim, u odnosu na savremena, netačna tumačenja, ograničio sam ovaj koncept na Bibliju u skladu sa tumačenjima po principima istorijsko-gramatičkog metoda.

Dedukcija. Ovo je racionalan, logički metod zaključivanja koji ide od opštih principa ka posebnoj primeni. Suprotan je u odnosu na induktivno zaključivanje, naučni metod koji se kreće od primećenih pojedinosti ka opštim zaključcima (teorijama).

Dijalektika. Ovo je metod rezonovanja u kojem se nešto što deluje kontradiktorno ili paradoksalno drži zajedno u tenziji, u potrazi za jedinstvenim odgovorom koji sadrži obe strane paradoksa. Mnoge biblijske doktrine sadrže dijalektičke parove: predodređenje-slobodna volja; sigurnost-istrajnost; veradela; odluka-učeništvo; hrišćanska sloboda-hrišćanska odgovornost.

Dijaspora. Ovo je tehnički grčki termin kojeg su koristili palestinski Jevreji da opišu druge Jevreje koji su živeli izvan geografskih granica Obećane zemlje.

Dinamički ekvivalent. Ovo je teorija o prevođenju Biblije. Prevod Biblije se može posmatrati kao kontinuum od doslovnosti, „reč za reč”, gde jedna reč našeg jezika odgovara jednoj hebrejskoj ili grčkoj reči, do „parafraziranja”, gde se samo misao prevodi, sa više ili manje pažnje prema originalnim rečima ili rečenici. Između te dve teorije je „dinamički ekvivalent”, teorija koja pokušava da originalni tekst shvati ozbiljno, ali ga prevodi sa savremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Zaista dobra analiza ovih različitih teorija o prevođenju nalazi se u knjizi *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, autora Fi (Fee) i Stjuart (Stuart). str. 35 i u uvodu Roberta Bračera (Robert Bratcher) za savremeni engleski prevod Biblije TEV (*Today's English Version*).

Doslovno tumačenje. Ovo je još jedno ime za hermeneutički istorijski metod iz Antiohije, fokusiran na tekst. Iako prepoznaje prisustvo figurativnog jezika, veruje da se tumačenje uglavnom zasniva na normalnom i očiglednom značenju u ljudskom jeziku.

Egzegeza. Ovo je tehnički termin za praksu tumačenja određenog poglavlja. Ona znači „izneti” (iz teksta), što podrazumeva da je naš cilj da shvatimo nameru prvobitnog autora u odnosu na njegovo istorijsko okruženje, literarni kontekst, sintaksu i značenje reči u to vreme.

Eklektizam. Ovaj termin se koristi u odnosu na tekstualni kriticizam. Odnosi se na praksu odabira tekstova iz različitih grčkih rukopisa da bi se sastavio tekst za koji se pretpostavlja da je najbliži originalnim autografima. Ne prihvata stanovište da bilo koja grupa grčkih rukopisa sadrži originalan tekst.

Etimologija. Ovo je aspekt proučavanja reči koji pokušava da odredi originalno značenje te reči. Na osnovu tog prvobitnog značenja, lakše je odrediti značenje u specifičnoj upotrebi. U tumačenju, osnovni fokus nije etimologija nego tadašnje značenje i upotreba reči.

Gnosticizam. O ovoj jeresi znamo na osnovu gnostičkih tekstova iz drugog veka. Međutim, njene ideje su začete u prvom veku (i ranije).

Osnovne poznate ideje Valentinovog i Kerintovog gnosticizma iz drugog veka su: (1) i materija i duh su večni (ontološki dualizam). Materija je zla, duh je dobar. Bog, koji je duh, ne može biti direktno uključen u oblikovanje zle materije; (2) između boga i materije postoje emanacije (*eoni* ili anđeoski nivoi). Poslednji ili najniži je Gospod iz Starog zaveta, koji je stvorio univerzum (*kosmos*); (3) Isus je

emanacija slična Gospodu, ali na višem nivou, bliža pravom Bogu. Neki ga stavljaju na najviši nivo, ali i dalje niži od boga i ne kao božje otelovljenje (up. Jn 1:14). Pošto je materija zla, Isus nije mogao imati ljudsko telo i božansku prirodu. On je bio duhovno biće (up. 1. Jn 1:1-3; 4:1-6); i (4) spasenje se stiče po veri u Isusa uz posebno znanje, kojeg imaju samo posebne osobe. Znanje (lozinke) je nužno da bi se prošlo kroz nebeske sfere. Jevrejski legalizam je takođe bio nužan da bi osoba došla do boga. Gnostički lažni učitelji su zagovarali dva suprotna etička sistema: (1) neki su verovali da stil života ni na koji način ne utiče na spasenje. Za njih su spasenje i duhovnost bili sadržani u tajnom znanju (lozinkama) preko anđeoskih sfera (*eona*); a (2) za druge je stil života bio suštinski važan za spasenje. Oni su naglašavali asketski stil života kao dokaz prave duhovnosti.

Hermeneutika. Ovo je tehnički termin za principe za egzegezu. To je istovremeno niz određenih pravila i veština/dar. Biblijski, ili u svetosti, hermeneutika je obično podeljena na dve kategorije: opšti principi i posebni principi. Oni se tiču različitih tipova književnosti koji se nalaze u Bibliji. Svaki pojedinačni tip (žanr) ima svoja jedinstvena pravila, ali i deli neke zajedničke pretpostavke i procedure tumačenja sa ostalima.

Hristocentričan. Ovaj termin se koristi da opiše Isusovo centralno mesto. Koristim ga zajedno sa konceptom da je Isus Gospod celokupne Biblije. Stari zavet ukazuje na Njega, On je njegovo ispunjenje i cilj (up. Mt 5:17-48).

Idiom. Ova reč se koristi za izraze iz različitih kultura koji imaju posebno značenje, koje nije povezano sa uobičajenim značenjem pojedinačnih reči u tom izrazu. Neki savremeni primeri su: „to je strašno dobro” ili „umirem od smeha”. Biblija takođe sadrži ovaj tip izraza.

Iluminacija. Ovo je ime za koncept Božjeg obraćanja čovečanstvu. Ceo koncept se najčešće izražava kroz tri termina: (1) otkrivenje - Bog deluje u ljudskoj istoriji; (2) nadahnuće - On daje tačno tumačenje svojih dela i njihovog značenja odabranim ljudima da ga zabeleže za celo čovečanstvo; i (3) iluminacija - On daje svog Duha da pomogne čovečanstvu da shvati Njegovo samootkrivanje.

Indukcija. Ovo je logički metod zaključivanja koji ide od posebnog ka opštem. To je empirijski metod savremene nauke. U suštini, ovo je Aristotelov pristup.

Inspiracija. Ovo je koncept po kojem se Bog obraća čovečanstvu usmeravajući biblijske autore da tačno i jasno zabeleže Njegovo otkrivenje. Ceo koncept se najčešće izražava kroz tri termina: (1) otkrivenje - Bog deluje u ljudskoj istoriji; (2) nadahnuće - On daje tačno tumačenje svojih dela i njihovog značenja odabranim ljudima da ga zabeleže za celo čovečanstvo; i (3) iluminacija - On daje svog Duha da pomogne čovečanstvu da shvati Njegovo samootkrivanje.

Interlinearni prevod. Ovo je vrsta istraživačkog sredstva koje omogućava onima koju ne poznaju biblijski jezik da analiziraju njegovo značenje i strukturu. Daje engleski prevod na nivou reč za reč odmah ispod originalnog biblijskog jezika. Ovo sredstvo, zajedno sa „analitičkim leksikonom”, daje osnovne oblike i definicije hebrejskog i grčkog.

Jahve. Ovo je savezno ime za Boga u Starom zavetu. Definisano je u 2. Mojs 3:14. To je **kauzativan** oblik hebrejskog termina „biti”. Jevreji su se bojali da izgovore ovo ime, da ga ne bi koristili uzalud; te su umesto njega koristili hebrejski termin *Adonai*, „Gospod”. Tako se savezno ime prevodi na naš jezik.

Kanon. Ovaj termin se koristi da opiše tekstove za koje se veruje da su nadahnuti. Koristi se i za starozavetne i za novozavetne spise.

Književna celina. Ovo se odnosi na osnovne podele misli u biblijskoj knjizi. Ona može da sadrži

nekoliko stihova, paragrafa ili poglavlja. To je samostalna jedinica sa svojom centralnom temom.

Književni žanr. Ovo se odnosi na različite forme koje ljudska komunikacija može da ima, kao što su poezija ili istorijski narativi. Svaki tip književnosti ima svoje posebne hermeneutičke procedure pored opštih principa za svu pisanu literaturu.

Komentar. Ovo je posebna vrsta istraživačke knjige. Daje opštu pozadinu pojedinačne biblijske knjige. Zatim pokušava da objasni značenje svakog dela te knjige. Neki komentari su fokusirani na primenu, dok se drugi bave tekstem na tehnički način. Ove knjige su korisne, ali ih treba koristiti tek nakon što ste sami proučili biblijsku knjigu. Tumačenje komentatora nikada ne treba prihvatati bespogovorno. Obično je korisno upoređivanje nekoliko komentara iz različitih teoloških perspektiva.

Konkordanca. Ovo je jedna vrsta istraživačkog sredstva za proučavanje Biblije. Navodi svaku upotrebu svake reči u Starom i Novom zavetu. To nam može pomoći na više načina: (1) da utvrdimo koja hebrejska ili grčka reč se nalazi iza određene reči u našem jeziku; (2) da poredimo poglavlja gde je upotrebljena ista hebrejska ili grčka reč; (3) da pokaže u kojim slučajevima su dve različite hebrejske ili grčke reči prevedene istom rečju iz našeg jezika; (4) da pokažu učestalost upotrebe određenih reči u određenim knjigama ili kod određenih autora; (5) da pronađemo određen biblijski tekst (up. Volter Klark (Walter Clark) *Kako koristiti pomoćna sredstva za proučavanje grčkog Novog zaveta (How to Use New Testament Greek Study Aids)*, str. 54-55).

Legalizam. Ovaj stav karakteriše preterano naglašavanje pravila ili rituala. On se uglavnom oslanja na ljudsko ispunjavanje pravila, što vidi kao put do Božje naklonosti. Umanjuje značaj odnosa, a uzdiže postignuća, iako su OBA značajni aspekti saveznog odnosa između svetog Boga i grešnog čovečanstva.

Mazoretski tekst. Ovo se odnosi na hebrejske zapise Starog zaveta iz devetog veka, koje su pravile generacije jevrejskih učenjaka i koji sadrže oznake za samoglasnike i druge tekstualne beleške. Ovo je osnovni tekst na kojem se zasniva prevod Starog zaveta. Hebrejski rukopisi poznati kao Svici s Mrtvog mora potvrdili su ovaj tekst istorijski, posebno Knjigu proroka Isaije. Skraćenica za ove tekstove je „MT”.

Metonimija. Ovo je govorna figura u kojoj se ime jedne stvari koristi da predstavi nešto što je povezano sa njom. Na primer: „pojeo je ceo tanjir” u stvari znači „pojeo je svu hranu koja se nalazila u tanjiru”.

Mudrosna literatura. Ovo je književni žanr karakterističan za drevni Bliski Istok (i tadašnji svet). U suštini to je pokušaj da se novim generacijama daju uputstva za uspešan život kroz poeziju, poslovice ili eseje. Više se obraća pojedincu nego društvu u celini. Ne koristi istorijske aluzije nego se zasniva na životnim iskustvima i posmatranju. U Bibliji, od Knjige o Jovu do Pesme nad Pismama, Gospodnje prisustvo i slavljenje Gospoda se podrazumevaju, ali ovaj religijski pogled na svet nije uvek eksplicitno naveden u svakom ljudskom iskustvu.

Kao žanr, mudrosna literatura navodi opšte istine. Međutim, ovaj žanr se ne može koristiti u svakoj posebnoj situaciji. Ovo su opšte izjave koje se ne mogu uvek primeniti na svaku pojedinačnu situaciju. Ovi mudraci su se usudili da postavljaju teška životna pitanja. Oni su često dovodili u pitanje tradicionalne religijske stavove (Knjiga o Jovu i Knjiga Propovednikova). Oni predstavljaju ravnotežu i tenziju u odnosu na lake odgovore o životnim tragedijama.

Muratorijev fragmenat. Ovo je lista kanonskih knjiga Novog zaveta. Napisana je u Rimu pre 200. godine nove ere. Sadrži istih dvadeset i sedam knjiga kao i protestantski Novi zavet. Ovo jasno pokazuje da su lokalne crkve u različitim delovima Rimskog carstva „praktično” odredile kanon pre velikog crkvenog sabora iz četvrtog veka.

Nestorijanstvo. Nestorije je bio patrijarh u Konstantinopolju u petom veku. Obrazovan je u sirijskoj Antiohiji i potvrđivao je da je Isus imao dve prirode, jednu potpuno ljudsku i jednu potpuno božansku. Ovaj stav se razlikovao od ortodoksnog aleksandrijskog stava o jednoj prirodi. Nestorije je bio fokusiran na to što se za Mariju kaže da je „Božja majka”. Nestoriju se suprotstavljao Kiril Aleksandrijski, kao i ono što je učio u Antiohiji. Antiohija je bila sedište istorijsko-gramatičkog-tekstualnog pristupa tumačenju Biblije, dok je Aleksandrija bila sedište četvororučke (alegorijske) škole tumačenja. Nestorije je na kraju skinut sa položaja i izgnan.

Niži kriticism. Vidite „tekstualni kriticism”.

Opisni jezik. Ovo se koristi u odnosu na idiome iz starozavetnih tekstova. Govori o našem svetu koristeći pojmove koji pokazuju kako stvari izgledaju kroz naših pet čula. Ovi opisi nisu naučni, niti je to njihova svrha.

Otkrivenje. Ovo je ime koncepta po kojem se Bog obraća čovečanstvu. Ceo koncept se najčešće izražava kroz tri termina: (1) otkrivenje - Bog deluje u ljudskoj istoriji; (2) nadahnuće - On daje tačno tumačenje svojih dela i njihovog značenja odabranim ljudima da ga zabeleže za celo čovečanstvo; i (3) iluminacija - On daje svog Duha da pomogne čovečanstvu da shvati Njegovo samootkrivanje.

Papirus. Ovo je vrsta materijala za pisanje iz Egipta. Pravi se od rečne trske. Na ovom materijalu su pisani najstariji primerici grčkog Novog zaveta.

Paradoks. Ovo se odnosi na one istine koje izgledaju kao da su međusobno kontradiktorne, a ipak su obe istinite, ali u odnosu međusobne tenzije. One uokviruju istinu predstavljajući je sa suprotnih strana. Veliki deo biblijske istine je predstavljen u paradoksalnim (ili dijalektičkim) parovima. Biblijske istine nisu izolovane zvezde, nego konstelacije sačinjene od zvezdanih obrazaca.

Parafraza. Ovo je teorija o prevođenju Biblije. Prevod Biblije može se posmatrati kao kontinuum od doslovnosti, „reč za reč”, gde jedna reč našeg jezika odgovara jednoj hebrejskoj ili grčkoj reči, do „parafraziranja”, gde se samo misao prevodi, sa više ili manje pažnje prema originalnim rečima ili rečenici. Između te dve teorije je „dinamički ekvivalent”, teorija koja pokušava da originalni tekst shvati ozbiljno, ali ga prevodi sa savremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Zaista dobra analiza ovih različitih teorija o prevođenju nalazi se u knjizi *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible For All Its Worth)*, Fi (Fee) i Stjuart (Stuart). str. 35.

Paragraf. Ovo je osnovna književna jedinica tumačenja u prozi. Sadrži jednu centralnu misao i razvija je. Ako se zadržimo na toj osnovnoj jedinici, to će nam pomoći da ne pridajemo preveliku pažnju nebitnim stvarima i da ne propustimo nameru prvobitnog autora.

Paralelna poglavlja. Ona su deo koncepta da je sve u Bibliji dato od Boga, te je stoga ona sama po sebi svoj najbolji tumač i sama najbolje uravnotežuje svoje paradoksalne istine. Ovo je takođe korisno kada neko pokušava da protumači nejasno ili višeznačno poglavlje. Ona nam pomažu da nađemo najjasnije poglavlje o određenoj temi, kao i druge biblijske aspekte date teme.

Platon. On je bio jedan od filozofa antičke Grčke. Njegova filozofija je imala veliki uticaj na ranu crkvu preko učenjaka iz Aleksandrije i Egipta, a kasnije i preko Augustina (Augustine). On je verovao da je sve na zemlji iluzija i samo kopija duhovnog arhetipa. Teolozi su kasnije izjednačili Platonove „forme/ideje” sa duhovnom oblašću.

Presupozicija. Ovo se odnosi na naše unapred određeno shvatanje neke stvari. Često formiramo mišljenje ili stav o nečemu pre nego što to proverimo u samom Pismu. Sinonim za reč presupozicija je

pretpostavka, *a priori* stav, unapred prihvaćena premisa ili shvatanje.

Primljeni tekst. Ovaj naziv je dat na osnovu uvoda u Elzevirevo (Elzevir) izdanje grčkog Novog zaveta 1633. g.n.e. U suštini, to je verzija grčkog Novog zaveta kreirana na osnovu nekoliko kasnih grčkih rukopisa i latinskih verzija Erazma (Erasmus (1510-1535)), Stefana (Stephanus (1546-1559)) i Elzevira (Elzevir (1624-1678)). U delu *Uvod u tekstualni kriticizam Novog zaveta (An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament)*, str. 27, A. T. Robertson (A. T. Robertson) kaže: „vizantinski tekst je u suštini Primljeni tekst”. Vizantijska grupa tekstova je najmanje pouzdana od tri grupe ranih grčkih rukopisa (zapadna, aleksandrijska i vizantijska grupa). Sadrži greške koje su vekovima akumulirane tokom ručnog prepisivanja tekstova. Međutim, A. T. Robertson (A. T. Robertson) takođe kaže: „Primljeni tekst nam je sačuvao u suštini tačan tekst.” (str. 21). Ova grupa grčkih rukopisa (posebno Erazmovo (Erasmus) treće izdanje iz 1522.) sačinjava osnovu za Bibliju kralja Džejmsa (*King James Version*) iz 1611. g.n.e.

Prirodno otkrivenje. Ovo je jedna kategorija Božjeg samo-otkrivenja čoveku. Uključuje prirodni poredak (Rim 1:19-20) i moralnu svest (Rim 2:14-15). O ovome se govori u Ps 19:1-6 i u Rim 1-2. Razlikuje se od posebnih otkrivenja, koja su Božja specifična samo-otkrivenja u Bibliji i prvenstveno u Isusu iz Nazareta.

Ovu teološku kategoriju ponovo naglašava pokret hrišćanskih naučnika „stara Zemlja” (npr. u delima Hjuja Rosa (Hugh Ross)). Oni koriste ovu kategoriju da podrže stav da je sva istina Božja istina. Priroda je put do znanja o Bogu; ovo se razlikuje od posebnog otkrivenja (Biblije). Ovo daje savremenoj nauci slobodu da istražuje prirodni poredak. Po mom mišljenju, ovo je predivna nova prilika za svedočenje savremenom naučnom zapadnom svetu.

Produhovljavanje. Ovaj termin je sinonim za alegorizovanje, u smislu da zanemaruje istorijski i književni kontekst poglavlja i tumači ga po drugim kriterijumima.

Prvobitni autor. Ovo se odnosi na prave autore/pisce Svetog pisma.

Rabinski judaizam. Ovaj period u životu jevrejskog naroda započet je u vreme vavilonskog izgnanstva (586-538. g.p.n.e.). Kada je zaustavljen uticaj sveštenika i Hrama, lokalne sinagoge postale su središte jevrejskog života. Ovi lokalni centri jevrejske kulture, zajedništva, slavljenja i proučavanja Biblije, postali su središte nacionalnog religijskog života. U Isusovo vreme je ova „religija učitelja Zakona” postala jednaka sa religijom sveštenika. Kada je Jerusalim osvojen, 70. g.n.e, religija učitelja Zakona, kojom su dominirali fariseji, usmeravala je jevrejski religijski život. Njena karakteristika je praktično, legalističko tumačenje Tore na osnovu usmene tradicije (Talmuda).

Rukopis. Ovaj termin se odnosi na različite kopije grčkog Novog zaveta. Obično se dele u grupe po (1) materijalu na kojem su zapisane (papirus, koža), ili (2) formi samog teksta (sve velikim slovima ili neka druga forma). Koriste se skraćenice „MS” (jedan rukopis, engl. *manuscript*) ili „MSS” (više rukopisa, engl. *manuscripts*).

Semantičko polje. Ovo se odnosi na sva značenja koja se pripisuju određenoj reči. U suštini, to su različite konotacije koje reč ima u različitim kontekstima.

Septuaginta. Ovo je ime koje je dato grčkom prevodu hebrejskog Starog zaveta. Tradicionalno se smatra da ju je za sedamdeset dana napisalo sedamdeset jevrejskih učenjaka za aleksandrijsku biblioteku u Egiptu. Verovatno vreme nastanka je 250. g.p.n.e. (u stvarnosti je verovatno bilo potrebno više od sto godina za njenu izradu). Ovaj prevod je značajan zato što (1) daje nam drevni tekst koji možemo uporediti sa Mazoretskim hebrejskim tekstom; (2) pokazuje nam stanje jevrejskog tumačenja u trećem i drugom veku pre nove ere; (3) daje nam jevrejsko shvatanje mesijanstva pre odbacivanja Hrista.

Skraćenica za Septuagintu je „LXX”.

Sinajski rukopis. Ovo je grčki rukopis iz četvrtog veka nove ere. Otkrio ga je nemački naučnik, Tišendorf (Tischendorf), u manastiru Svete Katarine na Mojsijevoj gori, tradicionalnom mestu Sinajske gore. Oznaka za ovaj rukopis je prvo slovo hebrejskog alfabeta „aleph” [א]. Sadrži i Stari i ceo Novi zavet. On je jedan od najstarijih unicialnih rukopisa.

Sinonim. Ovo se odnosi na termine sa istim ili veoma sličnim značenjem (u stvarnosti ne postoje dve reči sa potpuno istim semantičkim poljima). Oni su toliko blisko povezani da se mogu međusobno zameniti u rečenici, a da njen smisao ostane nepromenjen. Ova reč se takođe koristi da označi jednu od tri forme hebrejskog poetskog paralelizma. U ovom smislu se odnosi na dve rečenice u poeziji koji izražavaju istu istinu (up. Ps 103:3).

Sintaksa. Ovo je grčki termin koji se odnosi na strukturu rečenice. Ukazuje na način na koji su delovi rečenice postavljeni zajedno tako da izraze određenu misao.

Sintetičan. Ovo je jedan od tri termina koji govore o vrstama hebrejske poezije. Ovaj termin se odnosi na rečenice u poeziji koje nadograđuju jedna drugu u kumulativnom smislu i koje se ponekad nazivaju i „klimatske” (up. Ps 19:7-9).

Sistematska teologija. Ovo je faza tumačenja koja pokušava da na racionalan način poveže biblijske istine u jednu celinu. To je logička, a ne samo istorijska, prezentacija hrišćanske teologije po kategorijama (Bog, čovek, greh, spasenje, itd.).

Sklonost. Ovaj termin se koristi da opiše snažnu naklonost prema nekoj stvari ili nekom stanovištu. To je stanje uma bez objektivnosti oko određenog objekta ili stava. To je stanovište zasnovano na predrasudama.

Slika sveta i pogled na svet. Ovo su povezani pojmovi. To su filozofski koncepti povezani sa stvaranjem. Izraz „slika sveta” odnosi se na pitanja o stvaranju koja počinju sa „kako”, dok se „pogled na svet” odnosi na pitanja koja počinju sa „ko”. Ovi termini su značajni za tumačenje koje smatra da se Prva i Druga knjiga Mojsijeva pre svega odnose na „ko”, a ne na „kako” u vezi stvaranja.

Svici s Mrtvog mora. Ovo se odnosi na niz drevnih tekstova, pisanih na hebrejskom i aramejskom, koji su pronađeni u blizini Mrtvog mora, 1947. godine. Oni su bili osnovna religijska literatura judaističke sekte prvog veka. Sakriveni su u pećine ili rupe, u hermetički zapečaćenim glinenim posudama, zbog pritiska rimske okupacije i ratova sa zelotima šezdesetih godina. Pomažu nam da shvatimo istorijsko okruženje prvovekovne Palestine i potvrđuju Mazoretski tekst kao veoma pouzdan. Skraćenica za ove svitke na engleskom je „DSS” (engl. „Dead Sea Scrolls”)

Talmud. Ovo je naziv za kodifikaciju jevrejske usmene tradicije. Jevreji veruju da je nju Bog usmeno dao Mojsiju na Sinajskoj gori. Čini se da je to u stvari kolektivna mudrost jevrejskih učitelja tokom godina. Postoje dve različite verzije Talmuda: vavilonska verzija i kraća, nedovršena, palestinska verzija.

Tekstualni kriticizam. Ovo je proučavanje biblijskih rukopisa. Tekstualni kriticizam je nužan zato što ne postoje originalni rukopisi, a kopije se međusobno razlikuju. On pokušava da objasni razlike i dođe do (što je tačnije moguće) originalne verzije autografa Starog i Novog zaveta. Često se naziva i „niži kriticizam”.

Tipologija. Ovo je posebna vrsta tumačenja. Obično uključuje novozavetnu istinu pronađenu u

starozavetnim poglavljima u vidu analognog simbola. Ova kategorija hermeneutike bila je značajan deo aleksandrijskog metoda. Zbog moguće zloupotrebe ove vrste tumačenja, moramo se ograničiti samo na posebne primere koji su zabeleženi u Novom zavetu.

Tora. Ovo je hebrejska reč za „poučavanje”. Postala je zvaničan naziv za Mojsijeve knjige (od prve do pete). Za Jevreje je ovo najautoritativnija podela hebrejskog kanona.

Tumačenje teksta izvan konteksta (tzv. „proof-texting”). Ovo se odnosi na tumačenje Pisma tako što se neki stih citira bez uzimanja u obzir njegovog neposrednog konteksta ili šireg konteksta u njegovoj književnoj jedinici. Ovo odvajanje od namere prvobitnog autora i najčešće podrazumeva pokušaj da se lično mišljenje dokaže korišćenjem autoriteta Biblije.

Uskogrudost. Ovo se odnosi na nekritički prihvaćene pretpostavke koje su deo lokalnog teološkog/kulturološkog okruženja. Uskogrudost ne prepoznaje transkulturalnu prirodu biblijske istine i njene primene.

Vatikanski kodeks. Ovo je grčki rukopis iz četvrtog veka nove ere. Pronađen je u vatikanskoj biblioteci. Prvobitno je sadržao ceo Stari zavet, Apokriife i Novi zavet. Međutim, neki delovi su izgubljeni (Prva knjiga Mojsijeva, Knjiga psalama, Poslanica Jevrejima, Pastoralne poslanice, Poslanica Filimonu i Otkrivenje). Ovaj rukopis je veoma koristan za određivanje originalnih rečenica iz autografa. Njegova oznaka je veliko slovo „B”.

Višeznačnost. Ovo se odnosi na nejasnoće koje se pojavljuju u pisanim dokumentima kada ista reč može imati dva ili više mogućih značenja i kada se istovremeno odnosi na dve ili više stvari. Moguće je da Jovan namerno koristi višeznačnost (dvosmislenost).

Viši kriticizam. Ovo je procedura tumačenja Biblije koja se zasniva na istorijskom okruženju i književnoj strukturi pojedinačne biblijske knjige.

Vulgata. Ovo je naziv za Jeronimov (Jerome) prevod Biblije na latinski. On je postao osnova ili „uobičajen” prevod za rimokatoličku crkvu. Završen je 380. g.n.e.

Žanr. Ovo je francuski termin koji označava različite vrste književnosti. Suština ovog termina je podela književnih formi u kategorije koje dele zajedničke karakteristike: istorijski narativi, poezija, poslovice, apokaliptična literatura i zakoni.

Copyright © 2013 Bible Lessons International

VEROISPOVEDANJE

Ne marim posebno za načela verovanja ili veroispovedanja i više mi je stalo da istaknem istinitost Biblije. Ipak, shvatam da veroispovedanje može ljudima koji me ne poznaju da pomogne u prosuđivanju mojih doktrinarnih stanovišta. S obzirom na to da u razdoblju u kom živimo ima mnogo teoloških grešaka i obmana, stavljam vam na raspolaganje kratak sažetak svoje teologije:

1. Biblija – i Stari i Novi zavet – jeste jedina, bogonadahnutna, nepogrešiva, merodavna, i večna Božja reč. Ona je Božje samo-otkrivenje koje su zabeležili natprirodno vođeni ljudi. Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i Njegovim ciljevima. Ona je i jedini izvor vere i prakse za Božju crkvu.
2. Postoji samo jedan večni Bog stvoritelj i otkupitelj. On je tvorac svega, vidljivog i nevidljivog. On se objavio kao brižan Bog pun ljubavi, ali i kao pravedan i pravičan. Objavio se u tri različite osobe: Ocu, Sinu i Duhu, koji su istinski različite osobe, a ipak su jednosuštni.
3. Bog aktivno upravlja svojim svetom. Postoji večan i nepromenjiv naum za Njegovu tvorevinu, ali i naum koji je usredsređen na pojedince i omogućuje čovekovu slobodnu volju. Ništa se ne događa bez Božjeg znanja i dozvole, a On ipak i anđelima i ljudima dozvoljava lične izbore. Isus je Očev izabrani čovek i u Njemu svi mogu da budu izabrani. Božje predznanje o događajima ne svodi ljude na predodređeni, unapred napisani program. Svi smo odgovorni za svoje misli i dela.
4. Iako je bio stvoren na Božju sliku i slobodan od greha, ljudski rod je izabrao da se pobuni protiv Boga. Iako ih je iskušavalo natprirodno biće, Adam i Eva su bili odgovorni za svojevolsnu samoživost. Njihova pobuna je ostavila posledice i na ljudski rod i na ostatak tvorevine. Svima nam trebaju Božje milosrđe i milost, kako zbog našeg zajedničkog stanja u Adamu, tako i zbog naše lične, svojevolsne pobune.
5. Bog se postarao za način da pali ljudski rod primi oprosteno i obnovljeno. Isus Hristos, Božji jedinstveni sin, postao je čovek, živio bezgrešnim životom i svojom zamenskom smrću platio kaznu za grehe ljudskog roda. On je jedini put do obnovljenja i zajedništva s Bogom. Nema drugog načina za spasenje sem kroz veru u Njegovo dovršeno delo.
6. Svako od nas mora lično da prihvati Božju ponudu oproštenja i obnovljenja u Isusu. To se postiže putem svojevolsne odluke da se veruje u Božja obećanja kroz Isusa i svojevolsnog okretanja od znanih greha.
7. Svima nam je potpuno oprošteno i svi smo obnovljeni na osnovu svoje vere u Hrista i svog pokajanja od greha. Ali treba da postoje vidljivi dokazi ovog novog odnosa s Bogom – život koji je promenjen i koji se neprestano menja. Božji naum za ljude nije samo da jednoga dana budu u nebu, nego da budu hristoliki već sada. Oni koji su istinski otkupljeni će, iako povremeno zgreše, nastaviti u veri i pokajanju do kraja života.
8. Sveti Duh je „drugi Isus”. On je prisutan u svetu da bi izgubljene doveo Hristu i razvijao hristolikost u spasenima. Darovi Duha se primaju prilikom spasenja. Oni su Isusov život i služba koji su razdeljeni u Njegovom telu, Crkvi. Darovi, koji su u osnovi Isusovi stavovi i pobude, treba da budu pokrenuti plodom Duha. Duh je aktivan u naše vreme kao što je bio i u biblijska vremena.
9. Otac je vaskrslog Isusa Hrista učinio sudijom za sve. On će se vratiti na zemlju da sudi celom ljudskom rodu. Oni koji su verovali Isusu i čija imena su zapisana u Jagnjetovoj Knjizi života primiće svoja večna proslavljena tela kad se On vrati. Oni će s njim biti zauvek. A oni koji su odbili da se odazovu Božjoj istini biće večno odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Đavolom i njegovim anđelima.

Ovo svakako nije ni sveobuhvatno ni detaljno, ali se nadam da će vam pružiti predstavu o teološkim bojama moga srca. Sviđa mi se sledeće načelo:

„U bitnom – jedinstvo, u sporednom – sloboda, a u svemu – ljubav.”